

Riksdagens protokoll

2001/02:90

Torsdagen den 4 april

Kl. 09.00 – 17.57
19.00 – 22.50

1 § Parentation

Parentation

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! Vår vän och kollega Rinaldo Karlsson rycktes hastigt och oväntat ifrån oss på skärtorsdagen under en skotertur i Arjeplogsfjällen.

Rinaldo Karlsson, som var född 1942, växte upp i Clemensnäs och var vid sin död bosatt i Skelleftehamn. Han gick åtta år i skolan, i den gamla enhetsskolan, och började arbeta redan när han var femton år. Han var metallarbetare och i många år fackligt aktiv i Svenska metallindustriarbetareförbundet och LO, där han även innehade många förtroendeposter. Han var också kommunalt engagerad, bl.a. som ledamot i kommunfullmäktige i Skellefteå åren 1979–1988.

Rinaldo Karlsson kom in i riksdagen år 1986 och hade med sina femton år i riksdagen en lång och gedigen erfarenhet av riksdagsarbetet. Han var ledamot i socialutskottet sedan 1988 och suppleant i socialförsäkringsutskottet sedan 1991. Han var också suppleant i utbildningsutskottet 1986–1991. Rinaldo Karlsson var Socialdemokraternas talesman i alkohol-, narkotika- och tobaksfrågor och hade regeringens uppdrag som styrelseledamot i Kriminalvårdsstyrelsen och som ordförande i Statens folkhälsoinstitutets insynsråd. Han var också ledamot i Narkotikakommissionens referensgrupp och tidigare ordförande i Alkoholinspektionens insynsråd.

Vi – hans riksdagskolleger – kommer att sakna en god kamrat och en fin kollega. Vi minns en levande, omedelbar och skojfrisk person som rakryggad stod upp för det han värnade om. Han sade själv att hans förebilder inom politiken var de äldre lokala arbetarkämparna, som trodde på idén om att föra demokratin framåt och stärka landet för de sämst ställda. Det var välfärdsfrågorna – ATP-striden i slutet på 50-talet – som förde honom in i politiken och som också ur olika aspekter präglade hans fortsatta politiska och fackliga verksamhet. Med rötterna och hjärtat i Västerbotten var han även en sann förkämpe för utvecklingen i länet och hembygden.

Våra tankar går i dag till Rinaldo Karlssons familj. Vi vet att han tänkte lämna riksdagen i höst för att få mer tid till familjen, hustru Marianne, två döttrar och barnbarn, och en möjlighet att leva ett friare och mindre inrutat liv.

Vi vill uttrycka vår varma medkänsla med de anhöriga och lyser nu frid över hans minne.

Vi hedrar detta med en stunds tystnad.

2 § Utökning av antalet suppleanter i bostadsutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i bostadsutskottet skulle utökas från 20 till 21.

Kammaren medgav denna utökning.

3 § Val av extra suppleant i bostadsutskottet

Företogs val av extra suppleant i bostadsutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i bostadsutskottet

Mikael Odenberg (m)

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2001/02:154 och 165 till skatteutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2001/02:AU4
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU8
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU18

*Demokrati för det nya
seklet*

6 § Demokrati för det nya seklet

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU14
Demokrati för det nya seklet (prop. 2001/02:80)

Anf. 2 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Demokratien är det bästa systemet, inte bara av moraliska och filosofiska skäl utan också för att demokratin minskar fattigdom och skapar välstånd. De ofta förekommande påståendena att diktaturen skulle vara effektivare är alltså felaktiga. I vår egen historia har vi tydligt kun-

nat se hur rättsstaten – med oväldiga domstolar och tydliga äganderätter – föregått marknadsekonomin, som i sin tur föregått demokratin. Det demokratiska genombrottet med allmän och lika rösträtt föregicks av en lång utveckling. Näringsfrihetsreformerna 1846 och 1864, kommunallagarna 1862, representationsreformen 1866 och rösträttsreformen 1907 är viktiga milstolpar på den vägen. Detta antyds kort men bra i inledningen till demokratiutredningen *En uthållig demokrati* – millenniets första SOU – nr 2000:1.

Vid en jämförelse med demokratiutredningen, som ju var den största av de utredningar som föregick demokratipropositionen, måste jag tycka att den senare, propositionen alltså, är mycket tunn.

Demokratiutredningen överraskade många genom konkretion och oväntade förslag. En del av dessa finns under rubriker som IT i demokratis tjänst, Stärk självstyrelsen, Lokala folkomröstningar, Skilda valdagar och kommunala extraval, Förtydliga ansvarsfördelningen, Förstärk den enskildes möjligheter att få rättelse och Stärk den juridiska kvalitetssäkring. Under den senare rubriken återfinns kravet på slopande av det s.k. uppenbarhetsrekvisitet, som regeringen ännu inte velat utreda trots att riksdagen gjorde ett tillkännagivande om detta för över ett år sedan.

En del av de förslag som jag här antytt har sedan dess förvisats till utredningar, såsom frågan om skilda valdagar. Men många hade väntat sig mer av demokratipropositionen, exempelvis Demokratiutredningens huvudsekreterare och många andra av dem som har kommenterat propositionen. I den moderata partimotionen återges åtskilliga andra kritiska kommentarer av demokratiforskare och andra. I propositionen saknas tyvärr just konkretion, och där den finns är den föga övertygande.

Det är alldeles för kvantitativt att ha som mål endast att antalet förtroendevalda medborgare ska öka med 10 000 och att valdeltagandet ska öka. När jag var i Albanien 1996 som valobservatör kunde jag se att nästan alla valdeltagande infann sig när vallokalerna öppnade på morgonen. Det var en vana sedan den kommunistiska diktaturens tid, och det mönstret levde kvar också en tid efteråt.

Vi behöver dock inte gå till diktaturer för att hitta väldigt höga siffror för valdeltagande. Det räcker att i en demokrati införa obligatoriskt valdeltagande och böter för försumliga. Det avgörande måste emellertid vara att medborgarna frivilligt väljer att engagera sig. Det som är oroande för demokratin är att många medborgare helt enkelt inte bryr sig om att det är val och inte tycker att det är frågor som angår dem så mycket att de går och röstar.

Ett annat av propositionens mål är att antalet förtroendevalda ska öka med 10 000 till år 2010. Varför just 10 000? frågar man sig. Nu tycker jag visst att det kan vara rimligt att de politiska uppdragen ibland blir flera. Om man t.ex. delar en kommun blir självfallet de politiska uppdragen flera. Då kan man också säga att demokratin i viss mening ökar. Det avgörande kan dock inte generellt vara att det totala antalet politiker ökar utan att det handlar om meningsfulla uppdrag som innebär ett verkligt inflytande.

Politiska organ utan beslutsbefogenheter – och sådana har jag sett åtskilliga av under min tid som politiker på olika nivåer – är tvärtom en belastning för demokratin. Många avhoppare i kommunerna säger just att

de inte uppfattat att den nämnd eller styrelse där de suttit har haft något inflytande utan att allt har bestämts av någon annan.

Man kan inte betrakta de politiska uppdragen som en fråga om fördelningspolitik, vilket propositionen tenderar att göra. Har man den utgångspunkten skulle man rentav kunna tycka att det antika Aten, där det gick så långt att uppdragen lottades ut, var ett föredöme. Men den inställningen bäddade bara för den nedvärdering av de demokratiska institutionerna som följde.

Det kan tyckas paradoxalt att den politiska sektorn är stor i Sverige samtidigt som allt färre vill engagera sig politiskt. Förklaringarna är säkert flera. En tror jag är att politikerna åtagit sig för många uppgifter men löst för få. I ett fritt samhället bör politiken koncentreras till sådana uppgifter som människorna inte kan svara för själva. De politiska uppdragen ska medföra verkligt inflytande och förstås också, som en självklar följd, ansvarsutkrävande.

Även den som ställer sig bakom målen i propositionen måste fråga sig var medlen att uppnå målen finns. Ökad satsning på forskning, förbättrade villkor för förtroendevalda och annat kan nog vara bra. Men det är svårt att se att sådana åtgärder skulle kunna ge oss ett vitalare folkstyre.

En hel del av de förslag från Demokratiutredningen, som jag just nämnde, handlade om hur den kommunala nivån, den nivå som ligger närmast medborgarna och där det helt överväldigande antalet förtroendeuppdrag finns, ska kunna bli självständigare och därmed intressantare för väljare och valda.

Jag är övertygad om att det är på den nivån som förnyelsen måste komma. Men det förutsätter då att kommunerna verkligen får rätt att besluta om skötseln av *sina* uppgifter och att ansvaret kan utkrävas på den nivån. Konkret behöver den kommunala självstyrelsen stärkas i grundlagen.

Eftersom det inte finns något förslag om detta i denna proposition får vi hoppas att den utredning om maktens fördelning mellan stat och kommuner som statsministern och också statssekreteraren Häggroth informerat om bl.a. på Finansdepartementets hemsida tar upp dessa frågor.

Den inomkommunala skatteutjämningen bör vidare ersättas av statligt stöd till svaga kommuner. Andra vägar för en vitalisering är ökad maktindelning, bättre lagprövning, en stärkt rättsstat, skilda valdagar och bättre möjligheter att påverka genom ett renodlat personval.

Den moderna tekniken måste också tas i demokratins tjänst, förslagsvis genom försök med Internetröstning, men också för information och meningsutbyte. Propositionen är på denna punkt alldeles för vag och försiktig. Kommunala folkomröstningar kan också vara ett komplement till dagens representativa demokrati.

Folkinitiativ för att åstadkomma en kommunal folkomröstning är ytterligare en möjlighet värd att pröva på allvar. Utskottets majoritet anser här att den fortsatta beredningen i regeringskansliet bör syfta till att folkomröstning ska hållas om 10 % av de röstberättigade begär det. Jag tror att folkinitiativ och folkomröstningar kan vitalisera demokratin och vara ett komplement till den representativa demokratin.

Jag hinner med ytterligare några kommentarer. Förslaget om insyn i kommunala entreprenader bygger på en olycklig sammanblandning. Entreprenören och kommunen beslutar om förhållandet dem emellan inklusive vilken rapportering kommunen vill ha. Om det däremot är ett demokratiskt krav med långtgående insyn bör verksamheten faktiskt inte läggas ut på entreprenad.

Friskolorna debatterades nyligen i kammaren. Beträffande kravet på ytterligare insyn i fristående skolor konstaterar jag med tillfredsställelse att den majoritet som fanns i utbildningsutskottet i dessa frågor också finns i KU. De nuvarande möjligheterna till insyn är tillräckliga, och någon ytterligare nålstickspolitik mot friskolorna är inte demokratin betjänt av.

I stor utsträckning handlar detta betänkande om frågor som utskottet behandlat nyligen i betänkandena om författningsfrågor, vallagen och regional samverkan. Det gäller frågor om författningsutredning, kommunal självstyrelse, valsystemet m.m. Exempelvis frågan om spärrarna för personvalet dyker här upp för tredje gången på kort tid.

I sakfrågan finns en klar ståndpunkt företrädd av m, c och fp om renodlat personval och därmed slopade spärrar i 2006 års val. Detta tror vi är en av många metoder att öka vitaliteten och diskussionerna och därmed demokratin på lokal nivå och även på riksnivå.

När det gäller ärendehantering här i kammaren finns det kanske inget enkelt sätt att minska omtagningarna. Det blir lätt så att det kommer många propositioner så här i slutet på en mandatperiod. Men en något större restriktivitet i fråga om enskilda motioner tycks mig stundom vara något som man borde överväga. Det förs ibland samtal om dessa frågor i speciella grupper.

Fru talman! Jag har här koncentrerat mig på några frågor som jag tycker är viktiga för en förnyelse av demokratin, det system som vi alla tror på här i Sverige. För tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 3 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Det är både svårt och lätt att tala om demokratin. Det är lätt i den meningen att de demokratiska principerna och de demokratiska begreppen är centrala i den politiska diskursen, om jag får använda ett missbrukat uttryck. Det finns ett oreserverat stöd för demokratins principer bland nästan alla politiska krafter och alla politiska krafter som finns representerade i den svenska riksdagen.

Det är ganska lätt att vara ense så länge man håller sig någorlunda abstrakt och övergripande. Det är också ganska lätt att se demokratins brister och hoten mot demokratin. Det gör att det i viss mening är lätt att tala om demokrati. Men det är också svårt att tala om demokrati. Just abstraktionsnivån gör att man lätt förlorar kontakten med den konkreta politiska, sociala och ekonomiska verklighet där demokratin förverkligas eller inte förverkligas.

Det är ofta svårt att hitta de reformer, förändringar och åtgärder som skulle kunna komma åt de problem som vi ser. Regeringens proposition *Demokrati för det nya seklet* är väl delvis en illustration av det förhållandet. Propositionen har kritiserats och beskyllts för att vara en pratpropo-

sition fylld av fluffiga formuleringar men med väldigt lite av konkreta förslag.

Vid en ytlig betraktelse kan man tycka att det ligger en del i detta. Kritiken är också delvis missriktad, menar jag. Visst är det mycket prat i propositionen, men det är också viktigt att prata om demokrati.

Regeringen och utskottsmajoriteten ansluter sig till ett uttryck från Demokratiutredningen: deltagardemokrati med deliberativa kvaliteter – dvs. tanken att demokrati måste vara någonting mer än det formella regelverk som innebär bl.a. val vart fjärde år. Det måste innebära att medborgarna deltar i den politiska processen även mellan valen, och det betonar dialogens och samtalets betydelse i den politiska processen.

Detta är inte bara fluffiga formuleringar. Det är faktiskt en viktig avgränsning mot andra demokratiuppfattningar. Det är framför allt en avgränsning mot den elitdemokratiska uppfattning som inte betonar folkstyret eller folkmakten som demokratins kärna utan bara ser till möjligheten för folket att med någorlunda jämna mellanrum byta ut den elit som ska styra över landet. Där ser man politiska passivitet snarast som ett hälsotecken. Detta är en cynisk och apologetisk demokratiuppfattning – apologetisk i den meningen att den snarast är till för att motivera och legitimera den politiska och demokratiska passiviteten i framför allt USA. Denna demokratiuppfattning har, kan vi notera, ett mycket svagt stöd i Sverige och Sveriges riksdag. Det är bra.

Som sagt, det finns mycket att säga om demokrati frågor, och jag hinner inte komma in på mer än en bråkdel av dem.

Problemet med propositionen är inte så mycket vad som står i den – det mesta i propositionen är alldeles utmärkt. Problemet är att propositionen liksom stora delar av demokratidebatten undviker det stora problemet, även om faktiskt Nils Fredrik Aurelius och Moderaterna brukar vara inne på det ibland. Det handlar om förhållandet mellan å ena sidan den politiska sfären, där demokrati förutsätts råda, och å andra sidan den icke offentliga eller privata sfären, där andra regler råder.

I den offentliga sfären har vi demokrati, och där fattar vi beslut om lagstiftning och sådant. I den privata sfären råder personliga relationer, och där baseras beslutanderätten snarast på ägande. Här i kammaren beslutar vi om lagstiftning. Hemma beslutar jag vilken skjorta jag ska ta på mig, och jag beslutar i kraft av mitt ägande av skjortan. Så långt är det inga problem. Jag tror att vi inte ska fatta demokratiska beslut om kläddräkt åt var och en av oss.

Problemet uppkommer i den sfär som är samhällelig till sin karaktär – den berör oss alla, den hänger samman med hela samhället och den har avgörande betydelse för hela samhällsutvecklingen – dvs. produktionens och ekonomins sfär. Där är maktrelationerna inte baserade på demokratins principer utan på äganderättens principer. Där uppkommer konflikter och svårigheter, och där finns roten till de demokratiska problem som vi kan se.

Jag tillhör ett parti som tog sig före att försöka väcka liv i arbetarrörelsens diskussion om den ekonomiska och industriella demokratin. Vi hade en konferens och vi antog ett dokument. Det blev på sina håll ett väldigt liv om detta, vilket väl visar att detta är en nödvändig diskussion.

Svårigheten med att komma till rätta med demokratins problem genom olika slag av förändringar i regelverket har att göra med att demo-

kratins problem inte ligger inom den politiska sfär där demokrati råder. Roten till problemet ligger utanför denna sfär, i den ekonomiska och samhälleliga verkligheten. Därför kan man inte med regelförändringar inom den politiska sfären komma åt de problem som beror på förhållanden utanför denna sfär. Men det innebär inte att vi inte ska försöka putsa och fila på det politiska system som vi nu har. Det gör vi i viss utsträckning med de beslut som vi nu ska fatta.

Tiden går, och jag hinner inte utveckla detta närmare.

Jag ska kort referera de reservationer som trots allt även Vänsterpartiet har. Reservationerna handlar om åldergränsen för rösträtt, rösträtt för utländska medborgare, frågan om kommunala utjämningsmandat, obligatoriska miljönämnder i kommunerna och möjligheten till direktval till kommunalnämnder. Vi har en motivreservation tillsammans med Socialdemokraterna när det gäller indelningsfrågorna. Vi anser att frågorna om folkinitiativ och folkomröstning bör beredas ytterligare.

Samtliga dessa reservationer står Vänsterpartiet naturligtvis bakom, men för tids vinnande yrkar jag inte bifall till dem. Däremot yrkar jag bifall till reservation 23 om krav vid entreprenadupphandlingar, och reservation 24, som är en reservation tillsammans med Socialdemokraterna om insynen i fristående skolor.

Båda dessa reservationer berör det problem som jag tidigare tog upp, alltså friktionen mellan å ena sidan demokratin, den politiska logik som vi är vana vid här i kammaren och i kommunfullmäktige osv., och å andra sidan en annan logik i den privata sfären, där demokrati inte råder. Nu finansierar vi med skattepengar verksamheter som bedrivs av privata företag.

Då uppkommer frågan: Bör vi inte ha rätt att ha samma insyn i dessa entreprenadföretags verksamheter som vi har i den egna kommunens verksamhet? Jo, självfallet måste vi kunna ställa det kravet. Här går vi några små steg i den riktningen. Det är bra, men vi tycker inte att vi går tillräckligt långt. Därför yrkar jag bifall till reservation 23.

När det gäller reservation 24 om insyn i fristående skolor har vi även där velat gå något längre. Det regeringen föreslår är bara en möjlighet för regeringen, eller den myndighet som regeringen utser, att föreskriva att man ska ha den här insynen i viss mån. Vi hade velat ha en skarpare skrivning som reglerar detta. Som framgår av vårt särskilda yttrande förenar vi oss med Socialdemokraterna i en gemensam reservation vad gäller detta. Tyvärr kan vi än en gång konstatera att Miljöpartiet tillsammans med de borgerliga partierna här inte vill försvara offentlighetsprincipen och insynen i denna typ av verksamhet, vilket jag beklagar.

Anf. 4 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Mats Einarsson förefaller att se detta med den privata sfären, den som inte är politiskt styrd, som något av ett problem.

Marknadsekonomin är ju det system som bygger på enskilt ägande och fria byten. Om jag förstår Mats Einarsson rätt tycker han att det är för mycket av sådant och att politikerna borde bestämma mer. Det är alldeles tydligt att det är det han menar. Frågan är om demokratin då blir bättre.

Jag ställer följande fråga till Mats Einarsson: Är inte marknadsekonomin en förutsättning för den västerländska demokratityp som vi har

t.ex. här i Sverige? Om det inte är så, var vänlig nämn något exempel på att demokrati i vår mening har kunnat förenas med något annat ekonomiskt system.

Anf. 5 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Ja, jag anser att det är ett problem att vi har för lite av demokrati i vårt samhälle. Jag anser att det är ett problem ur demokratisk synpunkt att större delen av det som utgör basen för hela vårt samhälle, nämligen produktionen och ekonomin, inte styrs enligt demokratiska principer. Jag erkänner att jag anser att det är ett problem.

Frågan om marknad eller planering är delvis en annan fråga. Jag anser att marknaden är ett helt nödvändigt instrument i varje avancerad ekonomi. Men jag tror inte att det är det som Nils Fredrik Aurelius egentligen är ute efter. Han frågar om kapitalism, vilket ju är någonting annat även om den också kan innehålla en marknad, är en förutsättning för demokratin. Nej, jag tror inte det. Då säger Nils Fredrik Aurelius att jag ska visa ett annat exempel. Men jag kan inte visa något sådant exempel. Men därmed faller ju inte skälen för att verka för en utvidgning av demokratin även på ekonomins område. Detta är naturligtvis fullt möjligt, och det är dessutom nödvändigt.

Anf. 6 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag ansträngde mig faktiskt för att definiera begreppet marknadsekonomi för att minska Mats Einarssons förvirring något. Det är alltså ett system med enskilt ägande och fria byten. Ökar demokratin om man minskar det enskilda ägandet och rätten till fria byten? Är det Mats Einarssons uppfattning? Om vi helt eliminerar det enskilda ägandet, utom möjligen i fråga om skjortor eller vad det var som Mats Einarsson talade om i sitt första inlägg, är demokratin då total? Är det så jag ska uppfatta Vänsterns demokratiuppfattning?

Anf. 7 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Nej, det är naturligtvis en fullständig missuppfattning som snarast styrs av retoriska behov än av intellektuell hederlighet. Om man eliminerar det enskilda ägandet får man självfallet inte med automatik demokrati i stället. Man kan få någon annan typ av diktatur i stället. Det är inte heller så att det enskilda ägandet i motsats till det statliga ägandet står i motsättning till demokratin. Tvärtom tror jag att ett ökat enskilt ägande, t.ex. ett ökat och demokratiskt kooperativt och kanske arbetarstyrt ägande, i stället för kanske statligt ägande i den meningen skulle kunna vara ett steg i en demokratisk riktning. Det är inte så att det enda alternativet till den kapitalets diktatur, om jag får säga så, som vi trots allt har i den ekonomiska sfären är statliga företag. Alternativet kan mycket väl vara och är, menar jag, att bygga en demokrati underifrån på de arbetandes villkor och med deras deltagande.

Anf. 8 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Mats Einarsson brukar beteckna sig som kommunist. Och jag har lärt mig att i den traditionella kommunistiska ideologin omfattar politiken allt i livet, alla livsområden. Man kan då säga att Mats Einars-

son reviderar denna uppfattning genom att säga att den politiska sfären är begränsad. Man kan då säga att allt hopp tydligen inte ute när det gäller Mats Einarsson.

Fru talman! Först vill jag notera att delvis på grund av att demokrati-propositionen kom sent finns det ett antal förslag som nyligen avhandlats av utskottet och kammaren. Vi för vår del har därför inte velat köra repri-ser på reservationer i denna omgång. Det gäller t.ex. författningsöversyn, den kommunala självstyrelsen, renodlade personval och regionala själv-styrelseorgan. Vi har i ett särskilt yttrande markerat detta.

I vår motion med anledning av propositionen har vi tagit upp ett antal av dessa områden och noterat att krav väckts i annat sammanhang.

Regeringens demokrati-proposition innehåller några praktiska förslag av administrativ karaktär samt ett mer skarpt förslag om medborgares rätt att väcka medborgarförslag som ska behandlas i kommunfullmäktige inom ett år. I övrigt påminner propositionen mer om en skrivelse till riksdagen där regeringen redovisar sin hållning. Den är alltså, som Nils Fredrik Aurelius tidigare sade, skäligen tunn även om den är mångordig.

Fru talman! Människan existerar i spänningsfältet mellan gott och ont. Hennes inneboende förmåga att skilja på rätt och fel ger henne sam-tidigt en stor potential och stora möjligheter att skapa ett gott samhälle. Hon har möjlighet och förutsättningar att utveckla sina personliga resur-ser och sin personlighet. I detta ligger tydliga drivkrafter att förändra människors villkor i en positiv riktning bort från fattigdom, okunnighet och kränkande behandling.

Människans ofullkomlighet innebär att för mycket makt inte får läg-gas i en enskild människas, en enskild grupps eller ett enskilt partis hän-der. Det krävs alltid någon form av balansskapande maktindelning. Ofull-komlighetstanken ger också en realistisk grund för synen på demokratin som arbetsform. Ingen person, inget parti och ingen grupp vet allt om hur ett samhälle ska skötas, men genom samarbete kan det gemensamma bästa främjas.

Kristdemokratin bygger bl.a. på idén om alla människors lika värde och att deras värdighet inte får kränkas. Den moderna demokratin är den bästa styrelseformen eftersom den utgår från denna värdegrund. Denna värdegrund bör även prägla beteendet medborgare emellan. Den innebär att medborgarna måste visa tolerans gentemot varandra och respekt för de människor man inte är överens med. Värderingen ger skäl för empati och solidaritet, för ett engagemang och ansvar som sträcker sig utöver egenintresse, familjeband, kön, etnicitet, religion och så vidare.

På denna värdegrund byggs den mellanmänniska tillit, som i sin tur är en förutsättning för att konflikter ska kunna lösas på fredlig väg. Om inte denna värdegrund ständigt poängteras, prövas och vårdas riskerar den att undergrävas och förtvina. Frånvaron av denna värdegrund bereder plats för maktmissbruk, elitism och i förlängningen något mycket värre.

Den moraliska grunden för demokratin formas i de sociala samman-hang som utgör ett samhälle. Givetvis är hemmet och familjen, skolan, kyrkor, föreningar, organisationer och folkrörelser av största betydelse. En demokratisk stat är beroende av att det finns ett värdevitalt samhälle med levande och medvetandegjorda moraluppfattningar hos enskilda och grupper, samt att de moraluppfattningar som där finns ger grund och stöd för demokratin.

Prot. 2001/02:90
4 april

*Demokrati för det nya
seklet*

Det ideal som Kristdemokraterna framhåver är en demokrati där varje medborgare ges möjligheter till deltagande, inflytande och delaktighet, inte bara vid valtillfället utan kontinuerligt. För det krävs att arbetsformerna inom det representativa politiska systemet, den offentliga förvaltningen och partierna utvecklas så att det aktiva deltagandet uppmuntras och att verkligt inflytande kan uppnås. En fungerande demokrati förutsätter jämställdhet mellan kvinnor och män.

Fru talman! De dygder som vi vill lyfta fram som betydelsefulla för medborgarandan går tillbaka till den klassiska och den kristna kulturen i västerlandet. Det handlar om de fyra kardinaldygderna rättvisa, måttfullhet, mod och praktisk klokskap. Rättvisa rör relationer människor emellan. Var och en försvarar sina men respekterar också andras rättigheter. Måttfullhet innebär att förnuftet bör råda över alltför vidlyftiga önsningar. Mod betyder en moralisk styrka att våga möta faror och stå upp mot oförrätter. Det handlar om civilkurage och integritet, vilket innebär att uppriktigt både söka och stå för sanning och rätt, inte minst när det är inopportunt.

Under påskveckan då vi faktiskt hade lite ledigt läste jag med stort intresse en bok just om den fjärde dygden, klokheten. Den heter just *De prudentia*. Jag är inte latinare, men det lär betyda klokhet. Den är skriven av Ola Sigurdson. Ola Sigurdson säger att det är viktigt att fundera över det moraliskt goda men också hur vi kommer dit. Han konstaterar det med anknytning till Aristoteles. Demokratidebatten handlar givetvis om värden som grund för samhällsarbetet men i stor utsträckning om hur vi ska få det goda samhället. Omdömesförmågan, erfarenheten och klokheten spelar förstås en stor roll i denna process.

Den politiska gemenskapen och auktoriteten är till för det civila samhällets medlemmar och gemenskaper, inte tvärtom. Dess roll visavi det civila samhället är rättsskipande, reglerande, koordinerande och stödjande. För att dessa verksamheter ska kunna ske på rätt sätt, dvs. på ett sätt som respekterar människornas naturliga rättigheter och det civila samhällets legitima självbestämmande, bör staten låta sig vägledas av subsidiaritetsprincipen. Det är en klok princip. Den löser inte gränsdragningsfrågor om kompetens med automatik, men den är ett väldigt bra arbetsverktyg för det politiska tänkandet.

Självklart innebär subsidiaritetsprincipen att en gemenskapsnivå ska begränsa sin verksamhet till just de uppgifter för vilka de tidigare s.k. underliggande nivåerna inte var tillräckliga. Det tänkande för vilket subsidiaritetsprincipen är en exponent bejakar alltså tillskapandet av nya högre gemenskapsnivåer men ställer sig samtidigt avvisande till alla centralistiska tendenser, dvs. försök att till en högre nivå överföra uppgifter som ändamålsenligt kan lösas av de lägre mindre gemenskaperna. Just ordet ändamålsenlighet är mycket central i principen.

Större gemenskaper och högre nivåer har en subsidiär, dvs. stödjande, roll visavi enskilda och mindre gemenskaper i deras relation till mellanliggande nivåer, i händelse av begångna orätter. Detta är en aspekt av subsidiaritetsprincipens logik som ibland glöms bort.

Jag noterar t.ex. att i dag går motionsrätten ut vad gäller sanktionsförfarande gentemot kommuner som trotsar domstolsbeslut. Detta är ett stöd för individen i förhållande till mellanliggande nivå som är ett gott exempel i sammanhanget.

Fru talman! Mot denna bakgrund talar alltså mycket för att subsidiaritetsprincipen bör vara ett styrande arbetsverktyg även för den nationella nivån i Sverige. Den bör ges en normerande roll. Den kan dock inte fastställas som sådan utan en grundlig genomgång av principen och dess effekter för svensk förvaltning och politik. Regeringen bör därför tillkalla en utredning som får i uppgift att genomföra ett nödvändigt analysarbete i syfte att göra den till en vägledande norm för den demokratiska uppbyggnaden. Därför vill jag yrka bifall till reservation 3.

Fru talman! Några ljuspunkter i betänkandet att helt kort uppmärksamma är att regeringssidan har fått vika sig vad gäller försöket med dubbla insynsmöjligheter i fristående skolor. Glädjande är också att det finns en majoritet bakom kravet på ett folkinitiativ avseende kommunala folkomröstningar, som Nils Fredrik Aurelius här tidigare var inne på. Vidare är det positivt att Moderaterna och Folkpartiet ställer sig bakom det kristdemokratiska kravet på en utredning om en mer oberoende kommunrevision. Den tanken har framtiden för sig.

Vårt krav på att kommunerna ska ha rätt att själva disponera sina egna resurser på barnomsorgssidan utan lagliga hinder har också vunnit ökad anslutning.

Fru talman! Vi står självfallet bakom alla våra reservationer men nöjer oss, som sagt, med att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 9 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Brukarinflytande, folkomröstningar, delaktighet och 10 000 nya förtroendevalda – ja, det var en framtidsvision som demokratiministern målade upp när hon för tre och ett halvt år sedan tillträdde på den nya ministerposten i den socialdemokratiska regeringen. Denna ministerpost skulle betona vikten av att lyfta fram demokratifrågorna till debatt och till agerande för att finna nya demokratiska former och redskap i 2000-talets Sverige.

Många gånger har vi här i riksdagens kammare debatterat lågt valdeltagande och ungas brist på engagemang i olika politiska partier t.ex. Och många är vi som, när vi ställt frågor om vad den socialdemokratiska regeringen tänker göra med alla förslag som diskuterats och med alla utredningar som tillsatts och avslutats, ständigt har fått samma svar. Om det inte har varit en hänvisning till en ny utredning som tillsatts har socialdemokratiska riksdagsledamöter hänvisat till den stora demokratiproposition som skulle hantera alla förslag som tidigare diskuterats i konstitutionsutskottet och som sedan avslagits i kammaren.

Nu, fru talman, kan vi börja summera när det gäller den socialdemokratiska demokratiministern och den socialdemokratiska regeringens period och därmed den förda demokratipolitiken och dess samstämmighet med visionerna.

Som en parentes måste jag få kommentera att hela propositionen dessutom höll på att bli hanterad just som en parentes med hänvisning till att de flesta frågor redan hanterats i andra betänkanden och därmed i princip redan avslagits.

Tyvärr visar det sig åter att det är fråga om samma argument som tidigare använts i andra betänkanden när det gäller förslag om hur nya demokratiska redskap kan utvecklas och prövas och hur de kan användas i praktiken. Inte heller i den efterlängtade demokratipropositionen finner

vi de svaren eller frågorna, utan nu hänvisas många av förslagen från Socialdemokraternas sida till Kommundemokratikommitténs utredning. Därmed har vi åter lyckats förpassa alla tänkta eller tänkbara förslag till en byrålåda, bort från den dagliga politiska agendan.

Fru talman! Nej till kommunindelningar och därmed till fler förtroendevalda, nej till starka direktvalda regioner, inskränkningar i kommunal självstyrelse samt nya lagar som beskär den lokala demokratin – ja, fru talman, det är så verkligheten ser ut. Delaktighet, inflytande och gemenskap eller byråkrati, toppstyrning och överhet är två olika sätt att beskriva ett samhälle och synen på demokrati och människors engagemang. Det står var och en fritt att utifrån de här två olika beskrivningarna göra sin tolkning av den framlagda propositionen.

Fru talman! Centerpartiets ambition är att stärka människors självbestämmande. Därmed menar vi att människors möjligheter att råda över sig själva enskilt och tillsammans måste stärkas. En förutsättning för detta är att beslut fattas nära och tillsammans med de människor som berörs av frågeställningarna. Därför har vi varit förväntansfulla inför regeringens proposition *Demokrati för det nya seklet*. Vi var nog inte ensamma om den förväntansfullheten, speciellt som det tagit sådan tid för regeringen med demokratiminister Britta Lejon i spetsen. Tyvärr var alltså vår förväntan förgäves. Aldrig förr har det tagit så lång tid att få fram en proposition med ett så svagt resultat – detta trots att regeringen har följt Centerpartiets krav på bl.a. medborgerlig förslagsrätt i fullmäktige, självförvaltningsorgan och rätten att behålla politiska uppdrag trots avflyttning.

Vi kan inte längre låta den allvarliga utveckling som pågår i Sverige fortsätta. Valdeltagandet har börjat sjunka. Alltför många förtroendevalda i kommunerna väljer att hoppa av. Mer än var tionde politiker har valt att göra det. Vi kan inte blunda för det ansvar som vi har. Tyvärr är det ingen slump att antalet avhopp accelererar just under en socialdemokratisk regering.

Fru talman! En förnyad och levande demokrati handlar om att alla människor ska vara delaktiga och ansvariga för gemensamma angelägenheter. Det handlar om en konsekvent decentraliseringspolitik som tar fasta på att makten ska flyttas dit där den hör hemma – till människor, enskilt och i gemenskap. Det måste vara slut på regeringens tomma ord och löften angående dess omsorg om demokratin.

Centerpartiets synsätt innebär att vi ställer oss bakom ett deltagardemokratiskt ideal där människor inte bara tillåts utan också förväntas delta i det gemensamma beslutsfattandet. En förutsättning för att detta ska vara möjligt är att människors deltagande också får leda till faktisk påverkan genom ett decentraliserat beslutsfattande och genom tydliga direktdemokratiska inslag. Det är fråga om ett starkt decentralistiskt synsätt som betonar den frivilliga samverkan mellan människor som grunden för beslutsfattande. Det civila samhället, familjen, kvarteret, vänkretsen och föreningarna stärks också som demokratiska arenor.

Utgångspunkten för ett förnyat folkstyre är därför en radikal och konsekvent decentralisering av politiska beslut till *lägre* beslutsnivåer. Framför allt bör det kommunala självstyret tydligare grundlagsfästas. Det lokala demokratiska självbestämmandet ska också stärkas i förhållande till högre beslutsnivåer. Med detta stärks i realiteten folkets rätt att dele-

gera makt underifrån. Tyvärr väljer regeringen gång på gång en mer centralistisk lösning.

Centerpartiet fortsätter dock att föra talan om en stärkt deltagardemokrati. För några år sedan var vi det enda partiet i riksdagen som skrev motioner om en förbättrad demokrati. Glädjande nog börjar nu alltfler riksdagspartier inse vikten av detta, dock inte regeringen.

Kommunal självstyrelse samt regionalisering ligger i vår blickpunkt med direktvalda självstyrelseorgan. Makten bör delegeras till medborgarna och delegation underifrån, såväl enskilt som i samverkan och i lokala beslutande församlingar, ges ett större utrymme. Kommunen bör bli mer självständig i förhållande till staten och ansvara för uppgifter som inte nödvändigtvis måste hanteras på statlig nivå. Statens uppgifter bör följaktligen bli färre, men dess kärnuppgifter får inte försvagas.

Därmed yrkar jag bifall till reservation 4 som innehåller krav på en grundlagsutredning med underifrånperspektiv.

Fru talman! Vi hävdar att detta är ett i grunden annorlunda förhållningssätt än det som präglar dagens svenska demokrati där de politiska institutionerna alltmer har reducerats till leverantörer av tjänster och service till medborgarna.

Ett starkt deltagardemokratiskt samhälle med tydliga redskap för var och en av medborgarna att även mer direkt påverka vem som ska vara deras företrädare är också ett led i detta. Därför är Centerpartiet förespråkare av t.ex. ett renodlat personval, som andra här tidigare nämnt och som vi haft uppe i tidigare betänkanden. Att därtill stärka medborgarna genom att ge redskap för att kunna genomdriva folkinitiativ när det gäller folkomröstningar och att tillskapa beslutande kommunala folkomröstningar är ett led i detta. Därför yrkar jag bifall också till reservation 32.

I det här betänkandet behandlas också indelningslagen. Där har Centerpartiet en reservation som tydligare markerar vår ambition att stärka kommunalinvånarens och riksdagens roll vad gäller indelningsfrågor avseende den kommunala delen. Ärendet om indelningslagen hanteras i annan ordning, tillsammans med frågan om Heby kommun, som vi tidigare diskuterat i kammaren.

Fru talman! Jag ställer mig naturligtvis bakom Centerpartiets reservationer, men jag yrkar alltså bifall bara till reservationerna 4 och 32 och kommer i ärendet om indelningslagen att ställa mig bakom majoritetstexten.

Anf. 10 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag noterar att något av eftertankens kranke blekhet kanske har infunnit sig vad gäller indelningen. Jag vill i alla fall ställa några frågor med anledning av reservation 30. Där säger Åsa Torstensson: "Grundregeln bör vara att en kommunindelning skall beviljas om en majoritet av invånarna i den kommunalindelning som vill dela kommunen röstar ja till delning."

Mina frågor blir då för det första: Påverkar inte en delning hela den odelade kommunen lika mycket, och varför ska då inte majoriteten i hela kommunen få avgöra frågan?

För det andra: Ska merparten av en kommun kunna dela en kommun mot en mindre kommunalindelning? Det här med kommunalindelning är ju

ingenting som är fastslaget i lag. Kan tre fjärdedelar av en kommun besluta att dela av sig från den sista fjärdedelen?

För det tredje: Borde inte samma regler gälla för kommunsammanslagningar som för delningar? Om en majoritet i Göteborg eller Uddevalla finner att man vill slå sig samman med Strömstad, borde man inte få göra det enligt Centerns logik?

Anf. 11 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Kommundelningar och kommuneldiskussionerna är ganska intressanta. De upprör en del känslor hos många riksdagsledamöter. Det har vi märkt under årets gång.

Vad gäller kommunindelningar går den reservation som det hänvisas till längre än själva huvudyrkandet, eftersom den inte begränsar sig till ett område, länstillhörigheten, och inte berör kommundelningarna. Vi har erfarenhet av hanteringen av kommundelar som vill frigöra sig, oftast i större kommuner. Det finns stora svårigheter för ett geografiskt område bestående av 3 % av en befolkning att över huvud taget kunna skapa ett intresse och en majoritet för att kunna genomföra en kommundelning. Så är t.ex. fallet med ärendet Torslanda i Göteborg. Det finns inte ett intresse från huvudkommunen, men i enlighet med indelningslagens intentioner har man lagt en stor vikt vid moderkommunens rätt att lägga in ett veto. Om vi har tilltro till att stärka den lokala nivån och därmed menar att små kommuner och närmare relationer mellan förtroendevalda och kommuninvånare är av stark demokratisk betydelse, är kommundelningar ett redskap för det. Därför förespråkar vi att man i indelningslagen lägger en större kraft på att den kommun som vill frigöra sig ska få betydligt mer att säga till om.

Anf. 12 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag noterar att Åsa Torstensson sorgfälligt undviker att ens försöka besvara de frågor som jag ställde. Hon får en chans till i sin replik, och jag ska skicka med ytterligare en fråga. Samtidigt som man säger att invånarna i den avskiljande kommundelen i princip ska få bestämmande om de vill skilja av sig eller inte säger man att frågan om landets indelning i kommuner ska avgöras i lag och bestämmas av riksdagen. Därmed upphäver man en folkmajoritets möjlighet att besluta i sådana ärenden. Dessutom upphäver man den möjlighet som finns i dag att vända sig till regeringen och begära kommundelning. Invånarna i en kommun har ingen initiativrätt och kan inte ha någon initiativrätt i riksdagen, utan då bygger det helt och hållet på att riksdagsledamöter tar initiativ i sådana frågor. Skulle inte detta försvaga möjligheterna för en folkmajoritet i en kommun att ta initiativ till en kommundelning?

Anf. 13 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Vi är inte förespråkade för avskaffande av indelningslagen, utan vi vill förändra tyngdpunkterna i indelningslagen av genomförandet av en kommundelning, hur detta ska ske eller inte ske. Det är där som regeringen i dag hela tiden hänvisar till en moderkommun och ger moderkommunen en vetorätt. Då är det dags att gå in i indelningslagen och förändra detta. Vi har inte lagt indelningslagen som lag i en enskild kommun, utan det är fortfarande ett nationellt ansvar. Vi vill därmed föra

in den i riksdagen så att det blir en tydligare politisk hantering av den frågan i folkets valda forum.

Prot. 2001/02:90
4 april

Anf. 14 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Liberal demokratipolitik sätter den enskilda människan i centrum. Inom ramen för det gemensamma beslutsfattande som demokratin utgör ska individen ha så stora möjligheter att påverka som möjligt. Ökade möjligheter till brukarstyre, rätt för kommunmedborgare att väcka motioner till fullmäktige och bättre demokratistatistik i all ära, men det räcker verkligen inte om man på allvar har ambitionen att vända trenden när det gäller valdeltagandet och antalet förtroendevalda politiker. Ingenting skrivs i förslaget om hur det ska bli lättare att få till stånd lokala folkomröstningar. Ingenting tas upp om hur kommunfullmäktiges roll ska kunna stärkas och bli en väsentlig politisk arena. Men framför allt saknas nya djärva grepp för att möta nutidens och framtidens verkligt stora utmaningar för demokratin. "Demokrati för det gamla seklet" hade varit en mer passande titel på denna proposition.

Liberaler gick, tillsammans med Socialdemokraterna, i spetsen för att införa demokratin i Sverige. Nu måste demokratin förnyas. Den unga generationen måste lockas att engagera sig i politiken, liksom svenskar med invandrarbakgrund. Rekryteringen till politiska uppdrag måste breddas. Ett stort ansvar vilar på de politiska partierna och på oss som är politiskt aktiva. Vi liberaler vill att ungdomar ska få rösta det år de fyller 18 år, eftersom de som blir 18 efter den tredje söndagen i september annars får vänta hela fyra år innan de får möjlighet att rösta och kandidera i ett val. Jag har mött många ungdomar som upplever detta som väldigt orättvist. Frågan var nyligen uppe för omröstning i riksdagen, men tyvärr avslogs vårt liberala förslag av en majoritet.

Vi måste också bli bättre på att utnyttja de tekniska möjligheterna att använda Internet. På sikt kan röstning i de allmänna valen via Internet bli verklighet. Men den stora revolutionen handlar om att alltfler människor tack vare datorn och Internets hjälp kan ta del av information, debattera och läsa nyheter oavsett var de befinner sig. Det är beklagligt att regeringen i denna proposition inte ansträngt sig mer för att undersöka möjligheterna att med hjälp av den nya tekniken stärka demokratin.

Fru talman! Regeringens agerande hittills visar inte prov på någon direkt vilja till förändringar i de riktigt avgörande frågorna. Regeringen saknar helt enkelt idéer för att genomföra sina egna mål om ökat valdeltagande och fler förtroendevalda. I propositionen *Demokrati för det nya seklet* målar regeringen upp en mängd vackra målsättningar om att valdeltagandet väsentligt ska öka i de nationella och kommunala valen, liksom i valet till Europaparlamentet.

En ökad andel av medborgarna ska inneha någon form av politiskt förtroendeuppdrag. Ett första delmål är att antalet förtroendevalda i kommuner och landsting ska öka med 10 000 till år 2010, och antalet personer som någon gång i livet har innehaft ett politiskt förtroendeuppdrag ska också öka.

Medborgarna ska ha bättre möjligheter än i dag att delta i och påverka den politiska processen. Det låter jättebra. Andelen medborgare som deltar ska också öka. Medborgarnas möjligheter att påverka den politiska processen ska också bli mer jämlika än i dag, och andelen ungdomar,

Demokrati för det nya seklet

arbetslösa och personer med utländsk bakgrund som deltar i den politiska processen ska öka.

Fru talman! Det är väldigt lätt att instämma i målen, men för att klara av att uppnå målen måste det finnas en strategi. Det gör det inte. Det saknas varje idé till plan för att göra politiken intressantare för väljare och arbetsformerna bättre för alla dem som är beredda att ge sig in i politiken. De förslag som regeringen presenterar är dessvärre helt otillräckliga för att göra någonting åt problemen.

Vi liberaler ser inga principiella hinder mot de få och harmlösa förslagen som regeringen presenterar, men vi tvingas konstatera att de förslag som vi hade hoppats att få se, bl.a. om personval fullt ut och skilda valdagar, lyser med sin frånvaro. Vi konstaterar också att det råder stor meningsskiljaktighet mellan regeringens och Folkpartiets uppfattning om hur människor ska få mer inflytande. I propositionen skriver regeringen att många kommuner ser möjligheter för enskilda medborgare att välja tjänsteproduktion som en demokratiform. Rätt att välja mellan olika serviceproducenter kan vara ett sätt att förbättra kvaliteten på serviceutbudet och tillgodose enskilda individers önskemål. Däremot kan detta inte ses som en demokratireform.

Detta framhåller alltså regeringen. Men vi liberaler menar att besluten ska fattas så nära människorna som möjligt. Politiken ska inte fatta sådana beslut som individer och familjer gör bäst själva.

Om jag förstod Mats Einarsson rätt var det på nivån vilken skjorta man ska få välja. Vi vill nog ha det på en något högre nivå.

I den liberala visionen kommer valfriheten alla till del genom att välfärden finansieras gemensamt men utförs av aktörer av olika slag. Det är en viktig del. Människor ska känna att de har verklig makt över sina liv och sin vardag. Det är avgörande för tron på demokratin och viljan att delta i de allmänna valen. Det är den bristen som vi ser genom det minskade valdeltagandet.

Vi liberaler har ett helt paket med förslag för att förbättra den svenska demokratin. Det handlar om att renodla personvalet, dvs. att räkna alla kryssen. Den nuvarande spärrgränsen på 5 % i kommun- och landstingsval respektive 8 % i riksdagsvalet måste enligt vår mening tas bort. Skilda valdagar har flera partier krävt länge. Debatt har nyligen förts om detta i riksdagen men tyvärr än så länge utan framgång. Det handlar om demokratin i regionerna. Medborgarnas inflytande på den regionala nivån bör stärkas genom direktvalda regionfullmäktige.

Vi liberaler vill se ett alltmer demokratiskt EU. Därför behöver EU en klar författning som gör maktfördelningen tydlig mellan unionen och medlemsstaterna. Utgångspunkten ska vara att beslut alltid ska fattas så nära den enskilda människan som möjligt.

Det handlar också om att demokrati för alla kräver tillgänglighet för alla. Också fysiskt funktionshindrade väljare ska få tillgång till vallokaler. Alltför många vallokaler riskerar att vara stängda för människor med funktionshinder.

Fru talman! Slutligen handlar det om att ha direktvalda kommunalnämnder. Genom att göra det möjligt för kommunerna att låta direktvälja kommunalnämnder, skulle den politiska diskussionen inför val kunna vitaliseras. Vi liberaler menar att positiv dynamik skulle kunna uppstå.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer, men jag nöjer mig i sammanhanget med att yrka bifall till reservation nr 27. Det är just den reservation som handlar om direktvalda kommunalnämnder.

Anf. 15 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Min liknelse med skjortan gick tydligen inte hem. Jag får hänvisa till protokollet. Jag kan ge en liten ledtråd: Det handlar om den privata äganderättens gränser. Sådana gränser erkänner också liberaler, även om vi kanske inte är överens om var de ska gå.

Jag har ett par andra frågor: Vi har en ganska omfattande verksamhet, som grundad på lag är obligatorisk för en stor del av svenska folket i en viss ålder. Verksamheten styrs till sitt innehåll av lag, förordningar och olika offentligt beslutade direktiv, och den finansieras till hundra procent genom skattemedel. Jag tänker alltså på utbildningsväsendet. Om delar av verksamheten ligger i privata bolag eller andra privata konstellationer, varför ska man inte ha en förstärkt offentlig insyn i verksamheten? Vad är det för fel på att till en del öka allmänhetens insyn i en verksamhet som man själv är med och finansierar och som på ett övergripande sätt är styrd av demokratiska politiska beslut? Vad är skälet till att Folkpartiet inte vill ha denna insyn?

Anf. 16 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Den här frågan har vi nyligen ingående diskuterat i riksdagen. Den handlar om rättvisa villkor mellan olika typer av skolor. Menar Mats Einarsson att man ska ha större krav på de s.k. fristående skolorna än på de kommunala skolorna?

Vi förlitar oss på, fru talman, att föräldrar som väljer att sätta sina barn i fristående skolor, och elever som själva väljer fristående skolor, bl.a. gymnasieskolan, också kan bedöma skolornas kvalitet. Jag kan inte se vad man skulle uppnå med en extra kommunal granskning av de fristående skolorna.

Anf. 17 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det handlar inte alls om att ha olika villkor för friskolor och offentliga skolor. Det handlar tvärtom om att ha samma villkor. I den offentligt drivna skolan har vi offentlighetsprincipen osv. Det är bra. Nu har en del av utbildningsväsendet flyttats ut från den offentliga sfären och ligger i privata bolag, fast den är fortfarande offentligt finansierad och styrd av samma lagar som den offentliga skolan. Då finns det ett anspråkslöst, inte tillräckligt långtgående, men ändock ett steg i rätt riktning från regeringens sida om att öka möjligheterna till offentlig insyn även i de privata skolorna. Detta är Folkpartiet emot. Jag förstår fortfarande inte varför.

Anf. 18 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det har väl i någon mån att göra med vilken tilltro man har till de fristående skolornas möjligheter att sköta sin verksamhet.

Jag vill väl hoppas att det inte innebär ett misstroende mot de fristående skolorna när man anser att det behövs en särskild insyn i de sko-

lorna. Jag säger det än en gång: Det är fråga om att ge skolorna förtroendet att driva verksamheten. De som gör bedömningen av skolornas verksamhet är naturligtvis, fru talman, de som väljer att gå i dessa skolor.

Anf. 19 PER LAGER (mp):

Fru talman! Demokrati betyder folkstyre. Ett folkstyre förutsätter att människor både vill och kan delta och att de verkligen ges inflytande och känner sig delaktiga både i beslutsfattandet och i samhället. Frågan är hur vi ska nå detta mål. Regeringen har dragit sitt strå till stacken med en demokratiproposition som vi har väntat väldigt länge på. Det har i sin tur gjort att vi har samlat på oss en del frågor som borde ha behandlats tillsammans med demokratipropositionen i ett betänkande men som har hamnat i andra betänkanden. Det här har gjort det lite svårt för oss ledamöter eftersom det hade varit naturligt att koppla vissa frågor till demokratipropositionen, men vi har avstått för att inte upprepa oss för många gånger. I en del fall har vi ändå gjort det, för vi har känt att det är rätt märkligt att prata om demokrati om man inte har frågor som direkt är kopplade till demokratibegreppet. Därför har det blivit lite till och från.

Miljöpartiet har till betänkandet fogat åtta reservationer och fyra särskilda yttranden. Det handlar om att göra demokratin mer livaktig, se till att människor känner sig mer delaktiga. Efter de diskussioner vi har haft under ett antal år finns det nu ett batteri med förslag på vad man kan göra för att försöka förbättra demokratin, dvs. göra människor mer delaktiga och göra att de känner sig mer ansvariga.

Men det handlar inte bara om det. Jag tror att det var Mats Einarsson som var inne på frågan om formella och icke-formella möjligheter att styra. Jag menar att det handlar mycket om livsstil och om ansvar. För att vanliga människor ska tycka att det är intressant att delta i samhället på de villkoren måste man göra det så pass inbjudande att även unga människor söker sig till politiken och att äldre människor känner sig behövda och tas i anspråk i olika sammanhang på grund av den enorma erfarenhet som de besitter och på grund av att de ofta har insikt i problem som unga människor inte har och som vi alltid behöver ventilera i ett samhälle som utvecklas.

Därför är det så viktigt att unga människor får ta del i politiken på ett sätt som de själva vill, att äldre människor får göra det och att funktionshindrade får göra det, så att alla människor i samhället får en större möjlighet att delta.

Jag har ibland tänkt att det hade varit fint med något slags demokratiplikt i samhället, dvs. att man på något sätt deltar i en samhällstjänst som handlar om politik eller någonting annat, ungefär som militärtjänsten. Jag vill inte utveckla det vidare, men i tanken ligger behovet av att visa hur viktigt det är att vi delar på de politiska uppgifterna i samhället, att det inte blir en särskild elit som sysslar med det och de andra klagar och får nöja sig med att ha rösträtt och att rösta. Det är väldigt bra, men det räcker inte. Det måste till ytterligare engagemang för att vi ska få utveckla vår demokrati, som vi värnar så noga om.

Med detta sagt vill jag fortsätta med att säga att propositionen inte handlar om småpartispärren, monarki-republik, antalet riksdagsledamöter här i kammaren, författningsdomstolsfrågor, finansieringsfrågor inför EMU-omröstningen, partistöd, personvalsfrågor och funktionshindrades

rätt att delta, på det sätt som man tycker att den borde ha gjort. Detta har tagits upp i andra sammanhang.

Själv har jag poängterat en del frågor som regeringen har hanterat i olika sammanhang och bereder på ett sätt som jag tycker är godtagbart. Det handlar t.ex. om medborgarpaneler, demokratibokslut som är väldigt intressant, barnkonsekvensanalyser och utvecklande av ungdomsråden till det jag vill kalla ungdomsfullmäktige med ganska stort inflytande och möjligheter.

Bland de reservationer som jag står bakom finns en om rösträtt och valbarhet för människor som kommer från andra länder som vi har tillsammans med Vänsterpartiet. Vi tycker att det är folkbokföringen som ska avgöra om man har rösträtt eller inte. Det ska gälla inte bara EU-medborgare och folk från Island och Norge utan samtliga människor som vistas i detta samhälle, och även på alla nivåer.

När det sedan gäller rösträttsåldern har Miljöpartiet föreslagit 16 år ända sedan vi startade partiet. Vi tycker att 16 år är en bra ålder för rösträtt. Vi har inte så stor framgång med detta här i kammaren i dag. Däremot har vi blivit fler och fler som tycker att det åtminstone borde vara kalenderår för 18 år, så att nästan hälften av ungdomarna slipper fylla 21 år innan de har möjlighet att rösta för första gången. Vi får inte glömma det. Det är svårt att säga att vi har 18 år som rösträttsålder när det ser ut på detta sätt. Många blir till åren komna innan de får rösta första gången. Det är viktigt med kalenderåret.

Därför vill jag, fru talman, yrka bifall till reservation 10.

I frågan om skilda valdagar har vi ett särskilt yttrande med Folkpartiet. Författningsutredningen utreder frågan, och den har hanterats många gånger.

Vi har en reservation om tröghetsregeln när det gäller utförsäljning av strategisk verksamhet, det vi i Miljöpartiet kallar demokratigaranti. Vi tycker fortfarande att det är det bästa instrumentet för att se till att utvecklingen i våra samhällen inte rusar i väg, utan det finns en garanti för att demokratin får fungera på lång sikt.

Vi har också en reservation om ekonomiskt stöd till enskild barnomsorg. Vi menar, precis som kd och Centern, att kommunerna måste ha rätt att kunna ge stöd till annan form av barnomsorg. Det här var ett krav som vi ställde i samband med att vi en gång gick med på maxtaxan, och det följer vi upp nu.

Fristående skolor har diskuterats här. Det finns faktiskt den tillsyn från Skolverket som behövs och den insyn från kommunen som behövs, så det behövs inte mer.

När det gäller obligatoriska miljönämnder har vi tillsammans med Vänstern ett krav på att de ska införas igen. Vi tycker att miljöfrågorna har förflackats och försvunnit. De är så pass viktiga för framtiden att de måste ha en egen nämnd, som det var förut.

Vi ställer upp på de direktvalda kommunalnämnderna tillsammans med Vänstern, Centern och Folkpartiet. Det här måste vara en väg för att utveckla direktdemokratin och demokratin på det lokala planet. Det är inte värre än att de kommuner som önskar det ska kunna införa det. Vi begär att regeringen ska återkomma med förslag.

När det gäller folkinitiativ om folkomröstningar är vi en majoritet för det. Det är bara att gratulera oss till att vi är det.

Jag har ytterligare två reservationer, en om demokratifolder och en om bidrag till politiska kampanjer. Demokratifoldern är en trevlig idé. Några av er minns *Om kriget kommer*, en broschyr som alla hushåll fick en gång. När vi var i Sydafrika med utskottet fick vi se att konstitutionen fanns i nästan alla människors händer. Den fanns som bilderbok, och den fanns i mer avancerad form. De kände till sin konstitution mycket bättre än vad vi känner till vår, med vår långa tradition. Jag menar att vi ska se till att fixa det och göra en enkel folder som man skickar ut med telefonkatalogen så att den når alla hushåll. Den ska vara enkel, och alla ska kunna läsa sin konstitution.

Fru talman! Min talartid har runnit ut, så jag får stanna där.

Anf. 20 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag måste ställa samma fråga till Per Lager som jag ställde till Helena Bargholtz. Per Lager har tyvärr anslutit sig till den utskottsmajoritet som inte vill att allmänheten ska få en större insyn i de fristående skolorna. Min fråga är helt enkelt: Varför? Har Miljöpartiet samma skäl som Folkpartiet, nämligen att man helt enkelt får lita på dem, att det är en förtroendefråga?

Anf. 21 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag vet egentligen inte vad det handlar om, Mats Einarsson. Kommunen är allmänhetens representant. Kommunen har full insyn. Vad är det som Mats Einarsson menar ska till ytterligare? Och varför har man fört in ett nytt begrepp, "allmänheten"? Jag vet inte när det fördes in i lagstiftningen, men vad jag förstår är det ett nytt begrepp.

För mig är allmänheten representerad av kommunen, och om kommunen har insyn har allmänheten insyn. Har Skolverket dessutom tillsyn är det garanterat att verksamheten fungerar som den ska. Sedan tycker jag självklart att vi ska ha tilltro till skolorna, inte bara till de fristående utan även till de offentliga skolorna, där jag själv har jobbat i 20 år.

Anf. 22 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle nog vilja varna Per Lager lite grann för det sättet att argumentera, därför att det kan leda till den positionen att vi kan upphäva offentlighetsprincipen helt och hållet.

Kommunen har insyn i sin egen verksamhet. Varför ska då offentligheten och allmänheten ha någon ytterligare insyn? Finns det en parallell? Javisst, kommunen har en viss insyn i de fristående skolorna, men här handlar det om medborgarnas insyn. Varför ska den inte öka i friskolorna? Varför ska man inte ha samma eller åtminstone lite bättre insyn än nu i de fristående skolorna när man har denna insyn i de kommunala?

Anf. 23 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Mats Einarsson menar alltså att kommunen inte utövar den insynsrätt som man har, utan han vill ha lite mera, extra insyn för allmänheten. Hur ska det gå till? Hur ska det rent praktiskt gå till när allmänheten har insyn i fristående skolor om de inte utnyttjar sina kommunala politiker? Jag förstår inte det. Detta har inte med offentlighetsprincipen att göra, utan detta handlar om möjligheten att bedriva verk-

Anf. 24 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det här med direktvalda kommunalnämnder kan låta väldigt vackert med närheten till medborgarna osv. Även inom mitt parti finns det sådana som förespråkar detta, även om de i förhoppningsvis är i minoritet. Men det finns ett konstitutionellt problem eller ett kompetensproblem med den här typen av verksamhet.

Anta att man direktväljer en kommunalnämnd och att denna nämnd sedan driver en politik som står i strid med vad fullmäktige säger. Då drar fullmäktige in pengar och resurser från nämnden, och så står man där med sin direktvalda nämnd utan att ha någon egentlig kompetens. Som jag ser det måste man, om man ska införa detta, ha en konstitutionell kompetens för nämnderna, men Per Lager är motståndare till att kommunerna ska få denna tydliga kompetens i förhållande till riksdag och regering.

Anf. 25 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag förstod nog inte det sista i frågeställningen, men jag håller helt med Ingvar Svensson om att detta inte är något helt problemfritt sätt att stärka demokratin. Jag inser också att kommundelen står i ett förhållande till kommunen, budgeten och hur man hanterar pengar. Detta måste självklart ha någon form av regelverk kring sig, så att både kommunen och kommundelen får kompetensen där de ska ha den.

Anf. 26 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Det sista som Per Lager inte förstod gällde ju den kommunala självstyrelsen. Staten kan i dag intervensera, eftersom det inte finns något grundlagsskydd för kommunernas kompetens. Per Lager har inte velat vara med och sätta i gång en process där man får en förstärkt kommunal självstyrelse i grundlagen.

Anf. 27 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det handlar ju, Ingvar Svensson, om att i grundlagen mer precisera kommunens kompetens. Det hela är en process, och när det gäller kommunerna är jag lite rädd för att precisera kompetensen, eftersom det låser deras möjligheter att fortsätta utvecklas utan att man gör nya ändringar. Jag ser alltså det här med preciseringarna som en fara i sig. Det hade varit lätt om man hade kunnat ta fram allt som behövs, men så är det ju inte. Därför är jag mer noga med att hålla grundlagen fri från just preciseringar.

Anf. 28 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s):

Fru talman! I det här betänkandet behandlar vi demokrati för det nya seklet, regeringens proposition angående demokratifrågor. Till skillnad från dem som tidigare har varit uppe i talarstolen tycker jag att den innehåller en hel rad förslag om hur man kan förnya och förstärka demokratin i vårt land.

Det handlar i stor utsträckning om att förstärka medborgarinflytandet – flera talare har i talarstolen sagt att det bör förstärkas – men det ska alltid ske i harmoni med den representativa demokratin, för den representativa demokratin måste vi i alla lägen värna. Jag kan konstatera att det har däremot ingen nämnt ett ord kring.

Målen för demokratipolitiken är att öka valdeltagandet, att en ökad andel av medborgarna ska inneha ett politiskt förtroendeuppdrag, att medborgarna ska ha bättre möjlighet att delta i och påverka den politiska processen samt att påverkansmöjligheterna ska bli mer jämlika än i dag.

Det här låter sig höras, men man måste också ha lagändringar som gör att de här målen kan införlivas, och jag tycker faktiskt att det finns förslag om en hel rad lagändringar. Jag skulle bara vilja nämna några av dem.

Det första handlar bl.a. om medborgarförslag som får väckas i fullmäktige om fullmäktige så beslutar. Det handlar också om att arbetsvillkoren för förtroendevalda ska förbättras, så att skiftarbetande, som det har varit en del motioner om i det här utskottet, och småbarnsföräldrar får bättre möjligheter att delta i ett politiskt arbete än i dag. Möjligheterna för brukarinflytande stärks via delegationsrätten. Det finns förslag om att man ska ha rösträtt i kommunala folkomröstningar om man har rösträtt i kommunalvalen. Det finns ett förslag om att stärka minoriteter i fullmäktige, och det går ut på att samma rätt ska gälla vid återremissförfarande i fullmäktige som vid ett bordläggningsförfarande. Dessutom förstärks insynen för allmänheten i privata entreprenader när man driver kommunal verksamhet på entreprenad.

Det är bara några saker i propositionen som jag ville lyfta fram just med anledning av att man säger att den är uddlös. Men det är också viktigt, som har framhållits här tidigare, att allt kring demokratifrågorna inte kan lagstiftas, för det är ett långt vidare begrepp än så. Demokrati handlar om attityder. Det handlar om ansvar, och det handlar om engagemang. Och det finns ett ansvar inte minst för oss alla som är politiskt aktiva men även för de politiska partierna att verkligen jobba hårt med de här frågorna.

Det handlar om ansvar och öppenhet. Det handlar om det vardagliga samtalet mellan människor, mellan väljare och valda, för att man på så sätt ska få folk engagerade och intresserade av att delta i den politiska processen. Men det är också viktigt att stötta och uppmuntra ideella organisationer som arbetar för att främja demokratiutveckling. Det gör man lokalt, och man gör det också på nationell nivå.

I det här sammanhanget skulle jag vilja nämna Peace Quest, som har gjort mycket bra för demokratiutvecklingen nationellt. Ungt val, Aftonbladet, är en annan del där man lyfter fram de här demokratifrågorna och tydliggör dem för människor.

Med detta vill jag ha sagt att all demokrati inte kan stadgas i lag – inte heller i förordningar eller annat i Sveriges riksdag. Det handlar om attityder, engagemang och ansvar. Vi har alla, tillsammans med de många människor och goda krafter som finns ute i vårt samhälle som vill samma sak som vi, ett jättestort ansvar.

Vi kan ändra lagar så mycket vi vill, men finns det inget engagemang från medborgarna eller någon vilja att delta i en demokratisk process kommer lagändringarna ändå att vara överflödiga.

Jag skulle vilja ta upp de tre reservationer som vi socialdemokrater har tillsammans med Vänsterpartiet.

Den första reservationen handlar om den medborgerliga insynen i friskolor, som har debatterats tidigare. Just frågan om insyn i friskolor är för oss socialdemokrater en oerhört viktig demokratifråga. I en verksamhet som helt eller delvis finansieras av offentliga medel ska allmänheten ha möjlighet till insyn. Det gäller inte bara ekonomisk insyn, utan också insyn i ett vidare perspektiv vad det gäller verksamheten.

Den enskilde medborgaren ska kunna vända sig till Skolverket eller till kommunen där friskolan är belägen för att få tillgång till information. Man säger nej till det från utskottsmajoritetens sida. Det förvånar mig inte att moderater, folkpartister och kristdemokrater säger så. Vad som är förvånande är att Centern och Miljöpartiet instämmer i detta. Vi har nyss hört Åsa Torstensson i talarstolen prata sig varm för att Centerpartiet är det enda parti som värnar demokratin.

Hur kommer det sig då, Åsa Torstensson och Per Lager, att ni inte vill att allmänheten ska ha insyn i friskoleverksamheten, som finansieras med offentliga medel? Var ligger faran i detta? Jag tycker att det är ett högst rimligt krav, med tanke på att det finns samhällsmedel i verksamheten. Det är en viktig demokratifråga, men det är också en viktig rättvisefråga.

Med det vill jag säga att jag yrkar bifall till reservation 24, men av lagtekniska skäl yrkar jag att förslaget till riksdagsbeslut ska ha följande lydelse.

”Riksdagen antar nedan angivna lagförslag. Därmed bifaller riksdagen proposition 2001/02:80 i denna del och avslår motionerna 2001/02:K59 yrkande 2, 2001/02:K60 yrkande 3, 2001/02:K65 yrkande 6 och 2001/02:K66 yrkande 18.

Förslag till lag om ändring i lagen (2002:000) om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 15 kap. 11 § skollagen (1985:1100) i stället för dess lydelse enligt lagen (2002:000)¹ om ändring i nämnda lag ska ha följande lydelse.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för skolhuvudmannen att lämna sådana sakuppgifter om skolverksamheten och sådan verksamhetsredovisning som behövs för uppföljning och utvärdering av verksamheten samt sådan information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn i denna.

Regeringen får vidare meddela föreskrifter om vite för den som inte följer bestämmelserna om uppgiftsskyldighet i första stycket.”

Till det ofullständiga SFS-numret finns en fotnot fogad, där det står: ”Lydelse enligt prop. 2001/02:35, bet. 2001/02:UbU7, rskr. 2001/02:184.”

Jag fortsätter med nästa reservation, som handlar om frågan om folkinitiativ om folkomröstning. Visst är det så att de bestämmelser kring folkomröstning som gäller i dag och som trädde i kraft 1994 inte har ökat medborgarnas inflytande vad det gäller den kommunala processen. Denna fråga har som bekant utretts av Kommundemokratikommittén. När dess första huvudbetänkande, som heter *Att vara med på riktigt*, gick ut på remiss ställde sig några av remissinstanserna något tveksamma till förslaget.

Jag satt med i Kommundemokratikommittén. Vi tyckte att det skulle bli en folkomröstning om 10 % av de röstberättigade ville ha en folkomröstning. Detta var flera av remissinstanserna tveksamma till. Det visar hur komplex frågan är.

Regeringen avser att återkomma i denna fråga i samband med att beredning sker av det andra betänkandet från Kommundemokratikommittén. Det betänkandet heter *Att tänka efter före*. Även i det betänkandet tangeras frågan om folkinitiativ i samband med samrådsförfarande.

Jag tycker att det vore ganska klokt att tänka efter före, som betänkandet heter, och avvakta den beredning som för närvarande pågår i Regeringskansliet kring folkinitiativ och kommunala folkomröstningar. Frågan är på intet sätt glömd utan kommer att tas upp så småningom. Därför yrkar jag bifall till reservation 31.

Jag skulle också avslutningsvis vilja kommentera indelningsfrågorna något. Kommundemokratikommittén, som jag nyss har nämnt, hade fått i uppdrag att utreda just indelningsfrågorna efter ett tillkännagivande. Sedan inträffade det märkliga att frågan om ett utskottsinitiativ kring samma sak som Kommundemokratikommittén hade att utreda väcktes i KU mitt under pågående utredning. Initiativet väcktes av samma majoritet som tidigare ville utreda frågan. För mig ter sig detta mycket inkonsekvent.

Socialdemokraterna, och för övrigt också Vänsterpartiet, anser att Kommundemokratikommitténs arbete och regeringens beredning av frågan måste avvaktas. Därför yrkar jag också bifall till reservation 29.

Jag har valt, precis som flera andra talare, att inte ge mig in i diskussioner på områden som tidigare debatterats i denna kammare. Det gäller laglighetsprövning, kommunala bolags vara eller inte vara osv. Här har vi redan tidigare kända ställningstaganden, byggda på våra grundläggande värderingar. Det skulle bara förlänga tiden här i kammaren att upprepa detta.

Många frågor i betänkandet har tagits upp och diskuterats tidigare under våren. Jag tänker inte gå in på några ytterligare diskussioner om dessa redan debatterade frågor.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservationerna 24, 29 och 31 samt i övrigt bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 29 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag förstod inte riktigt det som Kerstin Kristiansson Karlstedt sade om att ingen har talat om den representativa demokratin. Det är faktiskt det vi har talat om en stor del av tiden. Vi har talat om hur man ska få folk att vilja åta sig uppdrag inom den representativa demokratin, osv. Själva begreppet har också nämnts flera gånger.

Demokratiministern är tyvärr inte i kammaren för att diskutera demokratipropositionen, så därför måste jag rikta frågan till Kerstin Kristiansson Karlstedt i stället. Kerstin har i och för sig försökt försvara propositionen så gott det går och sagt att det är fint att det finns förslag om att medborgarförslag ska kunna väckas i fullmäktige om fullmäktige så vill.

Då måste jag fråga: Var finns de tunga, demokratiskt intressanta förslagen i Demokratipropositionen? Vilket förslag var det som gjorde Kerstin Kristiansson Karlstedt mest hänförd när hon läste Demokratipropo-

sitionen, som gjorde att hon verkligen tyckte att demokratin och debatten om demokratin utvecklades i Sverige?

Jag hinner också med frågan om folkomröstningar. Det är tydligen så att Kerstin Kristiansson Karlstedt i Kommundemokratikommittén har intagit en ställning som hon har möjlighet att stödja här i kammaren – eller hur – nämligen att ett visst antal, närmare bestämt 10 %, ska kunna få driva fram att det verkligen blir en kommunal folkomröstning. Är det då inte rimligt att Kerstin Kristiansson Karlstedt stöder sitt eget förslag här i kammaren och inte bara talar om att det finns negativa remissinstanser? Det finns det alltid i demokratin.

Anf. 30 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Att demokratiministern inte är här beror, som Nils Fredrik Aurelius också vet, på att det är regeringsammanträde nu på förmiddagen. Det blev så olyckligt att den här debatten lades just en förmiddag då ett sådant inträffade. Men jag kan konstatera att utskottets ordförande inte heller finns på plats.

När det gäller frågan om folkomröstningar är det mycket riktigt så, vilket jag nämnde i mitt anförande, att jag har varit med i Kommundemokratikommittén, och i denna tog vi ställning för att om 10 % av de röstberättigade i en kommun ville ha en folkomröstning skulle en sådan ske. Visst, det har jag tagit ställning för en gång i Kommundemokratikommittén. Men som Nils Fredrik Aurelius och många andra i den här kammaren vet går alla betänkanden från kommittéer ut på remiss. Där vägs det in ytterligare saker som gör att frågan kanske blir belyst ur ett annat perspektiv.

När propositionen sedan kom kunde vi konstatera att betänkande 2 från Kommundemokratikommittén också kom, som handlade om samrådsförfarandet. Det sade jag också i mitt anförande. Då valde man från regeringens sida att bereda dessa två saker tillsammans och sedan komma med en proposition eller ett förslag som vi sedermera får ta ställning till. Jag tycker att det är klokt att tänka efter före, som jag uttryckte det i mitt anförande, och att titta en gång till – inte behandla folkomröstningsinstitutet i två olika delar utan sammanhållet och väl övervägt.

Anf. 31 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Utskottets ordförande gör mycket, men han har dock inte skrivit den proposition vi nu diskuterar. Jag tittade just efter, och hans namn saknas under den. Den verkar vara en regeringsprodukt, som det också ska vara med propositioner, framlagd framför allt av en speciell minister.

Sedan saknar jag fortfarande ett svar på frågan vilket det mest hänförande och intressanta förslaget i propositionen är. Jag fick inget riktigt svar på den punkten.

Det här med att säga att man ska återkomma senare i den ena och den andra frågan tycker jag att vi har fått väldigt mycket av från regeringen under den här mandatperioden. Väldigt lite blir gjort. Man utreder en fråga, det går en remissomgång och det finns naturligtvis lite olika synpunkter. Ja, då skjuter man upp det, man kanske tar upp det igen, man ska återkomma – och ingenting händer. Detta är faktiskt också ett problem för demokratin.

Slutligen har jag en helt annan eller närbesläktad fråga. Många av oss har här förespråkat att en starkare kommunal självstyrelse skulle kunna vara ett medel för att få en mer aktiv och levande demokrati. Det var bl.a. vad den stora, tunga Demokratiutredningen sade. Jag skulle gärna vilja höra Kerstin Kristiansson Karlstedts åsikt på den punkten.

Anf. 32 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Vilken speciell punkt jag blev mest hänförd över i den här propositionen kanske är svårt att säga. Vad man blir hänförd av eller tycker är bra är ju allting sammantaget. De här frågorna är nämligen hopvävda i varandra.

Sedan sade jag också i mitt anförande, och det tror jag är det viktigaste, att kärnan när det gäller demokrati egentligen är detta med attityder, ansvar och engagemang utåt. Det sitter vi inte i denna kammare och lagstiftar kring, utan det sköter vi annorstädes, ute i vardagskontakten med de många människorna. Utifrån det springer förslag fram. Men jag tror att den stora biten i demokratihänseende är den vardagliga samvaron, det vardagliga samtalet och det engagemang som vi har ute bland de många människorna.

Sedan kan man tycka att lagförslag är mer eller mindre tama, mer eller mindre lyckade osv. Jag tror dock att vi kan göra väldigt mycket med förenade krafter inom den lagstiftning som redan tidigare fanns och med de lagförslag som nu kommer att bli verklighet om betänkandet går igenom.

Anf. 33 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Det har gått tre och ett halvt, snart fyra år sedan den socialdemokratiska regeringen valde att tillsätta en minister ansvarig för demokrati i syfte att sätta fokus på demokratifrågorna och lyfta fram de för alla våra partier viktiga frågeställningarna om att stärka demokratin, en demokratiminister som var tydlig om att det krävdes 10 000 nya jobb och att det måste finnas möjligheter att stärka den demokratiska delaktigheten hos enskilda människor.

Då är min fråga till Kerstin Kristiansson Karlstedt om hon är nöjd med bokslutet efter tre och ett halvt år med en demokratiminister och en socialdemokratisk regering som vid mandatperiodens början sade sig prioritera demokratifrågorna utifrån att också nå resultat. Följdfrågan blir: Var finns de konkreta förslagen för att stärka den representativa demokratin, som Kerstin Kristiansson Karlstedt tydligt tyckte att vi övriga inte hade uttalat oss om?

Demokratiministern lovade och uttalade behovet av 10 000 nya förtroendevalda. Då krävs det också förslag med inriktning på att skapa nya förutsättningar och att ge ett underlag så att nya förtroendeuppdrag också kommer till stånd.

Anf. 34 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det var ett helt batteri av frågor som Åsa Torstensson levererade mot mig. Det är klart att vi alla har en ambition att jobba för demokratin i det här landet. Det har jag, det har Åsa Torstensson och det förutsätter jag att alla partier representerade i Sveriges riksdag har. Så är det. Vägen dit är något annorlunda för oss.

Jag kan inte säga att jag är missnöjd om vi efter tre och ett halvt år ska göra någon sorts demokratibokslut över vad som har hänt under den här mandatperioden. En hel del har hänt, och en hel del är på gång. Det ligger väldigt mycket i beredningsskedet, och väldigt mycket har det lagstiftats kring.

Men, Åsa Torstensson – och jag upprepar det jag sade till Nils Fredrik Aurelius: Allt kan det inte lagstiftas kring. För att få folk engagerade har både jag och Åsa Torstensson ett direkt ansvar att inte ständigt svartmåla och vara pessimistiska och negativa kring de här frågorna utan i stället inge människor hopp, förtröstan och tillit. Jag tror att om vi alla arbetade för den representativa demokratin, kämpade för att få folk aktiva i våra politiska församlingar osv. skulle vi nå långt även inom nuvarande lagstiftning.

Anf. 35 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Men det är väl ändå på sin plats, Kerstin Kristiansson Karlstedt, när man med buller och bång har tillsatt en demokratiminister för att på det viset betona vikten av att sätta demokratifrågorna högst på dagordningen, att som socialdemokrat också göra ett demokratibokslut: Vad har åtgärdats för att stärka den representativa demokratin och nå nya förtroendevalda? Det vore på sin plats att Kerstin Kristiansson Karlstedt här redogjorde för vilka konkreta förslag som demokratiministern, regeringen och den socialdemokratiska majoriteten i riksdagen har tagit beslut om just för att nå 10 000 nya förtroendevalda.

Anf. 36 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag upprepar på nytt det jag sade tidigare. Bara i det här betänkandet finns en rad förslag. Vi har tidigare diskuterat de här frågorna, och Åsa Torstensson vet likaväl som jag att en hel del är på gång.

Men tror Åsa Torstensson verkligen att man kommer längre med reservationer som ser ut som reservation 32 från Centern, jag vill bara nämna den, där man vill ha en beslutande folkomröstning? Är det ett sätt att gå fram? Det var därför jag stödde mig lite grann mot den representativa demokratin. Det är väl verkligen att runda den representativa demokratin, i en iver från Centerpartiet att alltid framstå som de största demokratikämparna. Det är inte sant. Man måste ju gå långsamt fram och tänka sig för, annars blir det reservationer av det slag som Centerpartiets reservation 32.

Anf. 37 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vill fråga Kerstin Kristiansson Karlstedt rakt ut: Vad menar Kerstin Kristiansson Karlstedt är skälet till att valdeltagandet minskar?

Anf. 38 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Hade jag svaret på den frågan och med all önskvärd tydlighet kunde svara Helena Bargholtz vore jag lycklig. Men Helena Bargholtz vet också att vare sig hon eller jag rätt av kan svara på den och hävda att det är någon sorts sanning.

Det är olika saker som leder till detta svala valdeltagande. Bl.a. handlar det ju om att upplysa människor om deras medborgerliga rättigheter, men också om deras medborgerliga skyldigheter. Det är en viktig demokrati-fråga att man inte deltar i allmänna val. Vi vet att det finns människor i vår värld som dör för möjligheten att få delta i allmänna demokratiska val.

Vi får nog hjälpas åt allihop att se till att fler kommer till valurnorna. Nu finns alltså ett mål i demokratipropositionen och i vårt betänkande, och det är att vi ska öka valdeltagandet. Vi får se till att jobba på flera fronter för att detta ska bli verklighet.

Anf. 39 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är två saker det handlar om. Den ena är att öka valdeltagandet, den andra är att få fler människor att engagera sig i politiken. Det är inte riktigt synonymt. Man kan kanske öka valdeltagandet utan att få fler människor engagerade i politiken eller man kan få fler människor engagerade i politiken utan att valdeltagandet för den skull ökar.

Det här tycker jag är en mycket viktig distinktion som vi måste fundera omkring. Jag har en rätt bra uppfattning om varför människor inte vill vare sig delta i det politiska arbetet eller gå och rösta. Det är för att man känner att politiken på vissa områden kanske har blivit för stor. Det har blivit för mycket ingripande i den personliga sfären, som vi har talat om tidigare i dag. Det är helt enkelt så att ”jag” inte får bestämma tillräckligt mycket över min egen tillvaro. Politikerna lägger sig i för mycket.

Den diskussionen tycker jag att vi måste föra när vi diskuterar detta. Det handlar inte bara om formerna, fru talman, det handlar mycket om innehållet i politiken.

Anf. 40 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Men politikerna, Helena Bargholtz, vilka är de? Det jag sade i mitt anförande var ändå ganska befogat. Vi måste värna den representativa demokratin. Politikerna, vilka är de? Det är ju de folkvalda, dem man väljer i direkta val. Det är politikerna. Och så står Helena Bargholtz här och säger att politikerna bestämmer för mycket. Om vi inte har en representativ demokrati, folkvalda, vilka ska då bestämma åt oss?

Anf. 41 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Först en korrigerig. Av misstag yrkade jag bifall till den ursprungliga reservation 24. Jag tar tillbaka det yrkandet och ansluter mig till Kerstin Kristiansson Karlstedts särskilda yrkande i samma fråga. Ingen ändring i sak.

Sedan tyckte jag att det lät som om Kerstin också yrkade bifall till reservation 24, så det kanske också kan dras tillbaka.

Till en annan sak, insynen i kommunala entreprenader. Regeringen och utskottsmajoriteten föreslår att om man lägger ut saker och ting på entreprenad ska kommunen ”beakta intresset av att genom avtalet tillförsäkras information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn i hur angelägenheten utförs”. Vad betyder ”beakta intresset av”, och varför

avstyrker utskottsmajoriteten Vänsterpartiets motion med en begäran om nytt förslag som ålägger kommunen att i avtalet ta in detta?

Prot. 2001/02:90
4 april

*Demokrati för det nya
seklet*

Anf. 42 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt, Mats Einarsson, jag var lite ouppmärksam i början. Handlade frågan om insynen i friskolor? Det var entreprenader.

Vid entreprenadförfarande ska man ha insyn i allting där offentliga medel ingår. Just vad gäller friskoleverksamheten och även privata entreprenader som bedriver entreprenad åt kommunen vill vi att insyn ska ske från allmänhetens sida. Var det detta Mats Einarsson menade?

Anf. 43 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Ja, men frågan var varför man inte vill gå längre utan bara skriva in att kommunen ska beakta intresset av allmänhetens insyn.

Får jag hjälpa till? Kan det vara så att man stöder sig på en tidigare regerings tyckande? Man refererar nämligen, utan invändning, regeringen Bildts ställningstagande: ”Ett tidigare förslag om insyn i kommunal entreprenadverksamhet ledde inte till lagstiftning eftersom regeringen bl.a. befarade att ett krav på att allmänheten skall ha direkt insyn i privatägda företag kunde minska intresset hos sådana företag att träffa entreprenadavtal om kommunal verksamhet. Därmed skulle möjligheterna att utsätta lämpliga delar av den kommunala verksamheten för konkurrens minska.”

Detta refereras utan invändning av regeringen. Är det också Kristiansson Karlstedts uppfattning att man inte bör gå för långt här för att det försvårar privatisering av offentlig verksamhet?

Anf. 44 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Det handlar inte om att försvåra insynen. Insyn vill vi också ha i sådan verksamhet där offentliga pengar finns inblandade. Självfallet är det på det sättet. Men vi kanske inte går lika långt i det här hänseendet som Vänsterpartiet gör, som också har ett särskilt yrkande vad gäller detta, utan det ska ges möjlighet till insyn. Där är också andra intressenter inblandade som gör att man kanske ska uttrycka sig på det viset. Jag tänker på kommunen, Skolverket osv.

Sedan ska jag avslutningsvis rätta mig själv. Jag har ett särskilt yrkande under den här punkten, precis som Mats Einarsson mycket riktigt påpekade. Jag har fått en lapp om detta. Därför var jag lite splittrad när jag svarade Mats Einarsson. Självfallet ställer jag upp på det särskilda yrkandet under denna punkt, som jag också har yrkat bifall till.

Anf. 45 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag ska ta upp frågan om skollagen och det särskilda yrkande som Kerstin Kristiansson Karlstedt nämnde nyss. Jag har ställt frågan tidigare till Mats Einarsson: Vad betyder formuleringen om allmänhetens extra insyn. Det står faktiskt förklarat här. Jag skulle vilja att Kerstin Kristiansson Karlstedt översätter det som står för mig. Det står nämligen att det handlar om ”sådan information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn i denna”. Det verkar ungefär som ”tala med

bönder på bönders vis”, tala på ren svenska eller göra det förståeligt för vanliga människor.

Vi får inte glömma att Socialdemokraterna faktiskt var med och fattade beslut om de fristående skolorna tidigare, bl.a. tillsammans med oss. Det verkar nu som om man har fått kalla fötter och ska försöka förstärka någonting som inte... Vad är det för någonting? Jag förstår inte meningen. Förklara den!

Anf. 46 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag försökte i mitt anförande, Per Lager, att tala om på svenska vad det innebar. Det här är lagtext. Men Per Lager har i konstitutionsutskottet tagit ställning till just de här frågorna, och där sällade sig Per Lager till borgerligheten. Så var det ju. Och ensamma på reservationen stod vi socialdemokrater och vänsterpartister i just den fråga som gällde insyn i fristående skolor.

Vi ville vidga den här insynen, Per Lager, till skillnad från det vi beslutade i förra veckan då det gällde friskolor i utbildningsutskottets betänkande. Där handlade det om ekonomisk insyn i fristående skolor. Det här är ur ett demokratiperspektiv mycket vidare. Det handlar om en insyn med mycket vidare referensramar, nämligen också i verksamheten.

Är det orimligt, Per Lager, att man när man sätter in samhällsmedel i en verksamhet också ska ha insyn i denna på samma sätt som man har insyn i kommunala skolor? Det är en likställighet när man nu har tagit offentliga pengar i anspråk.

Anf. 47 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Nej, det är faktiskt inte så. Socialdemokraterna och Miljöpartiet var med och beslutade om hur det skulle se ut för de fristående skolorna. Där fanns de här garantierna. Skolverket har tillsyn, punkt. Det gäller både ekonomi och allt annat som de över huvud taget kan utöva tillsyn över. Kommunerna har insynen – bra! Vi har total kontroll på detta, här finns alla möjligheter.

Men varför då plötsligt tro att inte detta räcker? Man ska försöka införa någon sorts allmänhetens extra insyn, via Skolverket eller möjligen kommunerna vad jag förstår. Eller är det så att jag som samhällsmedborgare ska kunna gå till den fristående skolan och säga: Lägg alla papper på bordet! Vad är det Kerstin Kristiansson Karlstedt menar egentligen?

Anf. 48 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag försöker en gång till. Det handlar om medborgerlig insyn, Per Lager. Det handlar inte om Skolverket eller kommunen utan det handlar om medborgerlig insyn och att den här informationen ska kunna hämtas av den enskilda människan ute i den kommun där friskolan är belägen via kommunen eller Skolverket. Kommunen är det man har lättast att gå till. Det är mest tillgängligt.

Anf. 49 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag undrar bara varför Kristiansson Karlstedt inte tycker att subsidiaritetsprincipen kan vara en vägledande norm för den demokratiska uppbyggnaden.

Anf. 50 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Ja, Ingvar Svensson, den princip man talar om är ju en form av närhetsprincip, att besluten ska fattas så nära människor som möjligt, på en så låg nivå som möjligt och utifrån ett underifrånperspektiv. De perspektiven har vi väl alla på just de specifika frågor som handlar om demokratin, att besluten ska fattas nära de människor som är berörda. Visst är det väl så.

Jag vet inte vad Ingvar Svensson är ute efter just i sin fråga. Är det principen som sådan, rent lösligt sett utifrån min tolkning, ställer vi naturligtvis upp på den utifrån ett demokratiperspektiv.

Anf. 51 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Frågan gällde just om den inte kunde vara en vägledande norm. Det är ju det vi har begärt i vår motion och som finns refererat i vår reservation.

Får jag också bara säga att det är fel att kalla subsidiaritetsprincipen för en närhetsprincip. Det är en missuppfattning av principen.

Anf. 52 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Då ber jag om ursäkt för det, men jag har sett den definierad någon gång, och den definierades på det viset.

Anf. 53 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! Jag ber att få ta till orda för att tala om två motioner som jag har lämnat in under den allmänna motionstiden. Den första av dem handlar om ledamotsstödet.

Som vi har hört under debatten här finns det många olika synpunkter på demokratin och demokratins hälsotillstånd här i landet. Några definierar den som varande i kris. Det tycker jag kanske är att ta i, men vi ser i dag tendenser till olika hot mot det mycket starka fäste som demokratin har haft i vårt samhälle. Vi som politiker ser det i vårt eget engagemang genom minskat valdeltagande, som har nämnts här tidigare. Vi har under de senaste åren sett ofta ganska dramatiska minskningar av antalet medlemmar i de politiska partierna och ungdomsförbunden. Vi ser det genom att det finns en ökad misstro mot politikerna.

Samtidigt finns det ett stort hopp i att det finns ett stort samhällsintresse och ett stort engagemang hos våra medborgare. De vill vara delaktiga. De vill vara med och påverka. De är både kunniga och engagerade.

I den motion som jag har lagt fram i det här avseendet, rörande ledamotsstödet, tar jag upp frågor som berör just detta. I valet 1998 hade vi för första gången val med personvalsinslag i valet till Sveriges riksdag. Detta ledde till att medborgarna inte bara var passiva mottagare av de politiska partiernas rangordning av kandidater på valsedlarna. Nu hade de också en möjlighet att aktivt vara delaktiga i valet av sina företrädare.

Jag är övertygad om att personvalsinslaget kommer att växa till sig och att alltfler kommer att utnyttja denna möjlighet i årets val. Det har jag också fått veta av många partikolleger här i riksdagen. Det är därför oerhört viktigt att formerna för stödet till ledamöter som blir valda formas därefter. Det är mycket angeläget att det finns en legitimitet och en förankring för riksdagsledamöterna både i deras partier och bland de medborgare som de representerar. Det är viktigt för oss att vi anstränger

oss för att öka förtroendet för det politiska arbetet samtidigt som vi arbetar för den politiska förankringen. Personvalsinslaget är därför ett viktigt steg i rätt riktning.

Framtidens politiker kommer, tror jag, att lägga ännu mer tid och engagemang på medborgarkontakter och förankring. Det här är naturligtvis svårt med tanke på den fördelning av tid som vi har mellan den tid då vi vistas här i Stockholm, det gäller alla oss som inte kommer från Stockholm, och den tid då vi vistas på våra hemorter. Men det kommer naturligt, genom personvalsinslaget, att bli så att medborgarna har ökade förväntningar på återkoppling från de valda. Samtidigt med personvalsinslaget kommer de som får detta direkta stöd också att märka hur distansen mellan förtroendevald och medborgare suddas ut på ett mycket positivt sätt. Har man lagt en röst på någon finns det inget skäl till blyghet eller distans, tvärtom.

Med förändringarna har också kravet på tillgänglighet ställts på sin spets. Jag märker detta själv, och har märkt det tydligt de senaste tre, tre och ett halvt åren. Jag själv kommer från nordvästra Skåne och representerar nordvästra Skåne och centrala Skåne, åtta kommuner. Jag har stora svårigheter att upprätthålla kontakten med medborgarna i åtta kommuner. Det handlar om att resa i en valkrets som har ungefär 15 mil mellan sina yttersta delar. Det är ändå ingenting mot vad mina kolleger från de mer norra delar av landet har.

Det förväntas självklart att man upprätthåller kontakter med de lokala partiorganisationerna i dessa åtta kommuner. Det förväntas att det ska gå att följa debatten i medierna. Man ska kunna arrangera besök på myndigheter, i föreningar och inom näringslivet och samtidigt driva ett offensivt förändringsarbete i riksdag och i partiorganisation.

När vi nu närmar oss ett val igen är det tydligt att personvalsinslaget kommer att få ett större genomslag än förra gången. Det tror jag att vi alla kan förvänta oss. Det är med glädje jag ser att den socialdemokratiska partistyrelsen anstränger sig för att detta ska bli en framgång också inom socialdemokratien.

Förändringar krävs för att man ska kunna svara upp mot medborgarnas rimliga förväntningar. Jag har därför i min motion begärt att man ska se över ledamotsstödet. Som det är just nu befinner vi oss i en trappsituation där vi successivt får ökat stöd till partiet för varje ledamot. Det är väldigt positivt. Jag tror att det kan hjälpa till att öka kvaliteten på vårt arbete och också ge möjligheter att lägga mer kraft och tid på det som vi tycker blir allt viktigare.

Problemet som jag ser det är att vi hittills har lagt det här stödet enbart här i Stockholm. Med tanke på hur förväntningarna ser ut ute i landet är det min förhoppning att vi framöver kommer att se till att en hel del av det kommande, ökande, stödet inte kommer att läggas här i Stockholm, till en alltmer svällande organisation, utan att vi i stället ser till att vi får det lokalt i våra valkretsar.

Utskottet har dock vad gäller min motion hänvisat till en utvärdering som ska äga rum under innevarande år. Jag utgår från att de aspekter som jag har tagit upp i min motion då kommer att tas i beaktande och vara med i den diskussion och utvärdering som kommer att äga rum.

Fru talman! Den andra motion som jag vill tala för är motion K419, som handlar om ett etablerande av ett forum för kontinuerlig dialog mel-

lan beslutsfattare kring Öresund. Jag vill nog säga att jag är besviken över att jag inte fick någon form av bemötande i det här avseendet eftersom detta är en oerhört stor problematik för oss som kommer från gränsregionen mellan Sverige och Danmark. Det är inte så att integrationen som sådan är en problematik, för den uppskattar och bejakar vi. Men vi märker kontinuerligt att vi har stora svårigheter i förståelsen mellan den danska och svenska sidan. Det kan handla om olika myndighetskultur, olika lagstiftning osv. Detta är någonting som tar väldigt mycket av vår tid och vårt engagemang just nu.

Öresundsintegrationen har blivit ett honnörsord i de kretsar som jag kommer ifrån i södra Sverige. Beslutsfattare på båda sidor Öresund arbetar för att främja denna integration. Bredvid olika infrastrukturprojekt pågår en lång rad av folkligt utbyte.

I takt med att vi kommer närmare varandra syns också våra skillnader tydligare. Vi har med tiden nåtts av olika former av allvarliga larmsignaler om olika slags problematik och hinder för en harmonisk Öresundsintegration. Som politiker har vi de senaste åren ofta fått utgöra brandkårstyrka, som får rycka ut i olika frågor där vi har problem.

Det senaste kan gälla t.ex. utflaggning av fartyg på den danska sidan i ett danskt internationellt skeppsregister, vilket gör det i princip omöjligt att bo på den svenska sidan och arbeta på en dansk båt. Detta är bara *ett* exempel.

Jag har suttit nu i veckan med företrädare för Scandlines, som har stora problem eftersom man har bejakat integrationstanken till fullo och har haft en båt som har gått mellan Helsingborg och Helsingör och haft femtio-femtio i personalen – hälften dansk och hälften svensk. Så kan man inte organisera en båt med personal både från Sverige och Danmark! Det går inte med nuvarande regler. Detta är bara ett i raden av väldigt många exempel. Nu riskerar den svenska delen av besättningen att få avsked, eller så får den danska sidan avsked.

Det finns många fler exempel kring Öresundsregionen där mekanismer skulle kunna öka förståelsen genom att beslutsfattare kring båda sidor av sundet kontinuerligt möts för att ha en framförhållning i olika frågor.

Här borde i mitt tycke uttryckas en viljeinriktning från utskottet för ett forum för att främja denna integration. Jag ämnar återkomma i denna fråga, som jag anser vara av oerhörd betydelse för den Öresundsintegration som vi gemensamt har uppmuntrat från denna kammare.

Anf. 54 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! När det gäller just den här frågan var det en sak som kanske inte nämndes. Jag vet inte hur väl Kent Härstedt har läst betänkandet. Men om han har gjort det, och även läst propositionen, så vet han att de här frågorna är mycket viktiga för just Skåne-regionen men även för Norrbotten, Jämtland och den regionen.

Med anledning av att de här frågorna belysts via flera motioner till konstitutionsutskottet genom åren har man tillsatt en utredning om detta som just i denna vår ska vara klar och framlägga någon sorts viljeinriktning kring de här frågorna. Därför svarade vi som vi gjorde i utskottet.

Anf. 55 KENT HÄRSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag tackar utskottet och min partikollega för det svaret, och jag utgår ifrån att vi tillsammans har en konstruktiv och bejakande process i det här sammanhanget.

Jag vill bara påpeka hur allvarligt detta är just i vår region, där det faktiskt är arbetstillfällena som står på spel. Därför vill jag verkligen uppmana mina partikolleger och alla övriga i kammaren att påskynda detta arbete. Det gäller alltså arbetstillfällena, men också oerhörda svårigheter för många människor som råkar på den problematik som vi möter i en annars övergripande positiv Öresundsintegration.

Anf. 56 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Nog är det underligt att vi är så pigga på att tala om vikten av att ha ett ungdomsperspektiv, och så diskuterar vi en demokratiproposition och så saknar vi idéer om hur vi ska ta vara på ungdomars engagemang. Nog är det underligt att samtidigt som vi talar om värdet av att ta till vara äldres erfarenheter och kunskaper så har vi inga idéer om hur det ska ske.

Fru talman! Nog är det underligt att dagen efter det att statsministern sagt sig vara positiv till att utveckla personvalssystemet så diskuterar vi en proposition i vilken den ambitionen inte alls är uttryckt.

Och nog är det underligt att vi har en särskild demokratiminister, men när vi diskuterar riksdagsårets viktigaste demokratifrågor – särskilt propositionen om demokrati för det nya seklet – då finns inte demokratiministern på plats.

I propositionen tas fyra mål upp. De målen uttrycker ett nuläge. Visionerna saknas. Dessutom brister propositionen allvarligt när det gäller beskrivningen av problemen, och det är när det kommer till propositionens mer konkreta förslag som det blir riktigt illavarslande och bristerna i nytänkande framstår ännu tydligare.

Jag vill, fru talman, påstå att det kanske mest tröga och mest förändringsobenägna i vårt samhälle i dag är det politiska systemet och de politiska partierna. Jag har inte hört ett enda ord från talarstolen om bekymmer kring hur vi arbetar i de politiska partierna. Hur ska vi förändra arbetet? Partierna jobbar precis som de alltid har gjort. Man organiserar sig på det sätt som man alltid har gjort. Det finns inga idéer om hur vi ska förnya oss.

Intresset för partipolitik är lågt. Det är beklagligt, eftersom den representativa demokrati som vi har bygger på partier och partipolitik. Men det låga intresset är förståeligt. Medborgaren möts ju mestadels av politikens detaljfrågor som dessutom är lösryckta ur ett större sammanhang. Så är det också med demokratipropositionen. Den innehåller utbud och erbjudanden till medborgarna. Den faller in i gamla hjulspår och efterlyser fler politiker att stänga in i sammanträdesrummen.

Det finns ett allmänt intresse för samhällsfrågor, men den politiska apparat som fattar besluten – den som har makten – förmår inte fånga upp intresset. Är det då konstigt att följderna blir likgiltighet, utanförskap, maktlöshet och ibland t.o.m. ren vanmakt?

Jag menar att det är mycket som de politiska partierna och vi politiker kunde göra bättre för att väcka intresse och skapa delaktighet, för att

motarbeta maktlöshet och för att återge människorna makten över sin egen vardag.

Politikens uppgift är att skapa förutsättningar. Men propositionen lyckas inte med det. Politikerns roll måste förändras från att vara representant för systemet till att vara medborgarnas ombud. Det är i mötet och i dialogen som förståelsen och respekten skapas. Det hjälper inte med nya institutioner och fler politiker om vi stänger in politikerna i sammanträdesrummen på det sätt som vi gör i dag. Det är ute bland medborgarna vi måste finnas.

Personvalet stimulerar ju kontakterna mellan väljarna och de valda. Valsystemet ska förändras så att väljarna ges den fullständiga makten inte bara när det gäller val av parti utan också när det gäller val av person.

En annan viktig åtgärd är införandet av skilda valdagar för kommun- och riksdagsval. På det sättet ökar man utrymmet för debatt och insyn i de lokala och regionala frågorna. Genom ett större inslag av personval skulle intresset för valen öka och väljarnas makt bli större.

Fru talman! Hos unga människor finns det ett engagemang i och kunskap om samhällsfrågor som är större än någonsin. Jag märker det när jag besöker skolor. Jag har mött det påtagligt i de mycket positiva kontakterna här i riksdagen. Då tänker jag i första hand på det demokratiprojekt bland ungdomar som i stor utsträckning är förlagt hit till riksdagen i regi av Peace Quest International. Kerstin Kristiansson Karlstedt nämnde detta i förbigående, men hon sade inte någonting om hur vi tar vara på det här engagemanget. Vi vet att det här projektet har satt positiva spår. Vi vet att engagemanget och intresset för samhällsfrågor, politiska frågor och för politiskt arbete har ökat hos de här ungdomarna, men då måste vi väl ta vara på detta.

Det finns en motion som föreslår att man ska stödja organisationer av det här slaget. Den vill man avslå.

Fru talman! Jag yrkar bifall till motion K69 under punkt 48.

Anf. 57 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! Harald Nordlund undrar hur man tar till vara ett engagemang som har skapats bland ungdomar av bl.a. Peace Quest. Det måste väl bl.a. vara Harald Nordlunds och min uppgift. Vi inom de politiska partierna måste se till att ha så intressanta sammankomster och vara så tillmötesgående själva att de här människorna, unga eller ej, kommer till oss och finner intresse i att vara hos oss och medverka i en politisk process. Eller svär sig Harald Nordlund och Folkpartiet alldeles fria från att engagera människor?

Anf. 58 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag har nyss stått och talat mig väldigt varm för att utveckla de här kontakterna. Därför förstår jag inte att frågan över huvud taget ställs.

Vi vet att efter mötet mellan de här ungdomarna och oss politiker här i riksdagen har ungdomarna fått en annan syn på oss politiker och på politiken – en mer positiv syn. Vilka slutsatser drar vi av det? Ja, en är självklar. Vi behöver fler möten, dialoger och direktkontakter mellan oss valda ombud och medborgarna. Det är där nyckeln ligger, påstår jag.

Men då måste vi föra en diskussion och en debatt om hur vi åstadkommer detta. Hela den här debatten har handlat om väldigt många andra saker. Det är det här som är grunden. Hur gör vi det möjligt att träffa dessa ungdomar och andra medborgare så att vi förändrar synen på politik? Det är först därefter som vi kan locka människor till ett politiskt arbete och ett partipolitiskt arbete.

Anf. 59 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik:

Fru talman! I mitt anförande och som svar på de frågor som ställdes i replikskiftet efteråt pratade jag också varmt för de saker som Harald Nordlund pratar om. Det gäller just öppenheten, dialogen och vardagsdiskussionen mellan väljare och valda och mellan människor i stort.

I det här sammanhanget vill jag säga att det faktiskt finns departementspengar för sådana projekt. Jag sade också att man måste stötta projekt liknande det som Peace Quest och uppamma det intresse som finns genom att ha Aftonbladets val osv. Det här är oerhört viktigt. Pengar finns på departementet i projektet Tid för demokrati. Det är visserligen projektpengar, men det är vad som finns för att stötta och vidmakthålla goda viljor som vill arbeta med viktiga demokratifrågor.

Anf. 60 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är utmärkt. Jag läser i betänkandet att man föreslår riksdagen att avslå motion K69. Nu tänds ju ett hopp här. Jag tar det som ett löfte om att Socialdemokraterna kommer att biträda och följa upp den här motionen.

Anf. 61 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Det är två saker jag vill ta upp, en där jag är lite besviken och kritisk och en där jag vill utdela beröm.

Den första handlar om regionfrågan och demokratin. Jag är medveten om att det inte är så länge sedan vi hade en ingående debatt om den frågan. Med många skruvningar lyckades man övertyga en majoritet i riksdagen om att åtminstone låta försöken i Västra Götaland och Skåne få fortsätta. Men vi i Folkpartiet vill ju komma betydligt längre. Nu får vi ägna tid åt att förbereda oss i fyra år i stället för att redan nu kunna dra i gång fler regioner i Sverige.

I Halland håller vi på att bilda ett kommunalförbund bestående av landstinget och alla kommunerna. Förbundet ska i princip ta över alla uppgifter landstinget har utom sjukvården. Dessutom ska det ta över uppgifter från Kommunförbundet Halland. Det hade varit mycket bättre att få utvidga det till att ta över fler uppgifter från länsstyrelsen också, nämligen de uppgifter som inte är tillsyns- och myndighetsuppgifter.

Med ett direktvalt regionfullmäktige hade det också varit betydligt lättare att förklara vitsen med en sådan organisation för invånarna. Nu blir det en halvmesyr. Vi kommer att ha ett landsting, ett kommunalförbund på regional nivå och en länsstyrelse med både planerande uppgifter och de arbetsområden jag nämnde tidigare. Länsstyrelsen kommer bl.a. fördela de få regionala kronor Halland får. I stället borde vi ha ett samlat grepp om detta inom en direktvald regionorganisation.

Fru talman! Jag förstår att det kommer reaktioner från allmänheten i form av insändare m.m. Man tror att det här nya kommunalförbundet

egentligen bara är till för att ge ännu fler politiker uppdrag. Men jag har en stark förhoppning om att det här kommunalförbundet är en tillfällig lösning under fyra år, att vi år 2006 har ett direktval till ett regionfullmäktige och därmed kan lägga ned Landstinget Halland och att andra områden i Sverige som är intresserade av en liknande utveckling också får möjlighet till det.

Låt mig så gå över till berömmet. En av mina första motioner i riksdagen handlade om ungdomspolitik. I den motionen skrev jag om att när ungdomar aktiverar sig i partipolitiken är det inte ovanligt att de faktiskt får både kommunala uppdrag och landstingsuppdrag. Men det är inte heller ovanligt att ungdomar flyttar från orten för att studera vid t.ex. högskolor. Nuvarande mantalsskrivningsregler reglerar att de då ska skriva sig på studieorten om de hyr rum eller lägenhet där. Genom den regeln faller möjligheten för dem att behålla det kommunala uppdraget. Möjligheten att få ett nytt uppdrag på studieorten är synnerligen liten, för att inte säga i det närmaste obefintlig, eftersom man kommer under mandatperioden. Det medför att man rätt ofta slutar med det politiska arbetet.

Jag tyckte att det borde finnas möjlighet att råda bot på dessa förhållanden genom att införa någon form av undantagsregler, antingen från mantalsskrivningskravet eller från kravet att vara skriven i kommunen för att få inneha kommunala uppdrag.

Jag avslutade motionen med att alla möjligheter måste prövas för att vi ska få behålla våra ungdomar i politiskt arbete.

Det blev avslag på förslaget, och jag återkom i en enskild motion hösten 2000 med samma innebörd. Det blev nytt avslag.

Jag har sedan haft frågan uppe i debatter.

Nu läser jag till min stora glädje att det ges möjlighet i kommunallagens 4 kap. 8§ för fullmäktige att besluta att en förtroendevald som valts av fullmäktige får ha kvar sina uppdrag under återstoden av mandattiden.

Det kommer att underlätta för oss att rekrytera ungdomar till uppdrag. Jag tror att ett antal av de avhopp som har skett under innevarande mandatperiod inte hade skett om den här möjligheten hade funnits redan nu. Men det är ju bättre sent än aldrig, och jag uppskattar regeringens proposition i den här delen

Anf. 62 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Nils Fredrik Aurelius och Mats Einarsson inledde den här långa och bitvis mycket spännande debatten med ett intressant replikskifte om demokratins beståndsdelar, t.ex. marknadens betydelse och politikens betydelse.

Jag vill delta i den debatten. Jag vill också delge kammaren några synpunkter om insynsfrågan för friskolor.

Nils Fredrik Aurelius menade att marknadsekonomin är den helt avgörande beståndsdel för demokratin.

Jag skulle vilja definiera det så här: Marknadsekonomin etablerades och utvecklades långt innan det enskilda ägandet definierades i juridisk mening och långt innan begrepp som kapitalism, socialism och liberalism myntades. Marknadsekonomin etablerades långt innan demokratin etablerades.

Människors behov av att byta värderade varor och tjänster är en grundförutsättning för civilisationens utveckling. Det har krävt en mark-

nadsplats vilken i sig kräver regler, annars kollapsar den. Vem ska sätta reglerna?

I vårt demokratiska samhälle ska de demokratiskt valda representanterna sätta reglerna för marknaden och gränserna för den. I en annan mening kan marknaden själv reglera sina förhållanden. Det har den gjort tidigare.

Detta är viktigt. Marknaden har sin betydelse, politiken har sin betydelse.

Mats Einarssons litet mer problematiserade spänningsförhållande mellan den politiska sfären å ena sidan och det civila samhället å den andra, protesterar jag en smula mot. Enligt Mats Einarssons definition skulle det civila samhället bara bestå av ägande och ägodelar, t.ex. skjortor.

Jag protesterar skarpt mot det sista. Det civila samhället består förvisso av egendom och ägodelar som brukas och förvaltas av enskilda och samfälliga. Men det civila samhället består också av en stor livaktig sektor som bygger på medborgarskap, medlemskap, grannskap, vänskap, gemensamhet. Allt det är för mig grundbulten i det demokratiska samhället till vilket man ska förhålla sig och inta position och ur vilket man kan ha ideal.

Jag tycker att det är väsentligt att få ett förtydligande från Mats Einarsson när det gäller detta. Det är väl inte så att den nya anda som svepte fram på Sundsvallskongressen för någon vecka sedan har gjort att till och med Mats Einarsson definierar sin socialism som att den politiska sfärens ideal även ska omfatta hela det civila samhället och att det bara handlar om ägande?

Min socialism är mycket kritisk i sin hållning till staten, dvs. till etatismen. Men den tror starkt på ett starkt civilt samhälle. Där finns plats för marknad och fria aktörer också.

Därför säger jag ja till friskolor, men i ett starkt offentligt samhälle. Då ska friskolorna ha samma insynsregler, samma transparens och samma rättssäkerhet som de allmänna skolorna.

Kerstin Kristiansson Karlstedt har så rätt i sitt replikskifte med Per Lager. Varför är det fel att medborgarna ska ha samma rätt till insyn och rättstrygghet i de enskilt drivna skolorna som i den allmänna?

Anf. 63 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! På två minuter hinner man inte så mycket, men låt mig ändå med instämmande citera ur propositionen:

Enligt regeringens uppfattning bör demokratin alltid vara överordnad marknaden. Människors medborgerliga rättigheter och möjligheter till delaktighet och inflytande på demokratins grunder får aldrig begränsas av marknadens intressen.

Vi instämmer, och vi kommer att återkomma till det citatet vid behov.

Jag instämmer till allra största delen i Kenth Högströms beskrivning av förhållandet mellan ägande, civilt samhälle osv. Jag tror inte att vi är långt ifrån varandra på den punkten.

Vad jag polemiserade mot var den borgerliga uppfattningen att ägande av stora företag med samhälls- eller betydelse kan betraktas på samma sätt som ägandet av sådana privata ägodelar som en skjorta.

Det kan det inte. Andra regler måste gälla för samhällelig verksamhet såsom företagsamheten.

Prot. 2001/02:90
4 april

*Demokrati för det nya
seklet*

Anf. 64 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! I det första momentet delar jag naturligtvis helt regeringens förhållningssätt. Demokratin och politiken står över både juridiken och andra regler. Så har vi valt att organisera vårt samhälle.

Men jag blev mycket bekymrad när Mats Einarsson i sin inledning målade ut det som att det å ena sidan var den politiska sfären, å andra sidan ägandet i det civila samhället.

I det civila samhället finns ju en lång rad andra viktiga aktiviteter som inte definierades av Mats Einarsson.

Nu tar Mats Einarsson tillbaka detta. Det är en sorts revisionskritik. Det är bra. Då kan väl en del av tongångarna från Sundsvallskongressen – som jag följde på avstånd med intresse – ändå läggas till handlingarna. Jag tror inte att det blir särskilt aktuellt för Vänsterpartiet att inta vissa av de hållningar som Sundsvallskongressen gav utslag för.

Jag förstår däremot mycket väl att stor företagsamhet och samhälleligt betydelsefull produktion måste ha alldeles särskild demokratisk kontroll, kanske t.o.m. insyn av samma slag som vi pratar om när det gäller friskolor, därför att det har så stor betydelse för hela vår nation.

Det är väl en del av bristen på insyn och bristen på inflytande som vi nu ser effekten av när man flyttar jobb från Sverige till andra delar av Europa utan någon som helst föregående demokratisk process. Jag förstår mycket väl att man ska ha en diskussion om detta.

Det civila samhällets viktigaste beståndsdelar är människan själv, familjen, den civila gemenskapen, föreningslivet, folk i rörelse och allt det som betyder mest för svensk demokrati, och inte ägandet och ägodelar.

Anf. 65 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Kenth Högström bör nog avstå från att säga något bestämt om vad som sades och beslutades på Sundsvallskonferensen. Han bör i alla fall inte göra det utifrån tidningsreferat.

Jag polemiserade mot den borgerliga världsbilden som gjorde denna uppdelning mellan å ena sidan en offentlig sfär och å andra sidan en privat. Jag menar att det är en förenkling som man använder retoriskt. Man måste se att det finns dels det som Kenth Högström kallar det civila dels det som vi kan sammanfatta som produktion och ekonomi. Där kan man inte tillämpa de regler som man tillämpar hemma vid matbordet.

Jag vidhåller dock att ägandet är väsentligt. Det är en central punkt i varje demokratidiskussion. Ägande ger makt. Demokrati handlar om makt. Man kan inte prata om demokrati och demokratins problem och samtidigt undvika att tala om ägandet.

Anf. 66 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Fru talman! Jag förstår nu bättre vad Mats Einarsson egentligen polemiserade mot i sin inledning. Det var mot den borgerliga världsbilden. Men Mats Einarsson gjorde det på ett sådant sätt att han svartvitmålade antingen det ena eller det andra. Det var det som lockade mig till talarstolen och ett replikskifte.

Visst är ägandet en mycket central del av vår tillvaro, och ägandet ger makt. Men makten och dess verkningar begränsas alltid av lagar, regler och överenskommelser, och det är den avvägningen som den här diskussionen till viss del handlar om. Vad slags beslut kan den politiska kammaren och politiska församlingar fatta? Vilken verkansräckvidd har de? Var går gränsen för att den politiska församlingens makt överflyglar det civila samhällets livaktighet? Det är i det spänningsfältet som jag vill delta i diskussionen.

Jag är en varm anhängare av ett starkt civilt samhälle och förvisso även av en stark företagsamhet. Men det starka civila samhället är viktigare för demokratin än någonting annat. Det är t.o.m. viktigare än de politiska församlingarna. Har man inte ett föreningsliv, folkrörelser och livaktiga medborgare får man en försvagad demokrati och sannolikt också en sämre marknad för företagen.

Det var detta som var min utgångspunkt, en tredje ståndpunkt mellan Aurelius och Einarssons.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

7 § En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU15
En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, m.m. (skr. 2001/02:83).

Anf. 67 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Regeringens skrivelse *En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, m.m.* visar hur arbetet med mänskliga rättigheter kan främjas genom informations- och utbildningsinsatser inom administrationen osv. Bättre information och mera utbildning om de mänskliga rättigheterna tror jag ingen i kammaren motsätter sig. I vissa avseenden finns det ändå anledning att vara kritisk mot skrivelsen.

Först och främst kunde analysen av begreppet mänskliga rättigheter ha varit utförligare. I skrivelsen nämns bara att det finns olika sorters rättigheter men att alla är lika viktiga. Yttrandefriheten är alltså enligt skrivelsen inte viktigare än exempelvis rätten till skälig levnadsstandard. Men som vi ser det skiljer sig ändå de fri- och rättigheter som nämns i regeringsformens 2 kap. från de sociala rättigheterna, bl.a. genom att de är utkrävbara i domstol. Såväl EU som Europakonventionen bygger på denna egentligen individualistiska västerländska grundsyn.

Det är vidare uppenbart att de olika rättigheterna kan komma i konflikt med varandra, något som vi sett åtskilliga exempel på under senare tid. Religionsfriheten, eller snarare konsekvenser av religionsfriheten, kan exempelvis komma i konflikt med åsikten att kvinnor inte ska särbehandlas osv. Här hade man önskat mera av analys än den lilla antyden som finns på s. 105 i skrivelsen.

Ytterligare en brist är att en starkare ställning för de mänskliga rättigheterna i lag inte föreslås i denna handlingsplan. Som det nu är råder det

en viss diskrepans mellan de rättigheter som skyddas i regeringsformens 2 kap. och dem som skyddas i Europakonventionen, i och med att Europakonventionen inte har ställning som grundlag.

Ett sätt att komma till rätta med denna oklarhet kunde vara att upphöja Europakonventionen till grundlag. En annan möjlighet vore att utvidga det skydd mot rättighetskränkande lagstiftning som ges i 2 kap. 12 § regeringsformen, alltså det lagrum som ger en minoritet möjligheten att fördröja genomförandet av en rättighetskränkande lagstiftning.

Grundlagens skydd bör vara lika starkt oavsett vilka fri- och rättigheter det gäller. De tre allmänna begränsningsgrunderna i 2 kap. 12 § regeringsformen skulle därigenom bli tillämpliga även vid begränsningar av t.ex. äganderätten – ett tema som här återkommer.

Den föreskrift som finns i 2 kap. 23 § regeringsformen om att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtagande på grund av Europakonventionen är bara en formell hänvisning och ger inte något materiellt skydd som är likvärdigt med de grundlagsskyddade fri- och rättigheterna.

Ja, man kan naturligtvis diskutera hur mycket av det här som kunde ha behandlats i en skrivelse av detta slag, men nog hade det varit rimligt att frågan om de brister vad avser lagstiftningen om mänskliga rättigheter som finns hade berörts mera i skrivelsen.

Låt mig också kort beröra de reservationer där Moderaterna finns med. Det råder borgerlig enighet beträffande reservationerna 20, 22 och 23 om negativ föreningsfrihet, äganderätten och näringsfriheten och nästan lika stor enighet om att upplysningen om nationalsocialismens brott mot mänskligheten borde följas upp av en information om kommunismens brott, något som berörs i reservation 19.

Beträffande det sistnämnda är det viktigt att framhålla den likhet som finns mellan dessa totalitära ideologier i den kollektivistiska samhällsanalysen, målet att utplåna vissa grupper och förespråkandet av en allomfattande statsmakt. Följderna av ideologierna blev i bägge fallen fruktansvärda med deportationer och förintelseläger. Eftersom kunskaperna om kommunismens brott är så begränsade vore det rimligt med en särskild och riktad informationsinsats. Sedan bör förstås också skolans ordinarie undervisning fungera bättre än i dag.

Den negativa föreningsfriheten, eller rättare sagt bristen på sådan, illustreras väl av det välkända fallet med Torgny Gustafsson på Gotland, som var föremål för en utförlig granskning i KU för ett par år sedan. Den negativa föreningsfriheten är visserligen reglerad i regeringsformen, men det borde av grundlagen också tydligt framgå att den enskilde kan ingå exempelvis icke kollektivsavtalsbundna arbetsrättsavtal.

Äganderätten är viktig inte bara rent filosofiskt och principiellt utan också av andra skäl. Forskare som Douglass North har gjort banbrytande studier över vilka faktorer som får länder att lyfta sig ur fattigdomen. I exempelvis *Institutionerna, tillväxten och välståndet* menar han att enskild äganderätt, patenträtt, aktiebolag och rättstrygghet var avgörande för utvecklingen i västvärlden. Vetenskap och utveckling kunde riktas mot teknisk utveckling utan att en politisk elit tog frukterna i beslag. Det är alltså viktigt att även s.k. immateriella rättigheter skyddas.

I Demokratiutredningen, som också den har berörts tidigare i dag, menade företrädarna för Vänsterpartiet och Miljöpartiet att man inte i

varje läge kan fördöma ”den skadegörelse som riktar sig mot ting” eftersom det ibland kan vara motiverat att ”värna ett högre värde än äganderätten”. Stenkastarna och fönsterkrossarna i Göteborg ska väl inte tillerkännas några större filosofiska insikter, men nog har de haft grumliga källor att ösa ur.

I den gemensamma borgerliga reservationen om ett bättre skydd för näringsfriheten krävs utifrån bl.a. Göteborgshändelserna ett tydligare och mera adekvat skydd i lagstiftningen för äganderätten. Där framhålls också att det ligger en rättsosäkerhet i den ovisshet som finns om framtida beskattning, intrång och konfiskation.

Att den sittande författningsutredningen inte kom fram till något förslag om förändring av regeringsformen 2 kap. 18 § om äganderätten får väl närmast anses bra, eftersom den föreslagna förändringen gick i fel riktning. Det som skulle behövas är i stället ett tydligare försvar för äganderätten i regeringsformen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 68 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! De mänskliga rättigheternas historia är mycket lång. Tankarna bakom dem har sitt ursprung i de gamla grekiska stoikernas försvar för individuella människor och även i den ursprungliga kristendomen. De aktualiserades sedermera under upplysningstiden och kom därefter på pränt i direkta skrifter i de revolutionsrörelser som riktade sig mot t.ex. den franska feodalismen eller den tidiga engelska merkantilistiska kapitalismens kolonialism.

Rättigheterna har sedan utvecklats och har varit föremål för mycket diskussion och ifrågasättanden, samtidigt som också kampen för de mänskliga rättigheterna ju segdraget trots allt har kunnat befästas i en stor del av världens länder. Dock finns fortfarande stora brister, både internationellt och nationellt. Framför allt gäller det i det internationella samhället, där vi ju dagligen upplever samhällen som inte iakttar mänskliga rättigheter, rättsstaternas principer eller mellanfolkliga regler och hur man behandlar folk i händelse av motsättningar och konflikt.

Rättigheterna har sitt ursprung i att de hävdar människornas rättigheter gentemot staternas makt och maktutövning. Men de har ju faktiskt också ett element av de behärskade och kontrollerade klassernas rättigheter gentemot de härskande klassernas rättigheter. De har också en betydelse för människornas personliga liv och förhållningssätt till varandra. Det gäller att hantera medmänniskor med respekt för deras rättigheter.

Utvecklingen har också dragit mot individualiteten i rättigheterna, som ju hör till deras historia, dvs. erkännandet av människorna som individer som inte ingår i någon sorts abstrakta kollektiv. Det handlar om allas lika rättigheter, om att alla människors lika rättigheter kan hävdas och att det strider mot varje logik att förneka att alla har lika rätt till liv, lika rätt till lycka eller att söka lycka och lika rätt till frihet.

Därför har vi en sorts grundrättigheter, om än kanske inte i den mening som naturrettfilosoferna tänkte sig, som såg rättigheterna som någon sorts av naturen eller av Gud givna rättigheter. Men det finns ändå en kärna av grundrättigheter som inte någon kan kränka med något logiskt argument. Vem har rätt att hävda att min rätt till liv, min rätt att söka lycka och min rätt till frihet är större än din? Där gäller allas lika

rätt. Detta har lett till att också uppdykandet av sociala rörelser, inte minst arbetarrörelsen, lätt har medfört att man betonar att de mänskliga rättigheternas politiska sida måste kombineras med en social sida.

Nils Fredrik Aurelius vill nu göra skillnad på detta i sitt inlägg och inte tillmäta de här rättigheterna samma status. Det är ett uttryck för det borgerliga tänkandet, där man inte ser just att rättigheterna ska vara lika. Ska rättigheterna vara lika måste det också finnas en rimlig likhet i människornas möjligheter att utnyttja sina rättigheter. Detta kräver också att de sociala förhållandena inte är för ojämlika. Därigenom strider de, på sund individualism grundade, demokratiska mänskliga rättigheterna mot den kapitalistiska egoismens logik. Det är därför intressant att höra att högerns representant i den här debatten faktiskt kritiserar regeringen på just den punkten. Regeringen säger att de sociala och allmänpolitiska mänskliga rättigheterna har lika valör. Nej, det har de inte, säger Nils Fredrik Aurelius. Det är mycket intressant, fru talman!

De mänskliga rättigheterna *är* lika, och därför, för vår likhets skull, måste också de sociala rättigheterna räknas dit. Att de sedan, på grund av samhällets tendens att skapa ojämlikhet, inte går att juridiskt fastställa såsom politiska eller allmänmänskliga rättigheter är en annan sak. Men värdet är lika.

I en handlingsplan i form av en skrivelse som regeringen lägger fram kan man inte ta upp några förslag till lagstiftningsändringar, för då hade det varit en proposition, med allt vad det hade betytt av beredning. Här handlar det om en handlingsplan för att på grundval av den nu gällande lagstiftningen förbättra samhällets arbete med de mänskliga rättigheterna. Vi tycker att det är ett utomordentligt bra initiativ. Det är många intressanta punkter i denna skrivelse. Att dessa punkter finns med där – bl.a. handlar det om ökade utbildningsinsatser inom många myndigheter för att förbättra kunskaper och insikter om de mänskliga rättigheterna – ja, i detta ligger ju också ett erkännande att allt inte är bra.

Det är klart att det heller inte är det inom vårt eget land. Vi ser ju ofta rubriker som är skakande om hur vi behandlar asylsökande, flyktingar och flyktingbarn. Vi ser hur myndigheter, t.ex. Utlänningsnämnden, ibland lider av en flagrant brist på empati och insikt om mänskliga rättigheter. Vi ser i andra myndigheter också brister, inte minst i arbetet hos polisen, som ju har särskilda maktbefogenheter. Det är därför alldeles utmärkt att man lägger fram den här planen.

I detta finns det naturligtvis också många problematiska sidor. Ett exempel är när det internationella samfundet, i sin ambition att t.ex. bekämpa terrorism, går längre och går emot de konventioner som finns om de mänskliga rättigheterna. Då uppstår problem. Det har vi velat rikta uppmärksamhet på i en reservation till det här betänkandet, nämligen reservation 16 tillsammans med Folkpartiet och Miljöpartiet. Vissa människor har på grund av en internationell lista, utan att själva egentligen ha fått reda på vad grunden till detta är, förhindrats att komma i åtnjutande av sina egna ekonomiska tillgångar och förhindrats att få ekonomiska ersättningar – alltså en sorts utsvältning av människor utan att det har skett någon som helst rättslig prövning. Detta är någonting som strider mot mänskliga rättigheter.

Det är just i de här komplicerade lägena som de mänskliga rättigheterna ställs på prov och vi internationellt och nationellt har ett ansvar för

att försvara dem entydigt och tydligt. De mänskliga fri- och rättigheterna gäller alla och lika för alla.

Fru talman! Vi står bakom alla de tre reservationer som vi har skrivit under, men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 16.

Anf. 69 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag tror att jag kan lugna Kenneth Kvist beträffande min och andras inställning här till de mänskliga rättigheterna. Det resonemang som jag försökte föra här, och som också Kenneth Kvist svar inne på, är att de är olika till sin karaktär och att en analys av detta saknas i skrivelsen. Även Kenneth Kvist talade om grundläggande rättigheter, exakt citerat, och nämnde då frihet, strävan efter lycka och rätt till liv. Kenneth Kvist talade även om juridiska rättigheter till skillnad från andra rättigheter.

Det finns naturligtvis alltid en viss diskussion om vad som ska läggas till i rättighetskatalogen, men man måste inse att rättigheterna inbördes är olika och att det finns goda skäl för att de rättigheter som finns uppräknade i 2 kap. regeringsformen står med där.

Jag vill bara fråga om en sak, eftersom jag nämnde äganderätten som en speciell rättighet. Jag nämnde i mitt anförande ett litet citat från demokratiutredningen. Stöder Kenneth Kvist reservationen från Vänsterpartiets representant i Demokratiutredningen? Där sägs det att den skadegörelse som riktar sig mot ting inte är så farlig och att det ibland kan vara motiverat att ”värna ett högre värde än äganderätten i ett demokratiskt samhälle”, så att det t.ex. ibland kan vara berättigat att slå sönder fönsterrutor eller annat för att främja en sak som man anser god.

Anf. 70 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Som svar på frågan tycker jag att man ska ha respekt för de regler som gäller i ett samhälle och att man ska arbeta för att förändra reglerna. Om jag sedan ska besvara frågan rent filosofiskt, vilket jag föredrar, tycker jag att det är bättre att man har stor respekt gentemot människor än gentemot ting, i och för sig. Men jag tycker också att man visar respekt gentemot människor genom att respektera deras ting.

Däremot delar jag inte Nils Fredrik Aurelius syn på äganderätten. Jag kan gå tillbaka till John Lockes, en av de liberala ursprungsfilosoferna, syn på äganderätten. Han för faktiskt en mycket intressant diskussion om att alla människor egentligen har lika rätt till vår jord, men det som gör att man får särskild rätt och därmed privat äganderätt är det egna arbetet. Det är en ganska intressant relief till den diskussion som kan föras, nämligen att det är arbetet som bör ge ägande och makt över tillgångarna. Det betyder med andra ord att det är ett ganska t.o.m. liberalt förankrat krav att kräva makt för de arbetande på deras arbetsplatser och inflytande i ekonomin. Jag tror kanske inte att Nils Fredrik Aurelius delar den ståndpunkten.

Anf. 71 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jo, det gör jag visst i många avseenden. Arbetaren är sin lön värd, och den ska inte staten genom beskattning ta ifrån honom exempelvis. Det måste vara en rimlig konsekvens av detta resonemang.

När det sedan gäller detta med att förstöra ting kontra att ge sig på människor, som vi talade om, uppfattar jag ändå att Kenneth Kvist gör en viss distinktion när han säger att man egentligen inte ska få förstöra vare sig det ena eller det andra men i varje fall inte människor. Men jag skulle nog önska ett tydligare avståndstagande och en precisering. Har man rätt att förstöra ting i ett demokratiskt samhälle, t.ex. i samband med demonstrationer, för att främja högre värden som man kanske själv definierar i termer av att gynna människor i en eller annan mening? Det är det som jag vill jag ha svar på.

Anf. 72 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag håller med om att förstörelse av ting i en demonstration försvarar inga högre värden. Man ska följa de lagar som finns. Det finns en demokratisk rätt att demonstrera, och den ska man givetvis utnyttja. Men det finns inget värde i att slå sönder andras tillgångar.

Sedan är det klart att om vi ser historiskt på det finns det ju skillnader i detta, t.ex. människor som i sin förtvivlan över att stötats ut i massarbetslöshet har förstört maskiner och liknande, medan det finns materiella ting som har använts som symboler för förtryck osv. Men normalt sett ska man i ett samhälle följa de lagar och regler som gäller, och det gäller även vid demonstrationer. Vi har inga delade meningar på den punkten.

Anf. 73 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Det är en intressant diskussion som förs mellan Kenneth Kvist och Nils Fredrik Aurelius om det finns en värdenas hierarki eller inte, och en sådan hierarki finns det väl i någon mån. Om man jämför rätten till liv med föreningsfrihet, kan man säga att man inte har så stor glädje av föreningsfriheten om man är död. Men vi får väl i de här praktiska sammanhangen återvända till den gode Aristoteles, som ju tog upp detta att när rättigheter och friheter kommer i konflikt med varandra måste man göra en rimlig avvägning mellan dessa.

Fru talman! Regeringens skrivelse om en nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna är ett första steg att fästa uppmärksamheten på dessa viktiga områden. Det finns mycket berömvärt att säga om handlingsplanen. Delvis blir den något trist i sitt upprepande av andra handlingsplaner som presenterats för riksdagen, men man får ha viss förståelse för att regeringen vill visa upp en bredd och en helhet i sina bedömningar. Vi gör ju ofta så också i våra motioner. Det är viktiga frågor för de berör själva grunden för samhällsbyggandet – för det goda samhället. Vi har alltså inte funnit några bärande invändningar mot handlingsplanen, men vill gärna vara med och påverka det fortsatta arbetet med några goda idéer.

Fru talman! Inga politiska beslut fattas utan att människosyn och etik spelar en grundläggande roll. Även om människosynen inte alltid uttrycks explicit i klartext, finns den alltid där i någon form. Lagstiftning är ett uttryck för samhällets etik, som i sin tur byggs upp av värden, rättigheter och normer.

Värden, fru talman, kan identifieras genom att fråga efter det som är värdefullt för den enskilda människan, för alla människor och för samhället. Gemensamma eller allmänt giltiga värden är livet, människovärdet, kärleken, sanningen, friheten, kunskapen, den goda miljön etc. De är

värden i sig. En rättighet innebär anspråk att få uppnå, uppleva eller realisera ett värde. Det handlar om rätten till ett meningsfullt liv, att bemötas med värdighet och respekt, att få uppleva kärlek, att få ta del av sanning, att få tillägna sig kunskap och att få ta del av en ren miljö. En norm påtalar ett ansvar för värdena och rättigheterna till dessa. Det kan gälla att respektera liv och andras människovärde, att visa kärlek, att hålla sig till sanning och hederlighet, tillägna sig kunskap och att värna miljön.

Fru talman! Omtanke börjar hemma. Så skulle man kunna översätta ett bevingat engelskt uttryck. Det är i de nära relationerna som människovärdet och fri- och rättigheterna införlivas i vårt tänkande och i vår syn på medmänniskan och hela samhället. De första uppväxtåren är extra viktiga.

Moderna kriminologer har upptäckt vad som sedan urminnes tider varit en levande kunskap hos föräldrar, nämligen att uppfostran faktiskt har betydelse. Föräldrarnas allra viktigaste uppgift utöver den kärleksfulla omtanken är att vidarebefordra ett värdetänkande, en värdesyn, en människosyn. Det är bekymmersamt och värt kritik att regeringen i sin nationella handlingsplan inte uppmärksammar den mest betydelsefulla delen i denna värdeöverföringsprocess, dvs. den tid då barnen är som mest mottagliga för värdegrunden. Föräldrarna, familjen, spelar huvudrollen i arbetet för att förstärka de mänskliga fri- och rättigheterna i det allmänna medvetandet. Detta bör uppmärksammas mer i det kommande arbetet.

Föräldrainsatsen är den mest fundamentala, fru talman, men den behövs kompletteras. Det omgivande samhället bör också medverka och stödja föräldrarna i deras arbete med värdeöverföringen. Förskola, skola och övriga samhällsliga institutioner bör ta ett stort ansvar på det området. Och även det civila samhället borde känna sitt ansvar. Det är ofrånkomligt att medierna har ett alldeles särskilt ansvar för värdeinternaliseringen och värdeöverföringen.

Lagstiftaren har förstås ett ansvar bl.a. genom att lagstiftningen fokuserar och argumenterar för värdefrågorna. Lagstiftningen är faktiskt i sig också opinionsbildande, inte bara krasst inriktad på rättsliga grunder. Lagstiftningen leder fram till det vi kallar för det allmänna rättsmedvetandet.

Fru talman! Det betänkande vi behandlar i dag är lite bökgigt. I inledningen tar vi upp stora principiella frågeställningar med bredd. Sedan går vi in i detaljerna, som ibland innefattas i de stora bitarna. Det skapar vissa problem när man ska hantera det beslutsmässigt.

Fru talman! Regeringsformen tillförsäkrar med smärre undantag endast medborgarna fri- och rättigheter uppräknade i 2 kap. 1 § regeringsformen i förhållande till det allmänna. De tillförsäkras däremot inte rättigheter i förhållande till andra enskilda eller andra enskilda rättssubjekt. Enligt vår mening vore det värdefullt att utreda om även fri- och rättigheter mellan enskilda borde grundlagsfästas och inte som nu i huvudsak vara inriktade på förhållandet den enskilde och det allmänna. En sådan grundlagsfäst rätt skulle stärka Sverige som rättsstat.

Det svenska skyddet för fri- och rättigheterna behöver alltså vidgas och förstärkas. Exempel på områden som borde bearbetas ytterligare är rätten till liv, föräldrarätten, den negativa föreningsfriheten, samvetsfriheten och äganderätten.

Fru talman! Samvetsfriheten är t.ex. föremål för en särskild motion om en samvetsklausul i värden och utbildningen. Vi har ju inte reserverat oss på den punkten, men det är vår bedömning att samvetsfrihetens konsekvenser borde analyseras i en bredare utredning kring fri- och rättigheterna. Europakonventionen, som är svensk lag, har ju tydliga skrivningar om samvetsfriheten – något som den svenska regeringsformen saknar. En samvetsklausul kan vara ett sätt att stärka samvetsfriheten, men det kanske också finns andra möjligheter att förstärka den.

Fru talman! Det behövs också ett tydligt diskrimineringskydd för människans integritet oberoende av religion, ålder, hudfärg, kön, språk, sexuell identitet, genetiska särdrag, börd, ekonomisk eller social ställning, funktionshinder och etnisk eller politisk tillhörighet. Detta skydd måste vara effektivt inte enbart i förhållande den enskilde och det allmänna, utan rättsstaten måste också tillförsäkra ett sådant skydd mellan enskilda.

Grundlagens, dvs. främst regeringsformens, synsätt måste därför vidgas på detta område. I ett kommande betänkande kommer vi att behandla utvidgningen av de s.k. målsättningsstadgandena i regeringsformens 1 kap. De är ju enbart en värdeorientering – och det är positivt i sig att man vidgar perspektivet där – och saknar egentlig rättslig betydelse. Vi tror att det är nödvändigt att förstärka diskrimineringskyddet i grundlagen så att det blir tillämpligt även i rättssystemet.

Fru talman! Det är alltså vår bedömning att det behövs en bred och omfattande utredning som tar sig an dessa grundläggande frågor.

Fru talman! Tidigare har vi kristdemokrater pekat på det norska exemplet med en värdekommission. Det har vi också upprepat i samband med handlingsplanen. Vårt förslag har väckt kritik på flera håll. Man ska inte "skriva folk på näsan", som det heter, i etiska frågor. Men det har heller inte varit syftet med en värdekommission. Till det politiska ledarskapet hör också möjligheten att starta en diskussion och att försöka leda den in på meningsfulla områden, även om politiker i dessa sammanhang ska akta sig för att komma med facit.

Fru talman! Vi kan peka på att regeringen och de politiska partierna i andra sammanhang varit angelägna om att bidra till att debatt skapas kring andra frågor. Maktutredningen och Demokratiutredningen var t.ex. så uppbyggda att ett av syftena med dem var att stimulera debatten kring respektive frågeområde. Nu arbetar EU2004-kommittén, som jag själv tillhör, med ett uppdrag av den karaktären. Kommittén ska utan att själva ta ställning bidra till att stimulera debatten kring Europeiska unionen och dess framtid. Själva angreppssättet att stimulera debatt – vilket en värdekommission borde ha till huvuduppgift – är alltså inte främmande för svensk tradition.

Fru talman! Jag kan nämna att den norska kommissionen lyckades skapa en bred aktivitet kring de här frågorna. Den höll över 600 öppna möten, och 130 kommuner gav synpunkter. Många skolor och frivilliga organisationer var engagerade i diskussionen. Utan tvivel skapade kommissionens arbete en bred debatt i Norge, bredare än något annat tidigare statligt initiativ. Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 3.

Några ytterligare kommentarer: I sista stund före justerandet av betänkandet upptäckte jag att regeringen inte tänkt uppfylla det uppdrag KU tidigare gett angående de s.k. främjandeombudsmännen. Barnom-

budsmannen skulle inte omfattas av utredningsuppdraget. Majoriteten i utskottet skickar nu en påminnelse till regeringen om att även BO ska omfattas av en sådan utredning.

Fru talman! I en särskild motion har vi upprepat vårt tidigare krav att det bör införas kriminalisering av enskilda deltagande och stöd till kriminella organisationer. Det har tidigare avvisats av riksdagens samtliga partier – så även i detta betänkande. Det är intressant att notera att regeringen godtagit vissa former av kriminaliseringar på den nivå genom rambeslutet i EU mot terrorism. Det ska bli intressant att se hur regeringen lyckas reda ut lagstiftningsfrågorna på den sidan. Det ser vi med spänning fram emot.

Fru talman! Vi står självfallet bakom samtliga våra reservationer, men jag nöjer mig som sagt med att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 74 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Jag har tre saker att ta upp med Ingvar Svensson. I en viss mening finns det en hierarki av rättigheter. Ingvar Svensson påpekar lite demagogiskt: Är jag död behöver jag ingen föreningsfrihet. Det jag polemiserade mot Nils Fredrik Aurelius om gällde frågan om de sociala rättigheterna med nödvändighet är av lägre rang än de politiska, vilket han menade. Den som hungrar har inte ork att fylla sin föreningsfrihet och sin yttrandefrihet. Därför menar jag att den delning och den nedgradering av de sociala rättigheterna som Nils Fredrik Aurelius gjorde är felaktiga. Jag undrar var Ingvar Svensson står i den frågan. Det är det första.

I en bisats säger Ingvar Svensson att rätten till liv måste stärkas i Sverige. I vilken mening har det svenska samhället inte tryggt rätten till liv? Är detta återigen kampanjen mot den fria abortlagstiftningen som kommer fram i ett kd-anförande? Det är det andra.

Fru talman! Det tredje är följande. I mitt replikskifte med Nils Fredrik Aurelius ...

Anf. 75 TALMANNEN:

Får jag uppmana Kenneth Kvist att rikta sina repliker till den föregående talaren och inte till någon som inte nu har replikrätt. Nils Fredrik Aurelius har inte replikrätt. Det är inte tillbörligt att göra så, Kenneth Kvist.

Anf. 76 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! Det är till den föregående talaren jag riktar mig. Jag har inte sagt något elakt om Nils Fredrik Aurelius här.

Vi var inne på frågan om äganderätten. Jag undrar: Varför vill kd stärka äganderätten? Äganderätten är i Sverige starkare skyddad än i den europeiska konventionen om fri- och rättigheter.

Ser inte kd i stället ett skäl som jag argumenterade för, nämligen att stärka de arbetandes inflytande och ge de arbetande större rätt över sina arbetsplatser?

Anf. 77 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill uttala en viss försiktighet om rättigheternas hierarki. Det finns säkert en sådan, men man kan inte alltid fastställa den i

detalj. Man måste göra en avvägning. Om man inte har någon mat har man inte heller så stor glädje av föreningsfriheten. Det är fullständigt klart. Det kan mycket väl vara så att de sociala rättigheterna kan gå utöver andra rättigheter i något slags hierarki. Det är nog självklart. Men jag har ingen formel eller någon multiplikationstabell för detta, och det har förmodligen inte Kenneth Kvist heller.

Så till frågan om rätten till liv. Jag nämnde att vi vill ha en utredning och pekade på områden som borde belysas. Det intressanta är att så fort den här frågan dyker upp tror man att en kristdemokrat talar om abortfrågan. Vi har redan detta i svensk lagstiftning, nämligen Europakonventionen. Europakonventionen pekar på denna rättighet. Kenneth Kvist åberopade den för övrigt också tidigare i dag. Det är inte något mer konstigt än detta. Den kanske skulle lyftas in även i regeringsformens rättighetskapitel och få en starkare ställning i det sammanhanget. Det är egentligen den grundläggande rättigheten för alla andra rättigheter. Lever man inte har man ingen glädje av de andra fri- och rättigheterna.

Vi vill också ha en belysning av äganderätten och en förstärkning som t.ex. kan leda till full ersättning vid en expropriering. Svårare är det inte.

Anf. 78 KENNETH KVIST (v) replik:

Fru talman! När det gäller graderingen av rättigheterna håller jag med om att det inte finns någon enkel multiplikationstabell. Men det gläder mig att Ingvar Svensson i varje fall också anser att de sociala rättigheterna inte nödvändigtvis ska graderas lägre än de mer politiskt inriktade rättigheterna. De hör samman i ett system. Om de mänskliga rättigheterna ska gälla lika för alla måste det också finnas sociala villkor som möjliggör för alla att leva upp till sina rättigheter.

Rätten till liv är en grundläggande rättighet. Men man måste fråga sig varför vi särskilt skulle behöva utreda den i Sverige. I Sverige är ju rätten till liv tillfredsställande garanterad. Här finns inget hot om dödsstraff eller liknande i någon situation. Tvärtom är det enligt grundlagen strängt förbjudet.

Den enda tvistiga frågan som rör rätten till liv är just abortlagstiftningen, dvs. rätten för kvinnor att kunna bestämma sitt liv. Det är just därför som Ingvar Svensson tar upp denna fråga.

När det gäller frågan om äganderätten har vi helt olika uppfattning. Jag anser att äganderätten i Sverige är för starkt skyddad. Vi har ett skydd för denna rättighet som går längre än det skydd som finns i den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Anf. 79 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Kenneth Kvist frågar sig varför vi ska förstärka rätten till liv eller skriva in den till grundlagen. Det är en bra fråga. Han säger att vi är överens att det måste vara en grundläggande rättighet. Men vi är här i kammaren också överens om demokratin. Tycker inte Kenneth Kvist att demokratin ska stå inskriven i grundlagen? Det här är centrala frågor. Nog borde de väl stå i det som är den grundläggande rättsnormen för hela det svenska samhället, nämligen grundlagen? Det är inget konstigt med det.

Ja, abortfrågan är en problematik i sammanhanget. Det finns en annan problematik som berör den andra sidan av livet, nämligen den eutanasi-diskussion som nu förs på många håll i Europa och tidvis även i Sverige. Det är också en problematik att lyfta in i sammanhanget.

Man kan säga att Europakonventionen inte har ansetts vara ett hinder för en abortlagstiftning. Det är bara ett exempel på att det inte bara är den här typen av frågor det handlar om.

Anf. 80 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Folkpartiet liberalerna välkomnar att regeringen genom handlingsplanen försöker ta ett helhetsgrepp på arbetet med de mänskliga rättigheterna i Sverige. Men det finns några områden där vi anser att de föreslagna åtgärderna är otillräckliga. Det gäller särskilt de områden som rör rättssäkerheten för den enskilde samt flyktingars och barns rättigheter.

I skrivelsen välkomnar regeringen EG-kommissionens direktivförslag om att s.k. könsrelaterad förföljelse samt förföljelse på grund av sexuell läggning ska innefattas i begreppet konventionsflykting. Vidare påpekar regeringen att den kommer att föreslå att den svenska lagstiftningen anpassas till resultatet av förhandlingarna i ministerrådet.

Runtom i världen begås allvarliga brott mot kvinnors och homosexuellas rättigheter. Folkpartiet liberalerna har varit pådrivande för att Genèvekonventionen bör tolkas vidare, så att förföljelse på grund av kön och sexuell läggning kan leda till flyktingstatus. Ett genomförande av kommissionens förslag i dess nuvarande form vore därför väldigt välkommet.

Sverige bör redan innan direktivet antas och implementeras – genomförs – i svensk lagstiftning göra de nödvändiga förändringar som krävs i lagstiftningen vad beträffar skyddsregeln om övriga skyddsbehövande och dess tillämpningar. Att regeringen vill anpassa svensk lagstiftning till resultatet av förhandlingarna i ministerrådet är ingen garanti för att en vidgad tolkning verkligen genomförs. Regeringen förefaller snarare vara beredd att backa på detta område om förhandlingsresultatet i rådet blir annorlunda än vad kommissionen har föreslagit.

Fru talman! I utlänningslagen står det med hänvisning till barnkonventionen att hänsyn ska tas till barnets bästa. Men praxis talar ett annat språk. Portalparagrafen, med den närmast till intet förpliktigande formuleringen om barnets bästa, har visat sig ha ringa betydelse. Tyvärr visar många fall att hänsyn inte tas i tillräckligt hög grad. Ansökningar om uppehållstillstånd från barn som varit utsatta för allvarliga övergrepp har vid flera tillfällen avslagits av invandrarmyndigheterna med motivering att det inte har rört sig om systematisk förföljelse.

I förarbetena till lagen sägs att kravet om barnets bästa inte är absolut. Hänsyn till andra viktiga intressen, t.ex. samhällets intresse av att reglera invandringen, kan leda till att åtgärder som i och för sig inte är förenliga med barnets bästa ändå måste vidtas. Detta är enligt vår liberala mening inte acceptabelt. Hänsynen till barnets bästa måste som regel gå före samhällets intresse av att reglera invandringen, särskilt i de fall där det är uppenbart att barn har varit utsatta för allvarliga övergrepp och därför har medicinska vårdbehov.

En parlamentarisk utredning bör snarast tillsättas, med uppgift att se över bestämmelserna om barnets bästa och dessas tillämpning.

Fru talman! En utredning är särskilt angelägen med anledning av den senaste tidens uppmärksammade fall där ensamma flyktingbarn farit illa. De här problemen är absolut ingen ny företeelse, utan de har funnits länge. Men Migrationsverket, och ytterst regeringen, har varit alldeles för passivt och inte vidtagit de nödvändiga åtgärder som krävts.

Flyktingbarnen vid Carlslunds flyktingluss har getts särskild uppmärksamhet. Flera barn har där försökt begå självmord, och det finns också misstankar om prostitution. Det är uppenbart att flera av barnen på Carlslund inte har fått den vård som de behöver. Det är också uppenbart att samordningen mellan Migrationsverket och kommunen inte fungerar som den ska.

Omhändertagandet av ensamkommande flyktingbarn måste förbättras och utgå från barnets bästa. Flyktingbarn ska inte särbehandlas. Vi liberaler anser att socialtjänsten bör ges ett tydligare ansvar och resurser för att ta hand om de här flyktingbarnen. Vi föreslår därför att det i de kommuner där det finns flyktingförläggningar ska utses en socialsekreterare med särskilt ansvar för förläggningen och omhändertagandet av asylsökande barn. Det kräver också att samordningen mellan kommunen och Migrationsverket förbättras avsevärt. Vi menar att regeringen här snarast måste återkomma med förslag på hur omhändertagandet av ensamma flyktingbarn ska förbättras.

Fru talman! I kölvattnet av den 11 september vidtas runtom i världen kraftfulla åtgärder i kampen mot terrorismen. Den här kampen är och ska vara en mycket prioriterad uppgift inom såväl EU som inom ramen för hela det internationella samfundet.

Det är av största möjliga vikt att vi samarbetar aktivt länderna emellan för att komma åt terrorgrupper som hotar det öppna samhällets principer, demokratin, rättsstaten och respekten för de mänskliga rättigheterna. Men – och detta är viktigt – kampen mot terrorismen får inte ske på bekostnad av de här principerna. Tyvärr behandlar regeringen inte alls den här problematiken i skrivelsen. Det är särskilt beklagligt med tanke på att svenska medborgares rättssäkerhet kommit på undantag i ivern att åstadkomma konkreta resultat i kampen mot terrorismen.

Vad jag framför allt syftar på är de tre svenska medborgare som har hamnat på FN:s sanktionslista, vilket innebär att deras samtliga tillgångar har spärrats och att de förhindras att uppbära inkomster för sitt och sina familjers uppehälle. Sanktionerna har alltså riktats mot tre svenska medborgare utan att de har fått ta del av de anklagelser eller det material som ligger till grund för anklagelserna. De har inte heller någon legal möjlighet att få beslutet om sanktioner rättsligt prövat. Det står inte i överensstämmelse med principerna om rättssäkerhet, som är grundläggande för en demokratisk rättsstat. De åtgärder som vidtas i jakten på terrorister måste ske under former som är internationellt vedertagna när det gäller respekten för de mänskliga rättigheterna. Rädslan för att verka stödja de onda får inte leda till eftergifter som går ut över oskyldiga individer.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att jag instämmer i reservation 8 från Vänstern och Miljöpartiet och som handlar om diskriminering på grund av sexuell läggning. På grund av ett förbiseende från mig vid behandlingen av denna fråga i utskottet finns Folkpartiet inte med på

denna reservation. Men jag vill till protokollet få antecknat att vi ansluter oss till denna reservation.

I övrigt står jag naturligtvis bakom de många reservationerna från Folkpartiet i betänkandet, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 16 som handlar just om internationell terrorism.

Anf. 81 PER LAGER (mp):

Fru talman! Alla företrädare för de olika partierna här i riksdagen har fått vara med om tillblivelsen av denna handlingsplan för mänskliga rättigheter. Vi har utgjort en referensgrupp där vi har kunnat bidra med de olika infallsvinklar och de olika idéer som vi har när det gäller att utveckla mänskliga rättigheter i Sverige.

Man kan vara nöjd med denna skrivelse, men bara till viss del förstås. Den är inte så skarp som den skulle ha kunnat vara – långt därifrån. Av den anledningen är det flera av oss som har skrivit motioner där vi har påpekat olika saker som vi tycker är särskilt viktiga och som inte har blivit framlyfta i denna handlingsplan. Det gäller bl.a. utlänningsars fri- och rättigheter. Vi tycker att en uttrycklig hänvisning till Europakonventionen skulle kunna införas i 2 kap. 22 § regeringsformen för att understryka den ventil som den aktuella regleringen i nuvarande rättighetskatalog ger uttryck för, även om det ändå torde stå klart att Europakonventionen gäller. Så står det i vår reservation. Det är viktigt att utlänningsars fri- och rättigheter stärks så långt som det är möjligt för att minska segregationen och öka integrationen i samhället.

En annan reservation bygger just på diskriminering på grund av sexuell läggning. Vi tycker att det är väldigt viktigt att det införs ett förbud i 2 kap. regeringsformen mot lagar och andra föreskrifter som missgynnar någon av skäl som har samband med sexuell läggning.

Barnbilagor och barnfrågorna är hjärtefrågor för Miljöpartiet. Det har de varit sedan vår tillblivelse. Jag menar att man skulle kunna foga barnbilagor till alla budgetar på lokal, regional och nationell nivå. Eftersom vi säger att vi sätter barnen främst ska det inte vara ett argument att det inte blir bra med för många bilagor. Det duger inte. Barnen sätter vi främst. Barnen behöver sin egen bilaga. Det tycker jag vore en självklarhet. Jag tror att det kommer, men det tar väl lite tid innan det införs. Det ligger på något sätt i röret för vad som är självklart med tanke på alla partiers inställning till hur barnen ska hanteras och vilken vikt de har i vårt samhälle.

Då kommer jag också in på det som handlar om de gömda barnen, flyktingbarnen. Det är en fråga som vi har haft särskilda debatter om genom åren, och flera partier har ställt sig upp och sagt att man ska ge de gömda flyktingbarnen amnesti. Miljöpartiet har varit ett av dessa partier. Men nu är jag ensam reservant i just denna fråga. Jag menar att vi har en definitiv skyldighet mot dessa barn som står över nästan allt annat, och det är att ge dem möjlighet att få fungera som barn. Vi har inte rätt att låta dessa ca 500 barn finnas gömda i skräck och rädsla. Därför måste vi ge dem uppehållstillstånd. Jag yrkar bifall till reservation 13.

Vi har under årens lopp krävt en ratificering av ILO-konventionen 169 om samernas rättigheter. I den utredning som har pågått och avslutats sägs det att vi behöver ratificera denna ILO-konvention. Norge, Danmark och många andra länder har gjort det. Jag var en gång med om

att initiera den. Men detta kommer aldrig till skott. Tiden håller på att rinna ut, och regeringen måste ta sitt ansvar.

Det gäller också i fråga om kostnaderna för de rättegångar som sker mellan markägare och samer om kraven på renbete. Tvisten har pågått i tolv år, och rättegångarna kostar massor av pengar. Jag tror att kostnaden är uppe i 15 miljoner. Det är en nationell angelägenhet att dessa problem kan lösas på ett vettigt och rimligt sätt. Därför borde staten träda in och ge detta stöd för rättegångarna. Det är oerhört svårt framför allt för samebyarna att klara av denna kostnad. Och det blir fler rättegångar framöver.

Flera har varit inne på rätten till domstolsprövning. Både Vänstern och Folkpartiet yrkar bifall till den reservationen, så jag behöver inte göra det. Men jag finns självklart med på den. Det står helt klart att det som har skett med dessa tre svenskar inte står i överensstämmelse med rättssäkerheten. Sådant får vi helt enkelt inte acceptera, inte i skenet av mänskliga rättigheter och demokratiska rättigheter.

Jag har också fogat några särskilda yttranden till betänkandet. Ett av dem handlar om kvinnojourerna. Jag är väldigt mån om att lyfta fram dem, och jag vet att regeringen också gör det. Jag tror att de flesta partier är mycket måna om att utveckla kvinnojourerna. Vi har sett att de fungerar i storstäderna. Men de behöver finnas även i andra delar av Sverige och spridas över hela landet. De behöver resurser och kapacitet att hjälpa framför allt invandrarflickorna. De ska aldrig behöva stå och vänta i skräck på att få hjälp och stöd. Nu är jag hindrad att yrka särskilda pengar till detta eftersom vi har en ekonomisk överenskommelse med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, och jag respekterar den. Men jag vill att vi framöver ser över om vi inte ska satsa mycket mer pengar på dem.

Till sist har vi ett särskilt yttrande om miniminormer för asylrätt. Det tycker jag borde kunna införas. Sverige borde i EU arbeta för miniminormer i harmoniseringsdokumenten som värnar om humanitär asylrätt framför att man har harmonisering. Den humanitära asylrätten måste stå överst. Där har vi också lagt in ett förslag om att ha humanitära visum. Det ifrågasätts av en del, som menar att visering inte handlar om det. Nej, det gör det inte. Men man kan se till att det handlar om detta. Ibland behöver flyktingar hjälp att snabbt komma ifrån det land där de befinner sig för att inte utsättas för tortyr och våld.

Anf. 82 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Per Lager kan man tro att det finns en motsättning mellan utskottsmajoriteten och reservanterna från Vänsterpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet när det gäller detta med domstolsprövning. Men det finns ingen faktisk åsiktsskillnad här, utan det handlar bara om huruvida man ska göra ett tillkännagivande till regeringen eller inte.

Utskottet skriver att det förutsätts ”att regeringen vidtar de åtgärder som behövs i syfte att säkerställa rätten till domstolsprövning enligt internationella konventioner eller följer av EG-rätten”. Vad det handlar om är alltså att tala om detta. Vi har ju sett att regeringen faktiskt har arbetat för att stärka rättssäkerheten på detta område.

Anf. 83 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Vad Ingvar Svensson säger är alldeles rätt. Men ofta i sådana här sammanhang när majoriteten förutsätter något utgår vi från att regeringen aktivt arbetar för en sak. Görs inte det, och misstänker man att det inte görs, tvingas man att göra ett tillkännagivande bara för att försäkra sig om att det här ska göras.

Jag håller med Ingvar Svensson. Ibland borde man kanske inte göra så här. Men i denna fråga, som är så brännande het och så stark, är det mycket viktigt att vi säger ifrån. Även om vi hoppas att de i regeringen faktiskt arbetar så gott de kan måste vi tala om detta.

Anf. 84 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Att i fråga om reservationstänkandet vissa partier framstår som lite finare än andra, fastän vi i grunden har samma uppfattning, tycker jag är lite konstigt.

Anf. 85 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte det. I fråga om vissa andra reservationer är det i stället kd som märker ut sig eller som vill tala om att man vill ha ett tillkännagivande där vi andra tycker likadant. Det där faller nog lite olika. Vi får helt enkelt acceptera att det är så. Jag tror inte alls att Ingvar Svensson och Kristdemokraterna är emot detta.

Anf. 86 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Det avslutande replikskiftet nyss visar tydligt något som också jag tycker att det är viktigt att göra kammaren uppmärksam på. Det är nämligen så att utskottet avstyrker motioner och avstår från att göra tillkännagivanden på väldigt många punkter där regeringen i sin skrivelse, i propositioner och på andra sätt har meddelat att man bedriver ett intensivt och aktivt målmedvetet arbete. Om sedan somliga partier vill uttrycka sin misstänksamhet genom att göra ett tillkännagivande uttrycker vi andra förväntningar genom vårt sätt att hantera frågan i utskottets betänkande.

Riksdagen välkomnar regeringens skrivelse, som flera talare sagt här i dag. Den nationella handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna är ett gediget arbete, och resultatet av många människors engagemang ligger bakom denna skrivelse. Det gäller då kartläggning, analyser och intervjuer – ja, allt det som referensgruppen aktivt har tagit del i.

Kring syftet med handlingsplanen finns det en politisk uppställning. Det handlar nämligen om att säkerställa respekten för mänskliga rättigheter, om att öka kunskapen och medvetenheten och om en bättre samordning av arbetet med att främja de mänskliga rättigheterna. Faktum är att i ingen av de fyra motioner som väckts med anledning av skrivelsen ifrågasätts syftet, målet eller regeringens metodik i handlingsplanen.

Som någon talare tidigare har sagt finns det olika markeringar i motionerna. Partierna lägger tyngdpunkten lite olika och återkommer i flera fall till kända partikrav, som vi hört tidigare i dag och som debatterats många gånger här i kammaren.

Det är naturligtvis så, som regeringen skriver, att en handlingsplan i sig inte kan förbättra respekten för mänskliga rättigheter. Nej, för det krävs det olika verktyg och olika insatser. Det gäller allt, från förbättrad

lagstiftning i vissa fall till utbildning och en attitydförändring. Arbetsområdena är väldigt många: barnens rätt, de funktionshindrades rätt samt motverkandet av rasism och etnisk diskriminering. Jämställdheten och myndighetsansvaret lyfts också fram. Dessutom gäller det nationella minoritetens situation, diskrimineringsfrågor och de homosexuella och bisexuella. Jag skulle kunna stå länge här och räkna upp de olika rubrikerna. Många är högt prioriterade i arbetsplanens beskrivning.

Fru talman! Det här är vårt lands allra första handlingsplan för mänskliga rättigheter. Den är ett uttryck just för den politiska viljan till en långsiktig strävan att säkerställa full respekt för de mänskliga rättigheterna. Precis före påskuppehållet behandlades här i kammaren utrikesutskottets betänkande UU18. Där låg tyngdpunkten på Sveriges arbete med de mänskliga rättigheterna på internationell nivå.

I dagens KU-betänkande är utgångspunkten förstås handlingsplanen. Den är inriktad på vad som görs eller bör göras på nationell nivå, här hemma i Sverige. Jag vill ta tillfället i akt och säga att i detta betänkande finns bilagt socialförsäkringsutskottets yttrande till såväl handlingsplanen som vissa motioner.

Jag vill tacka socialförsäkringsutskottet för ett omfattande yttrande som hos oss har kommit att väga väldigt tungt i vårt arbete. Man har naturligtvis uppehållit sig vid sitt kompetensområde – t.ex. de ensamkommande barnen i asyprocessen. Det är en oerhört omfattande beskrivning där man återger vad som är på gång. På olika fronter är det full fart i den frågan. Migrationsverket, Socialstyrelsen och Kommunförbundet, ja, alla, har nu involverats. Bevakningen från regeringens sida är hög. Frågan måste få en bättre lösning.

Jag vill också få sagt att regeringens skrivelse är en mycket bra lägesrapport och faktiskt en kunskapsbas vad gäller Sveriges arbete med de mänskliga rättigheterna. Det handlar alltså om relationen till våra lagar och grundlagar och också om relationen till de internationella åtaganden och deklarationer som vi har anslutit oss till och som vi är bundna av.

Regeringen redovisar sin avsikt t.ex. när det gäller att stärka kompetensen inom Regeringskansliet. Man har ägnat sig åt en hel del självkritik och funnit en rad problem som man vill komma till rätta med. Man har sagt att man återkommande inför riksdagen ska redovisa hur arbetet med mänskliga rättigheter fortskrider, så hela tiden kommer riksdagen att ha möjlighet att bli uppdaterad och att delta i det här arbetet och i den här diskussionen. Man har också sagt att man ska ge ett antal myndigheter i uppdrag att utbilda sin personal om mänskliga rättigheter. Vidare har man åtagit sig att ta fram ett material om mänskliga rättigheter att användas och spridas runtom i landet till skolor, högskolor, organisationer, föreningar och universitet.

Regeringen aviserar flera konkreta åtgärder och anger att dessa ska vara antingen påbörjade eller också vidtagna – dessutom ska det vara möjligt att följa upp och utvärdera dem – inom tre år. En ny handlingsplan kommer också att arbetas fram efter en period. Det här är ett långsiktigt fortskridande arbete.

Fru talman! Det betänkande som vi nu debatterar har kommit att bli en ansamling av ett hundratal motionsyrkanden från de senaste årens allmänna motionstider. Av de 24 reservationer som finns i betänkandet

yrkar jag bifall till reservation nr 5 och avslag på de andra 23 reservationerna.

Reservation 5 gäller punkt 14 i utskottets förslag till beslut som avser ett tillkännagivande om en utredning för att undersöka förutsättningarna för att slå samman samtliga eller några av de ombudsmän som är underställda regeringen. Utskottsmajoriteten i den här frågan anger som skäl för sitt tillkännagivande, som vi hörde relateras ifrån Ingvar Svensson, att man saknade att Barnombudsmannen skulle omfattas av de utredningsdirektiv som Diskrimineringsutredningen har fått.

Med vår reservation vill vi markera att de olika ombudsmännen har lite olika mandat och uppgift. Barnombudsmannens ställning stärks och effektiviseras enligt regeringens förslag. Vi reserverar tycker att det är utmärkt.

Fru talman! Dessutom säger regeringen i propositionen om en förstärkt Barnombudsman, som nu ligger på riksdagens bord, att den har för avsikt att i tilläggsdirektiven ge utredningen om en sammanhållen diskrimineringslagstiftning i uppdrag att se över frågan om Barnombudsmannens ställning. Med det ser jag att tillkännagivandet blott och bart blir att slå in en öppen dörr.

Övriga punkter, reservationer och ställningstaganden i betänkandet är i och för sig värda uppmärksamhet i debatten, men de är genomlysta i betänkandet och har debatterats tidigare.

Alltså yrkar jag, fru talman, bifall till reservation nr 5, som innebär avslag på tillkännagivandet på den punkten, och avslag på övriga reservationer. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 87 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag ska koncentrera mig på en av fri- och rättigheterna, som Barbro Hietala Nordlund inte räknade upp i sin egen rättighetskatalog, nämligen äganderätten. Den är, som vi vet, skyddad i regeringsformen 2:18, men samtidigt måste vi konstatera att äganderätten i Sverige internationellt sett anses ha en svag ställning i grundlagen. Det står visserligen att den enskildes, eller medborgares, egendom är tryggad men att den kan tas ifrån honom om det främjar ett angeläget allmänt intresse, och i så fall är han berättigad till ersättning. Vidare står det mycket om mark och byggnader, pågående markanvändning och liknande. Det kan verka något ålderdomligt. I ett modernt samhälle är äganderätten så mycket mera mångfasetterad. Vi har alla de immateriella rättigheterna, fordringar och annat, som ofta kan vara mycket värdefullare i dag än den äganderätt som gäller rent fysiska ting, och det täcks alltså inte in.

Då vill jag fråga Barbro Hietala Nordlund: Vore det inte rimligt att alla de andra äganderätter som är så viktiga i ett modernt samhälle som Sverige också täcks in och skyddas av grundlagen?

Anf. 88 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Nej, det är inte min uppfattning. Jag anser inte att det är motiverat att låta all egendom, både fast och lös, omfattas av grundlagens egendomsskydd. Bestämmelsen om att den enskilde tillförsäkras ersättning för hela förlusten skulle inte enligt min mening vara helt rättvisande med hänsyn till att det finns s.k. förväntningsvärden osv. Det finns inte

enligt utskottsmajoritetens mening skäl att ge äganderätten samma skydd mot begränsningar som det som gäller för de s.k. politiska rättigheterna.

Vi har olika uppfattning, Nils Fredrik och jag, av ideologiska och kanske också av andra skäl. Min mening är att vi har ett bra skydd för äganderätten i vårt land.

Anf. 89 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag får konstatera att vi har olika, kanske ideologiskt grundad, syn. Det gör mig lite orolig om majoritetens företrädare här inte tycker att äganderätten är en viktig och fundamental rättighet som ska skyddas i grundlag. Nu kan man säga att en del av de andra rättigheterna är skyddade på annat sätt genom vanlig lagstiftning, men enligt svensk uppfattning ska väl grundlagen ändå återspegla de verkliga förhållandena. Har vi alltså ett skydd för immateriella rättigheter, fordringar och annat, som är markerat i vanlig lag vore det rimligt att det också funnes med i grundlagen, om man tycker att grundlagen ska återspegla verkligheten, vilket är en mycket vanlig uppfattning. En annan möjlighet vore naturligtvis att inkorporera Europakonventionen som svensk grundlag – den är ju redan inkorporerad som vanlig lag. Men det blir en lite underlig diskrepans mellan fri- och rättigheterna i regeringsformens 2 kap. och rättigheterna som de beskrivs i Europakonventionen, som är en vanlig lag och inte en grundlag. I Europakonventionen finns nämligen de immateriella rättigheterna berörda på ett annat sätt än i den svenska grundlagen.

Anf. 90 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill rätta Nils Fredrik Aurelius. Jag har inte sagt att äganderätsfrågorna inte är viktiga. De är naturligtvis viktiga. Det är också viktigt att äganderätten har ett rimligt och adekvat skydd, vilket jag menar att äganderätten i Sverige har med de regelverk som finns när det gäller ersättningsregler osv.

Nils Fredrik sade i sitt anförande att 1999 års författningsutredning inte löste den här frågan. Nej, därför att där framkom det med all tydlighet att vi hade olika utgångspunkter. Vi var måna om att ersättningsreglerna skulle framstå som så tydliga och schysta som möjligt i det sammanhanget, medan Nils Fredriks partiföreträdare och flera andra i utredningen visade att vi stod väldigt långt ifrån varandra och hela tiden ville flytta fram och stärka äganderättens ställning i Sverige, alltså inte alls utgående från det som var direktivet för utredningen.

Anf. 91 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag vill först säga att det är beklagligt att de tillkännagivanden som riksdagen gör till regeringen inte automatiskt leder till att regeringen omgående verkställer detta, utan man kan ändra och skjuta på det. Det är tydligen upp till regeringens godtycke hur man vill göra med tillkännagivanden. Det tycker jag är fel, och det vill jag inledningsvis framföra.

Sedan vill jag ställa en fråga till Barbro Hietala Nordlund med anledning av det som jag sade om de mänskliga rättigheterna för de tre svenskar av somalisk härkomst som har fått sina tillgångar frysta därför att de finns uppsatta på FN:s lista över misstänkta terrorister. De har inga möjligheter att få ta del av underlaget för detta beslut och än mindre att få

saken prövad i domstol. Jag är mycket intresserad av att höra hur Barbro Hietala Nordlund ser på den här problematiken. Har inte också de här personerna en mänsklig rättighet?

Anf. 92 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Jo, absolut, och vi ägnar i vårt betänkande en hel del diskussion åt det. Den här frågan är föremål för granskning i konstitutionsutskottet, dvs. regeringens ansvar att värna regeringsformens rättsprinciper.

Sverige är folkrättsligt förpliktat att följa FN:s säkerhetsråds resolutioner, och EU har också antagit en gemensam ståndpunkt genom sin förordning. Regeringen säger att man bevakar ärendet. Det beskrivs att regeringen har bistått de här personerna med en del kontakter och att man på olika sätt försöker att i FN och EU driva kraven på rättssäkerhet vidare. Regeringen arbetar alltså vidare med frågan och kommer att vidta de åtgärder som behövs för att säkerställa rätten till domstolsprövning.

Anf. 93 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag är inte helt lugnad. Jag är lite orolig för att det här påverkas av att det är fråga om tre personer, men om det hade handlat om en hel grupp av människor hade det kanske funnits ett starkare engagemang. Det ska inte spela någon roll om man är ensam eller om man är många; de mänskliga rättigheterna ska under alla förhållanden finnas. Det är hemskt viktigt att vi värnar om detta och sätter rättssäkerheten högt.

Anf. 94 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik:

Fru talman! Jag är helt överens med Helena Bargholtz. Men vi kan kanske också vara överens om att det är viktigt att regeringen i den uppkomna situationen finner en hållfast lösning när det gäller de eventuella konflikter som finns mellan våra internationella överenskommelser. Det är en viktig principfråga.

Anf. 95 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jag har varit riksdagsledamot i ungefär elva år, och trots det upphör jag aldrig att förvånas över en del av formerna för handläggning i rikets högsta beslutande organ.

Jag ska främst se på de två likalydande motioner som jag och Per Landgren har väckt hösten 2000 respektive 2001. Den ena motionen fick en konstitutionsutskottsbezeichnung och den andra motionen en socialutskottsbezeichnung.

Så kommer då betänkandet från konstitutionsutskottet, och egentligen vet jag inte varför det föreslås avslag på motionerna. Man är så van vid att få en motion avslagen, så det är inget konstigt – men man bör åtminstone få veta varför.

Vad står det då i betänkandet? Jo, man hänvisar till ett åtta år gammalt betänkande från ett annat utskott, ett tredje utskott, nämligen utbildningsutskottet. Det har hänt väldigt mycket sedan dess. Debatten går delvis annorlunda vägar. Av detta finns inget i betänkandet.

På många områden har man accepterat att samvetsbetänkligheter kan ha en avgörande betydelse för människor. Jag tänker t.ex. på att vi i vårt land inte längre behöver skaka galler om vi inte vill bära vapen som värnpliktiga. Där tycker man att det är rimligt att samvetet får ha en avgörande roll. Våra kolleger i den ryska duman kommer under den nyligen påbörjade månaden att fatta beslut på just det området så att det ska bli möjligt att återropa samvetsbetänkligheter.

Nu finns det en del människor i det här landet som avstår från att utbilda sig inom sjukvården, trots att de gärna skulle vilja vara i livets och hälsans tjänst. Vi saknar personal på området. Vad värre är; om några år kommer det att vara en ganska stor brist. Men de vet att de inte kommer att kunna avstå från vissa delar av utbildningen.

Då ställer jag mig följande fråga. Det finns många utbildningar där det går att följa alternativa kurser, det går att välja ett personligt program. Men på det här området tillåts inte det. Det är svagt att man i det här betänkandet inte har kunnat diskutera dessa frågor, och i stället gömmer man sig bakom åtta år gamla ställningstaganden. Genom det beslut vi ska fatta – jag kommer inte att yrka på något annat; jag vet att jag inte har någon större chans att få igenom det – kommer vi att hamna i en situation som gör det mycket svårare att klara sjukvården i vårt land. Ska man ha rätt att ha en inre övertygelse som styr vad man väljer för utbildning och yrke? Jag anser att det under senare tid genom oroväckande inskränkningar har kommit ett antal anslag mot tankefrihet och yttrandefrihet.

I fråga om samvetet finns det ett skydd i Europakonventionen. Vi borde ha ett liknande skydd i svensk lag.

Fru talman! Jag hörde tidigare hur en talare blev lite åthutad för att han tycktes angripa en person som inte kunde svara. Jag ska inte göra det, men det finns mycket i debatten som har sagts bl.a. av vederbörande angående rätt till liv. Där talades om kvinnans rätt att avgöra sitt liv. Men ett tillägg glömdes, nämligen även en annan individ – fostret.

Anf. 96 BARBRO HIETALA NORDLUND (s):

Fru talman! Jag vill börja med att beklaga att Lennart Fridén är så missnöjd med utskottets behandling.

Det har nog ändå varit en ganska schyst behandling. Vi hänvisar i skrivningen till den genomlysning och utredning som gjordes – även om den var länge sedan. Jag är inte absolut uppdaterad på vad den utredningen angav för skäl, men man hänvisar till att den utredning som hade övervägt frågan fann att det fanns en lång rad övervägande skäl som talade mot att införa en samvetsklausul. Jag minns diskussionen, men jag minns inte skälen.

Jag ville bara informera Lennart Fridén om att vi visst inte har struntat i frågan. Vi har inte funnit nya argument för. Det kanske Lennart Fridén har.

Anf. 97 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Det är just vad ni har funderat över som inte framgår av betänkandet. Det är viktigt som motionär att få klart för sig att utskottet har både med allvar tagit sig an frågan och förstått dess innebörd. Jag vågar påstå att det är svagt att hänvisa till något som skrevs av ett annat utskott för åtta år sedan och sedan nämna vad ytterligare ett annat utskott

har skrivit året därpå, för sju år sedan, för att sedan föreslå avslag. Men det kan vi ha olika uppfattningar om.

Av det här betänkandet framgår inte om utskottet verkligen har penetrerat frågan ordentligt. Det är beklagligt, för det är en för många människor viktig fråga.

Anf. 98 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag vet inte om Lennart Fridén tidigare lyssnade på mitt anförande på sin egen kammare, men jag tog upp frågan om samvetsfrihet. Jag sade också att betänkandet är bökigt. Först tas breda områden upp. Vi begär t.ex. en bred utredning kring fri- och rättigheter. Sedan kommer detaljfrågor. T.ex. rätten till liv finns som en detaljfråga, men det finns också ett förslag i vår stora motion om en utredning. Då blir det komplicerat. Det gäller också diskrimineringsfrågorna, men vi vill ha en speciell utredning. Det går inte att reservera sig på varje punkt.

Lennart Fridén tar upp att samvetsfrihet finns med i Europakonventionen men inte i svensk grundlag. Vi tycker att denna fråga borde tas med i en sådan utredning. Vi har tidigare drivit frågan om samvetsklausul i partiet. Det kan vara ett sätt att stärka samvetsfriheten, men det kan finnas andra möjligheter som en sådan utredning borde titta på.

Anf. 99 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Jo, jag lyssnade till Ingvar Svensson på min egen kammare. Det blir effektivare än att sitta här. Det var därför jag skrev ned ordet Europakonvention på mitt lilla manuspapper.

Om vi hela tiden ska vänta på att tillsätta utredningar blir det mycket som inte händer. Det har tidigare påpekats. Bl.a. Kenneth Kvist talade om att vänta på så mycket som bara skjuts vidare.

Fru talman! Det hade inte skadat att göra en markering om man nu tycker att frågan *är* viktig. Det är den. Jag utgår från att de som kommer att vidare bevaka frågan kommer att ta ett rejält tag i den. Men medan gräset gror dör kon. Det är den stora risken här, dvs. man skjuter hela tiden ifrån sig ansvaret genom att hoppas på att en utredning så småningom ska ta upp de frågor som är angelägna. Det är fel sätt att arbeta på.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §).

8 § Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU25
Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting (prop. 2001/02:95).

Anf. 100 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Det betänkande vi nu ska behandla, och som helt bygger på regeringens proposition om ett s.k. tillfälligt sysselsättningsstöd till

kommuner och landsting, är verkligen rikt på många felaktiga tankar och felslut.

Det första felet är att hela konstruktionen att genom kreditering av skattekonton minska löneskatter för kommuner och landsting, i stället för att öppet justera statsbidragsnivån och därmed statens utgifter, syftar enbart till att kringgå budgetlagen och det av riksdagen fastlagda utgiftstaket. Därigenom minskar ytterligare förtroendet för regeringens förståelse och vilja att hålla i de offentliga utgifterna när det verkligen behövs. Den prognos som Ekonomistyrningsverket lämnade häromdagen visar hur vi nu går mot ett snabbt ökande och betydande statligt budgetunderskott i Sverige, och i det läget väljer regeringen att underminera budgetprocessen genom bl.a. denna kringgående manöver.

I den gemensamma borgerliga reservationen utvecklar vi det anmärkningsvärda förfarandet, bl.a. grundat på det tjänsteutlåtande som finansutskottets kansli avlätit i frågan.

Det andra felet är att regeringen stimulerar till offentliga anställningar när det inte alls är där som konjunkturen har sviktat eller sviktar. Regeringen underskattar i stället grovt allvaret i den verkliga arbetslösheten och dess grundläggande orsaker. De åtgärder som måste sättas in för att stärka sysselsättningen och företagandet måste vara av långsiktig och strukturell natur. Det är bara genom ökad privat sysselsättning som vi i framtiden över huvud taget kan finansiera de verksamheter som den offentliga sektorn svarar för. Det är i den privata sektorn som bättre villkor behövs för att säkerställa fler anställningar. Inom offentlig sektor är problemet på många håll nu närmast svårigheterna att hitta personer att anställa, t.ex. inom vården och skolan. Dessutom är ett tillfälligt stöd ingen grund för varaktiga anställningar – de kan tvärtom, om de kommer till stånd, leda till framtida varaktiga underskott hos kommuner med balansproblem.

Det tredje felet är att ett stöd som konstrueras på det sätt som görs slår olika för olika kommuntyper. Kommuner som måste dra ned verksamhet på grund av t.ex. befolkningsminskning eller ekonomisk obalans kan inte få del av stödet på det sätt som andra kan. Kommuner som varit förutseende – om man vill kalla det så – att i tid, omedelbart efter Socialdemokraternas kongressbeslut, dra ned sin verksamhet och sedan bygger ut den blir vinnare.

Det fjärde felet, och ett ganska allvarligt fel, är att konstruktionen inte är konkurrensneutral mellan egen regi och entreprenadverksamhet. Här har det visserligen skett förbättringar i förhållande till det mycket oegentänkta förslag som presenterades på den socialdemokratiska kongressen. Men fortfarande är det uppenbart för alla – det framgick med önskvärd tydlighet vid den utfrågning vi hade i finansutskottets regi – att egen regi gynnas. Det är anmärkningsvärt att regeringen tydligen inte försäkrat sig om att detta stöd inte strider mot EU:s konkurrensregler.

Anna Kinberg kommer senare i debatten att för kammaren presentera det svar som hon helt nyligen på den punkten fått från kommissionär Monti. Det kan vara grund för en återremiss till utskottet på grund av detta svars innehåll.

Jag skulle i sammanhanget vilja ställa frågan till finansministern hur kontakterna med EU:s kommissionärer i den här frågan har varit och

vilket svar regeringen har fått dels på det ursprungliga förslaget, dels beträffande det förslag som nu föreligger.

Den snedvridning som ligger inbyggd i förslaget leder även till negativa samhällsekonomiska konsekvenser. Det är nämligen viktigt att det finns alternativ i den offentliga tjänsteproduktionen. Det är ett odiskutabelt faktum att skattebetalarna får mer för varje skattekrona när produktionen upphandlas i konkurrens. Den åtgärd och den konstruktion som regeringen nu har lagt fram motverkar den process med ökad konkurrensutsättning som annars är i gång i många kommuner.

Fru talman! Det jag har angivit är bara ett axplock allvarliga tankefel och systemfel med detta s.k. tillfälliga sysselsättningsstöd. Det har också utsatts för en omfattande metodkritik i samband med den utfrågning som finansutskottet hade. Svenska kommunförbundet har t.ex. i olika sammanhang beteckat sig för denna typ av riktat och tillfälligt stöd och förordat generella åtgärder som ger tydliga och bestående spelregler. Dock har man med en brasklapp sagt att varje stöd till kommunerna är bättre än inget stöd.

Men det är inte den frågan vi diskuterar här, utan frågan om att lägga fram bra förslag. Regeringens val av stödform visar emellertid tydligt att vad det här främst har gällt har varit att kringgå budgetlagen, bruttoredovisningen av utgifter och utgiftstaket, samtidigt som konstruktionen också visar på en s-regering som vill känna trygghet i att man detaljstyr kommunerna. Den politiken, fru talman, är ytterligare en åtgärd riktad mot självständiga kommuner och mot kommunal självstyrelse. Naturligtvis även av denna anledning bör detta förslag avslås av riksdagen.

Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 2 i betänkandet.

Anf. 101 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Finansminister Bosse Ringholm och regeringen faller alltmer för frestelsen att hantera delar av rikets budget som om den vore en valbudget. Jag tycker att det är rimligt att Sveriges befolkning får reda på att det tydligaste tecknet på att det kommer ett val är att denna budget läggs året före. Nu har vi fått svart på vitt att det underliggande saldot i statsbudgeten kommer att kraftigt försvagas just detta år – upp till 60 miljarder enligt ESV:s budgetprognos. Det är förvisso en prognos, och ESV talar om politikberoende effekter. Spalten är som djupast under valåret.

Vi har fått en presentation av den proposition som vi nu debatterar. Jag hävdar att regeringen går emot budgetlagen, eller sin egen tolkning av budgetlagen, kringgår budgettaket, lämnar ett ofinansierat och kortsiktigt förslag, snedvrider konkurrensen och diskriminerar privata arbetsgivare samt går emot det kommunala självstyret. Det är fem punkter, som jag ska ägna mitt anförande åt.

Den första punkten är att regeringen går emot budgetlagen. Riksdagen fattade som bekant beslut om den statliga budgeten redan i december förra året. Med det här lagförslaget går regeringen vid sidan av den ordinarie budgetprocessen, där man har möjligheter att väga alla inkomster och utgifter mot varandra. Enligt budgetlagen 17 § ska statens inkomster och utgifter budgeteras och redovisas brutto på statsbudgeten.

Fru talman! Den socialdemokratiska regeringen tolkade själv detta under året 1995/96 i propositionen om statsbudgeten med att ”inkoms-

terna inte får minskas med utgifter och att utgifterna inte får minskas med inkomster". Då satt inte Bosse Ringholm med i regeringen, vill jag minnas, men det är ändå en socialdemokratisk regerings tolkning. Och nu vill man gå emot densamma.

Den andra punkten gäller det statliga utgiftstaket. Utrymmet för 2002 är sedan länge fulltecknat av regeringen och stödpartierna. Därför väljer man att utforma stödet som en skattesänkning som krediteras kommunernas skattekonton. Därmed kringgås den striktare budgetbehandling av utgiftsanslagen som den nya budgetprocessen ändå innebär.

Den tredje punkten handlar om att regeringen inte heller lämnar något förslag till finansiering i propositionen. Det meddelas inte att regeringen avser att återkomma, utan man hänvisar till ett överskott. Det väcker ingen tilltro till utgiftstaken som återhållande styrinstrument, eftersom regeringen själv föreslår en undanmanöver. Och Socialdemokraterna med stödpartier i riksdagen kritiserar inte, säger ingenting. I andra sammanhang kan man göra det, men inte när regeringen kommer med sådana förslag. Det kan vara spännande att höra vad Hans Hoff så småningom har att säga om detta. Socialdemokraterna eller regeringen kanske kommer att föreslå besparingar, kanske inom utgiftsområde 25, vilket naturligtvis vore kontraproduktivt.

Den fjärde punkten handlar om att regeringen nu efter att ha fått kraftig och berättigad kritik säger, som Lennart Hedquist var inne på, att man har funnit en metod som ska upprätthålla konkurrensneutraliteten i valet mellan att bedriva verksamheten i egen regi och att köpa den. Men metoden innebär bara att kommunens val mellan egen regi och köpt verksamhet i bästa fall blir neutralt ekonomiskt sett. Det handlar alltså om kommunens val. Privata företag som redan bedriver verksamhet får ingen del av stödet, men alla kommunala enheter får det. Dessutom är det tveksamt om det stämmer att enbart 50 % av de totala kostnaderna i köpt verksamhet utgör lönekostnader. Det är tveksamt om det är rimligt tilltaget. I många upphandlade vård- och omsorgstjänster utgör personalkostnaderna uppåt 80 % och lönesumman kanske omkring 60 %. Det finns också kritiker utifrån som har påpekat att det säkert är för snävt tilltaget. Det säger sig självt att inte ens kommunens val mellan egen regi och upphandlad verksamhet blir neutralt om endast 50 % av totalkostnaden berättigar till sänkt arbetsgivaravgift vad gäller nya anställningar. Med regeringens förslag sätts alltså förutsättningarna för rättvisa upphandlingar ur spel. Det gäller alltså på det tidigaste stadiet, innan upphandlingen har skett, och det snedvrider konkurrensförutsättningar och diskriminerar verksamhet i privat regi.

Den femte punkten gäller att regeringen återigen går emot den kommunala självstyrelsen. Man villkorar medel till kommunsektorn. Regeringen vet bäst. Man sätter agendan och prioriterar för kommunsektorn. Man följer ett mönster. Det finns en rad andra förslag under senare år med samma syfte, att styra kommunerna. I många fall är det naturligtvis egna partikamrater i kommuner och landsting. Det är stopp för försäljning av akutsjukhus, stopp för utförsäljning av allmännyttiga bostadsföretag, öronmärkning av skolpengar och köpengar och inte minst införandet av maxtaxeregleringen inom barnomsorgen. Naturligtvis är det konstruerat så att kommunerna i det här fallet själva väljer att avstå från

pengar eller inte, och så kan man till nöds säga att det ändå finns ett utrymme för kommunal självstyrelse.

Intrycket av att regeringen och den socialistiska majoriteten i riksdagen betraktar kommunsektorn som förvaltningsorganisation förstärks. Det är också någonting som bekräftas från akademiska sammanhang.

Fru talman! Nu är det så att Socialdemokraterna inom landsting och kommuner inte gillar detta. De är naturligtvis kritiska mot regeringens sätt att hantera kommunfrågor. Kritik ges t.ex. i rapporten *Kommunernas ekonomiska läge – mars 2002*. Där säger man att regering och riksdag – det är alltså majoriteten det handlar om även om man inte skriver det; det är lite fint i kanten – litar inte på sina kolleger i kommunerna. Det hävdar man. Alla vet att det handlar om en intern förtroendekris mellan socialdemokrater och socialdemokrater, på riksnivå och på kommunal nivå.

Jag tycker att man måste få säga, fru talman, att Hoff själv var med på besök hos Kommunförbundet för några veckor sedan, och han fick bittert erfara partikamraters beska kritik. Så var det förra året också. Det är sanningen. Jag begriper inte att massmedierna inte gör någonting av det här. Det är för mig en stor gåta.

I nämnda rapport kommenteras också regeringens sysselsättningsstöd som en god tanke. Naturligtvis säger inte kommunsektorn nej till pengar, men man skriver att risken dock bedöms som stor att kommuner tar på sig en för stor kostym, som man långsiktigt inte klarar av att finansiera. Kommunförbundet och naturligtvis också Landstingsförbundet hävdar att det ska vara via generella statsbidrag men framför allt, eller helst, via en breddad skattebas som förstärkning av kommunsektorn ska ske, för att inte tala om en bättre näringslivspolitik, fru talman.

Den här propositionen bekräftar alltså den kritik som vi kristdemokrater och andra med oss länge har haft mot regeringens ryckiga och nyckfulla kommunpolitik. Den visar att det behövs en stabil och långsiktig ekonomisk politik för tillväxt och strukturförändringar. Man kan inte göra som regeringen och riksdagen – majoriteten – gör, dvs. ge med ena handen och sedan ta ungefär lika mycket med den andra eller t.o.m. mer, som Kommunförbundet och Landstingsförbundet visar. Regeringen med Bosse Ringholm och Göran Persson i spetsen försöker då hävda att kommuner och landsting liksom vadar i pengar, men så är det ju inte. Det är först nu som Landstingsförbundet kan visa på ett plus, och fortfarande är det ett minus från 1996 för kommunsektorn.

Vi hade i vårt budgetförslag ett förslag om en höjning av det generella statsbidraget. Då röstade Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, som Siv Holma representerar, nej, men nu går det an att komma med tillfälligt stöd under ett valår, vilket går emot de principer som jag har nämnt.

Jag yrkar bifall till vår reservation 3. Jag vill minnas att Hedquist redan har yrkat bifall till den.

Anf. 102 LENA EK (c):

Fru talman! Ärade ledamöter och åhörare! Kommunerna är otroligt viktiga för oss allesammans som är beroende av trygghet i vårt vardagsliv. Huvudansvaret för vården, skolan och omsorgen ligger hos kommunerna.

Kommunerna har sedan många år haft stora problem med att få sin ekonomi att gå ihop. I rapporten *Kommunernas ekonomiska läge – mars 2002* som Kommunförbundet lämnade för bara några veckor sedan – det är en rapport som lämnades i fullständig partiövergripande enighet från Kommunförbundets styrelse – sägs det att var tredje kommun visade underskott 2001, och det är en försämring jämfört med året innan. Nettokostnaderna ökar mer, t.o.m. mycket mer, än skatteintäkter och generella statsbidrag. Då är frågan: Vad ska man göra åt kommunernas dåliga ekonomi och besvärliga arbetsläge? Det blir ju extra angeläget just därför att de har så ansvarsfulla uppgifter.

Man kan då testa olika vägar. Under några år har den socialdemokratiska regeringen testat tekniken med tillfälliga kortsiktiga bidrag. Om man läser den här rapporten från kommunerna själva finner man att de fullständigt dömer ut den tekniken. Ett exempel handlar om när man tog fram kostnaderna för de riktade statsbidragen till personalförstärkning i skolan, som har utgått mellan åren 2001 och 2006. Man räknar med att kommunerna själva ska lägga till 1,2 miljarder för de här riktade statsbidragen. Det är det ena. Kortsiktiga riktade statsbidrag löser inte kommunernas dilemma. Det enda som långsiktigt löser det problemet är en ökning av kommunernas egen skattebas.

De har själva lämnat en rad förslag till hur detta kan göras. Vi i Centerpartiet har bidragit med en förändring vad det gäller inkomstskatten, som ger kommunerna tillgång till ökningen i ekonomin, vilket ökar den kommunala skattebasen ganska rejält. Det ökar den kommunala skattebasen, vilket är intressant ur fördelningspolitisk synvinkel, särskilt för de kommuner som är extra utsatta och har en extra dålig ekonomi.

Det är det första. Problemet med kommunernas dåliga ekonomi löser man inte med kortsiktiga statsbidrag. Vi har i vår motion redovisat andra sätt att i stället öka den kommunala skattebasen.

Ett annat problemområde som man ska diskutera i detta sammanhang gäller de personer som arbetar i de verksamheter som kommunerna har ansvar för – de som arbetar i vården på äldreboenden runt om i landet, de som sliter på förskolorna med för stora barngrupper och de som sliter i annan kommunal verksamhet.

Frågan är hur effekten av tillfälliga riktade stöd för personalförstärkning blir i personalgrupperna. Det blir korta projektarbeten och vikariat, men inga fasta anställningar. Det går inte att visa, som Kommunförbundet har försökt göra, att det ger ett tillägg i fasta jobb i kommunerna.

Personalsituationen i kommunerna pekar samtidigt på otroligt svåra problem. Den offentliga sektorn är den absoluta värstingen när det gäller sjukskrivningar. Det gäller särskilt kvinnor. Det är kvinnodominerade låglöneyrken och utsatta arbeten. Ett särskilt problem, som definieras av de fackliga organisationerna, är problemet med kortsiktiga anställningar – vikariat och projektanställningar – som gör arbetsituationen ännu mer slitsam för de människor som finns på jobbet, delvis därför att de ser det som ett kall och därför att de anser det vara en stor uppgift att sköta om de människor som behöver hjälp.

Att lägga fram förslag om kortsiktiga bidrag i stället för att försöka öka kommunernas egen skattebas förvärrar situationen arbetsmässigt ute på de kommunala arbetsplatserna. Det förbättrar inte totalt sett. Det är väldigt synd. Vi vet alla vilka enorma problem vi har statsbudgetmässigt

men framför allt mänskligt med sjukskrivningar, stress och utbrändhet på arbetsplatserna i Sverige i dag.

Ytterligare ett problem med detta förslag som jag skulle vilja ta upp har redan berörts. Det är den teknik som har använts, som jag utan att överdriva kan se som ett kringgående av budgetlagen.

Vid tidigare tillfällen har regeringen valt att använda en annan teknik, som har varit i överensstämmelse med den överenskommelse som några partier har om hur dessa frågor ska skötas. Men nu har man valt att gå ifrån den överenskommelsen och hantera detta extra bidrag till kommunerna på ett sätt som gör att det dels läggs utanför utgiftstaket, dels inte går att mäta och värdera i samklang med andra anslag. Tidigare har det sagts att saker som kommer till ska finansieras genom besparingar. Nu finansierar man det i stället på intäktsidan. Det är inget förfarande som manar till efterföljd om man ska behålla respekten för den svenska budgetlagstiftningen, budgettaken och den stabilitet som många av oss har lagt väldigt mycket arbete och prestige på att få till när det gäller statens finanser.

Ytterligare en fråga som gör att vi har röstat nej till förslaget är frågan om demokrati. Vi i Centerpartiet är djupt övertygade om att ett sätt att stärka demokratin och få människor att engagera sig mer i det politiska arbetet är att ge dem möjlighet att själva delta i utformningen av den gemensamma skattefinansierade verksamheten.

Det finns en politisk nivå i Sverige som är helt överlägsen när det gäller demokratiskt engagemang. Det är den kommunala nivån. Det är nära medborgarna. Det är möjligt att se hur man beslutar. Man kan ringa och prata. Man kanske t.o.m. känner de politiska företrädare som fattar besluten. Det går att delta, och det går att engagera sig i frågor.

Detta sätt att toppstyra kommunal verksamhet missgynnar en sådan demokratisk utveckling. Konstitutionsutskottet har tillbringat förmiddagen med att diskutera några av dessa problem. Här har vi en annan effekt av detta synsätt. Det är ur demokratisk synvinkel inte bra att omyndigförklara den kommunala politiska nivån och de kommunala företrädarna.

Jag ska citera ur Kommunförbundets enhälligt antagna rapport om kommunernas ekonomiska läge. Rubriken på s. 29 är följande: "Litar rikspolitikerna inte på sina kollegor i kommunerna?" Det står så här: "Man förlorar helhetsperspektivet när debatten fokuserar på dessa riktade 'småpengar' istället för på kommunernas samlade verksamhet. Med tanke på att utgångsläget för respektive verksamhet varierar från kommun till kommun leder det till att pengar inte alltid fördelas på det mest rationella sättet.

Erfarenheten visar att man på riksnivå inte har respekt för kommunernas sätt att prioritera mellan verksamheterna. Man vågar inte lita på att de som är närmast verksamheterna faktiskt kan fatta kloka och rationella beslut."

Fru talman! Det kan inte sägas bättre än på det sätt som kommunerna, de fackliga organisationerna själva och förstås Centerpartiet har sagt det.

Jag skulle vilja avsluta med att yrka bifall till reservation nr 1 och reservation nr 4.

Anf. 103 HANS HOFF (s):

Fru talman! För oss socialdemokrater är vården, skolan och omsorgen hörnpelare i välfärdssamhället. Det arbete som dagligen utförs av välfärdsarbetarna ger oss alla en trygghet i vardagen.

Att vara förvissad om att mor och far eller farmor och farfar har det bra på servicehuset är en viktig del av tryggheten i vardagen inte bara för dem som behöver omvårdnad utan också för deras barn och barnbarn.

Att föräldrar är förvissade om att deras barn får en bra utbildning i en bra miljö är en viktig del av tryggheten i vardagen inte bara för barnen och deras föräldrar utan också för mormor och morfar. Att alla kan lita på att samhällets stöd finns den dag man behöver det på livets resa, och att det finns oavsett om det råkar vara högkonjunktur eller lågkonjunktur, är en viktig del av tryggheten i vardagen.

För oss socialdemokrater handlar det om att ge alla människor ett gott och tryggt liv, oavsett egna ekonomiska och sociala utgångspunkter. Ytterst ger skolan, vården och omsorgen människorna livschanser, frihet och trygghet.

Fru talman! Under 90-talets ekonomiska kris tvingades 10 000-tals välfärdsarbetare att lämna sina arbeten. Den nödvändiga saneringen av landets ekonomi fick konsekvenser ända in i välfärdssamhällets allra innersta kärna. Detta skapade i sig en ökad otrygghet i människornas vardagsliv. Även om vi sedan ett antal år kunnat lägga den ekonomiska krisen bakom oss finns fortfarande oron kvar för att det som hände under 90-talet kan hända igen.

Vi socialdemokrater ska göra allt för att Sverige aldrig mer ska komma i en situation då en misskött ekonomi tvingar oss att skära ned i välfärden. Vi vet att det alltid är de människor som har störst behov av vår gemensamma välfärd som drabbas hårdast när välfärden skärs ned.

Fru talman! Under 2001 försvagades successivt den internationella konjunkturen. Det påverkade också svensk ekonomis utveckling negativt. Terroristattentatet i USA den 11 september försämrade den internationella konjunkturen ytterligare. Det innebär att tillväxttakten minskade även i Sverige.

Det är bl.a. mot bakgrund av detta som regeringen föreslår ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting. Detta föreslås för att upprätthålla sysselsättningen men också för att stimulera till tidigare-läggning av anställningar inom välfärdsområdet. Stödet består av två delar: ett generellt stöd och ett nyanställningsstöd. Det generella stödet beräknas omfatta 2,2 miljarder kronor. Nyanställningsstödet beräknas omfatta ca 800 miljoner kronor.

Det generella stödet uppgår till 1 % av lönekostnadsunderlaget som utgörs av kommunernas lönekostnad med ett tillägg på 50 % av kostnaden för verksamhet som kommuner köper in från andra producenter. Nyanställningsstödet utgår med 32,82 % av ökningen av lönekostnadsunderlaget till följd av nyanställningar mellan 2001 och 2002.

Båda stöden utgår genom att kommunernas och landstingens skattekonton krediteras. Det generella stödet tillgodoförs under 2002, medan nyanställningsstödet tillgodoförs kommuner och landsting under 2003.

Fru talman! I reservation 1 yrkas att riksdagen avslår regeringens förslag till ett tillfälligt sysselsättningsstöd. Bakom denna reservation står samtliga borgerliga partier. De borgerliga partierna anser bl.a. att rege-

ringen prioriterar sysselsättningen i kommuner och landsting, när det, enligt de borgerliga partierna, är sysselsättningen inom privat verksamhet som måste stärkas. På vilket sätt det existerar något motsatsförhållande redovisar man ej i reservationen.

De borgerliga partierna vänder sig också kraftfullt mot den ökade satsningen på välfärden och att den genomförs genom att ca 3 miljarder kronor avräknas på kommunernas och landstingens skattekonton.

Detta är, fru talman, oerhört förvånande. Riksdagen beslutade den 24 oktober 2001 att införa ett sjöfartsstöd för att stärka svensk sjöfartsnäring. Sjöfartsstödet innebär full kompensation för såväl skatter som arbetsgivaravgifter på sjöinkomst. Stödet tillgodoförs arbetsgivaren genom kreditering på dennes skattekonto. Bakom införandet av detta stöd stod samtliga partier förutom Moderaterna. Varför gör borgerliga partier skillnad på stöd som krediteras på arbetsgivarens skattekonto beroende på om stödet syftar till att stärka svensk sjöfart eller om stödet syftar till att upprätthålla sysselsättning och stimulera till ökad sysselsättning i vården, skolan och omsorgen?

I övriga reservationer framförs bl.a. frågeställningar kring konkurrensneutralitet vad avser beräkningsunderlagets omfattning. Dessa frågeställningar har utskottet belyst. Det har även gjorts vissa förtydliganden i betänkandet kring ords innebörd i propositionen.

Fru talman! Jag kan inte undgå att reflektera över de borgerligas kompakta mostånd mot regeringens och utskottsmajoritetens satsning för att upprätthålla och stimulera till ökad sysselsättning i välfärden.

Ett av huvudargumenten för de borgerligas avslagsyrkande riktas mot det sätt på vilket kommunernas och landstingens ekonomi ska stärkas. Detta görs trots att alla borgerliga partier utom Moderaterna för bara några månader sedan röstade ja till att stärka svensk sjöfartsnäring på precis samma sätt.

Om några månader kommer sannolikt alla partier i denna kammare att tala om för väljarna att just deras parti vill göra mest och är bäst på att stärka vården, skolan och omsorgen.

Att Moderaterna röstar mot förstärkningen av välfärden är väl i sig ingen överraskning för någon här i kammaren och sannolikt inte heller en överraskning för alltfler människor i samhället i övrigt. Överraskningen står väl snarast Kristdemokraterna för, det parti som alltsomoftast ger sken av att vilja stärka välfärden och tryggheten i samhället.

Jag är ganska säker på att just denna dag, den 4 april valåret 2002, är en viktig dag för Kristdemokraterna. Det är denna dag Kristdemokraterna kan gå från ord till handling genom att rösta ja till 3 miljarder kronor för att upprätthålla välfärden och stimulera till en ökad sysselsättning i vården, skolan och omsorgen. Men nu liksom tidigare verkar banden till Moderaterna vara viktigast för Kristdemokraterna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i finansutskottets betänkande FiU25 och avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 104 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är inte lätt att vara Hans Hoff, att behöva stå i riksdagens kammare och försvara en dåligt beredd proposition. Man kan som Hans Hoff säga att man värnar om vård, skola och omsorg och låta dåligt beredda förslag bli beviset på detta. Såväl Kommunförbundet som

Landstingsförbundet vet att alla de ökning av det generella statsbidraget som ni har hävdade vara bevis för att ni just värnar om vård, skola och omsorg har ätits upp av indragningar och urholkningar som ni själva har varit med och beslutat om.

Landstingsförbundet säger att den ökning som de har fått sedan 1996 rör sig om 0,5 miljarder kronor. För Kommunförbundet är det ett minus. Om ni nu värnar så varmt om vård, skola och omsorg, varför röstade ni då emot vårt förslag den 14 december?

Fru talman! Det är lite patetiskt att se Hans Hoff kasta sten i glashus så det krasar runt honom själv. Jag tycker också att Hans Hoff hade kunnat ägna lite mer tid åt att bemöta sakargumenten i stället för att orera om de stora breda dragen i svensk ekonomi. Gå in på sakargumenten!

Anf. 105 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Det är precis svensk ekonomi och vår välfärd det handlar om. Det är därför jag har uppehållit mig vid detta.

Enligt Kristdemokraterna bryter inte sjöfartsstödet mot budgetlagen, för det röstade Per Landgren ja till den 24 oktober. Men vi bryter enligt Kristdemokraterna mot budgetlagen när vi vill stärka välfärden på samma sätt. Vad gör Kristdemokraterna för skillnad mellan stöd till kapten och matros och stöd till vårdbiträden och sjuksköterskor? Det är dags för Kristdemokraterna att gå från fina ord i motioner, olika uttalanden och debattartiklar till att faktiskt ställa upp för välfärden när det nu finns möjlighet att göra detta i kammaren i dag. Per Landgren har ju möjlighet att i sin nästa replik yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 106 PER LANDGREN (kd) replik:

Vi har redan, som fru talman och alla andra i kammaren vet – med undantag möjligtvis för Hans Hoff – budgeterat och finansierat en höjning av det generella statsbidraget med 3 miljarder. Varför ska vi då gå med på den här typen av brott mot er egen regerings tolkning av budgetlagen? Jag citerade ju från propositionen, Hans Hoff, där man tolkar budgetlagen som ”att inkomsterna inte får minskas med utgifter och att utgifterna inte får minskas med inkomster”.

Ifrågasätter Hans Hoff citatet? Jag har inte sagt något annat än att regeringen går emot sin egen tolkning av budgetlagen. Om det har skett flera gånger gör det väl inte saken bättre?

Anf. 107 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Att det skulle bryta mot budgetlagen är en felaktighet. Konstruktionen bryter inte mot budgetlagen; den uppfyller budgetlagens krav på tydlighet och transparens. Dessutom har riksdagen tidigare fattat beslut om nedsättning av skatter på motsvarande sätt, t.ex. anställningsstödet men också sjöfartsstödet som beslutades den 24 oktober 2001. Det var sex av riksdagens partier som stod bakom detta, som är konstruerat på precis samma sätt som det vi i dag ska fatta beslut om. Då röstade Per Landgren ja.

Jag kan inte dra någon annan slutsats än att Kristdemokraterna gör skillnad på om detta ska användas till att stärka svensk sjöfartsnäringens konkurrenskraft och jobben på båtar eller om det ska användas till att stärka människorna som jobbar i välfärden.

Anf. 108 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag har några frågor till Hans Hoff.

Den första är: Varför ökar ni inte kommunernas skattebas i stället för att om och om igen besluta om tillfälliga stöd som t.ex. detta?

Om vi ska prata ekonomi och välfärd måste jag ställa frågan: Varför vill ni inte sänka arbetsgivaravgifterna för de första anställda i företag, någonting som skulle kunna öka tillväxten och antalet arbetstillfällen och ge en större kaka att fördela till välfärd?

Min tredje fråga är: Varför lurar ni kvinnor genom att säga att ni vill avskaffa deltid för att gynna heltid samtidigt som ni bara föreslår sådana här tillfälliga kommunstöd som räcker ett, ett och ett halvt eller två år och som bara ger vikariat, projektanställningar och deltidsjobb?

Sista frågan: Varför bryr ni er inte om ens era egna kommunpolitikerns åsikt?

Anf. 109 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Om det blir några anställningar och vilken anställningsform det i så fall kommer att handla om får vi väl se med tiden. Jag vill inte kategoriskt säga att det blir på det sätt som Lena Ek *vet* att det blir. Det får vi nog se med tiden.

Det handlar ju om, Lena Ek och fru talman, att vi i dag behöver värna välfärden. Vi behöver tillföra medel för att upprätthålla sysselsättningen i vården, skolan och omsorgen. Det Lena Ek tar upp i sin reservation och motion handlar mer om ett långsiktigt arbete, och det kommer vi i andra sammanhang att få ta ställning till och jobba vidare med. Nu handlar det om att tillföra pengar för att möjliggöra att man kan upprätthålla sysselsättningen i välfärdens kärna. Det är oerhört väsentligt för oss socialdemokrater att vi kan göra detta.

Det beslut vi tar i dag kommer att innebära att tiotusentals anställda i vården, skolan och omsorgen kommer att kunna känna sig tryggare i sin anställning. Jag tycker att det är lite synd att inte Centerpartiet ställer sig bakom detta förslag. Och det kan ju inte bero på att det bryter mot budgetlagen, för när det gällde sjöfartsstödet var Centerpartiet med även i den delen.

Anf. 110 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Om vi ska tala teknik finns det tekniker för att göra detta på ett snyggare sätt än det ni har valt. Många partier har varit med om det förut, t.ex. 1997/98 när det handlade om sänkning av fastighetsskatten. Det finns alltså tekniker för att göra det ni vill på ett snyggare sätt. Man kan fråga sig varför ni inte valde ett snyggare sätt som bättre överensstämmer med budgetlagen.

Det är fullt möjligt, och det har varit fullt möjligt under vintern, att fatta beslut som hade stärkt tillväxten i ekonomin och gett mer att fördela, nämligen att satsa mer på småföretagen. Det har varit fullt möjligt att fatta beslut som hade stärkt kommunernas långsiktiga skattebas. Men ni har valt att inte göra det. Ni har valt att i stället lägga fram ännu ett sådant här kortsiktigt anslagsförslag. Det är ett val som ni har gjort, men jag tycker att det är väldigt synd. Jag beklagar det med tanke på kommunernas kvalitet i verksamheten, de anställda och dem som är beroende av kommunernas verksamhet.

Sedan är det inte jag som är tvärsäker på att det inte blir fasta jobb utan vikariat och projektanställningar. Det är ett stort antal socialdemokratiska, centerpartistiska, folkpartistiska, moderata osv. kommunpolitiker runt om i landet under ledning av en socialdemokratisk ordförande i Kommunförbundet som säger: Använd inte den här vägen! Det är kontraproduktivt! Jag tycker att det är synd att ni inte lyssnar på dem, och jag tycker att det är synd att ni fattar sådana här beslut som i längden missgynnar kvinnor i offentlig anställning.

Anf. 111 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! För oss socialdemokrater handlar det om att i den situation som jag beskrev i mitt huvudanförande snabbt sätta in åtgärder för att värna skolan, vården och omsorgen – värna välfärden. Det är grunden för det beslut vi i dag ska fatta. Jag är uppriktigt besviken över att inte Centerpartiet ställer sig bakom det här förslaget. Lena Ek och Centerpartiet vet att detta behöver göras. Det här stödet behöver sättas in just för att trygga välfärden. Och det handlar inte bara om de anställda. Alla vi som använder välfärdens tjänster i form av vård, skola eller annat måste också kunna känna en trygghet i vardagen och att vi kan upprätthålla detta i en situation när den internationella konjunkturen har inneburit att de ekonomiska förutsättningarna är sämre även i Sverige.
(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

9 § Frågestund

Frågestund

Anf. 112 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammarens överläggningar återupptas. Frågestund äger nu rum med följande statsråd: statsminister Göran Persson, statsrådet Ingela Thalén, näringsminister Björn Rosengren, finansminister Bosse Ringholm och justitieminister Thomas Bodström. Jag ber ministrarna komma fram och ta plats.

Statsministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen. Frågorna och svaren ska hålla sig inom en minut.

Anf. 113 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Förra året blev skattetrycket rekordhöga 53,7 %. Det är just den situationen som leder till att vi har en flykt av företagsägande, investeringar och sparande från Sverige, förutom de konsekvenser det har för enskilda människors trygghet. Inför detta faktum sade statsministern att hans mål var att skattetrycket ska ned till 50 %. Detta är egentligen ingen nyhet, därför att detta har stått i budgetproposition efter budgetproposition. Det är bara det att det alltid har rullat fram ytterligare några år. Den intressanta nyheten är att den politik som faktiskt förs leder till rekordhögt skattetryck, med de konsekvenser det får.

Man kan ställa frågan: Vad ska man göra åt detta? Då svarar Göran Persson att man inte ska göra någonting alls. Man ska bara vänta och se. Inte sänka skatter, inte spara, utan bara vänta och se. Därför skulle jag vilja fråga statsministern här i dag: Har regeringen någon annan strategi än den man tidigare har haft för att sänka skattetrycket? Den strategi man tidigare har haft har ju lett till rekordhögt skattetryck. Har man någon annan strategi? Jag ställer denna fråga med tanke på den mängd krav på höjda kommunalskatter som finns inom socialdemokratin och det faktum att ni nu också har ett växande statligt budgetunderskott. Har ni någon annan strategi än den ni redan tidigare har haft?

Anf. 114 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är sant att skatteuttaget förra året inte blev 53,7 % utan till och med nästan 54 %, tror jag. Det var mer än vi hade räknat med. Det berodde i sin tur på väldigt goda tider i framför allt svensk industri och bland alla de människor som gjorde stora vinster på att sälja aktier. Gunnar Hökmark kan när han tittar på statistiken se varifrån skatteinkomsterna kommer.

I år har vi ett sämre år, en fallande konjunktur. Då faller också skatteintäkterna. Om vi gör det antagande vi nu har gjort om vår tillväxt ser vi att åren därpå, nästa år och därefter, går vi ned mot 50 % eller 50,5 % – den storleksordningen.

Jag har aldrig trott att skattetrycket i sig är det som styr tillväxten. Det är klart att det finns skadliga skatter. Men jag är övertygad om att om man jämför Sveriges ekonomiska utveckling med andra länders i vårt närområde så kommer vi att hävda oss mycket väl.

När det gäller förmågan att attrahera utländska investeringar framgår det mycket tydligt av Invest in Sweden Agency's rapport att vi har dragit till oss utländskt kapital trots de höga skatterna eller kanske tack vare de höga skatterna. De ger oss också möjlighet att i ett långt och vidsträckt land ha en god infrastruktur och en bra utbildning och forskning som tillkommer alla. Tänk på det, ni moderater!

Anf. 115 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Statsministern säger nu: Ojdå, skattetrycket blev lite högre än vi hade tänkt oss. Men saken är den att ni inte har gjort någonting för att det ska bli lägre. Ni har inte hållit utgifterna och ni har inte sparat.

Jag tycker att det var bra att statsministern tog upp Invest in Sweden. De redovisar just att vi har en nettoutflyttning av företagsägande som över den senaste tioårsperioden motsvarar 400 miljarder kronor. Det är en gigantisk förändring av den svenska ägarstruktur som slår mot vår framtida välfärd och mot vårt välstånd.

Jag tycker att man av det statsministern sade kan konstatera att det inte var så mycket nytt, utan det är vänta-och-se-strategin. Vart den har lett oss vet vi. Det är som med Shakespeares ord:

Upp flyga orden, tanken stilla står,
Ord utan tanke aldrig himlen når.

Men skattetrycket förblir högt, och det är skadligt för Sverige. Det borde ni socialdemokrater tänka på. Det syns när företagen flyttar ut. Det syns i människors egna hushållskassor och i deras egen sociala trygghet.

Anf. 116 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag kommer ihåg vad Gunnar Hökmark lämnade efter sig när han lämnade kanslihuset. Det var ett lågt skattetryck, formellt. Ni hade fått ned det till 47 %. Men ni hade släppt upp utgifterna till 63 % av BNP. Ni var världsmästare i offentliga utgifter under Gunnar Hökmarks tid.

Vi hävdade oss väl i skatteuttaget. Men skillnaden mellan det och allt det vi inte betalade för fick vi låna till. Det drev upp räntorna, det satte småföretag i konkurs, det drev bort investeringarna från Sverige och det inledde en eländesperiod som vi nu har tagit oss ur.

Att vi nu har stora skatteintäkter beror ju på att näringslivet går bra. Att vi nu har stora skatteintäkter beror på att folk har pengar att konsumera för. Att vi nu har stora skatteintäkter beror ju på att vi har pressat tillbaka arbetslösheten. Det är så det fungerar i en ekonomi som går åt rätt håll.

Vi har vänt utvecklingen. Vi har inte som ni fokuserat på skatterna. Vi har fokuserat på att ha disciplin i hela ekonomin. Det tänker vi fortsätta att göra. Och jag varnar för en utveckling där de kommer tillbaka i regeringsställning som förut har försökt att bedriva en politik där det bara var skattetrycket som var det styrande. Det var lite väl endimensionellt, för att inte säga enfaldigt.

Effekter av inkomstskattesänkningar

Anf. 117 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag har en fråga till finansministern med följande bakgrund:

För några veckor sedan fick svenska folket genom ett nyhetsinslag i Rapport reda på det som en del av oss redan visste, nämligen att höginkomsttagarna är de som har tjänat mest på regeringens skattesänkningar under den här mandatperioden. Det innebär t.ex. att en undersköterska som tjänar 13 000 kr i månaden får en skattesänkning på 7 600 kr, medan kommunalrådet som tjänar 35 000 kr får en sänkning med drygt 29 000 kr eller ungefär fyra gånger så mycket.

Vilka kommentarer har finansministern till de av Rapport presenterade siffrorna? Stämmer de eller stämmer de inte?

Anf. 118 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Vi har som bekant sänkt inkomstkatten tre år i rad, och vi har använt metoden att kompensera för de s.k. egenavgifterna. Det innebär att har man betalat 1 000 kr i egenavgifter ska man få tillbaka 1 000 kr i form av en skattesänkning. Har man betalat 2 000 kr har man fått tillbaka 2 000 kr, dvs. krona för krona har man fått en skattesänkning i förhållande till det man tidigare har betalat.

Det har i sin tur lett till att de grupper som haft de lägsta inkomsterna, medelinkomsttagarna, procentuellt sett naturligtvis har fått mer tillbaka. Eftersom de med de allra högsta inkomsterna inte har betalat den här typen av egenavgifter för den högsta delen av sin inkomst har de inte heller fått de stora skattesänkningar som de i annat fall skulle ha fått. Ur den synpunkten har det varit en reform i form av sänkta inkomstskatter som relativt sett i första hand har gynnat låg- och medelinkomsttagare.

Detta har dessutom kompletterats med att vi i år har gjort en mycket stor insats, framför allt för barnfamiljerna, genom införandet av maxtaxan. Det sänker exempelvis marginaleffekterna rätt ordentligt för unga barnfamiljer, inte minst för ensamstående. Ur fördelningsspolitisk synpunkt står sig den inkomstskattereform som vi genomfört tre år i rad väldigt bra.

Anf. 119 ROLF KENNERYD (c):

Fru talman! Jag noterar inledningsvis att finansministern bekräftar det sifferunderlag som presenterades i Rapport. Jag vet inte om finansministern har noterat att vi i Centerpartiet har lagt fram förslag om inkomstskattesänkningar med tyngdpunkten på låga och normala inkomstlagen, dvs. för att komma åt de s.k. marginaleffekterna. I dag tar höjd skatt och minskat bidrag ofta hand om 70–80 % av en nytjänad krona i dessa inkomstlagen. Då återstår alltså 20–30 %.

Vi tycker att det ska löna sig att arbeta, och därför vill vi komma till rätta med de här marginaleffekterna. Anser finansministern att det i varje fall fortsättningsvis är angeläget att också breda grupper i det svenska samhället får sin rättmätiga del av inkomstskattesänkningar?

Anf. 120 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag delar uppfattningen att det just är de breda grupperna, låginkomsttagare och medelinkomsttagare, som ska få de största skattesänkningarna. Rolf Kenneryd är säkerligen väl medveten om att när vi hade den stora ekonomiska krisen som en följd av regeringen Bildts förehavanden i början av 90-talet tvingades vi ta till den här typen av ökade skatteintäkter, vilket är vad egenavgifterna innebar. Jag tror att inte bara den dåvarande socialdemokratiska regeringen utan även Centerpartiet tyckte att det var angeläget att då skaffa oss mer inkomster för att lösa krisen.

Sedan sade vi att när vi fick bättre ekonomi, och det har vi fått på senare tid, skulle vi kunna betala tillbaka de höjda skatter som vi tvingades taxera ut som en del av budgetsaneringen. Då har de betalats tillbaka krona för krona, dvs. den som har betalat 1 000 kr har fått tillbaka sina

1 000 kr osv. Sedan har vi dessutom, utöver dessa sänkningar, exempelvis i år kunnat sänka för en grupp som jag tycker att det är oerhört angeläget att sänka för, som verkligen tillhör dem som har de allra lägsta inkomsterna, nämligen våra pensionärer. Jag är inte minst glad över att vi har givit kvinnor i åldern 75–80 år som bara har folkpension, grundpension på 4 000 kr i månaden, en skattesänkning på drygt 1 300 kr i år trots att de inte betalar någon skattesänkning. Det tycker jag kanske är den allra viktigaste fördelningspolitiska insatsen.

Nationell vårdgaranti

Anf. 121 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern, och det med anledning av hans besked om att han nu är beredd att införa en nationell vårdgaranti. Samma löfte gav statsministern i valrörelsen 1998, och jag undrar: Kan vi tro mer nu på att det här förverkligas än vad som var fallet för fyra år sedan?

Jag vill också ställa en fråga om det här med försäkringspengarna till sjukvården. Kommer det också till stånd nu?

Anf. 122 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är glad att Kerstin Heinemann ställer frågan. Det här är ett stort samhällsområde. Det är svårt, och det är väldigt viktigt för många människor.

0-7-90 är formeln som vi egentligen redan har gjort upp med landstingen om att försöka genomföra; noll dagar för att komma i kontakt med en vårdcentral, sju dagar för att få möta en läkare och max 90 dagar för behandling eller operation. Dit ska vi komma. Vi tillför nu resurser till landstingen för att nå dit, för att korta köerna. Det är ordentliga framgångar i flera landsting. Det går åt rätt håll, men det går för sakta.

Vi vill under kommande mandatperiod ytterligare driva på den här processen tillsammans med landstingen. Det kräver naturligtvis att utjämningsystemet mellan landstingen fungerar. Det kräver att man har tillgång till alla de överskottsresurser som finns i vissa landsting men inte i andra och att inte dessa används för privata försäkringslösningar. Det kräver att de två stora landstingen, Stockholm och Skåne, klarar ut sina ekonomiska problem. En lång rad sådana saker måste till, men jag är övertygad om att får vi driva politiken efter de här riktlinjerna kommer vi under nästa mandatperiod att klara målsättningen: Noll dagar för kontakt med vårdcentral, sju dagar för kontakt med läkare, behandling eller operation inom 90 dagar. 0-7-90 – en vårdgaranti!

Anf. 123 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! 0-7-90 har vi ställt upp på i många år, och vi har väntat på att det skulle förverkligas. Men det går väldigt sakta. Vi ser ju att människor t.o.m. flyttar från sitt eget landsting till ett annat landsting för att få vård inom rimlig tid. Jag har lite svårt att förstå varför patienterna ska behöva vänta ytterligare något år på att man förverkligar det här. Det går att genomföra det redan nu.

Anf. 124 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är två saker vi nu diskuterar. Först är det detta som vi kallar för det fria vårdvalet. Där är ännu inte alla landsting med, vilket jag faktiskt beklagar. Å andra sidan är det högre kostnader för de nordligast liggande landstingen att sända bort sina patienter i ett avlångt land, det vet vi.

Det är också viktigt att vi kommer ihåg att inte bara fokusera på de 90 dagarna, de som handlar om behandling eller operation. Det är också viktigt att primärvården fungerar, att du kan komma i kontakt med en hälsovårdscentral, att du kan komma i kontakt med en läkare, att du kommer fram på telefonen fort när du har den där första krämpan, den där första gnagande oron, när barnen inte känner sig riktigt friska och det har gått några dagar och du tycker att du måste prata med någon.

Vi ska också klara den saken, inte bara de 90 dagarna för operation och behandling. Man ska också direkt kunna komma i kontakt med en vårdcentral och snabbt få prata med en läkare. Tittar man över landet är det varierande kvalitet i dessa avseenden. Vissa har varit duktiga med de 90 dagarna men har misslyckats med det andra. Andra är duktiga med primärvården men har misslyckats med de 90 dagarna. Det är en sammansatt bild.

Vi samarbetar gärna om detta precis som sker i västra Götaland, där det folkpartistiska landstingsrådet Eva Eriksson nu kan gå ut och säga att man äntligen kan korta köerna eftersom det konstruktiva samarbetet med en ekonomiskt renoverad – med regeringens extra pengar – region ger de instrument man förut saknade. Det är bra.

Vänersjöfarten

Anf. 125 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till näringsministern. Den handlar om Vänersjöfarten och dess tilltagande bekymmer. Det transportpolitiska beslutet 1998, då järnvägens banavgifter sattes under samhällsekonomisk marginalkostnadsnivå, innebar en försämrad konkurrenssituation för Vänersjöfarten som man ej kompenserades för.

Regeringen uppmärksammade den olyckligt uppkomna situationen genom att tillsätta Vänerutredningen, som bl.a. föreslog att lotsavgifterna skulle halveras. Dessa har dock i stället höjts med 50 %. Det enda förslag av betydelse från utredningen som regeringen följde var bildandet av ett Vänerråd med uppgift att verka för Vänersjöfarten.

Näringsministern har tidigare deklarerat att om kommunerna tar bort hamnavgifterna är han beredd att sänka lotsavgifterna. Den 27 mars avslogs dock en hemställan från Vänerrådet om att regeringen skulle tillsätta en särskild förhandlingsman med uppgift att bl.a. föra förhandlingar med berörda kommuner om just hamnavgifter. Ännu har ingen motivering till avslaget presenterats, varför jag nu frågar ministern: Varför avslogs hemställan om tillsättandet av en förhandlingsman med uppdrag att förhandla fram en överenskommelse mellan inblandade parter som säkrar Vänersjöfartens framtid?

Anf. 126 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att göra det konstaterandet att när det gäller Vänersjöfarten är det så att industrin hellre väljer att transportera sina varor på tåg. Det ska konstateras först.

Sedan vill jag säga att i det resonemang vi har haft om huruvida Vänersjöfarten, om man ska fortsätta med den, ska få subventioner eller på något sätt få stöd, handlar det om kommunerna själva. Det gäller då hamnavgiften. Den skrivelse som jag fick från landshövdingen i Värmland påtalade inte just detta, och därför ansåg jag att det inte var läge att utse en förhandlingsman. Nu har jag pratat med landshövdingen, och jag överväger att ompröva detta om det klart framgår att kommunerna är villiga att ta på sig denna kostnad.

Anf. 127 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Först vill jag bara kort kommentera detta att det är billigare med tåg. Det är ganska givet att det blev billigare med tåg efter det transportpolitiska beslutet. Banavgifterna sattes, som jag nämnde, under samhällsekonomisk marginalkostnadsnivå. Då var väl tanken att gods skulle flyttas från landsvägar till järnväg, vilket också skedde. Det är bra. Men samtidigt fick det också den olyckliga följden att gods flyttades från sjön till järnvägen. Det var väl kanske inte riktigt tänkt så.

Sedan är jag glad över det näringsministern säger angående att han omprövar beslutet. Samtidigt kan jag tycka att det är lite illavarslande med den ryckighet som blir. Då kan man undra hur det är framöver när regeringen avslår någonting. Är det då så väl genomtänkt? Har man undersökt ordentligt hur man ska ställa sig i en viss situation så att det inte varje gång blir så att man säger att nu har vi omprövat och nu ska vi bifalla? Det vore bra med en enhetlig linje hela tiden.

Anf. 128 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Detta är mycket väl genomtänkt eftersom själva grunden för utsändande av förhandlingsman handlade om att kommunerna skulle stödja en utveckling innebärande att man sänker hamnavgiften. Eftersom det inte framgick så föll själva grunden till detta.

Sjöfarten i Vänern har ett oerhört stort stöd. Det handlar om ungefär mellan 150 och 160 miljoner kronor. Inte minst handlar det också om att vi ska upprätthålla kanalen, och man får också annat stöd. Detta är alltså starkt subventionerat från staten.

Jag har sagt att jag är villig att föra en diskussion där kommunerna också är med och subventionerar sjöfarten. Hamnavgiften är det som de kan subventionera. Där kan det bli kraft i detta.

Sanktioner mot Israel

Anf. 129 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Det som upptar många tankar i dag är situationen i Mellanöstern. Vi ser hur den israeliska ockupationsarmén förstör städer och infrastruktur och förödmjukar och fängslar palestinska ledare och erbjuder dem att gå i exil från det land som Israel har ockuperat.

Tidigare har det internationella samfundet ofta reagerat snabbt när man har sett förbrytelser mot befolkningar eller delar av befolkningar. När Milošević bedrev sin folkfördrivningspolitik i Kosovo var det internationella samfundet snabbt med att ta till ekonomiska sanktioner. När Robert Mugabe fuskade sig till valsegern i Zimbabwe var man också mycket snabb.

Varför, statsministern, avvisar regeringen alla tankar på ekonomiska sanktioner för att tvinga Israel till fred och rättvisa?

Anf. 130 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Av det enkla skälet att vi fortfarande hoppas att vi inte ska behöva tvinga någon till fred och rättvisa, utan att det ska gå att hitta en politisk lösning på denna konflikt. Att börja en slutfas i en sådan ansträngning med att införa ekonomiska sanktioner är troligen att totalt omöjliggöra förutsättningarna för en politisk lösning.

Dessutom är vi oerhört noga med att följa den interna diskussionen i det demokratiska israeliska samhället, där det ju finns en stor fredsopinion. Därifrån finns inte heller någon önskan om att vi ska inleda den här typen av ekonomiska sanktioner.

Vi är också av uppfattningen att det är viktigt att vi håller ihop – hela den omvärld som är så beroende av att vi får en fredlig lösning. Det är viktigt att vi håller ihop – EU, FN, Ryssland, arabförbundet och USA. Skulle vi ensidigt införa ekonomiska sanktioner från den europeiska unionen så tror jag att vi spräcker den koalitionen, och då omöjliggör vi definitivt alla förutsättningar för en politisk lösning i närtid.

Har man gett upp den politiska lösningen och bara ser kriget framför sig så kan detta vara en logisk reflexion. Men där är vi lyckligtvis ännu icke, och jag hoppas att vi kan undvika att komma dit.

Anf. 131 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag delar inte riktigt statsministerns bedömning av läget. Vad vi ser är den israeliska ockupationsmakten som utan några som helst hänsyn förstör allt det som palestinska myndigheter och palestinier har byggt upp för att kunna bygga ett eget land. Vi ser ett krig. Vi ser en krigsföring från den israeliska övermäktiga militärmakten mot det palestinska folket. Att i det läget säga att diplomatiska ansträngningar ska göras, som man har hållit på med i ett antal år utan resultat, är att ge upp.

Det är dags att ställa starka krav på den som är ansvarig för konfliktens grund, nämligen den israeliska ockupationsmakten. Jag tycker att det skulle vara klargörande om statsministern och Sveriges regering kunde ställa upp på det.

Anf. 132 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns två led i resonemanget.

Det första är ett klart och tydligt ställningstagande till vad som nu sker på marken i Mellanöstern. Det som Israel ägnar sig åt är inte försvarligt och inte i överensstämmelse med folkrätt. Vi är också djupt kritiska mot de terrordåd som har träffat Israel. Det är självklart och tydligt i den delen.

Nästa fråga är hur man kommer ur situationen. Jag tror inte att det finns någon militär lösning. När jag väl har sagt detta så finns bara en

politisk fredlig förhandlingslösning som måste engagera båda sidor och som måste ha ett stöd av hela världssamfundet. Spräcker vi den alliansen i något slags strävan att med åtgärder snabbt markera ett missnöje av det ena eller andra slaget så kan det visserligen bli en kraftfull åtgärd, men den kan visa sig vara en förödande insats på sikt för möjligheterna att åstadkomma den fred som vi förhoppningsvis alla strävar efter.

Sjukskrivningar och ohälsa

Anf. 133 PETRA GARDOS (m):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Ingela Thalén.

Statsminister Göran Persson lovar att sluta lova. I Rudbecksskolan i Örebro på tisdagen sades det: Lova ingenting! Men på onsdagen lovar Göran Persson i GP att införa en nationell vårdgaranti under nästa mandatperiod.

Så här ser det ut i verkligheten: De långa sjukskrivningarna har ökat med 110 % mellan åren 1997 och 2001. Under hela denna period har Socialdemokraterna konsekvent sagt nej till vårdgaranti och passivt bara följt utvecklingen. Var fjärde svensk i arbetsför ålder är långtidssjukskriven, i arbetsmarknadsåtgärder, förtidspensionerad eller något annat. Var femte skattekrona går till sjukskrivningar, förtidspensioner eller arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta motsvarar kostnaden för all barnomsorg och skola.

Min fråga till statsrådet är: Vilka konkreta åtgärder har regeringen vidtagit mellan 1994 och 2002 för att minska de långa sjukskrivningarna? Och varför har Socialdemokraterna hela tiden sagt nej till en nationell vårdgaranti? Vad är disciplinen i hela ekonomin när det gäller det här?

Anf. 134 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Under de här åren, från 1994 till ungefär 1998–1999, ägnades naturligtvis en mycket stor del av regeringens uppmärksamhet åt att reparera skador ifrån de ekonomiska problem vi hade dessförinnan. Därefter har regeringen ägnat mycket stor uppmärksamhet åt både insatser i rehabilitering och andra insatser.

Inte minst gäller det det som vi nu senast har presenterat för riksdagen och som också riksdagens majoritet har ställt sig bakom, nämligen det breda handlingsprogrammet för att gå in förebyggande både när det gäller arbetsmiljön och rehabilitering. Det handlar också om insatser för att förändra situationen och stödja människor så att de kommer tillbaka till arbetslivet. Det gäller också att göra insatser på folkhälsoområdet för att allmänt sett underlätta för människor att komma tillbaka.

Allt detta gör man i syfte att minska både långtidssjukskrivningar och risk för ökande förtidspensioneringar. Det råder ingen tvekan om att detta är ett stort och utmanande problem, men regeringen har en stark koncentration kring att just arbeta med det breda anslaget på tre viktiga områden.

Anf. 135 PETRA GARDOS (m):

Fru talman! Om ni nu ser det som ett så stort problem – varför har ni då dragit tillbaka den proposition som just handlade om sjukskrivningar och hälsa inom arbetslivet?

Nu tycker jag att vi slutar skylla på borgarna för vad som hände för åtta år sedan. Ni har haft åtta år på er att göra saker, och ändå har långtidssjukskrivningarna ökat med 110 %.

Anf. 136 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag vet inte riktigt vilken proposition som Petra Gardos hänvisar till. Regeringen har i det förslag till budget som gäller för det här året presenterat just det omfattande program som jag väldigt översiktligt beskrev. Vi kommer naturligtvis fortlöpande att återkomma på olika områden, inte minst på det område som statsministern alldeles nyss beskrev, där regeringen har fört över omfattande resurser till hälso- och sjukvård. Regeringen har också samarbete mellan arbetsmarknadspolitik och socialtjänst just för att underlätta för människor att komma tillbaka.

Men den riktigt stora frågan handlar om på vilket sätt vi kan förändra situationen på arbetsplatserna för att underlätta för människor att komma tillbaka antingen till den arbetsplats där de tidigare var eller till en annan arbetsplats. Detta handlar om tiotusentals olika individuella situationer, och det betyder att vi inte heller har en enstaka lösning för att underlätta för dessa människor att komma tillbaka till sitt arbete och till ett något-sånär friskt liv.

Det som är viktigt är att alla tre aktörerna – arbetsmarknadens parter, regering och riksdag – gemensamt tar sig an frågan, vilket vi också gör i samverkan.

Regler för grundlagsändring

Anf. 137 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Jag har en principiell frågeställning till statsministern. Sverige har ju en lång tradition av att grundlagsändringar beslutas med breda parlamentariska majoriteter. Jag har alltså en fråga till statsministern om detta. Var går gränsen för en sådan majoritet enligt statsministern? Man kan också uttrycka det så här: Hur stor bör en minoritet vara för att majoriteten ska undvika att genomföra en grundlagsändring?

Jag ska ta ett exempel så att statsministern lättare kan analysera situationen. Antag att t.ex. partierna i riksdagen, exklusive en partigrupp av Socialdemokraternas storlek, i dag förenar sig om en grundlagsändring. Tycker statsministern att en sådan majoritet är rimlig för att genomföra förändringen mot bakgrund av den tradition vi har på området?

Jag ska ta ett annat exempel. Det finns ju också en minoritetsregel i regeringsformen som ger en minoritet om minst en tredjedel av riksdagens ledamöter rätt till en folkomröstning i en grundlagsfråga. Kan just denna nivå anses utgöra något slags gräns för att grundlagsförändringar inte bör vidtas?

Anf. 138 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Nu ska jag vara försiktig. Det här är viktiga och svåra frågor, och de är framställda i ett allvarligt syfte. Jag anar vad som möjligt kan ligga bakom.

Min uppfattning är den att man ska ha breda majoriteter när man ändrar spelreglerna. Jag skulle uppleva det som utomordentligt konstigt om exempelvis en stor minoritet, låt mig avstå från att precisera hur stor, blev överkörd av en majoritet och att vi sedan skulle uppleva ett riksdagsval däremellan som kastar om majoriteterna. Det skulle snabbt föröda förtroendet för det som är grundläggande i demokratin, nämligen konstitutionen. Jag är anhängare av samsyn och samförstånd.

Däremot kan vi ju ha en fräck, öppen, frän och prövande debatt där olika förslag kastas fram och där man strävar efter att övertyga en motspänstig motståndare. Det tycker jag att vi ska ägna oss åt. Men om det inte går, utan vi ser att det finns vägande skäl som andra upplever som så starka att de inte vill gå med på en förändring, ska man vara pragmatisk och låta tiden verka och inte köra över. Det är den hållning jag har försökt att tillämpa under alla de år jag har arbetat med politik i olika sammanhang där det har gällt utformande av stadgar och konstitutioner. Det får gälla också i fortsättningen.

Anf. 139 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Det var ju ett ganska oprecist svar på en frågeställning där man avkrävdes vissa precisioner. Jag förstår också statsministerns försiktighet i den här frågan.

Menar statsministern att om sex partier i riksdagen nu kör över Socialdemokraterna i en grundlagsfråga är det faktiskt acceptabelt? Är det innebörden av statsministerns svar?

Anf. 140 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Inte för en person med ett sådant kristligt sinnelag som mitt. Det tycker jag är att vara alldeles för hårdhärtad. Jag tror att det vore väldigt konstigt om sex partier gjorde en sådan sak mot socialdemokratin här i riksdagen med tanke på att vi tolereras som regeringsinnehavare. Det skulle bli en konstig politisk situation.

Jag har väckt en diskussion om personvalet de senaste dagarna. Där har jag exempelvis uttryckt sympati för ett brittiskt valsysteem i Sverige. Jag vet att det är en kontroversiell fråga. Jag tror inte att vi kan genomföra en sådan förändring av den svenska konstitutionen med små majoriteter. Det är mig helt främmande. Men som debatt om personvalet tycker jag att den är fullt värd att föras.

Kränkning i medier

Anf. 141 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag vill vända mig till justitieminister Thomas Bodström. De senaste veckorna har en väldigt viktig debatt förekommit om offentlig kränkning i medierna. Man har kallat det för förnedrings-TV. Det som har hänt är att väldigt många dokusåpor och nu bl.a. ett satirprogram har gått över gränsen, tycker väldigt många. Där utsätter man människor för

förnedring och kränkning. Människor ska bli offentligt utskrattade. Det här har lett fram till en etisk debatt som jag tycker är oerhört viktig.

I det sammanhanget har jag ställt en fråga till ministern och fått svar av statsrådet Britta Lejon. Min fråga handlade om hur man kan göra för att stärka den enskildes rättssäkerhet i det här sammanhanget. Hon svarar att det är ett missbruk av yttrandefriheten och därmed brottsligt att förtala eller förolämpa enskilda personer eller medier. Man får självfallet inte heller begå brottshandlingar, t.ex. ofredande, för att skapa ett programinnehåll som sedan ska sändas i TV. Det här tycker jag var ett bra svar. Det finns faktiskt lagstiftning.

Men för att stärka den enskilda är min fråga: Hur kommer det sig att man trots den lagstiftning som vi har ändå kan kränka människor offentligt? Man lurar människor till intervjuer där de utsätts för en lek och en ploj. Sedan sänder man programmet trots att personen i fråga vädjat om att det inte ska sändas. Hur kan det förekomma när vi har en lagstiftning? Kan vi göra någonting åt det?

Anf. 142 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan inte uttala mig om de aktuella programmen av två skäl. Det första är att jag tror att det kommer att bli prövat, och det är ett enskilt ärende som man inte bör lägga sig i som minister. Det andra är att jag inte har sett programmen.

Men det svar Sonja Fransson har fått är naturligtvis riktigt. Yttrandefriheten har sina begränsningar. Den brottsliga begränsningen är just förolämpning och förtal. Vi ska ha en vid yttrandefrihet. Vi ska tolerera mycket, men vi ska inte gå så långt att det kränker människor och att man därmed gör sig skyldig till t.ex. förolämpning och förtal.

Anf. 143 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag delar ministrarnas uppfattning om detta. Men min fråga handlar mer om hur vi ska hantera detta. Jag menar att yttrandefriheten faktiskt blir begränsad om människor känner sig hotade av att bli utsatta för förnedring och kränkning. Då ställer man inte upp i debattprogram eller liknande, utan man avstår. Då blir det i praktiken en inskränkning i yttrandefriheten. För att värna yttrandefriheten tycker jag att det är oerhört viktigt att vi ser till att vi har en trygg lagstiftning för den enskilde.

Vi har ju faktiskt en lagstiftning, och ändå kan man gå så här långt. Jag pratar inte enbart om ett enskilt program. Den diskussion som har varit visar att man i flera olika program kan gå så långt att människor känner sig kränkta.

Min fråga är: Borde vi inte se över den lagstiftning som vi har och se om den är tillräcklig, om den stämmer överens med dagens krav och kanske tydliggöra den på ett eller annat sätt?

Anf. 144 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Förolämpning och förtal är brott som prövas relativt ofta i domstol. Vi har också därigenom en ganska säker praxis.

Jag tycker att det är rimligt att det finns gränser för hur långt man kan gå när personer kan bli kränkta, även om det inte är ett brottsligt förfarande. Sedan tycker jag också att det är viktigt att man gör skillnad på vilka man driver med. Jag tycker t.ex. att vi som är offentliga personer

och politiker kanske ska stå ut med mer än vad andra människor gör. Men det här kan vi inte ha en speciell lagstiftning för. Även i det här fallet, när det gäller förtal och förolämpning, måste vår lagstiftning vara generell och förutsebar. Sedan får tillämpningen i det enskilda fallet avgöra hur stor kränkningen har varit för den person som utsatts för den.

Prot. 2001/02:90
4 april

Frågestund

Vårdgarantin

Anf. 145 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern. Göran Persson säger nu att han är för en nationell vårdgaranti. Då är jag genuint intresserad av svaret på följande fråga: Vad var det för fel på den gamla vårdgarantin som den borgerliga regeringen införde 1991 och som Socialdemokraterna avskaffade 1995? Det var en vårdgaranti som gjorde det möjligt för patienter att få vård i tid. Den gjorde det möjligt för dem som inte kunde få vård i det egna landstinget att på landstingets bekostnad kunna få det i ett annat landsting eller av en annan vårdgivare inom tre månader. Vad var det för fel på den gamla vårdgarantin som Socialdemokraterna avskaffade?

Anf. 146 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först måste jag göra en allmän reflexion. Jag förstår inte denna dysterhet över att vi tycks nå något slags enighet om begreppet nationell vårdgaranti. Det är väl bra det.

Det andra är att begrepp är en sak, målsättning är en annan sak. Men det ska också tillföras resurser för att man ska nå dit. Just nu är jag mest bekymrad över utvecklingen i de två stora landstingen som är hörnpelare i resonemanget, de i Stockholm och Skåne, med jättelika miljardunderskott.

Vi klarar inte en nationell vårdgaranti om misskötseln av ekonomin fortsätter i de landstingen. Vi klarade inte heller 1995 att leva upp till tillräckligt bra statsbidrag för att lova en vårdgaranti. Nu har vi tillfört resurser, 13 miljarder kronor de senaste åren. Vi kan troligen tillföra mer resurser kommande mandatperiod om ekonomin utvecklas rätt.

Det kräver i så fall att vi också har ett fördelningssystem över landet, en rättvis skatteutjämning landstingen emellan. Det är när vi kommer in på de sakerna som målsättningen fylls med ett innehåll. Det är då som agnarna skiljs från vetet. Vi får väl se vilka som är kvar när det verkligen handlar om att se till så att vårdgarantin också genomförs med gemensamma resurser, dvs. skattepengar.

Anf. 147 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Nu vet statsministern att det inte är vården som leder till underskottet i t.ex. Stockholms läns landsting. Det beror på den straffbeskattning av borgerlig politik som där bedrivs genom utjämningsystem och de ändringar som socialdemokraterna gjorde 1996.

Det som gör att man drar sig för att ställa frågor i denna kammare under frågestunden är alltid att regeringens representanter drämmer tillbaka och inte svarar på frågan. Jag är genuint intresserad av att få veta: Vari består garantin?

Med den gamla nationella vårdgarantin, statsministern, hade patienten rätt att på landstingets bekostnad att få vård i ett annat landsting eller av någon annan vårdgivare på landstingets bekostnad.

Det som nu statsministern för fram är en allmän målsättning. Ni har tillfört pengar under alla dessa åtta år. Köerna är som längst i de socialdemokratiskt styrda landstingen, där statsministern säger att man sköter verksamheten så bra. Vari består garantin, Göran Persson?

Anf. 148 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Först till det fria vårdvalet. Det är infört. Vi är övertygade om att alla landsting kommer att vara med i den verksamheten.

Så till det andra. Visst är köerna långa på sina håll, för långa. Å andra sidan är det, som i Västra Götaland, ordning på ekonomin. På andra håll är en del av köerna borta, som i Stockholm, men det är ett moras och nästintill konkurs i ekonomin. Det finns revisionsrapporter som är allt annat än roliga att läsa.

Om man skyller underskottet i Stockholm på utjämningsystemet, som Chris Heister gör, har vi precis den debatt jag förutser. Det blir ingen nationell vårdgaranti värd namnet om vi inte också vågar utjämna mellan landets olika landsting.

Om moderaterna så fort vi diskuterar resurser till sjukvården ska börja med att säga: Vi ska ta undan Stockholm och Stockholms län, där tillväxten finns tänker vi inte bidra solidariskt till övriga delar av landet, bryter detta ihop.

En förutsättning för en nationell vårdgaranti är att vi har ett utjämningsystem. Det utjämningsystemet bekämpar moderaterna inte bara i Stockholm utan nu tydligen också via sin sjukvårdstalesman Chris Heister. Det är en bra beskrivning av vad konflikten ligger kring den nationella vårdgarantin.

FN-trupp till ockuperade områden i Mellanöstern

Anf. 149 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Det här är en fråga till Sveriges statsminister Göran Persson.

Jag vill gärna veta vad som är skillnaden. När ett land som Haiti bryter mot EU:s handelsavtal kan EU frysa handelsavtalet. Varför kan man inte göra det när Israel bryter mot EU:s handelsavtal?.

Vad är skillnaden? När ett land bryter grovt mot folkrätten, som Serbien, kan man skicka FN-trupper även om det finns en part på Balkan som inte vill det. Men det kan man inte när Israel bryter mot folkrätten och har gjort det ända sedan 1967.

Själva ockupationen av Gaza och Västbanken och annekteringen av östra Jerusalem är ett brott mot folkrätten. Varför kan man inte i denna situation skicka FN-trupper – inte till Israel, utan till de ockuperade områdena?

Man kunde göra det i Balkan, och då var inte alla parter överens. Göran Persson säger att det är ett starkt argument för att inte skicka FN-trupper att en part är emot. Vad är skillnaden mot ett land som Haiti eller konflikten på Balkan?

Anf. 150 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tror att det är en utsiktslös idé att sända in FN-trupper i Mellanöstern i ett läge där inte både Israel och Palestina är överens om att så ska ske. Det skulle bara vara att direkt dra in en tredje part i den väpnade konflikt som nu växer. Det skulle skapa en utomordentligt explosionssituation och ytterligare försvåra ett fredsslut.

Sedan skulle det troligen också bryta upp koalitionen mellan EU, USA, Ryssland och Arabförbundet. Det skulle inte, som jag ser det i dag, ha några förutsättningar att över huvud taget vinna något stöd i FN:s säkerhetsråd.

Ska man föra en opraktisk politik som omöjliggör våra förutsättningar att spela en roll ska man driva krav som man vet omedelbart får motstånd i FN:s säkerhetsråd. Ett sådant krav är att sända in FN-trupp både på Västbanken och på Gazaremsan utan att båda parter i regionen är överens om det.

Jag skulle inte ha något emot att göra det. Jag skulle i och för sig välkomna det. Men jag ser inga möjligheter att så skulle kunna ske i dag.

Anf. 151 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Jag tror att det är utsiktslöst att få fred i Mellanöstern så länge Europas regeringar låter USA vara den som styr politiken.

I fråga om Balkan, Haiti eller Zimbabwe hade USA ingenting emot att internationella samfundet eller EU agerade med sanktioner eller annat för att försvara folkrätten och ett handelsavtal. Men i den här frågan har USA någonting emot det.

Det är den stora stötestenen. Europas regeringar har inte modet att föra en politik som skiljer sig från USA:s. För den israeliska och den palestinska befolkningens behövs en internationell intervention.

Jag tror att EU har en väldigt stor och betydelsefull funktion att fylla som faktiskt kan skapa fred. Men då måste man våga föra en annan politik än den USA vill ha.

Anf. 152 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Vi har i den här kammaren under många år lyssnat på Miljöpartiets kritik av militariseringen av EU. Vi har hela tiden sagt att innan EU gör en insats måste det byggas på ett FN-mandat.

Nu står Yvonne Ruwaida här i kammaren och talar för att EU tillsammans med andra internationella aktörer ska gå in med trupp och göra det i något slags opposition mot USA, som har veto i FN:s säkerhetsråd.

Jag kan förstå de ideella motiven bakom Yvonne Ruwaidas position, och jag kan sympatisera med dem. Men det är ingen praktisk politik, och den strider mot alla de principer ni tidigare hävdade i kammaren när det gäller EU och EU:s militära roll.

Drogfri trafik

Anf. 153 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Trafikdöden är ett vardagsgissel. En av de stora orsakerna till att vi efter våra förhållanden har många döda i trafiken är rattfyl-

leri och drogfylleri. Därför skulle jag vilja ställa en fråga justitieministern.

Vi kan konstatera att det kanske sker 4–5 miljoner trafiknykterhetsbrott om året och att så där 17 000–18 000 upptäcks, dvs. kanske en halv procent. Har regeringen för avsikt att angripa den del som är den enskilt största orsaken till att människor dödas och skadas svårt i trafiken?

Vi skulle då kunna komma ett stycke närmare den nollvision som regering och riksdag har ställt sig bakom, nämligen att ingen ska dödas eller skadas svårt i trafiken.

Anf. 154 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Ja, regeringen följer noga det arbete som görs inom polisen, och jag kan meddela att antalet kontroller har ökat under de senaste åren. Men det räcker inte bara med kontroller utan vi måste också ge poliser och åklagare andra verktyg. Det som vi just nu arbetar med inom regeringen och Justitiedepartementet är att ge större möjligheter för polis, åklagare och domstolar att förverka de bilar som används av personer som regelbundet kör onyktra eller narkotikapåverkade och utgör en livsfara för alla våra medborgare.

Anf. 155 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag tror att det är riktigt att försöka ägna mera kraft åt att förverka fordonen, men det är väl så, justitieministern, att ett lagrum för detta finns i dag. Min fråga i den delen blir: Vad är det som hindrar att utnyttja detta?

Det är väl bra att det blir fler poliser. Jag hör till dem som tror att det är väldigt viktigt att övervakningen ökar, inte för att vi ska ertappa och sätta fast fler människor utan för att det ger en mycket viktig signal. Jag tror mera på levande, rörliga och låt mig gärna säga varma poliser än på de kyliga plåtlådor som också kommer till användning för hastighetskontroll och annan trafikövervakning. Jag tror alltså att vi behöver mer av aktivitet på det området.

Justitieministern sade inget om de frivilliga trafiksäkerhetsinsatserna. Det skulle vara intressant att få del av hans synpunkter på dessa. De har tyvärr blivit nedprioriterade ekonomiskt från regeringens sida under senare år. Det skulle vara bra om justitieministern kunde ge ett löfte om att också det ideella arbetet för en drogfri trafik ska prioriteras.

Anf. 156 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Låt mig först svara på frågan om vilka förbättringar man kan göra. Det är riktigt att det redan finns ett lagrum för förverkande, men man har i praxis kunnat konstatera att det inte är tillräckligt effektivt. Det är för svårt att förverka bilarna på grundval av en bedömning av risken för återfall. Vi tittar nu på detta och ska komma med förslag till en förändring, så att färre människor regelbundet kan använda sina egna eller andras bilar när de är onyktra eller narkotikapåverkade.

En annan fråga som togs upp skulle egentligen näringsministern kunna svara på, men jag kan redan nu säga att man fortsätter att göra satsningar på polisen. Jag vill i det sammanhanget säga att också jag tror att det behövs fler – låt mig uttrycka det så – fysiska poliser. Regeringen har också satsat på detta, och nu görs den största satsningen någonsin.

Mer än 700 poliser kan utbildas varje år, och anledningen till det är att antalet polisutbildningar har ökat från en till tre. Vi har nu en sådan i Stockholm, en i Umeå och en i Växjö.

Också detta kommer självklart att ge resultat när det gäller att komma åt personer som kör onyktra och narkotikapåverkade.

Prot. 2001/02:90
4 april

Frågestund

Barn till ensamföräldrar

Anf. 157 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Ingela Thalén. Barnombudsmannen har nyligen lagt fram en rapport bl.a. om barn som lever med en förälder, oftast en kvinna. Mellan 15 och 35 % av barnen i olika åldrar lever så. Inkomststandarden för 29 % av de här barnfamiljerna ligger under socialbidragsnormen.

Barnombudsmannen ger en rad förslag om hur dessa familjers situation ska kunna förbättras, t.ex. höjning av underhållsstödet, ett bostadsbidrag som garanterar en bra boendestandard, kortare arbetstid och rätt för ensamföräldrar att få flexibel arbetstid. Barnombudsmannen anser också att regeringen bör utreda hur vår tids familjemönster påverkar barnen och deras utveckling.

Frågan blir hur ministern ser på de här förslagen och hur regeringen kommer att jobba med dem.

Anf. 158 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! För ett tag sedan avlämnade utredaren Gabriel Romanus ett betänkande som han kallade *Fattigdomsfällan*. Han fick uppdraget bl.a. för att gå igenom hur utvecklingen varit för ensamförsörjarhushållen. Som ett resultat av hans utredning har det gjorts vissa justeringar, och vi återkommer med ytterligare förslag, bl.a. om det som Owe Hellberg tog upp, nämligen hur underhållsstödet framöver ska se ut. Vi ser också över på vilket sätt man ska kunna underlätta för studerande med barn. Också många sådana familjer lever under den här typen av ekonomiska förhållanden.

Barnombudsmannens förslag om att studera på vilket sätt familjemönstren påverkar får vi väl göra en bedömning av när vi granskar Barnombudsmannens rapport lite närmare. Jag har lite svårt att se hur just familjemönstren i sig skulle påverka barnens uppväxt utöver vad gäller ensamförsörjarfamiljer. Dock tror jag att det är väldigt viktigt att alla barn har tillgång till både kvinnor och män för att få bra förebilder under uppväxten.

Anf. 159 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Ekonomisk knapphet kan naturligtvis i allra högsta grad påverka barnens utveckling och vardag. Statsrådet känner igen många av barnombudsmannens förslag från den familjepolitiska utredningen, som framlades redan för ett år sedan.

Tyvärr har också papporna till de här barnen i många fall det ganska illa ställt. 27 % av dem som har underhållsskyldighet har hamnat hos kronofogden. Jag vill få litet närmare besked om när regeringen tänker lägga fram en proposition med ett samlat grepp över dessa frågor.

Anf. 160 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Vi har med anledning av den stora utredningen valt att inte komma till riksdagen med en enda proposition med allt samlat. Utredningen gjorde en mycket bred analys av många olika situationer för människorna, inte bara för ensamförsörjarkhushållen utan för barnfamiljer över huvud taget, bl.a. för sådana som har marginaleffekter med anledning av att de går från studier till arbete eller går från någon form av bidragsberoende till arbete. Regeringen har därför valt att ta upp delar av de förslag och det utredningsunderlag som utredare lämnat och analyserar detta i särskild ordning.

En del av dessa förslag kommer att behandlas i anslutning till höstens budget. Annat får komma vid ett senare tillfälle eftersom vi har haft anledning att titta lite närmare på regelverket exempelvis vad gäller underhållsstöd och bidragsskyldiga försörjarpappor. Det gäller bl.a. bostadsbidragen för dessa pappor.

Polisens resurser

Anf. 161 LENA EK (c):

Fru talman! Min fråga riktar sig till justitieministern, och den handlar om polisväsendet. Det har ganska länge varit känt att det finns stora organisatoriska problem i polisväsendet med åldrande kommunikationssystem, ett delvis havererat datasystem, brister i ledningsfunktioner och för få poliser. Till detta kommer att en stor majoritet av landets polisdistrikt går back ekonomiskt så mycket att man har lånat maximalt vad som är tillåtet från framtida anslag.

Min fråga blir: Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att se till att polisen får möjlighet att fungera på ett bättre sätt?

Anf. 162 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Låt mig i varje fall delvis upprepa det svar som jag nyss gav om antalet poliser. Vi gör nu den största satsningen någonsin. Enligt Rikspolisstyrelsen kommer den att innebära att vi år 2004 har bortåt 17 000 poliser. Detta innebär i sin tur trots att vi har många äldre som kommer att sluta att vi kommer att få ytterligare nästan en ny polis per dag.

Detta bygger på att det utbildas mer än 700 poliser per år. Vi kan inte utbilda flera poliser om vi vill behålla den höga standard på poliser som krävs för utförandet av deras svåra arbete.

Jag vill också svara på frågan om ekonomin. Under hela förra året fick jag höra från borgerliga ledamöter i debatter här inne: Pengarna räcker inte. Regeringen har inte finansierat det här. – Nu står vi inför det faktum att polisen sammanlagt har ett överskott. Kan man då inte från borgerligt håll lite självkritiskt tänka att man hade fel? Regeringen hade faktiskt rätt när den gjorde den här satsningen. Pengarna räckte till inrättande av ytterligare en polisutbildning, och man kan fortsätta den satsning som innebär att vi får fler poliser.

Anf. 163 LENA EK (c):

Fru talman! Först vill jag säga att om polisväsendet totalt sett har ett överskott, borde man omedelbart fatta beslut om ett nytt och fungerande kommunikationssystem och om att ersätta nuvarande datasystem med ett som fungerar. Både justitieministern och jag vet att det finns mycket stora och svåra problem med detta. Det som poliserna själva får höra när de kräver de här förbättringarna är att det inte finns pengar. Det måste jag faktiskt hålla med om, eftersom en övervägande del av polisdistrikten i Sverige i dag har lånat så mycket som man får på anslagen för flera år framöver. Jag tror att det är tre år som är den maximala gränsen framåt. Det innebär att den lilla ökning som regeringen har anslagit inte ens räcker till att betala ränta och amortering på de lån som man har tagit för att klara dagens verksamhet. Jag tycker faktiskt att det får vara en måtta i hur man relaterar de här siffrorna.

Min fråga står fortfarande kvar: Vad ska göras för att få polisväsendet att fungera på ett bättre sätt i de distrikt som har ett underskott, som har en medelålder på över 50 år och där man inte har pengar att nyanställa de poliser som i och för sig inte räcker till för behovet, trots den nya polis-skolan?

Anf. 164 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Regeringens ansvar är att se till att det blir tillräckligt mycket pengar för att man sammanlagt ska kunna finansiera de reformer och satsningar som nu görs, och det har regeringen uppfyllt.

Sedan är det riktigt att olika distrikt går med varierande resultat: Vissa går med plusresultat och andra med minus. Det är, som Lena Ek mycket väl känner till, Rikspolisstyrelsen som har dialogen med de olika länen. Vi ska inte ändra på det demokratiska sättet. Regeringen ska inte sitta och fördela ut pengar till de olika länen. Vi ska fortsätta med det demokratiska system som innebär att det här är en dialog mellan Rikspolisstyrelsen och de olika länen.

Det är riktigt att det behövs ett nytt kommunikationssystem. Det kommer också ett nytt system till senast utgången av 2003. Det är därför som man just nu arbetar med att få fram ett system som kommer att fungera till utgången av nästa år. Sedan får vi se hur det här utvecklar sig med andra delar av vårt samhälle. Men för polisens del måste det vara uppfyllt före utgången av 2003, och det kommer också att uppfyllas.

Landstingens ekonomiska förvaltning

Anf. 165 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsministern, och den gäller Stockholms läns landsting och Region Skåne. Vi har tidigare berört den dåliga ekonomin, men jag har en lite annan vinkling på detta.

Båda dessa landsting är ju de som borde ha bäst förutsättningar tillväxtmässigt, men har den kanske sämsta ekonomin, och det är ju illavarslande i sig. Men det som oroar mig kanske mest är den attityd som de politiska ledningarna står för, dvs. att det inte är något problem att man lånar till sjukvården och att man hellre säljer ut tillgångar och lever upp pengarna.

Min fråga till statsministern handlar därför om detta: Tidigare fanns det spärregler i lagstiftningen så att en politisk majoritet inte kunde hantera tillgångar och förmögenheter uppbyggda under en generation hur som helst. Anser statsministern att det är påkallat att överväga en sådan diskussion igen?

Anf. 166 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns många aspekter på den vanskötsel vi nu ser av gemensamma resurser i både Stockholm och Skåne. Det leder för långt att nu gå in på en diskussion om förmögenhetsskyddet, som Leif Jakobsson talar om. Vi kommer säkert att diskutera detta de närmaste åren, just mot den här bakgrunden.

Vad som trots allt har förvånat mig allra mest, utöver den vanliga misskötseln, är den attityd man har till revisorer och revisionsgranskning. Man säger att det inte är något att bry sig om. När ledande förtroendemän börjar uttrycka sig så om revisionsgranskning, då är man på ett sluttande plan.

Det här handlar om ett grundläggande regelverk i ett samhälle. Det handlar om respekt för regelverket och respekt för en kontrollmakt. Säger man att detta inte är något att bry sig om, hur ska man då kunna vara trovärdig när man kräver att medborgare i övrigt ska följa lagar, förordningar och uppställda regelverk? Detta är en utomordentligt farlig situation som vi har all anledning att ta på djupaste allvar.

Anf. 167 TREDJE VICE TALMANNEN:

Därmed är dagens frågestund över. Jag tackar statsråd och ledamöter för er medverkan här i dag.

*Ett tillfälligt
sysselsättningsstöd
till kommuner och
landsting*

10 § (forts. från 8 §) Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting (forts. FiU25)

Anf. 168 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Om man talar med socialdemokrater i nuvarande läge så säger de nog rätt allmänt att det inte är något problem med arbetslöshet och sysselsättning inom offentlig sektor. Det är ju också riktigt att varsel inom offentlig sektor de senaste åren har varit väldigt få, medan däremot varslen från företag som har svårigheter i nuvarande lågkonjunktur är omfattande.

Hans Hoff har inte svarat på frågan varför man lägger ett tillfälligt sysselsättningsstöd mot offentlig sektor om det är sysselsättning man vill värna. Varför väljer man inte att rikta de åtgärderna mot att stärka förutsättningarna för företagande? Det är en grundläggande fråga i det här sammanhanget.

Jag vill följa upp med ytterligare en fråga, även om jag återkommer till finansministern, och den är: Varför har ni lagt fram ett förslag som inte är kostnadsneutralt och som därmed skapar svårigheter att åstadkomma en konkurrensutsättning av offentlig sektor?

Anf. 169 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med den första frågan. Det är precis så som Lennart Hedquist säger: Det finns inga varsel i någon större omfattning i välfärdsproduktionen i dag. Det är också därför det är så angeläget att vi nu sätter in det tillfälliga stödet, så att vi inte hamnar i den situationen. Det handlar om att agera innan vi kommer dit för att upprätthålla sysselsättningen i vården, skolan och omsorgen. Det är på det viset man kan se att det här hänger ihop: man går in tidigt, innan vi har kommit i den situationen.

Lennart Hedquist frågar också varför vi inte stöder sysselsättningen totalt sett. Men de reformer och överföringar som görs till hushållen under innevarande år är betydande, liksom köpkraftsökningen. Som Lennart Hedquist vet är det förutsättningen för jobb även i privat sektor.

Anf. 170 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det är ju så: Om man vill skapa förutsättningar för den offentliga sektorn framåt i tiden gäller det att säkerställa villkoren för företagande och tillväxt i landet. I en konjunktur där man har svårigheter med konkurrenskraft och sysselsättning i privata företag bör man ägna uppmärksamheten åt detta. Vad Socialdemokraterna nu gör är alltså att gå in med tillfälligt sysselsättningsstöd åt offentlig sektor, vilket har den innebörden att man skapar sämre förutsättningar för en framtida tillväxt.

Jag har väldigt svårt att förstå Hans Hoff när han tror att man gynnar vad jag inte vill kalla vård, skola och omsorg utan patienten, eleven och den äldre. Förutsättningarna för att de ska få goda välfärdstjänster, som Hans Hoff kallar det, är ju att man har en god tillväxt i hela samhället. Men där går Socialdemokraterna in med ett mycket speciellt stöd åt den offentliga sektorn och gör det dessutom inte konkurrensneutralt.

Anf. 171 HANS HOFF (s) replik:

Fru talman! Vi gör både och, och det sade jag i förra inlägget. Vi stöder med sysselsättningsstödet direkt välfärdsproduktionen, som handlar om vården, skolan och omsorgen och som handlar om att vi alla kan känna en trygghet i att den välfärd som vi på olika sätt använder finns och har en bra kvalitet. Samtidigt stärker vi köpkraften hos svenska hushåll. Vi gör både och.

Moderaterna vill inte göra den här förstärkningen och trygga välfärdsproduktionen. Det är ingenting som är speciellt förvånande eller överraskande, för det ligger inte i Moderaternas politik att göra detta.

Anf. 172 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Förslagen i propositionen om ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting har tagits fram i samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Jag yrkar bifall till förslaget till riksdagsbeslut.

Den nu föreslagna utformningen är mer rättvis än det ursprungliga förslaget om sänkta arbetsgivaravgifter. Vi tycker att det är bra att vi tillsammans kommit fram till en metod som inte gör skillnad på kommunernas och landstingens kostnader för personal i egen respektive privat regi.

I detta sammanhang är det dessutom viktigt att notera att det är upp till respektive kommun och landsting att använda tillskottet på det sätt som de tycker är bäst – helt i enlighet med det kommunala självstyret. Det är alltså upp till kommunerna och landstingen själva att bestämma om pengarna ska användas till att stärka de skattefinansierade jobben i egen regi eller om de vill satsa på de i privat regi. Jag är ganska förvissad om att eftersom skola, vård och omsorg är verksamheter som är mycket personalintensiva, kommer dessa pengar väl till pass för att just stärka sysselsättningen och välfärden, och det är ju det som är avsikten.

Det är också väl motiverade satsningar av konjunkturskäl. Syftet med stödet är att ge kommuner och landsting möjlighet att trygga sysselsättningen och tidigarelägga nyanställningar. Det generella stödet på 2,2 miljarder går till alla kommuner och är säkert mycket välkommet speciellt i kommuner och landsting med ekonomiska svårigheter, t.ex. på grund av befolkningsminskning. De kan då reducera besparingar om de är ense om situationen och få längre tid på sig att anpassa sin verksamhet. Nyanställningsstödet på 800 miljoner kronor är bra för de växande regionerna.

Vänsterpartiet anser att det är viktigt att det finns en handlingsberedskap för åtgärder för att klara sysselsättningsmålet. För Vänsterpartiet är det också viktigt att sådana åtgärder sätts in i en långsiktig strategi för uthållig tillväxt, minskade klyftor mellan kön och mellan regioner för att skapa förutsättningar för full sysselsättning i hela landet. När det dessutom finns överskott i de offentliga finanserna är det för oss mer angeläget att satsa på sysselsättning och välfärd än att göra stora mastodontiska skattesänkningar. Det är i det här sammanhanget intressant att skattesänkningar som är i storleksordningen fem till tio gånger större än den satsning som vi nu diskuterar anser de borgerliga partierna att staten har råd med, alltså de större skattesänkningarna. Den logiken går inte ihop för mig.

Samtidigt är vi i Vänsterpartiet mycket väl medvetna om att det som kommunsektorn allra mest behöver är långsiktiga förstärkningar genom stabila skattebaser och långsiktigt säkra statsbidrag. Vi gör också bedömningen att den ekonomiska situationen för kommunerna och landstingen kommer att bli svårare åren 2003 och 2004 än 2002. Vi skriver också i det särskilda yttrandet att vi därför anser att resurstillskottet för 2002 bör både stärkas och fortsätta även under de år som kommer därefter.

Fru talman! Ett viktigt skäl för att stärka kommunsektorn, och som inte framgår av det särskilda yttrandet, är att vi vill höja kvinnolönerna i kommunsektorn. Löneskillnaderna mellan privat och offentlig sektor har ökat dramatiskt. Skillnaden var 2 % 1968, i början av 1990-talet ca 11 %, och den senast kända siffran för år 2000 visar att denna skillnad ökat ytterligare till 16 %.

De krympande budgetramarna i kommuner och landsting under 1990-talets krisår har tvingat fram stora besparingar i form av bortrationaliserad personal – besparingar som inneburit att kraven på den kvarvarande personalen ökat. Priset för detta ser vi i dag i ökade långtidssjukskrivningar. Den alltmer ökande stressen och den dåliga löneutvecklingen bidrar till svårigheter att rekrytera personal, framför allt till vård- och omsorgssektorn. Till detta kommer de stora pensionsavgångarna som vi

står inför under den närmaste tioårsperioden och som kommer att ytterligare försvåra rekryteringsmöjligheterna. Det behövs alltså mer pengar till kommunsektorn för att få fler händer i vården och omsorgen, bättre arbetsvillkor men också till att höja lönerna.

Det finns flera jämförelser som visar att lönerna släpat efter i kommunsektorn. Kommunförbundet skriver i sin skrift *Kommunernas ekonomiska läge* att högre löner kräver tillskott från staten. Om lönerna skulle öka med en procentenhet mer i kommunerna skulle det behövas 2 miljarder kronor mer per år, och då är inte landstingen medräknade. Men det handlar inte bara om att med ökade resurser skapa jämställda löner utan också om att med det befintliga löneökningssutrymmet göra riktade satsningar för att höja de alltför låga kvinnolönerna. Vi har i dag stor kunskap om kvinnors och mäns löner. Den officiella lönestatistiken visar att kvinnor tjänar 8–18 % mindre än män.

Vi anser att vi på samma sätt som vi lagt fast mål för sysselsättning och arbetslöshet borde pröva möjligheten att utarbeta ett operativt mål för inkomst- och löneutjämning mellan kvinnor och män. I detta sammanhang skulle jag vilja rikta en fråga till finansminister Bosse Ringholm. Delar finansministern Vänsterpartiets uppfattning att det behövs mer statliga resurser för att höja kvinnolönerna och att det i detta sammanhang vore bra att utarbeta ett operativt jämställdhetsmål för att intensifiera arbetet med hur detta ska gå till?

Fru talman! Redan när budgetpropositionen 2002 behandlades i riksdagen i november förra året tyckte Vänsterpartiet i ett särskilt yttrande att regeringens sätt att presentera det tillfälliga sysselsättningsstödet var anmärkningsvärt. Finansministern valde att presentera konkreta förslag för år 2002 innan riksdagen eller dess finansutskott hunnit ta ställning till regeringens ursprungliga budgetförslag.

Samtidigt som vi uttryckte denna kritik konstaterade vi också att det för oss var angeläget att snarast möjligt ge bl.a. kommunerna tydliga besked om vilka förutsättningar som skulle gälla 2002. Vi har arbetat utifrån att samma partikonstellation som stått bakom samtliga budgetförslag under den gångna mandatperioden också skulle komma överens om att stärka sysselsättningen och välfärden. Vi var också beredda att snabba upp beredningen av ärendet. Nu har vi kommit i mål, och vi anser att resultatet för 2002 blev bra, men vi kommer, som jag redan tidigare sagt, att verka för att detta resurstillskott ska bli större och även fortsätta 2003 och framöver.

Per Landgren ställde en fråga till mig. Han är inte här i kammaren nu. Han var missnöjd med att Vänsterpartiet röstade nej till 3 miljarder till kommunsektorn. Jag vill då bara svara på frågan på detta sätt: Det handlar om helheten. Vi var inte nöjda med det sätt på vilket Kristdemokraterna finansierade de ökade anslagen till kommunerna. Vi är alltså inte med på att försämra i sjukförsäkringen eller i arbetslöshetsförsäkringen. Därför tycker vi att förslaget om att stärka kommunsektorn på detta sätt är mycket bättre.

Anf. 173 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Eftersom Siv Holma nämnde kommuner med befolkningsminskning som skulle ha glädje av det här stödet, låt oss nu vara riktigt konkreta, Siv Holma.

Vi kan som exempel ta kommunen Arjeplog i Siv Holmas hemlän. Arjeplog har haft en god skattekraftsutveckling, långt över riksgenomsnittet det senaste året. Den får man inte behålla någonting av. Arjeplog har också haft en befolkningsminskning, och det leder till sämre intäkter. Det får kommunen själv stå för. Arjeplog har en dålig ekonomi. Arjeplog har dessutom en vänsterpartist som kommunstyrelseordförande.

Hur, Siv Holma, ska Arjeplogs kommun, som på grund av de här omständigheterna rimligtvis måste leva med problemet att minska sin personal, kunna få del av sysselsättningsstödet för nyanställningar?

Hur kan Siv Holma påstå att kommuner som måste krympa sin verksamhet på grund av befolkningsminskningar skulle ha glädje av att stödet utformas på det sätt som ni har föreslagit?

Anf. 174 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Lennart Hedquist har tydligen inte läst propositionen ordentligt, och tydligen inte heller tagit del av att det finns två delar av det tillfälliga sysselsättningsstödet: ett generellt på 2,2 miljarder och ett på 800 miljoner för att tidigarelägga nyanställningar.

I mitt anförande sade jag att just det generella sysselsättningsstödet tillkommer även Arjeplogs kommun.

Avslutningsvis vill jag säga att med Moderaternas politik när det gäller kommunerna skulle Arjeplogs kommun ha en mycket sämre ekonomisk situation. Moderaterna vill faktiskt minska resurserna till kommunerna. Dessutom har ni en väldigt dålig regionalpolitik som inte heller skulle gynna en kommun som Arjeplog.

Jag tror säkert att det vänsterpartistiska kommunalrådet Albert Lestander delar min uppfattning i den här frågan.

Anf. 175 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! I den mån han tror på vad Siv Holma säger kanske han har den uppfattningen. Men om han i stället tog del av våra förslag skulle han upptäcka att det skulle ge helt andra möjligheter för en kommun i Lappland som tar till vara sina möjligheter att växa. De skulle också få glädje av den tillväxten i stället för att som nu få frukten av den tillväxten konfiskerad.

Min fråga till Siv Holma kvarstår. Den här propositionen gör ju skillnad på så vis att inte alla kommuner får del av stödet på samma sätt. Hälften av stödet kan inte alla de kommuner som har problem med sin ekonomi eller som har befolkningsminskning över huvud taget få del av.

Deras problem är ju att i takt med befolkningsminskningen faktiskt krympa antalet anställda.

Detta kan inte vara en nyhet för Siv Holma. Det är ju verkligheten ute i Kommunsverige.

Anf. 176 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! De 2,2 miljarder som är ett generellt stöd beräknas inte på befolkningsmängden, utan på den lönekostnad som t.ex. Arjeplogs kommun har. Därför kommer Arjeplogs kommun att få del av de pengarna.

Det var det jag menade vid mitt första repliktillfälle när jag sade, att om inte Lennart Hedquist har förstått detta kan han inte ha läst proposit-

ionen ordentligt. Lennart Hedquist koncentrerar sig bara på de 800 miljonerna.

Jag sade att den ena delen, nämligen de 2,2 miljarderna, är väldigt bra för just sådana kommuner som Arjeplog. De 800 miljonerna är till för de regioner som växer.

Båda stimulanserna behövs för att få fler arbetstillfällen.

Om vi har en bra kommunal välfärd är det som ett kommunicerande kärnl så att vi också får ett bra näringsliv. Jag tycker att det är olyckligt att man ställer de här verksamheterna mot varandra så som Moderaterna vill göra.

Anf. 177 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är en hopplös kamp som Siv Holma har: att försvara en dålig proposition.

Vännerna på läktaren och andra bör veta att Kommunförbundet, som ska få det här, säger att risken är stor att kommunerna tar på sig en för stor kostym och att man blir lurad in.

Siv Holma försöker på något sätt att harmonisera förslaget med kommunalt självstyre genom att säga att kommunerna själva väljer om man ska ansöka eller inte.

Lyssna på vad Kommunförbundet, kommunerna och Siv Holmas egen representant i Kommunförbundet säger: Det är inte så här man vill ha pengarna. Det är inte så man vill ha stödet.

Siv Holma vet detta, ändå försöker hon nödtorftigt försvara det. Det är ett misstroende mot kommunpolitikerna som Vänstern är med om. Det är att förklara kommunpolitiker som oförmögna att själva bestämma vad statliga bidrag ska gå till.

Om det nu är så angeläget med ytterligare resurser till kommunsektorn, varför röstade ni då nej till vårt finansierade förslag? Nu hoppar ni på ett ofinansierat förslag från en regering som är pressad och vill frisera arbetslöshetssiffror. Det är eftertankens kranke blekhet. Ni hade kunnat rösta med vårt förslag, eller kanske redan i höstas ha pressat regeringen om att kommunerna behövde mer. Men det klarade ni inte av.

Anf. 178 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! För att börja med frågan om finansieringen av förslaget vill jag säga att det är finansierat. Det vill inte Per Landgren ta till sig. Vi säger att det finansieras från det överskott som har skapats.

Vi driver frågan att vi ska använda de genererade överskotten till att förbättra sysselsättningen speciellt när konjunkturen går ner. Då är det ändå viktigare. Vi har inte råd med arbetslöshet.

Kristdemokraternas förslag om att ge pengar till kommunerna tycker vi däremot var ett dåligt finansierat förslag. Det finansierades genom att man skulle försämra för de sjuka och arbetslösa. Det kan vi inte ställa upp på.

Vi ser till helheten. Vi har ett förslag där vi kan få mer resurser till kommunsektorn. Det ligger ju något i att inte bara ha det engångsvis. Det behöver stärkas i kommunsektorn över flera år.

I mitt anförande sade jag att den ekonomiska situationen för kommunerna och landstingen är sämre 2003 och 2004. Jag tror faktiskt att vi kommer att ha större möjligheter att stärka kommunsektorns ekonomi om

vi fortsätter med det samarbete vi haft under den här mandatperioden, än vad Kristdemokraterna kommer att ha när man samarbetar med moderater som inte vill ge mer pengar till kommunerna.

Anf. 179 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Siv Holma säger att det är finansierat. Det är finansierat i den meningen att det kommer att betalas, kanske via de 20 miljarder som ni tar från Riksbanken eller något liknande. Men med ett underliggande saldo i statsbudgeten som är på minus, enligt prognoserna framför allt för 2003, kan ni inte säga att det är finansierat. Det är inte finansierat under de takbestämda utgifterna. Det är redan fulltecknat.

Siv Holma svarade inte på frågan om kommunalt självstyre. Det kanske är retoriskt klokt att glida undan sådana frågor. Siv Holma säger att detta är förenligt med kommunalt självstyre. Men kommunerna själva vill inte ha det på det sättet. De vill framför allt ha en breddad skattebas och en bra näringslivspolitik som gör att de kan få in mer inkomster via kommunalskatten. I andra hand ska det vara det generella statsbidraget.

Ni talar hela tiden om med den stora breda Perssonska handen vad de ska göra. Det är hela tiden ett *von oben*, och ett *von oben* som inte är mycket att räkna med.

Anf. 180 SIV HOLMA (v) replik:

Fru talman! Per Landgren nämnde *von oben*-attityden. Den präglas av Kristdemokraterna. De gillar det kommunala självstyret när staten kan säga: Ni ska konkurrensutsätta.

Vi säger: Det är upp till kommunen att själv bestämma om man vill bedriva det i egen eller i privat regi.

Vi har en mycket klokare uppfattning om det kommunala självstyret än vad Kristdemokraterna har.

I inledningen av mitt anförande sade jag att kommunerna själva kan bestämma hur de ska använda det här tillskottet – om de ska använda det till skattefinansierade jobb i egen regi eller om de ska ha det i privat regi. Det är upp till kommunen själv att bestämma. Där ingår det kommunala självstyret.

När man talar om finansiering tycker jag mig minnas att Kristdemokraterna själva har varit duktiga på att manipulera med bruttoredovisning etc.

Man säger att vi kanske ska använda de 20 miljarderna från Riksbanken. Riksbankens pengar är ju också skattemedel. Det här handlar om att ta ett helhetsansvar. Det viktigaste med att ta ett helhetsansvar när det gäller att stärka kommunerna är att vi inte gör det på bekostnad av arbetslösa och sjuka.

Anf. 181 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Svensk ekonomi, de offentliga finanserna och statsbudgeten är i god ordning. Vi hade förra året ett offentligt överskott i svensk ekonomi om nära 5 %. Jag förstår att många av de borgerliga företrädarna som har varit med i den här debatten inte kan ta till sig den informationen. När vi har haft borgerliga regeringar har det ju hela tiden handlat om underskott i de offentliga finanserna. Men vi hade alltså ett överskott i de offentliga finanserna på nära 5 % förra året.

Detta är oerhört viktigt, för just förra året hade vi en betydligt svagare internationell ekonomi. Det var en följd av att den amerikanska ekonomin störtök på hösten 2000. När amerikansk konjunktur försämras som den har gjort nu under ett och ett halvt, snart två års tid, drabbar det Europa och naturligtvis Sverige. Sverige är ett av de länder som har stått emot den amerikanska konjunkturedgången allra bäst. Vi har gjort det inte minst därför att vi har haft ordning och reda i de offentliga ekonomierna, de statliga finanserna, statsbudgeten, de offentliga finanserna.

Det överskott som vi har haft under inte bara förra året utan även åren innan har kunnat användas just för att bekämpa den tendens till ökad arbetslöshet som vi ser över hela världen som ett resultat av den internationella, amerikanska konjunkturförsvagningen. Det handlar helt enkelt om att bedriva klassisk konjunkturpolitik. När det är en sämre efterfrågan på svenska varor och tjänster i våra företag måste staten på olika sätt och vis gå in för att stödja konsumtionen och den ekonomiska tillväxten. Det gör staten på flera sätt. Man ser exempelvis till att hushållen i år har mer pengar till sitt förfogande.

Hushållen har bara genom olika reformer – maxtaxan, pengar till de äldre och mycket annat – fått ungefär 20 miljarder kronor via statsbudgeten i år, vilket har stärkt konsumtionskraften. Det ger naturligtvis både små och stora företag bättre möjligheter att sälja sina varor och tjänster. Det är statens sätt att bedriva konjunkturpolitik. Man försöker stärka den ekonomiska utvecklingen via de här insatserna.

Men inte nog med att vi har satsat 20 miljarder kronor på ökade reformer till de enskilda hushållen, inte minst till barnfamiljerna. Vi har också kunnat sänka skatten med ungefär 20 miljarder kronor – i första hand för individer men också till viss del för företag, pensionärer, löntagare och företagare. De skattesänkningarna är också ett väldigt stöd för konjunkturbekämpning, dvs. för att kämpa mot de krafter som försämrar vår konjunktur när den amerikanska och internationella efterfrågan blir sämre.

Man kan sammanfatta detta: Att Sverige i dag kan föra den kanske mest expansiva ekonomiska politiken i EU är för att vi har haft sådan ordning och reda i de svenska offentliga finanserna. Det beror på det överskott vi hade förra året, förrförra året och åren dessförinnan. Någon sådan konjunkturpolitik har ingen borgerlig regering kunnat föra, exempelvis inte i början på 1990-talet. Då var man skuldsatt upp över öronen. Skulderna växte hela tiden. Statsskulden och underskotten växte. Arbetslösheten växte, liksom problemen med priser och med obalanser i ekonomin över huvud taget. Det är en helt annorlunda situation.

Jag är mot den bakgrunden väldigt förvånad över att de borgerliga partierna i det här läget inte vill föra någon form av konjunkturpolitik över huvud taget. De bekymrar sig inte ens för arbetslösheten. Om det finns en risk för att dålig efterfrågan i USA m.m. trycker upp arbetslösheten i Sverige ska vi naturligtvis göra någonting i Sverige. Vi ska bedriva just den ekonomiska politik som vi bedriver, men som de borgerliga tyvärr är emot. Vi ska se till att de som har anledning att anställa folk de närmaste åren kan tidigarelägga anställningarna. Det är sjuksköterskor, lärare, läkare, hemtjänstpersonal, dagispersonal och personer i andra grupper inom välfärdsområdet som behöver nyanställas under åren fram-

över. Vi vet att detta är jobb som efterfrågas av människor: av pensionärer, barnfamiljer, ungdomar, skolelever och alla andra.

Dessa jobb är oerhört angelägna, och det gäller för staten att se till att de som kan anställa de här personerna, dvs. kommuner och landsting, kan få pengar. Vi kan ta av just det överskott som vi har i vår ekonomi för att satsa tre miljarder kronor på kommuner och landsting. Detta kan vi satsa utöver allt det andra vi gör – utöver de 20 miljarderna för reformer, utöver skattesänkningarna på 20 miljarder, utöver det vi gör för att stärka den privata konsumtionen som ju har stor betydelse för i synnerhet de små företagen. Vi vill satsa tre miljarder extra.

Det är utomordentligt anmärkningsvärt att de borgerliga samlar sig till en reservation, en kraftfull, borgerlig reservation. Alla de fyra borgerliga partierna säger nej till nya sjuksköterskor, nej till nya lärare, nej till nya läkare, nej till ny hemtjänstpersonal, nej till ny dagispersonal och nej till ny personal i äldreomsorgen. Det är ett kraftfullt nej från de fyra borgerliga partierna i en gemensam reservation. De säger nej till ökad välfärd på de här områdena.

Ur en synpunkt är detta logiskt: Partier som inte vill bygga ut välfärden och som inte vill att den offentliga sektorn ska växa och att vi gemensamt ska ta ansvaret för konjunkturbekämpning och konjunkturpolitik ska naturligtvis säga nej. I det avseendet är det logiskt av de borgerliga partierna att motsätta sig de här viktiga läkar-, sjuksköterske- och lärartjänsterna osv. Men det är än mer anmärkningsvärt mot bakgrunden att de samtidigt lägger fram förslag i den här kammaren. I höstas, i samband med budgetpropositionen, lade de fram ett förslag med innebörden att vi ska öka arbetslösheten – den arbetslöshet som vi har minskat från 8 till 4 %. De borgerliga partierna vill med alla sina förslag i stort sätt fördubbla arbetslösheten, eller i varje fall öka den till 7 %.

Skulle Moderaternas, Folkpartiets, Centerpartiets och Kristdemokraternas alla förslag på arbetsmarknadsområdet gå igenom skulle vi snabbt ha en arbetslöshet på 6–7 % igen. I det avseendet är de borgerliga partierna logiska: Det är klart att de säger nej till det arbetslöshetsbekämpningsförslag som regeringen lägger fram med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet, för de vill ju höja arbetslösheten. Då ska de förstås säga nej till ett förslag som syftar till att trycka tillbaka arbetslösheten.

Det är intressant att se att de borgerliga partierna säger nej i en gemensam reservation. Samtidigt som man gör detta har Moderaterna en egen reservation där de säger nej inte bara till regeringens förslag utan också till Centerns, Folkpartiets och Kristdemokraternas förslag. Och Kristdemokraterna och Folkpartiet har en gemensam reservation där de säger nej till propositionen men också till Centerns förslag och till Moderaternas förslag. Till sist har Centern en egen reservation – helgarderat – där de säger nej inte bara till propositionen utan även Moderaternas, Folkpartiets och Kristdemokraternas förslag. För säkerhets skull har man gemensamt sagt nej till regeringens förslag, och sedan säger man nej till varandras förslag i egna, separata reservationer från Centerpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna. De har verkligen helgarderat! Nej, nej och nej är den borgerliga gemensamma nämnaren.

Vad har de då för politiska skäl? Om man accepterar högre arbetslöshet och lägger motioner som leder till högre arbetslöshet är det klart att man ska säga nej till det här förslaget också. Är man negativ till offentlig

välfärd ska man också säga nej. Det är konsekvent av de borgerliga. Vill man inte bedriva konjunkturpolitik över huvud taget utan låta marknaden styra ska man också säga nej. På den punkten är de borgerliga också konsekventa. Säger man, som en företrädare för Moderata samlingspartiet gjorde förut, att om man förbättrar skolan genom att ge skolan fler lärare blir det dåligt för företagen – ja, om man har en så konstig inställning kan man också säga nej. Man ställer bättre välfärd mot företag, ungefär som om de stod i någon sorts motsatsställning. En bättre skola missgynnar inte företagen. Den understöder ju företagets verksamhet.

De borgerliga har också ett stort antal tekniska invändningar. När inte de politiska invändningarna räcker till har man olika teknikinvändningar. Jag vill nämna det mest konstiga. De vill inte ha något stöd, men om man ska ha ett stöd vill de att det ska vara utformat på ett sådant sätt att man t.ex. i moderatstyrda kommuner ska kunna använda pengarna för att sänka skatten. Det tycks vara det mest angelägna för flera av de borgerliga partiernas företrädare. Det är ju inte det pengarna ska användas till. Pengarna ska ju användas för att skaffa jobb åt människor som riskerar arbetslöshet och för att se till att vi kan bekämpa dåliga tider och dålig internationell konjunkturutveckling.

Allra sist vill jag nämna det märkligaste argumentet. Det är egentligen två. Å ena sidan säger de borgerliga partierna att det här förslaget är ganska verkningslöst – det ger inte så många jobb och det ger inget resultat. Å andra sidan säger samma partier att det är ett hot mot den kommunala självstyrelsen och mot kommunernas sätt att själva få bestämma.

Då måste vi försöka hitta någon slutsats. Är det det ena eller det andra? Det kan ju inte vara både och. Men när man överargumenterar och av politiska skäl är emot arbetslöshetsbekämpning tar man till alla argument, även de riktigt dåliga argumenten på slutet.

Jag vill till sist säga att detta är ett förslag som innebär klassisk konjunkturpolitik. Det är ett förslag som är enkelt, effektivt, målinriktat och mycket träffsäkert. Är man för att bekämpa arbetslöshet är man för förslaget. Vill man öka arbetslösheten då kan man göra som de borgerliga partierna och säga nej, nej och nej.

Anf. 182 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag har under många år, både när jag har suttit i riksdagen och när jag inte har gjort det, haft stor respekt för socialdemokratiska finansministrar, och jag hade en väldigt stor respekt för den föregående finansministern. Men när jag hör detta anförande och denna beskrivning av vår politik – att vi med vår politik vill fördubbla arbetslösheten – vill jag be alla sansade åhörare att gå in på Centerpartiets hemsida och läsa våra motioner och sedan väga detta mot trovärdigheten i finansministerns anförande. Jag tycker att det är skrämmande att i riksdagens kammare referera andra partiers politik och faktaunderlag på detta sätt. Om vi har ideologiska motsättningar, så låt oss ta den debatten. Det diskuterar jag gärna. Men detta tar priset.

Beträffande det som vi skulle debattera i dag, nämligen den proposition som handlar om ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting, har jag några frågor till finansministern.

Den första frågan är: Varför inriktar sig inte regeringen på att öka kommunernas skattebas som långsiktigt ger dem en bättre ekonomi?

Våra partier har nämligen några gemensamma mål, och det var anledningen till att vi var med och sanerade ekonomin före den senaste sexåriga högkonjunktur som vi har haft i Sverige. Varför vill inte Socialdemokraterna långsiktigt öka kommunernas skattebas och lägga fram förslag om det, så att de trovärdigt kan ordna upp sin verksamhet på ett kvalitetsmässigt bra sätt?

Den andra frågan är: Varför, om man talar om arbetstillfällena och tillväxt, resonerar ni inte om sänkt arbetsgivaravgift för alla arbetsgivare, vilket också skulle gynna småföretagare, där det finns en väldigt stor potential? Det är viktigt med ökad tillväxt för att vi ska ha en större kaka att fördela.

Socialdemokraterna påpekar att de vill öka antalet heltidsarbetstillfällena. I stället lägger ni fram förslag som ger vikariat och korttidsanställningar och som motverkar en stadig arbetsmarknad för kvinnor i offentlig sektor.

Min sista fråga är: Varför bryr ni er inte om vad era egna socialdemokratiska kommunpolitiker tycker i denna fråga?

Anf. 183 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Både kommun- och landstingspolitikerna tycker naturligtvis att det är bra att de kan få 3 miljarder kronor av staten. Jag tror att de flesta kommun- och landstingspolitiker dessutom uppskattar att de kan hjälpa till med konjunkturbekämpningen, att bekämpa dåliga tider som vi internationellt har influerats av. Om en och annan centerpartistisk kommunalpolitiker inte delar denna uppfattning tycker jag att det är beklagligt.

Man behöver inte gå till Centerpartiets hemsida för att få information om Centerpartiets politik. Man kan läsa Centerpartiets motioner som har väckts. Det är motioner enligt vilka man vill försämra arbetsmarknadspolitiken, vill minska arbetsmarknadsutbildningen, ta ifrån människor chansen att få en yrkesutbildning när de väl har blivit arbetslösa, vill minska utbildningsverksamheten, ge sämre möjligheter för människor som behöver ställa om för att skaffa nya jobb och som kanske vill halvera de program som vi i dag har i gång inom arbetsmarknadspolitiken och som gör att över 100 000 människor i dag har någon form av meningsfull utbildning, praktik eller annan form av sysselsättning. Om man som Centerpartiet och som de andra borgerliga partierna vill rasera en stor del av den här arbetsmarknadspolitiken, då får man faktiskt också vara beredd att försvara att man är beredd att som en konsekvens av en sådan politik låta arbetslösheten stiga till 6 eller 7 %. Där står Centern tillsammans med sina borgerliga vänner och får försöka reda ut varför man vill öka arbetslösheten.

Sedan försöker Lena Ek göra en poäng av varför regeringen inte långsiktigt vill stärka kommunernas ekonomi i stället för att bedriva konjunkturbekämpning. Det handlar om både och.

Den här regeringen har faktiskt långsiktigt stärkt kommunernas ekonomi mer än någon annan regering har gjort. Vi har under de senaste åren sett till att kommuner och landsting har fått 100 miljarder kronor mer till sitt förfogande, varav 75 miljarder kronor i egna skatteintäkter långsiktigt. Ingen regering har under senare tid åstadkommit ett så gott resultat långsiktigt för kommuner och landsting.

Anf. 184 LENA EK (c) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt säga att det möjligen är så att finansministern inte har läst vårt material. Men jag tvingas efter denna replik att säga att finansministern går in för att inte tala sanning i denna fråga. Jag tycker att det är ytterst beklämmande.

För att debattera den fråga som vi skulle debattera vill jag säga att jag står här med en rapport från Kommunförbundet, enhälligt antagen av Kommunförbundets styrelse under ledning av socialdemokraten Ilmar Reepalu som säger att det är förkastligt med kortsiktiga anslag. Man säger att de kostar mer än vad man tjänar. De ger ingen varaktig kvalitetshöjning i verksamheten. De ger fel sorts jobb, eftersom det ger korttidsvikariat och lurar de kvinnliga anställda när man i stället borde sträva efter heltidsarbeten. I slutet av rapporten sägs: Litar inte rikspolitikerna på sina kolleger i kommunerna? Det är fullständigt uppenbart att så är fallet.

Jag vill återigen ha svar på denna fråga. Hur rimmar anslag på ett, ett och ett halvt eller två år med målet att skapa fler heltidsarbeten för kvinnor i offentlig sektor? Det svarade inte finansministern på. Men det vore passande att ägna debatten åt det.

Anf. 185 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Om Lena Ek inte kan räkna ut det själv ska jag hjälpa henne med att konstatera att om vi ger kommuner och landsting 3 miljarder kronor räcker det till ganska många heltidsarbeten för män och för kvinnor. Det är, Lena Ek, långsiktiga jobb. Detta handlar om att tidigare lägga jobb som i annat fall skulle ha kommit 2003 eller 2004 och som kommuner och landsting nu kan starta betydligt tidigare. Det är heltidsjobb, Lena Ek. Det väljer kommunerna själva. Jag tror att de också i större utsträckning väljer heltidsjobb.

Om hon misstror kommunerna på denna punkt, om det är det som Lena Ek vill göra, så tror jag att hon har fel. Jag tror att väldigt många kommuner väljer att använda pengarna för att förvandla deltidsjobb till heltidsjobb. För oss socialdemokrater är heltidsjobb en rättighet och deltidsjobb ska vara en möjlighet. Jag tror att många socialdemokratiskt styrda kommuner också kommer att arbeta för det. Jag är inte lika säker på att det är lika stor framgång med att göra om deltidsjobb till heltidsjobb där Lena Ek och hennes borgerliga vänner styr. Men låt oss se hur detta utvecklas.

Dessa pengar handlar om fasta jobb och inte några korttidsanställningar. Som jag sade förut har kommuner och landsting under en fyra-femårsperiod fått 100 miljarder kronor mer till sitt förfogande. Av dem är 75 miljarder kronor nya egna skatteintäkter som ett resultat av en mycket framgångsrik sysselsättningspolitik, dvs. att fler människor har jobb i Sverige och att färre är arbetslösa. Detta innebär mer skatteintäkter Lena Ek, jag har läst Centerns motioner både två, tre och fyra gånger, och jag har varje gång upprörts över hur man kan vara så oerhört fientligt inställd till arbetsmarknadspolitiken och hur man kan vara så oerhört fientligt inställd till de arbetslösas möjligheter att få en bra yrkesutbildning som Centern och de andra borgerliga partierna är i sina motioner. Om fler arbetslösa skulle veta om vilken avog inställning som Centern och andra partier har mot arbetsmarknadsåtgärder tror jag att de skulle bli varse att

det inte finns något hos de borgerliga partierna att lita på när det gäller arbetsmarknadspolitiken.

Anf. 186 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Det är fascinerande att höra finansministern tala om i stort sett allt utom det betänkande som vi nu faktiskt behandlar och ska fatta beslut om, detta tillfälliga sysselsättningsstöd. Om man som ledande företrädare för ett departement föreslår att riksdagen ska kringgå budgettaket och lämna ett ofinansierat och kortsiktigt förslag som snedvrider konkurrensen och diskriminerar privata arbetsgivare och som dessutom går emot det kommunala självstyret är det klart att man vill prata om någonting annat. Då pratar man om och hänvisar till amerikansk ekonomi eller vad som hänt sedan 1996 eller något liknande.

Det är rätt intressant att höra när Ringholm talar om amerikansk ekonomi. Det är ungefär som att socialdemokratin i Sverige hänger det stora fria marknadsekonomiska landet i hasorna. När det går bra för Sverige talar man inte om amerikansk ekonomi eller internationell konjunktur. När det går dåligt för Sverige då skyller man just på amerikansk ekonomi och den internationella konjunkturen. Det är ganska enkla trick som finansministern använder sig av, och jag hoppas att fler och fler väljare kan se igenom detta.

Den expansiva politik som regeringen och riksdagsmajoriteten här sysslar med är ganska enkel. Men vad som behövs är reformpolitik. När Göran Persson, och säkert också finansministern, är ute i Europa talas det om att det är viktigt med reformpolitik, men här försitter ni i stort sett varje tillfälle att göra strategiska reformer – nu senast beträffande den upphandlingsproposition som det i och för sig inte handlar om här men som kan diskuteras i ett annat sammanhang.

Jag vill alltså att ministern svarar på den kritik som kommit fram här i kammaren och som gäller att man kringgår detta med budgettak och lämnar ett ofinansierat kortsiktigt förslag, att man snedvrider konkurrens osv. Det bryr finansministern sig inte särskilt mycket om.

Anf. 187 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag tackar Per Landgren för att han ändå accepterar och erkänner att regeringen för en mycket framgångsrik och expansiv ekonomisk politik. Som jag sade förut för vi kanske EU:s mest expansiva ekonomiska politik. Det är bra att Per Landgren har lagt märke till det. Tyvärr har han och Kristdemokraterna själva inga sådana förslag som på något vis skulle kunna underlätta denna expansiva ekonomiska politik.

De invändningar som debatterats tidigare och som Hans Hoff för en stund sedan gick igenom men som Per Landgren uppenbarligen inte lyssnade till får jag väl ta en gång till. Det blir helt kort en liten repetitionskurs för Per Landgren särskilt.

Vi kringgår ingen budgetlag utan följer alla regler och bestämmelser som finns för den ekonomiska politiken. Förslaget är finansierat. Per Landgren får lyssna när jag säger att det är finansierat, så att jag inte behöver upprepa det en gång till. Vi har nämligen ett överskott i de of-fentliga finanserna på närmare 5 % vad gäller förra året. Jag undrar om Per Landgren har hört talas om överskott. Per Landgren är ju sedan den

borgerliga tiden van vid enbart underskott i de offentliga finanserna. Det är alltså *överskott* som jag nu talar om.

Naturligtvis har vi ett kortsiktigt perspektiv i den bemärkelsen att vi inte tror att lågkonjunkturen nu internationellt ska vara evig. Det handlar alltså om en konjunkturpolitisk insats för att bekämpa den dåliga konjunkturen *nu*. Jag tror inte att vi har en lika dålig konjunktur för framtiden – det vore verkligen att ha en ganska pessimistisk tro om möjligheterna för oss att häva oss ur nuvarande konjunkturutveckling.

Slutligen: Vi snedvrider ingen konkurrens. Vi har avsiktligt utformat förslaget på ett sådant sätt att både kommunens egen verksamhet och den verksamhet som kommunen har i form av entreprenadverksamhet ligger till grund för de bidrag som staten ger till kommuner och landsting. Det finns ingen som helst form av snedvridning på det området.

Kvar står det faktum att Per Landgren och hans parti, Kristdemokraterna, tyvärr inte vill bekämpa arbetslösheten, utan de vill höja arbetslösheten. Där får de väl stå till svars inför väljarna i höst.

Anf. 188 PER LANDGREN (kd) replik:

Fru talman! Den expansiva politiken leder delvis till att Riksbanken måste höja räntan innan konjunkturen ens har vänt. Det är i stället reformer som behövs, men där gör ni inte mycket.

Vad gäller mina invändningar citerade jag tidigare ur regeringens egen proposition där man tolkar budgetlagen så att ”inkomsterna inte får minskas med utgifter och att utgifterna inte får minskas med inkomster”. Det har regeringen själv skrivit! Jag kan inte begripa att det inte kan gå in.

Detta med statliga utgiftstak är ju något som är bestämt. Där är det fulltecknat. Det är klart att man kan finansiera detta genom att ta 20 miljarder kronor från Riksbanken eller genom försäljningar och extraordinära poster med tillfälliga utgifter, men det är inte en ansvarsfull finansiering.

Vidare har vi det kommunala självstyret. Även om finansministerns egna partikamrater inte vill ha det så och menar att ni inte respekterar dem just när det gäller det kommunala självstyret kan finansministern stå här och säga att de kan välja om de vill ha detta eller inte. Visst, men det är inte så det är tänkt med det kommunala självstyret. På punkt efter punkt kan nog de svar som finansministern ger dissekeras och visa att det egentligen inte är fråga om svar. I stället är det fråga om en dålig proposition. Ministern repeterar svar från Hans Hoff som egentligen inte är några riktiga svar.

Anf. 189 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Fru talman! Jag förstår om moderater i denna kammare tycker att man ska ge pengar till kommuner och landsting på ett sådant sätt att en del moderatstyrda kommuner kan använda pengarna till att sänka skatten, men det är inte mycket till konjunkturpolitik. Regeringen vill ge pengar till kommuner och landsting för att de ska anställa fler i syfte att bekämpa arbetslösheten.

Det är något uppseendeväckande om Kristdemokraterna nu ansluter sig till den moderata falang som vill utforma ett stöd så att det kan användas exempelvis till skattesänkningar i Stockholms stad och på andra ställen där man i första hand väljer just skattesänkningar före ett värnande och en utbyggnad av välfärden.

Det är ett faktum att det är ett finansierat förslag just därför att det finns en stark offentlig ekonomi, därför att det finns ett överskott i den offentliga ekonomin – ett överskott på närmare 5 % i förra årets resultat. Vi har varje år med råge klarat inte bara utgiftstaken utan också de överskottsmål som satts upp. Detta har gett oss möjligheter att driva konjunkturpolitik på det här sättet och att se till att tusentals nya lärare och tusentals nya sjuksköterskor, hemvårdsbiträden, hemtjänstbiträden och mycket annan kommunal personal kan anställas under det här året som ett led i arbetslöshetsbekämpningen.

Det är lite märkligt om Per Landgren inte tycker att det är reformer. För vanliga människor är det faktiskt fråga om reformer. Om man kan få en lärare till i skolan eller en sjuksköterska till är det väldigt positiva reformer. Om Per Landgren med reformer menar att man ska göra de strukturreformer som en del borgerliga partier föreslår och som oftast innebär att de sjuka och de arbetslösa ska betala ännu mer för sin arbetslöshetsförsäkring och få försämrad sjukersättning eller försämrad standard exempelvis på läkemedelsområdet – det är vad t.ex. Moderata samlingspartiet föreslår – är det strukturreformer som i alla fall jag betackar mig för.

Anf. 190 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det är en beklämmande argumentering som vi hör från finansministern. Det är synd att det inte går att föra en intellektuellt mer hederlig diskussion om den här propositionen. Det är ju bara luftpastejer som kommer oss till del. Just därför ska jag inte ytterligare gå in på just dessa som finansministern slängt omkring sig. I stället ska jag ta fasta på några konkreta saker i propositionen.

Den första saken är väldigt viktig, och detta är något som jag efterlyste i mitt inledningsanförande. Låt oss få en redogörelse från finansministern om vilka kontakter som har förevarit med EU-kommissionen angående det här förslaget förenlighet med EU:s regler om konkurrensneutralitet! Jag tar upp den saken mot bakgrund av att kommissionär Monti har skrivit ett brev till ledamoten Anna Kinberg. Vad som står i det brevet och vad finansministern kommer att svara är avgörande för om vi nu över huvud taget kan gå till beslut i det här ärendet.

Den andra saken som jag vill ta upp med finansministern är följande. Finansministern säger att det stöd som han har kreerat är så utomordentligt bra till sin utformning. Detta leder väldigt lätt till slutsatsen att finansministern umgås med planer på att ratta över stödet till kommuner och landsting enligt de här principerna.

Jag förstår att det skulle vara relativt geschwint, för då kommer plötsligt stödet till kommuner och landsting att gå på inkomstiteln. Man får minskade intäkter. I det läget kommer man att få minskade utgifter – kommunbidraget kommer då inte att redovisas på utgiftssidan. Det är tydligen den vägen som man nu vill börja gå. Man har dessutom fräckheten att påstå att detta är förenligt med den budgetlag och den bruttore-

dovisning av utgifter som föreskrivs. Jag vill ha en bekräftelse på om det verkligen är så att finansministern vill fortsätta på den enligt propositionen inslagna vägen.

Anf. 191 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Inte med ett ord berörde Lennart Hedquist behovet av att göra stora insatser för att möta hot om en växande arbetslöshet i Sverige liksom risker för en växande arbetslöshet i Europa. I stället koncentrerar Lennart Hedquist sig helt på en teknisk diskussion. Jag kan förstå att man – om nu Lennart Hedquist representerar Moderata samlingspartiet som här i riksdagen lagt fram så många förslag och det handlar om att kunna pressa upp arbetslösheten från 4 % till 7 % – inte är särskilt intresserad av ett regeringsförslag som innebär att vi ska pressa tillbaka arbetslösheten.

Vårt förslag syftar till att försöka hålla undan arbetslösheten. Men om man, som Lennart Hedquist gör, representerar ett parti som snarare tycker att man kan rycka på axlarna om arbetslösheten går upp, bryr man sig självfallet inte om den typen av diskussioner.

Vår bedömning – det gäller då Lennart Hedquists påpekanden om sänkt skatt och om EU-kommissionen – är att vi inte har ansett oss behöva gå till EU-kommissionen vare sig när vi har sänkt skatten för individer eller för företag eller när vi har sänkt bokmomsen.

Vi har gjort den bedömningen att det är förenligt med de gällande reglerna. Om vi som ett led i konjunkturbedömningen stärker kommunernas ekonomi under ett år via den teknik som vi föreslår är vår bedömning att det är förenligt med de regler som Europeiska kommissionen har. Europeiska kommissionen har naturligtvis all anledning att se till att medlemsstaterna också försöker bekämpa en försämrad konjunktur och se till att trycka ned arbetslöshetsrisker.

Till sist vill jag säga till Lennart Hedquist att vi stöder kommunerna på många olika sätt. Insinuationen att vi skulle vilja gå över till att använda bara just den här tekniken för allt kommunstöd i fortsättningen faller på sin egen orimlighet. Vi stöder kommunerna på utgiftssidan, vi stöder kommunerna via olika typer av skatteinkomster som de får ytterligare förstärkta. Vi stöder kommunerna genom utjämnningssystemet. Det är många olika tekniker som vi använder för att se till att kommuner och landsting kan bygga ut sin välfärd.

Anf. 192 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Herr talman! När det stödet lovprisas så mycket av finansministern får man det intrycket att det är en form som ska återkomma.

Låt mig i stället ta upp frågan om kontakterna med EU-kommissionen. Det är inte sänkt skatt som man ska fråga kommissionen om utan om förslagets förenlighet med EU:s konkurrensregler. Där vill jag veta i vilken utsträckning regeringen har varit i kontakt med kommissionen, presenterat förslaget och fått accept på det – det mot bakgrund av vad Anna Kinberg snart kommer att läsa upp beträffande vad kommissionären Monti preliminärt har sagt. Men före det vill jag ha ett besked från finansministern på den punkten.

Sedan tycker jag att det är lite uppseendeväckande att finansministern fortfarande inte tycks kunna skilja på konjunkturen för offentligt an-

Prot. 2001/02:90
4 april

*Ett tillfälligt
sysseledningsstöd
till kommuner och
landsting*

ställda. Där utfärdas nästan inga varsel alls över hela landet, medan det däremot är väldigt många varsel på den privata sidan, mot bakgrund av sviktande konjunktur och att regeringen inte har tagit itu med de strukturella problemen i Sverige. Vi har alltså snarast ett behov av att stödja företagsamhet och den privata sektorn framför att ge ett s.k. tillfälligt sysselsättningsstöd på den kommunala sektorn, där det ju inte förekommer några varsel. Jag tycker att finansministern skulle kunna diskutera varför man har valt att sätta in ett sysselsättningsstöd för den sektor där det inte förekommer några varsel.

Anf. 193 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Om amerikanska hushåll inte längre har råd att köpa dammsugare, gräsklippare eller motorsågar från Electrolux tror jag inte att det har så mycket att göra med de svenska strukturproblemen, utan det har faktiskt att göra med den dåliga amerikanska ekonomin. Vi hoppas naturligtvis att den amerikanska ekonomin ska friskna till så att det kan ge svensk industri bättre exportmöjligheter inför framtiden. Men det finns inga vattentäta skott mellan sysselsättningen i industrin och sysselsättningen i kommuner och landsting. Lennart Hedquist får det till ungefär som om det var två skilda arbetsmarknader. Det går strömmar mellan dessa två arbetsmarknader. Därför stöder vi det privata näringslivet och företagen, inte minst småföretagen, genom att hålla uppe en hög efterfrågan. Det gör vi via skattesänkningar, maxtaxan och många andra reformer som ger svenska hushåll mer pengar i plånboken det här året och som gör att de kan efterfråga svenska företags varor och tjänster i större omfattning som en ersättning för den dåliga amerikanska och annan internationell efterfrågan.

I ett läge där vi vet att kommuner och landsting behöver anställa nya lärare, sjuksköterskor och hemtjänstpersonal åren framöver, är det en poäng att tidigarelägga dessa anställningar, i varje fall för oss som tycker att det är en viktig välfärdssektor och viktiga välfärdsanställningar. Det gäller att se till att kommuner och landsting också får de pengarna. Jag lutar, i motsats till Lennart Hedquist, ganska mycket på att kommuner och landsting använder de här pengarna på ett sådant sätt att man inte diskriminerar någon, dvs. att man låter den egna verksamheten och det man köper upp av entreprenörer få samma behandling på samma sätt som hittills. Jag har inget skäl att misstro kommuner och landsting. Lennart Hedquist får göra det på egen hand i så fall. Jag har inget skäl att misstro att kommuner och landsting i det här fallet inte skulle iaktta konkurrensneutralitet med de pengar som från statens sida ställs till förfogande för kommuner och landsting.

Anf. 194 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Jag tog upp i mitt anförande att vi tycker att det är viktigt att stärka kommunsektorn utifrån perspektivet att det finns flera jämförelser som visar att lönerna i kommunsektorn har släpat efter. Vi vet att det är väldigt många kvinnor som arbetar i kommunsektorn. Ett sätt att höja kvinnolönerna är att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för kommunsektorn. Där ställde jag en fråga om finansministern i det här sammanhanget delar vår uppfattning, att det är viktigt med statliga resurser för att höja kvinnolönerna i kommunerna. Vi kan tänka oss att ha

någon form av mål för detta. Den här eftersläpningen kan röra sig om någonstans mellan 8 och 18 %. Då behöver vi arbeta mera effektivt, och då skulle ett mål, som vi har för sysselsättningen och arbetslösheten, kunna användas även i detta sammanhang. Jag vill gärna höra hur finansministern ser på de här frågorna.

Anf. 195 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Siv Holma är mycket väl medveten om att vi gemensamt de senaste åren har kunnat skjuta till ungefär 100 miljarder kronor till kommuner och landsting. Det är mer pengar än vad kommuner och landsting har fått på mycket länge. Kommuner och landsting har naturligtvis på egen hand fått bestämma hur de vill hantera de pengarna. Det är pengar som till tre fjärdedelar kommer från egna skatteintäkter, till en fjärdedel är ökade statliga bidrag av olika slag. Jag utgår från att Siv Holma i likhet med mig har uppfattningen att det är kommuner och landsting själva och arbetsmarknadens parter som ska hantera lönerna, det ska inte vara någon statlig inblandning i lönepolitiken i kommuner och landsting. Jag tror inte att vi har några delade meningar på den punkten.

Jag är naturligtvis också, som Siv Holma, orolig för att det inte bara är skillnader mellan mäns och kvinnors löner, utan jag ser också andra löneskillnader på arbetsmarknaden, som inte är bra och som leder till inkomstklyftor och ojämlikhetsproblem. Därför är det väldigt viktigt att vi via den offentliga sektorn kan försöka minska skillnaderna. Det kommer att kunna redovisas att det vi gör i form av skattepolitiken – skatt efter bärkraft som alla parter inte uppskattar men som jag vet att vi socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycker är en rimlig princip – och hela den offentliga välfärdssektorn, liksom transfereringar, bidrar till att minska klyftorna i samhället. Det vi kan göra från samhällets sida i form av en stärkt välfärdssektor och ökade transfereringar är ett sätt för oss som samhällsrepresentanter att minska skillnaderna. Sedan hoppas jag att arbetsmarknadens parter tar sitt ansvar, både i kommuner och landsting och på den privata sektorn, för att se till att vi får en mer jämställd löneutveckling.

Anf. 196 SIV HOLMA (v) replik:

Herr talman! Vi har en relativt lika grunduppfattning, att det är viktigt med den offentliga sektorns utrymme och volym för att kunna minska skillnaderna mellan klass och kön. Men vi har den uppfattningen att vi behöver vidta mera effektiva åtgärder så att löneskillnaderna mellan kvinnor och män inte ökar. De ökar faktiskt även om vi har gett de här pengarna till kommuner och landsting. Här behöver man mera av politiska målformuleringar. Jag inser att det inte är någon enkel match, men jag tycker att det vore en viktig politisk markering att ta upp en sådan diskussion.

Anf. 197 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Självfallet delar jag uppfattningen att vi ska ha en fortsatt diskussion på området. Även om Siv Holma inte kommenterade det utgår jag från att vi ändå är överens om att det inte ska ske via någon statlig inblandning i lönepolitiken, utan det måste arbetsmarknadens

parter få hantera. Sedan ska vi på det sätt som jag beskrev kunna hjälpa till med de insatser vi kan göra när det gäller barnbidrag och maxtaxan, som ju är viktig i sammanhanget för att stärka möjligheterna för exempelvis ensamstående med barn att få en bättre hushållsekonomi. Det finns många saker som man kan göra från samhällets sida och som kan komplettera det som arbetsmarknadens parter i sista hand har ansvaret för.

Anf. 198 ANNA KINBERG (m):

Herr talman! Jag har tagit med mig ett brev som jag hoppas att Bosse Ringholm vill ta med sig en kopia av. Det vill han naturligtvis inte. Då får han notera detta i snabbprotokollet i morgon. Jag ska nämligen ägna några minuter åt just den nonchalans som han har visat prov på.

I det här brevet kommenterar kommissionären för den här typen av frågor, Mario Monti, det förslag som nu behandlas i kammaren. I det här brevet besvarar han mina funderingar kring förslaget lämplighet ur konkurrenssynpunkt, dvs. enligt EG-rätten. Jag tog med mig brevet för att ha det som hjälp för att förklara för Bosse Ringholm att det kanske inte är en så bra idé att genomföra detta riktigt nu.

Det finns framför allt två skäl för att ifrågasätta detta. Det ena skälet är att det är otillåtet att upprätthålla sysselsättning. Det är visserligen tillåtet att stimulera ökad sysselsättning, men om det handlar om att upprätthålla sysselsättning – som är motivationen i betänkandet – är det tillåtet bara under mycket extrema omständigheter som t.ex. för att återställa skador efter naturkatastrofer i regioner där levnadsstandarden är särskilt låg. Även om det går att klaga högljutt om dagispersonalens löner är det inte de som avses utan andra mer extrema åtgärder. Det andra skälet är att det är snedvridande och därmed otillåtet att gynna kommunala anställningar framför privata.

Det här har vi debatterat hela dagen i dag, och det här debatterades vid den offentliga utfrågning vi hade för några veckor sedan. Vi konstaterar att privata aktörer får det svårare än de offentliga enligt detta förslag. Privata aktörer som verkar inom ramen för ingångna avtal, dvs. de valfrihetsprogram som redan finns, får ingen stimulans alls.

Så här får man nog inte göra. Om det är så eller inte vet vi inte än. Mario Monti skriver, till skillnad från Bosse Ringholms uppfattning, att han vill påminna om att enligt artikel 88, § 3, i EG-stadgan ska kommissionen i god tid informeras av medlemsstaterna för att hinna komma med sina synpunkter om sådana planer på statligt eller snedvridande stöd. Sverige bör icke genomföra de föreslagna åtgärderna innan denna procedur har resulterat i ett slutligt avgörande.

Det här var min fria översättning från engelska, och jag vill gärna delge Bosse Ringholm det här brevet.

Jag tycker att det här förslaget är nonchalant, och det är tvivelaktigt att genomföra förslaget som det föreligger nu. Men även om Bosse Ringholm skulle ha en annan uppfattning får jag väl i stället fråga hans partivänner till vilket pris ni är beredda att genomföra detta. Är ni t.ex. beredda att riskera att framåt höstkanten under ett valår tvingas ta tillbaka förslaget om det visar sig att förslaget strider mot EG-rätten? Eller kan ni tänka er att i alla fall först ta reda på hur det förhåller sig och följa EG-stadgan och faktiskt underställa förslaget prövning av kommissionen i stället för att göra tillvaron ännu osäkrare för både kommuner och privata

företag? Det vore ett minimalt anständighetskrav att faktiskt få ett svar på frågorna, om inte från Bosse Ringholm så från någon av hans partivänner, innan Sveriges riksdag kan fatta beslut på så dåliga grunder.

Anf. 199 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Jag har någon fråga till Anna Kinberg. Vad är det för förslag som ni har översänt till kommissionär Monti? Är det det förslag som riksdagen behandlar i dag eller är det någonting annat?

I det här sammanhanget vill jag referera till den offentliga utfrågning som finansutskottet genomförde den 12 mars, där bl.a. Per-Arne Sundbom från Konkurrensverket var en av de inbjudna. Konkurrensverket är den instans i Sverige som bevakar dessa frågor. Han sade följande: "När vi går igenom propositionen konstaterar vi att i den finns en klart uttalad ambition att villkoren ska vara konkurrensneutrala oavsett ägare eller associationsform. Det tycker vi är bra."

Anf. 200 ANNA KINBERG (m) replik:

Herr talman! Jag har sedan i höstas när det första ännu mer orimliga förslaget lades fram skickat ned diverse förslag. Det senaste som ligger till grund för det svar jag har fått är den proposition som vi behandlar i dag. Det är kanske inte Hans Hoff's men väl Bosse Ringholms material som ligger till grund för Mario Montis reaktion.

Jag ser på klockan att jag inte hinner fördjupa mig i den öppna utfrågningen om konkurrensneutraliteten, men jag konstaterar att den kritik som har framförts från t.ex. Almega och Svenskt Näringsliv har riktat sig mot bedömningen att de privata entreprenörerna får en lägre andel av sina kostnader tillgodosedda genom förslaget och att de som verkar inom ramen för ingångna avtal inte får en krona.

Själv tycker jag att detta är snedvridande. Hans Hoff behöver inte hålla med mig, men jag vill i alla fall att vi tar reda på hur det ligger till och följer EG-fördraget innan vi går till beslut.

Anf. 201 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Man konstaterade från Konkurrensverkets sida vid utfrågningen att förslaget var konkurrensneutralt.

Har kommissionär Monti tagit del av det utskottsbetänkande som vi i dag behandlar i Sveriges riksdag?

Anf. 202 ANNA KINBERG (m) replik:

Herr talman! Jag har skickat ned allt material som har kommit till mig som riksdagsledamot. Kabinettet bör vara väl informerat om allt det underlag vi har här i dag.

Jag kan avsluta med att å ena sidan jämföra Bosse Ringholms uttalande att han inte har ansett sig behöva gå till kommissionen och att förslaget inte har något som helst snedvridande effekt, å andra sidan att det i brevet jag har fått framhålls att det finns en klar risk för en snedvridande effekt och där det tydligt krävs att man faktiskt först vänder sig till kommissionen och kontrollerar att detta är förenligt med reglerna om snedvridande statsstöd.

Prot. 2001/02:90
4 april

*Ett tillfälligt
sysseletningsstöd
till kommuner och
landsting*

Anf. 203 GUNNAR HÖKMARK (m):

Herr talman! Först kan en viktig sak sägas, nämligen att i den här debatten har strävan varit att diskutera det konkreta betänkandet i dess olika delar. Sveriges finansminister har bemött frågorna, i en kaskad av skäll mot propositionen, med att också skylla ifrån sig allt vad gäller den ekonomiska utveckling vi ser i dag.

Sakläget är att vi nu kan räkna med att ha ett underliggande budgetunderskott för nästa år på 60 miljarder kronor. Det är en mycket snabb tillväxt, liksom vi har en mycket snabb tillväxt av både beslutade utgifter och icke beslutade utgifter. Det är grunden för att vi redan i dag kan se tydliga risker för att utgiftstaken för både i år och nästa år kommer att sprängas.

Det är mot den här bakgrunden som vi har riktat kritik mot att regeringen nu tillför ytterligare en utgift men inte redovisar den som en utgift. Det tillkommer i budgettricksandet ungefär 10 miljarder kronor som i praktiken har lagts dolt ovanför budgettaket. Det här visar att vi har en regering som håller på att tappa kontrollen över utvecklingen av den ekonomiska politiken.

Häromdagen kunde vi konstatera genom läckor i arbetet med vårpropositionen att regeringen misslyckas med att nå alla sina mål: tillväxten, sysselsättningen, arbetslösheten, skattetrycket, sparandet i de offentliga finanserna och det statliga underskottet.

Det här beror inte på att varningarna inte har riktats rätt utan det beror på att man för ett år sedan avvisade alla varningar och i stället låtsades som om ingenting hade hänt. I stället lade man på nya utgifter. Nu är man här. Nu ska man ett år efter konjunkturedgången, på botten av konjunkturen, bedriva konjunkturpolitik. Det ska ske inom ett område där vi inte har växande arbetslöshet utan tvärtom sysselsättningen är förhållandevis stabil.

Herr talman! Det här förslaget, och även betänkandet, har i sak blivit strimlat här i dag.

Då finns det en fråga som kvarstår som Anna Kinberg har rest, nämligen frågan om konkurrenssnedvridningen. Det är uppenbart att det förslag som finns missgynnar de kommuner som har anlitat privata alternativ i olika omfattning.

När finansministern fick klart för sig att denna fråga skulle tas upp och att det skulle bli en debatt också om detta lämnade han bara kammaren. När det gäller Lennart Hedquists fråga i detta ärende, om det hade varit någon kontakt, undvek han i princip att diskutera den fråga det gäller. Frågan är alltså inte om man får sänka skatt eller ej – det är inte den fråga som är uppe – utan om detta är en konkurrenssnedvridning som är förenlig med EU-rätten.

Detta gör, herr talman, att jag anser att det här ärendet måste beredas ytterligare. Vi har haft en debatt som har visat att i de delar ärendet är berett och behandlat uppfyller det inte kraven och håller inte måttet. Det lever inte upp till de krav som regeringen själv ställer. Det missgynnar de kommuner som skulle behöva störst stöd. Det missgynnar privata alternativ. Det riktar sig inte till den del av arbetsmarknaden där problemen är stora. Det leder inte till ökad tillväxt. Det är på en konjunktrens botten man nu försöker föra politik. Det har visat sig klart.

Den fråga som nu har rests här har inte fått något svar, inte av Bosse Ringholm, som bara lämnade kammaren, och inte av andra socialdemokratiska företrädare, som bara hade frågor att ställa om vilket material som kommissionen har kunnat se på. Svaret på den frågan är att det är regeringens proposition, som också betänkandet bygger på.

Mot den bakgrunden yrkar jag på återremiss av detta betänkande.

Anf. 204 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! När man lyssnar till Gunnar Hökmark kan man konstatera att det värsta är illa, och ännu värre är det egentligen. Det handlar väl också lite om vilka ambitioner man har på välfärdsområdet och om att värna de jobb som finns inom välfärdsproduktionen, inom skolan, vården och omsorgen.

Nu yrkar man på återremiss, och jag vill yrka avslag på det, med hänvisning till det som Konkurrensverkets företrädare uttalade den 12 mars vid den offentliga utfrågning som finansutskottet genomförde. Där sade han: ”När vi går igenom propositionen konstaterar vi att det i den finns en klart uttalad ambition att villkoren ska vara konkurrensneutrala oavsett ägare eller associationsform. Det tycker vi är bra.”

Jag yrkar avslag på återremissyrkandet.

Anf. 205 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Herr talman! Först vill jag säga en sak till Hans Hoff: Försök lyfta debatten lite mer från finansministerns nivå. Han hävdade här i kammaren att oppositionen vill ha högre arbetslöshet och sämre välfärd. Det är med förlov sagt inte värdigt en riksdagsledamot att föra debatten på det viset. Höj debatten från Bosse Ringholms nivå!

Såväl ni som vi vill ha så låg arbetslöshet som möjligt och vill ha så bra välfärd som möjligt. Vi försöker diskutera hur vi på bästa sätt når dit. Där kan vi se att den politik som nu har förts har lett till växande arbetslöshetsproblem. Vi har fäst oss på en högre nivå av jämviktsarbetslöshet. Det är fler människor som har kommit ut från arbetsmarknaden och fler människor som inte går till jobbet varje dag, bl.a. på grund av sjukfrånvaro och andra effekter på arbetsmarknaden. Granska den utvecklingen kritiskt och ha klart för er att vad vi från andra partier vill är att pröva hur man kan nå fram på ett bättre sätt, därför att vi underkänner de resultat som nu har uppnåtts.

När det gäller frågan om Konkurrensverket, herr talman, hävdade dess företrädare vid utfrågningen följande: ”Just nu är det här ingen lätt fråga.” Han fortsatte: Det beror på att frågorna när det gäller övervakning och tillsyn är splittrade på en mängd olika myndigheter. Det är ingen lätt fråga.

Just mot den bakgrunden är det rätt rimligt att man ger sig tid att granska detta ytterligare.

Jag såg att Hans Hoff nickade och höll med mig om att det inte är en lätt fråga. Jag begär inte att Hans Hoff ska yrka bifall till återremissyrkandet, men han kanske med öppet sinne kan gå till ett nytt sammanträde med finansutskottet för att vi ska kunna skärskåda förslaget och se till att föra en politik som är bra för både välfärden och arbetslösheten. Jag är övertygad om att Hans Hoff vill detta samhälle väl, och jag tror att det

*Ett tillfälligt
sysseledningsstöd
till kommuner och
landsting*

vore bra om Hans Hoff och Bosse Ringholm inte gav uttryck för förakt för andra partiers väljare – de vill också väl.

Anf. 206 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Värderade kolleger som fortfarande är kvar i kammaren under denna del av debatten! I början av november höll Socialdemokraterna partikongress, och då utlovades att det skulle komma mer pengar till kommunerna. Den 21 november, någon vecka senare, fattade vi beslut om budgeten för innevarande år. Då fick vi borgerliga representanter reda på att hur det skulle bli med detta stöd behövde vi inte bekymra oss om då, utan det skulle vi få reda på när tilläggsbudgeten kom. Tilläggsbudgeten kommer om ungefär 14 dagar. Då kommer också den vårproposition som regeringen enligt budgetlagen ska lägga men som vi fram tills nyligen har fått höra att man inte tänkte lägga. Men den ska tydligen komma i alla fall. Då ska vi ta en debatt med Bosse Ringholm, om han är här, om konjunkturpolitik och strukturpolitik.

Men nu gäller det detta specifika sysselsättningsstöd. Det ska vi fatta beslut om den 4 april, alltså 14 dagar innan tilläggsbudgeten kommer.

Det är klarlagt på längden, bredden och tvären att det här är ett rent budgettricksande därför att regeringen inte har utrymme under utgiftstaket. Det är också helt klarlagt att vi egentligen har ett underskott i statsfinanserna för i år.

Det är också entydigt klarlagt att anledningen till att den här modellen sägs vara väldigt effektiv är just att det inte finns något utrymme under utgiftstaket. Annars är det helt befängt att påstå, som man gör både i utfrågningen och i betänkandet, att det skulle ligga någon högre effektivitet i att införa en tillfällig lag om en särskild kreditering hanterad av Riksskatteverket än att ha ett vanligt, generellt statsbidrag. Såvitt jag kan bedöma måste det vara den enklaste sak i världen att organisera det den vägen. Det här är däremot väldigt krångligt.

Sedan kommer vi till vad som är själva syftet. Jo, det skulle vara att motverka varsel, hindra uppsägningar och tidigarelägga anställningar. Några fakta i målet finns inte i propositionen. I den utfrågning vi hade framkom det däremot tydligt att det knappt har varit några varsel i kommunsektorn. Enligt AMS-chefen finns det ingen personal att anställa inom vård, skola och äldreomsorg.

Jag vill bara citera vad AMS-chefen sade på den utfrågningen: ”Det finns behov inom administrativa yrken. Det finns behov inom vägverkssamhet, vidare inom elsidan och energiverksamhet. Där ser vi att det finns förutsättningar att anställa utan att kompetens och yrkesbehörighet är en flaskhals.”

Då blir helt plötsligt logiken glasklar när vi hör Bosse Ringholm tala om de amerikanska hushållen som inte har råd att köpa Electroluxdamsugare och de varsel som har varit i den privata industrisektorn här i Sverige. Det är naturligtvis till svenska dammsugarförsäljare som nu ska börja jobba inom elsidan i kommunerna som det här ska gå. Men det är ju inte vad ni försöker slå i väljarna.

Vi i Folkpartiet liberalerna ser mycket allvarligt på situationen inom förskoleverksamheten, inom sjukvården och inom skolan. Vi ser att det finns mycket stora behov av att förbättra villkoren för personal för att man ska kunna locka, attrahera, behålla och rekrytera sjuksköterskor,

förskollärare och lärare och se till att de får anständigt betalt för sina arbetsinsatser. Men det här är så fel alltihop. Det här är inget svar på alla de frågor som ställs ute i verkligheten.

Därför, herr talman, yrkar jag dels bifall till återremissyrkandet, dels, om det skulle falla, bifall till de reservationer som Folkpartiets representant Bo Könberg har ställt sig bakom i betänkandet.

Anf. 207 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Vi behandlar här finansutskottets betänkande nr 25 om ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting. Vi kristdemokrater är inte emot de 3 miljarder som här föreslås till kommunsektorn – tvärtom. Vi föreslog i anslutning till budgetpropositionen just en ökning av det generella stödet till kommunsektorn med 3 miljarder kronor. Detta avslogs, herr talman, av socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister i skön förening med motiveringen att något sådant stöd, några sådana extra resurser, inte behövdes.

Vad som förvånade mig var finansministerns anförande här i kammaren tidigare. Han sade: Vi har skjutit till ca 100 miljarder kronor till kommunsektorn under senare år. Detta besked måste få representanter för den svenska kommunsektorn, Kommunförbundet och Landstingsförbundet, att höja något på ögonbrynen, eftersom den rapport som lades fram i slutet av mars från Kommunförbundet visar på något helt annat. Den visar på att kommunerna är tillbaka i ett krisläge och att verksamheterna i skolan och omsorgen i själva verket är hotade. Regeringen har gett med ena handen, och man har tagit tillbaka med andra handen. Man räknar med en real resursminskning i år på ungefär 1 000 miljoner kronor för kommunerna om man tar hänsyn till den urholkning av regeringens satsningar som priser, löner och moms systemet har bidragit till.

Herr talman! 2005 kommer resursminskningen att uppgå till nästan 4 miljarder kronor, enligt Kommunförbundet, om inga nya beslut tas.

Finansministern talar om amerikansk ekonomi. Det är patetiskt när vi vet att tillväxtkraften i svensk ekonomi har varit trendmässigt sämre än exempelvis resten av OECD-länderna under 30 års tid. Man sitter då bara och väntar på konjunkturvändningar, vändpunkter. Det är ungefär som när Allan Larsson inför 1991 års val såg vändpunkten i konjunkturen. Det en svensk finansminister borde göra är just att ta itu med de strukturproblem som flera talare tidigare har nämnt. Det avfärdas nästan föraktfullt av finansministern.

Det anmärkningsvärda är att finansministern under den tid som han var ordförande i Ekofin, genom EU, i just den egenskapen föreslog ett stort antal sådana här strukturreformer. Sedan avvisar han dem själv, närmast föraktfullt, i egenskap av svensk finansminister. Det gäller exempelvis reformer på arbetsmarknadsområdet. Jag minns inte exakt vilken formulering han använde, men det är alltså en mycket anmärkningsvärd situation att landets finansminister ser tillfälliga sysselsättningsstöd till kommunsektorn som den långsiktiga medicin som Sverige behöver och att han avvisar de strukturreformer som EU-kommissionen, Världsbanken, IMF och samtliga fristående ekonomer har rekommenderat för svenskt vidkommande.

Sanningen är, herr talman, att statsskulden nu ökar. Arbetslösheten ökar. Kommunerna är tillbaka i ett krisläge där skolan och omsorgen är

*Ett tillfälligt
sysselsättningsstöd
till kommuner och
landsting*

hotade. Sjukskrivningarna skenar, och sysselsättningsmålet uppnås inte. Men regeringen är inte beredd att vidta de långsiktiga åtgärder som skulle kunna vända den här utvecklingen. Den magnecyl som delas ut är ett tillfälligt sysselsättningsstöd för landsting och kommuner. Detta är ynkedom.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

*Försvarsmaktens
personal*

11 § Försvarsmaktens personal

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU7

Försvarsmaktens personal (prop. 2001/02:10 delvis och prop. 2001/02:11).

Anf. 208 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Dagens och framtidens försvar står och faller med de människor som Försvarsmakten lyckas rekrytera och behålla. Owe Wiktorins, förre ÖB, självklara uttryck att människan är försvarets viktigaste resurs upprepas ständigt men kommer inte alltid till uttryck i praktisk handling.

I dag debatterar vi tyvärr bara *en* del av personalförsörjningen. Plikt- och frivilligpersonal finns inte på dagordningen. Det är bara att beklaga att regeringen än en gång har valt att behandla personalfrågorna styckvis och delat i stället för i ett sammanhang där kloka värderingar och avvägningar kan göras samtidigt.

När försvarspolitikerna nu byter verksamhetsidé och det mobiliserande massförsvaret successivt ska ersättas med en mer allsidig och flexibel organisation – så är det ju tänkt i alla fall – krävs omtanke på en mängd olika områden. Jag har tidigare här i kammaren redovisat min uppfattning, att inga stenar får ligga ovända om processen ska lyckas. Ett modernt försvar med en delvis helt annan inriktning än det kalla krigets ganska ensidiga fokus på ett sovjetryskt angrepp kräver naturligtvis helt andra lösningar än dem som byggde på förrådsställningens och hemförlovnings principer.

Självklart kan ett värnpliktsutbildningssystem och ett värnpliktsystem från 1960 och en befälsordning från tidigt 70-tal inte uppfylla dagens krav. Många av systemen och principerna på personalområdet är byggda för en annan tid och för en annan försvarsidé.

De här inledande konstaterandena kanske ger intryck av att jag tycker att regeringens proposition är urbotat dålig. Så är inte fallet – tvärtom. I många avseenden pekar den, på grundval av det gedigna arbete som har lagts ned av Personalförsörjningsutredningen, tydligt framåt. Därmed uppfylls försvarsutskottets snart tio år gamla krav på en samlad redovisning av personalförsörjningssystemet, om man nu bortser från frågorna om de värnpliktiga och frivilliga som borde behandlats i sammanhanget.

Propositionen innehåller en hel del intressanta idéer. Många innebär ett bejakande av krav som jag och mina moderata kolleger fört fram i tidigare riksdagsbehandling av personalfrågorna. Till dem hör en om-

prövning av nuvarande befälsordning till förmån för ett flerkarriärsystem, direktrekrytering av yrkes- och reservofficerare och en genomgripande skolutredning som ser över såväl röd tråd som innehåll och organisation av den militära skolverksamheten. Men det finns också en tydlig avsikt att reformera tidigare stela former för rekrytering, utveckling och befordran av både reservofficerare och yrkesofficerare.

Införandet av ett flerkarriärsystem för yrkesofficerare är en nödvändighet men inte bara på de högre nivåerna, som i första hand föresvävat Personalförsörjningsutredningen. Också karriärvägar som tidigt inriktas mot specialiserad trupp-, flyg- och sjötjänst borde möjliggöras. Kontinuiteten och kvaliteten i våra alltmer komplicerade förband kräver en ryggrad av genuint erfarna specialister, fackmän och utbildare. En karriär mer inriktad på fackmanna- och utbildarbanan bör alltså införas parallellt med dagens helt generella inriktning.

Införandet av ett fänriksår för reservofficersaspiranterna för att öka antalet ”unga trupputbildare i förbandsproduktionen” löser kanske volymmässigt en del problem, men det är en riskfylld väg. Då införs bakvägen en pedagogiskt ofullständigt utbildad yrkesgrupp, vilket tillsammans med den avsaknad av rutin och kontinuitet som finns redan i dag i en hel del av utbildningsarbetet riskerar att försämra utbildningssäkerheten och därmed ytterst drabba både utbildningens kvalitet och de värnpliktigas säkerhet.

En grundläggande skolutredning, från ax till limpa, som nu tillsätts är ett bra första steg. Inte minst bör den försvarsmaktsgemensamma grundläggande officersutbildning som infördes 1999 omprövas. En utbredd oro vad gäller den nyligen införda utbildningsgången handlar om de unga officerarnas begränsade förmåga att föra befäl över och inom sina typförband i insatsorganisationen.

En officers kärnkompetens, oavsett nivå, gäller förmågan att leda väpnad strid. Alla försök och förslag som i praktiken urholkar den kompetensen måste avvisas och motarbetas. Helt avgörande är dessutom att övningstillfällen ges i en helt annan omfattning än i dag och under de senaste åren. Om nuvarande utveckling fortsätter kommer det mycket snart att saknas erfarna befäl på kompani-, bataljons- och brigadnivå. Om ingen kan den väpnade stridens hantverk finns det heller ingen möjlighet att ta tillbaka förlorad förmåga. Det man inte kan kan man nämligen inte återta.

Jag vill dessutom redan nu höja ett varningens finger för en treårig grundläggande officersutbildning som kan riskera att urvattna det kanske bästa exemplet på livslångt lärande, en återkommande växling mellan praktisk tjänstgöring och teoretiska studier som präglar officersutbildningen i de allra flesta länder. Inte minst i en snabbt föränderlig värld är det tveksamt om man verkligen ska förlägga huvuddelen av officersutbildningen till karriärens början. Den prövning av studiemedelsfinansiering av officersutbildningen som aviseras i propositionen är sannolikt heller ingen framkomlig väg. En statlig inomverksutbildning med endast en tänkbar arbetsgivare – alla andra, t.ex. utländska, är t.o.m. lagligen förbjudna – bör även fortsättningsvis kunna finansieras med förmåner motsvarande värnpliktsersättningen. Utbildningen kommer ju genom pliktssystemets utformning staten till nytta alldeles oavsett hur länge individen stannar i aktiv tjänst.

I en enda fråga står utskottsmajoriteten och minoriteten direkt emot varandra, och det beklagar jag. Det finns nämligen ett uttalat behov av korttidsanställda soldater och sjömän såväl mot bakgrund av motiv som anges i propositionen – flygtidsproduktion, säkerhet i personalförsörjningen när det gäller internationella insatser och förstärkning av utbildningsverksamheten – som mot bakgrund av det övergripande behovet att utveckla kvalitet och beredskap i mer aktiva stående förband.

Jag menar att vi utan ett övergivande av gamla förbandsutbildnings- och förbandsomsättningsprinciper aldrig kommer ifrån att varje utbildningsår i de värnpliktsintensiva delarna av försvaret innebär att man uppfinner hjulet på nytt. Utvecklingen av taktik och stridsteknik, men också förbandens och officerarnas förmåga, drabbas av det traditionella systemet för förbandsproduktion. Förbanden måste i framtiden finnas levande, bemannade och utbildade under längre tid än i dag för att de ska kunna utveckla verklig effekt. Rullande omsättning av värnpliktiga bör prövas i syfte att det i förbanden kontinuerligt ska finnas en ryggrad av människor som faktiskt kan sitt jobb.

Korttidsanställda soldater och sjömän är en förutsättning för denna idealbild av levande förband i verksamhet. Andelen anställda i våra förband måste därför öka. Också de internationella insatserna talar entydigt för det. När regeringen dessutom i propositionen öppnar för en förkortad grundutbildning av värnpliktiga ter sig en komplettering av värnplikten med korttidsanställda soldater och sjömän än mer angelägen.

Regeringens idé om beredskapssoldater löser ett helt annat problem. De behövs för att hålla hög beredskap i förband med internationella uppgifter, men de är inte utbytbara mot kontinuerligt tjänstgörande soldater i den arbetande organisationen. Med korttidsanställda soldater och sjömän utnyttjar man den dyrbara utbildning de värnpliktiga får under sin grundutbildning, och utbildningen bidrar till organisationen under längre tid.

En annan viktig fråga som diskuterats länge i utskottet är om officerarnas tjänstgöring i väpnad styrka utomlands ska likställas med tjänstgöring i det nationella försvaret. Debattens vågor har gått heta under de senaste åren, och regeringen har valt den något prosaiska och försiktiga vägen genom en successiv jämställning av tjänstgöringsskyldigheten, med den aviserade avsikten att införa denna skyldighet i nya anställningsavtal.

Utskottet har i sitt betänkande valt att gå ett steg längre. I en situation där deltagande i internationella fredsfrämjande insatser varit en huvuduppgift för Försvarsmakten och totalförsvaret som helhet är det orimligt att enskilda anställda tvingas söka tjänstledighet från Försvarsmakten för att utöva en av yrkets viktigaste uppgifter.

Nuvarande reglering är en kvarleva från ett förgånget försvar och en passerad säkerhetspolitisk situation. Det är försvarsutskottets enhälliga uppfattning att tjänstgöring också i fredsfrämjande insatser utomlands är en naturlig del och därmed en skyldighet för yrkesofficerarna, även om vi har lite olika synpunkter på retroaktiviteten.

Officersyrket kan lika lite som andra yrken utövas à la carte efter den enskildes önskemål om vilka arbetsuppgifter han eller hon vill utföra. Det är heller inte rimligt att, som man gör genom dagens frivillighet, lägga hela ansvaret för tjänstgöringen utomlands på den enskilde. Försvarsutskottet föreslår av olika skäl inte lagreglering av tjänstgörings-

skyldigheten, men uttalar sin tydliga mening. Jag hoppas att det budskapet går fram till såväl officerskåren som Försvarsmakten och de fackliga organisationerna. Det ankommer nu främst på arbetsgivaren att genom arbetsledningsbeslut och kollektivavtal se till att det blir verklighet.

För egen del tycker jag att det skulle kännas märkligt om de anställda efter denna tydliga meningsyttring inte accepterar och respekterar detta nya förhållningssätt.

Lika självklart som detta är för mig, lika självklart borde det vara att en utökning av officerarnas tjänstgöringsskyldighet inte kan vara gratis. Förmåner och villkor – t.ex. hemresor – försäkringsskydd och familjestöd är absolut nödvändiga förutsättningar för att ens börja andas om införandet av en tjänstgöringsskyldighet. Så länge officerarna söker tjänstledigt från försvaret för att jobba i utlandsstyrkan kommer heller aldrig något verkligt förhandlingstryck att skapas. Så lika villkor som möjligt bör gälla för övningar och umbäranden i Sverige och utomlands.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis ta upp en viktig men i det stora hela hittills ganska undanskymd fråga, nämligen den om tolerans och mångfald i Försvarsmakten. Förändring av attityder kan visserligen inte lagstiftas, men lagstiftaren kan sända en tydlig signal om att vissa attityder inte är förenliga med ett demokratiskt samhälle präglad av mångfald.

Ett antal undersökningar de senaste åren har visat att Sveriges största statliga myndighet fortfarande har en lång bit kvar innan man blir vad som skulle kunna beskrivas som en arbetsplats präglad av mångfald och öppenhet. Försvarsmakten har emellertid inför utskottet redovisat det arbete som pågår inom myndigheten för att förändra attityder i organisationen.

ÖB deklarerade tydligt den 15 februari i år att han personligen kommer att engagera sig i varje fall av diskriminering som sker inom Försvarsmakten på grund av någons sexuella läggning. ÖB gjorde denna deklaration samtidigt som ett nätverk för homosexuella samt transpersoner i Försvarsmakten presenterade sig. ÖB:s uttalande är välkommet men måste omsättas i praktiken i hela Försvarsmakten. Det har tidigare visat sig, avseende målet att få in fler kvinnliga officerare till försvaret, att det är mycket svårt att gå från ord, planer och program till verklig handling.

Jag menar att Sverige och Försvarsmakten inte har råd med att det över huvud taget finns en tvekan bland unga kvinnor, invandrare och homosexuella inför att välja Försvarsmakten som arbetsgivare på grund av att det inom denna alljämt finns förlegade attityder. Personalförordningsutredningen har också pekat på detta.

Kampen om de allra mest lämpade och begåvade ungdomarna är en avgörande fråga för försvarets framtida kvalitet, samtidigt som frågan har stor symbolisk betydelse. En organisation vars främsta uppgift är att med vapen i hand försvara vårt öppna och demokratiska samhälle och dess värden måste också vara ett gott föredöme i egen praktisk handling.

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla de reservationer som jag och mina partikamrater har påtecknat men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 4.

Anf. 209 STIG SANDSTRÖM (v):

Herr talman! Det betänkande som vi behandlar i dag är inte stort till volymen. Det är ändå principiellt mycket viktigt. Om man läser den korta

sammanfattningen framgår det att det handlar om ett nytänkande på många plan och en förhöjd ambitionsnivå för Försvarsmaktens personalpolitik.

Vid behandlingen av betänkandet har inte mindre än nio olika hemställanspunkter från Vänsterpartiet beretts. Men vi har endast en reservation, till vilken jag vill yrka bifall.

Varför har vi då endast en reservation med tanke på de många hemställanspunkterna som vi fört fram? Beror det på att vi är nöjda med beredningen och att vi fått våra yrkanden tillgodosedda? Ja, så är det faktiskt. Jag vill tacka mina kolleger i utskottet för ett gott samarbete i dessa frågor.

Jag vill bara kort nämna vad våra nio yrkanden handlat om.

Det första handlar om att lösa de avtals- och försäkringsfrågor som blir aktuella i samband med det civila försvarets förebyggande verksamhet internationellt sett.

Det andra yrkandet är ett förslag om hur freds- och konfliktforskning kan integreras inom det militära utbildningssystemet.

Det tredje yrkandet är ett förslag om hur kurser i arbetarskydd, arbetsmiljö och övriga preventiva åtgärder kan ingå i officersutbildningen.

Den fjärde hemställanspunkten är ett förslag om hur genusperspektiv kan integreras i officersutbildningen inom försvarets högskolor.

Den femte punkten handlar om att utarbeta och införa ett nytt anmälningssystem för anställda som bryter mot organisationens jämställdhetspolicy och policy mot sexuella trakasserier för att öka möjligheterna att uppmärksamma diskriminering grundad på kön.

En sjätte hemställanspunkt har varit att det som ett led i jämställdhetsarbetet ska upprättas en målsättning för hur stor andelen kvinnor av den totala personalstyrkan och bland de värnpliktiga ska vara varje år.

Den sjunde handlar om att Försvarsmakten ska införa genuskunskap och jämställdhetsarbete som en formell merit i tjänstgöringsomdömena och som kriterium för bedömning i nomineringsnämnderna.

För det åttonde har vi velat att man ska integrera ett genusperspektiv i utbildningen för utlandstjänst på Swedint.

Den nionde och sista hemställanspunkten är att ytterligare prioritera arbetet för jämställdhet mot diskriminering grundad på kön genom långsiktiga satsningar.

Nu har vi inte fått igenom allt detta till punkt och pricka, och därför har vi lagt fram vår reservation där vi upprepar vissa saker. Men i stort sett tycker jag att vi har fått bra gehör för våra synpunkter. Mycket är på gång inom Försvarsmakten när det gäller att förbättra skyddsfrågorna, försäkringarna, utbildningen, genusperspektivet, integreringsfrågorna m.m.

Speciellt glädjande tycker vi det är, vilket även Henrik nämnde, att ÖB Johan Hederstedt gett sitt kraftfulla stöd till det fristående nätverket för homo- och bisexuella samt transpersoner i försvaret, HoF. Nätverket består i dagsläget av en styrelse med åtta ledamöter och ett trettiotal medlemmar.

Vi tycker också att det är mycket bra att vi nu får en omvänd presumtion när det gäller utlandstjänstgöring, dvs. att det numera ska anses naturligt med utlandstjänst om inte särskilda skäl föreligger.

Vi är slutligen också mycket nöjda med att utskottsmajoriteten avvisar förslaget om att bakvägen, om än i liten skala, försöka skapa ett embryon till yrkesarmé.

Herr talman! Jag vill avsluta med att åter yrka bifall till vår reservation.
(forts. 13 §)

Prot. 2001/02:90
4 april

*Försvarsmaktens
personal*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU14 Demokrati för det nya seklet

Punkt 1 (Mål för demokratipolitiken)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

233 för utskottet

71 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 34 v, 37 kd, 16 c, 15 mp, 12 fp

För res. 1: 69 m, 2 -

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 3 (Subsidiaritetsprincipen)

1. utskottet
2. res. 3 (kd)

Votering:

265 för utskottet

39 för res. 3

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 68 m, 34 v, 16 c, 15 mp, 11 fp, 2 -
För res. 3: 1 m, 37 kd, 1 fp
Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 4 (Grundlagsutredning med underifrånperspektiv)

1. utskottet
2. res. 4 (c)

Votering:

287 för utskottet
16 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 69 m, 34 v, 37 kd, 15 mp, 12 fp, 2 -
För res. 4: 16 c
Frånvarande: 13 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 9 (Åldersgränsen för rösträtt)

1. utskottet
2. res. 10 (v, c, fp, mp)

Votering:

227 för utskottet
77 för res. 10

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 37 kd, 1 c, 1 -
För res. 10: 34 v, 15 c, 15 mp, 12 fp, 1 -
Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 26 (Krav vid entreprenadupphandling)

1. utskottet
2. res. 23 (v)

Votering:

268 för utskottet
35 för res. 23

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 69 m, 37 kd, 16 c, 15 mp, 12 fp, 2 -
För res. 23: 1 s, 34 v
Frånvarande: 13 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 2 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 28 (Insyn i fristående skolor)

Yrkanden:

1. utskottet
2. under överläggningen framställt särskilt yrk. (s)

Votering:

157 för utskottet

146 för yrk.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 5 s, 69 m, 37 kd, 17 c, 15 mp, 12 fp, 2 -

För yrk.: 112 s, 34 v

Frånvarande: 14 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Urban Ahlin, Marie Granlund och Monica Green (alla s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 34 (Direktvalda kommunalnämnder)

1. utskottet

2. res. 27 (v, c, fp, mp)

Votering:

227 för utskottet

78 för res. 27

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 37 kd, 2 -

För res. 27: 34 v, 17 c, 15 mp, 12 fp

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 40 (Indelningen i kommuner och landsting)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering

2. motiveringen i res. 29 (s, v)

Votering:

152 för utskottet

151 för res. 29

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 37 kd, 17 c, 15 mp, 12 fp, 2 -

För res. 29: 117 s, 34 v

Frånvarande: 14 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 42 (Folkinitiativ om folkomröstning)

1. utskottet

2. res. 31 (s, v)

Votering:

153 för utskottet

150 för res. 31

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 69 m, 1 v, 37 kd, 17 c, 15 mp, 12 fp, 2 -

För res. 31: 117 s, 33 v

Frånvarande: 14 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 43 (Beslutande folkomröstning)

1. utskottet

2. res. 32 (c)

Votering:

288 för utskottet

17 för res. 32

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 34 v, 37 kd, 15 mp, 12 fp, 2 -

För res. 32: 17 c

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 48 (Organisationsstöd)

Yrkanden:

1. utskottet

2. mot. K69 (kd, c, fp, mp)

Votering:

263 för utskottet

39 för mot.

2 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 33 v, 15 c, 14 mp, 11 fp, 2 -

För mot.: 1 v, 36 kd, 1 c, 1 mp

Avstod: 1 kd, 1 c

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 5 fp

Harald Nordlund (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Europakonventionen och regeringsformen)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

234 för utskottet

70 för res. 1

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 1 m, 34 v, 37 kd, 17 c, 14 mp, 12 fp

För res. 1: 68 m, 2 -

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 2 mp, 4 fp

Lennart Hedquist (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Värdekommission)

1. utskottet

2. res. 3 (kd)

Votering:

265 för utskottet

38 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 68 m, 33 v, 17 c, 15 mp, 12 fp, 2 -

För res. 3: 1 m, 37 kd

Frånvarande: 13 s, 12 m, 10 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 14 (Ombudsmännen under regeringen)

1. utskottet

2. res. 5 (s, v)

Votering:

158 för utskottet

144 för res. 5

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 6 s, 69 m, 37 kd, 17 c, 15 mp, 12 fp, 2 -

För res. 5: 110 s, 34 v

Avstod: 1 s

Frånvarande: 14 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Carina Hägg och Inger Segelström (båda s) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 23 (De gömda barnen m.m.)

1. utskottet

2. res. 13 (mp)

Votering:

288 för utskottet

16 för res. 13

1 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 69 m, 34 v, 36 kd, 17 c, 12 fp, 1 -

För res. 13: 15 mp, 1 -

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp

Punkt 29 (Rätt till domstolsprövning, m.m.)

1. utskottet

2. res. 16 (v, fp, mp)

Votering:

241 för utskottet

63 för res. 16

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 68 m, 37 kd, 17 c

För res. 16: 1 m, 34 v, 15 mp, 12 fp, 1 -

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 1 mp, 4 fp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU25 Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting

Återförvisningsyrkande (m)

Proposition ställdes först beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

För bifall räckte att *minst en tredjedel* av de röstande anslöt sig till detta.

Votering:

137 för bifall

168 för avslag

44 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att minst en tredjedel av de röstande hade bifallit återförvisningsyrkandet.

Kammaren hade således bifallit återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

För bifall: 69 m, 37 kd, 17 c, 12 fp, 2 -

För avslag: 119 s, 34 v, 15 mp

Frånvarande: 12 s, 12 m, 9 v, 5 kd, 1 c, 4 fp, 1 mp

Anf. 210 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! I betänkandet behandlas Försvarsmaktens viktigaste komponent och kompetensbärare, nämligen personalen. Övergången från ett invasionsförsvar till ett insatsförsvar kräver nya förutsättningar för personalförsörjningen. Ett mindre försvar, de nya hoten och de fyra huvuduppgifterna ställer förändrade och högre krav på kvalitet, beredskap och anpassningsförmåga.

Kunskap och färdighet som ingen eller få har eller har haft omöjliggör en långsiktig anpassning. Den nu rådande situationen med en försvarsmakt med låg verksamhetsnivå som får allt modernare materiel, men där officerare och värnpliktiga får allt sämre möjlighet att lära sig använda ny materiel är en ekvation som inte går ihop. I detta sammanhang vill jag särskilt betona en sak i det framtida militära skolsystemet: Officerarnas förmåga att föra befäl över sina typförband måste säkras. Förmågan till väpnad strid är ju en grundläggande förutsättning för att Försvarsmakten ska kunna hantera hela hotskalan.

Det är därför ett tydligt krav från Kristdemokraterna att utbildnings- och övningsverksamheten upprätthålls på en nivå som långsiktigt säkerställer en betryggande försvarsförmåga.

Jag ska citera Personalförsörjningsutredningen. Man skriver: ”Att skapa en fungerande insatsorganisation ställer krav på att samverka, samöva och samtänka.”

Vid ett hot behöver ett känsligt och högteknologiskt samhälle som Sverige en modern försvarsmakt med tillräcklig kapacitet i grundorganisationen och med god förmåga att behålla och inspirera kvalificerad personal.

Herr talman! I utskottet råder stor enighet om att totalförsvarsplikten alljämt bör vara grunden för personalförsörjningen. Vi bör ha en yrkesofficersutbildning som tillgodoser kvaliteten, tydliga rekryteringsmål för att öka andelen kvinnliga officerare och ett behovsprövat och attraktivt reservofficerssystem utifrån en helhetsbedömning av den enskildes förutsättningar. De civilanställdas kompetens ska också utnyttjas bättre. Den frivilliga försvarsverksamheten ska utformas med hänsyn till totalförsvarets ominriktning.

Herr talman! Kristdemokraterna anser att värnplikten ska göras mer attraktiv så att fler kvinnor väljer att göra värnplikt. Det är oacceptabelt att nästan 50 % av kvinnorna i det militära säger att de är utsatta för kränkande behandling av sina manliga kamrater.

Olika aktiviteter pågår för att öka andelen kvinnor både bland totalförsvarspliktiga som fullgör värnplikt och bland officerare. Stora insatser har gjorts, och görs, för att förbättra miljön också för kvinnliga värnpliktiga. Men fortfarande finns mycket att göra på det området. Framför allt måste synen på och attityderna till kvinnan ändras. Det handlar om ett arbete som börjar redan i hem och förskola. Trakasserier på grund av könstillhörighet kan inte accepteras i ett land som säger sig vilja arbeta för mänskliga rättigheter. Den självklara utgångspunkten är den mänskliga värderingen som värderar kvinnor och män lika.

En förutsättning för en ändrad attityd till kvinnan är att kraftåtgärder vidtas för att få ett slut på sextrakasserier och att den sociala miljön

*Försvarsmaktens
personal*

liksom arbetsmiljön präglas av hänsyn både till kvinnors och till mäns behov. Alla måste ges samma chans och inom försvaret användas efter sin förmåga.

Herr talman! Dagens tillämpning av värnpliktsystemet gör att den dyra investering i utbildning som ca 16 000 värnpliktiga får inte ger Försvarsmakten valuta för pengarna. Vårt tidigare mobiliserande massförsvar med i huvudsak nationella uppgifter omformas nu till en allsidig och flexibel insatsorganisation med uppgift att utföra ett bredare spektrum av uppgifter. Det nuvarande värnpliktsystemet räcker därför inte längre till för att lösa de nya uppgifterna. Kvalitet och beredskap är alltmer komplexa, och tekniskt komplicerade förband kräver längre utbildning och tjänstgöring.

För att kunna förbättra möjligheterna att personalförsörja de internationella insatserna, förbättra beredskapen och höja kvaliteten i verksamheten anser vi att Försvarsmakten ska kunna anställa den som nyligen fullgjort värnplikt. Kristdemokraterna anser, liksom Personalförsörjningsutredningen, att ett system med visstidsanställning av soldater och sjömän bör införas som omfattar högst 1 000 personer som anställs på högst två år. Försvarshögskolans undersökning visade att en så pass hög andel som 64 % av de värnpliktiga hade intresse av att ta en visstidsanställning. Jag yrkar bifall till reservation 4.

Herr talman! I ett särskilt yttrande kommenterar vi vår syn på tjänstgöringsskyldigheten för yrkesofficerare i internationell verksamhet.

Regeringen menar att tjänstgöring i den fredsfrämjande verksamhet som Försvarsmakten bedriver utomlands bör betraktas som en naturlig del av de anställdas yrkesutövning och att yrkesofficerare som nyanställs bör vara skyldiga att tjänstgöra i utlandsstyrkan. Redan anställda yrkesofficerare bör ges möjlighet att göra ett sådant åtagande.

Sedan 1996 har deltagande i internationell fredsfrämjande verksamhet varit en av Försvarsmaktens fyra huvuduppgifter. Enligt lagen om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands ska den personal som deltar i fredsfrämjande operationer anställas särskilt och ingå i utlandsstyrkan. Den särskilda anställningen är en markering att utlandsstyrkan ska rekryteras på frivillig grund.

Kristdemokraterna anser att för yrkesofficerare som nyanställs i fortsättningen bör anställningen innebära en skyldighet att tjänstgöra såväl inom som utanför Sverige i samtliga de uppgifter som Försvarsmakten har. Det får till följd att en yrkesofficer ska kunna tjänstgöra i utlandsstyrkan utan att vara tjänstledig från Försvarsmakten.

De yrkesofficerare som är anställda i dag har ingått ett anställningsavtal under andra förutsättningar än de som enligt förslaget kommer att anställas. Vi kristdemokrater avvisar därför vad utskottsmajoriteten anför om att yrkesofficerarna ska ha skyldighet att delta i all den internationella verksamhet som kan komma i fråga, inklusive fredsbevarande och fredsframtvingande verksamhet. Ett åtagande i utlandsstyrkan för redan anställda yrkesofficerare bör enligt vår mening vila på frivillighet. Redan anställda yrkesofficerare bör ges möjlighet att göra ett sådant åtagande.

Vi vill också betona att det är viktigt att skapa sådana förutsättningar som leder till att en utlandstjänstgöring blir ett naturligt val. Det gäller därför att göra den viktiga och säkerhetspolitiskt angelägna internationella verksamheten intressant. Den personal som skickas ut i världen i

fredsfrämjande missioner sänds ut på uppdrag av det svenska folket för att bidra till att skapa och upprätthålla den internationella freden och säkerheten. Kristdemokraterna anser därför att ett heltäckande trygghets- och förmånssystem bör utarbetas i samverkan med de fackliga organisationerna. Goda anställningsvillkor brukar ge snabba resultat!

Tjänstgöring i internationell tjänst bör i första hand och i största möjliga utsträckning ske med frivilligheten som grund och ske i nära samråd med den enskilde. Stor respekt måste t.ex. visas den enskilde när det gäller hänsyn till de egna familjeförhållandena.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis beröra det förslag att reducera officersrekryteringen år 2003 och 2004 med 300 per år som Försvarsmakten framför i sitt budgetunderlag för nästa år. Insatsorganisationen behöver många välutbildade och välmotiverade unga officerare för att bl.a. få fart på en högkvalitativ förbandsverksamhet. Rekrytering är ju en framtidsinvestering i kompetens.

Även om syftet med en minskad rekrytering är att få mer pengar till den kontinuerliga förbandsverksamheten kan beslutet bli kontraproduktivt genom att det om några år fattas officerare som leder, planerar och utvecklar verksamheten. Jag vill därför uppmana regeringen att allvarligt överväga andra metoder att rationalisera Försvarsmaktens verksamhet för att skapa mer utrymme åt den dagliga verksamheten.

Anf. 211 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Herr talman! Jag vet inte om jag kan bli ett avskräckande exempel för demokratin, men jag tänkte tala kort. Då kan jag kanske bli ett gott föredöme i kammaren.

Under punkt 1 om karriär- och utvecklingsmöjligheter står jag för en gemensam reservation med utskottets ordförande Henrik Landerholm och Moderaterna och anser att han verkligen har lagt fram synpunkterna här. Därför borde jag kanske tiga och samtycka.

När det gäller punkt 2 är det desto värre i kammaren i dag. Det är den vi i Folkpartiet liberalerna vill trycka på lite speciellt. När man åker runt som ledamot av försvarsutskottet och besöker det ena regementet efter det andra får man klart för sig att situationen för jämställdheten är urusel. Det är nästan skandal att se hur många som är kvinnor ute på våra regementen och andra militära plattformar. Vi i Folkpartiet är helt övertygade om att orsaken är rekryteringen och att ingen här i dag vågar ta steget och påstå att orsaken är att vi inte mönstrar alla lika och ger alla chansen att på samma villkor få provas för att vara med och försvara landet.

Det är en viktig fråga för Folkpartiet liberalerna både i jämställdhetspolitiken och i försvarspolitik. En mönstring av alla för att ta ut de bästa, oavsett kön, måste bli försvarspolitik för samtliga partier. Vi hoppas, tror och vet att det kommer bli så i framtiden. Det är den enda möjligheten att vrida snedrekryteringen rätt.

Det gäller också den sista punkten om trakasserier på grund av sexuell läggning. Jag tror att det också är grunden till problemen ute i regementena. Jag vill påpeka att den speciella reservation som Folkpartiet hade skrivit angående trakasserier på grund av sexuell läggning nu är inskriven i sin helhet, vilket också är ett tecken på den enighet som finns i försvarsutskottet i många frågor och inte minst i denna. Det tycker jag är viktigt.

Jag vill ändå än en gång påpeka att dessa problem väsentligt skulle kunna ändras till det bättre genom en mönstring av alla för att ta ut de som är bäst, oavsett kön. Då skulle vi fler kvinnliga officerare och annan situation ute på våra militära plattformar.

Till sist vill jag säga något om visstidsanställningarna, konstapel- och kontraktsanställningarna. Dem har vi också hävdad i våra motioner de senaste åren. Jag vill för protokollet och för alla här närvarande än en gång understryka att vitsen med detta är att kunna ha en ordentlig, fin och bra möjlighet att delta i internationell verksamhet. Det är på väg att bli den absolut viktigaste punkten som vi har. Vi har sett detta i Danmark. Vi vet att danskarna tar in ungefär hälften så många som vi till plikttjänstgöring, och de har ändå 1 000 eller 1 500 man ute på internationella missioner. Kontraktsanställningar och konstapelverksamhet måste föras in och bli tillåtet i det svenska försvaret.

Anf. 212 TONE TINGSGÅRD (s):

Herr talman! Betänkandet Fö7, *Försvarets personal*, omfattar personalavsnittet från propositionen *Fortsatt förnyelse av totalförsvaret*, följdmotioner till denna och motioner från allmänna motionstiden 2000/2001 och 2001/2002. Det är en stor, viktig och mångsidig fråga. Självklart är det så när Sveriges största myndighet lägger om verksamheten.

Personalen kan kanske ibland känna sig som föremål för omläggningen men är i själva verket förutsättningen för all verksamhet och all omläggning. Därför välkomnar utskottet att regeringen nu har presenterat den helhetssyn på personalfrågorna som utskottet efterlyst. Fastän frågan är så omfattande, eller kanske just därför, råder det stor enighet i utskottet om huvuddrag och riktlinjer. Betänkandet har orsakat endast fyra reservationer och tre särskilda yttranden.

I stor utsträckning ligger Personalförsörjningsutredningens betänkande *Personal för ett nytt försvar* till grund för regeringens förslag i propositionen. På ett fåtal punkter skiljer sig regeringen från utredningen. Det är för övrigt delvis samma punkter där det finns reservationer eller särskilda yttranden.

En del grundläggande återstår att göra. Bl.a. arbetar en utredning som ser över det militära skolsystemet som ska lägga fram sitt förslag senast den 1 juli nästa år. I samband med det behöver kanske villkoren för de som utbildar sig också granskas.

Det är spännande förslag som riksdagen nu inbjuds att fatta beslut om. De rör breddad rekrytering, ändrad kompetens, ökad andel kvinnliga officerare, mer civilanställd personal, ändrad reservofficersutbildning m.m., dvs. sådant som måste till för att Försvarets omställning från invasionsförsvar till insatsförsvar ska bli kvalitetssäkrad verklighet. För utskottets del kommer det att bli en viktig uppgift att följa och värdera det som kommer.

Jag vill särskilt kommentera några sakfrågor som utskottet tar ställning till.

För det första gäller det officerares tjänstgöring utomlands. Här menar utskottet, till skillnad från regeringen, att alla yrkesofficerare ska ha skyldighet att delta i all den internationella verksamhet som kan komma i fråga, inklusive fredsbevarande och fredsframtvingande verksamhet. Det

ska ses mot bakgrund av att deltagande i internationell fredsfrämjande verksamhet sedan 1996 är en av fyra huvuduppgifter för Försvarsmakten, att deltagande i internationell verksamhet fått ökad vikt i Försvarsmakten och att detta deltagande är en viktig del i det vidgade säkerhetsbegreppet. Vi stärker den egna säkerheten genom att vara med och vara förebyggande och aktiva internationellt.

Liksom regeringen, men till skillnad från Personalförsörjningsutredningen, anser utskottet att skyldigheten inte behöver lagregleras, utan att lagen om väpnad styrka utomlands bör ändras med innebörden att någon särskild anställning i utlandsstyrkan inte behövs för den som är yrkesofficer inom Försvarsmakten.

Kristdemokraterna har på denna punkt ett särskilt yttrande som faktiskt är mer i linje med propositionen, medan utskottet i övrigt inte riktigt ser det möjligt att göra skillnad mellan redan anställda och sedan anställda.

För det andra anser utskottet, i likhet med regeringen och Försvarsberedningen, att andelen kvinnliga officerare inom Försvarsmakten bör öka. På den här punkten har en noggrann läsare av utskottsbetänkandet – det finns sådana – gjort mig uppmärksam på att utskottet har en annan formulering än propositionen. Regeringen skriver ”påtagligt öka” andelen kvinnor och utskottet skriver bara ”öka”. Ska detta tolkas så att utskottets ambitionsnivå är lägre än regeringens? Jag har tagit mig friheten att tolka utskottets inställning i denna fråga så, att regeringens förslag var så självklart för utskottet att utskottet för en gångs skull brast i observans vad gäller den exakta ordalydelsen, men att det inte på villkors vis får tas till intäkt för en lägre ambitionsnivå. Jag styrks i min tolkning av såväl reservationer som särskilda yttranden som vill driva på regeringen i denna fråga. Skulle någon partiföreträdare till äventyrs ha en annan uppfattning eller anse att det är en felaktig uttolkning finns det ju möjlighet att säga det här och nu.

Även på denna punkt har kd ett särskilt yttrande som i korthet går ut på att uppmuntra regeringen att vidta kraftåtgärder mot de sexuella trakasserierna inom totalförsvaret. Det är en viktig och riktig åtgärd om man vill ha fler kvinnor till Försvarsmakten, och det är vi alla överens om. Utskottet har särskilt uppmärksammat dessa frågor, bl.a. genom ett förtjänstfullt initiativ från Folkpartiets Eva Flyborg.

För egen del är jag övertygad om att andelen kvinnor i Försvarsmakten kommer att öka väsentligt först när villkoren för tillträde blir lika mellan kvinnor och män. Det är också vad som sägs i Folkpartiets reservation. Men det är en fråga och en diskussion som hör till ett annat betänkande.

För det tredje: Visstidsanställning av både officerare och färdigutbildade värnpliktiga tas upp av Personalförsörjningsutredningen som avvisar det förra, men bejakar det andra. Regeringen avvisar bådadera och får stöd för detta från en utskottsmajoritet.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet menar att 1 000 soldater och sjömän ska kunna anställas högst två år.

Helt klart finns det problem att lösa vad gäller såväl rekrytering som möjligheten att hålla kvar personal. Utskottsmajoriteten menar att regeringen är på rätt väg med en rad förslag som svarar mot behovet av utbytbarhet, breddning av kompetens och mer lika villkor; till skillnad från

reservationens förslag som vi uppfattar som innebärande ökad skiktning mellan personalkategorier och ökad skillnad mot resten av arbetsmarknaden.

Jag tror dessutom att det är särskilt viktigt för alla, t.ex. för flertalet av riksdagspartierna som önskar behålla värnplikten som stommen i det svenska försvaret, att hålla rågången fri mot både grå och svart arbetskraft och mellanformer som visstidsanställning.

Slutligen vill jag säga att precis som när det gäller kvinnors situation och villkor i Försvarsmakten tror jag att det är lång väg att gå när det gäller förhållningssättet till homosexuella, bisexuella och transsexuella personer.

Motioner som tar upp dessa frågor har inte biträttats av utskottet, men på förekommen anledning vill jag understryka att det inte betyder att utskottet finner att sakernas tillstånd är gott. Vi har valt att uttrycka uppmuntran för de ansträngningar – ganska nypåkomna, det medges – som görs inom Försvarsmakten.

Såväl ansvariga inom myndigheten som utskottets ledamöter är medvetna om att det är långt kvar till att det militära försvaret på alla nivåer och i alla funktioner ska vara öppet, välkomnande och tillgängligt på likvärdiga villkor för alla, för att använda betänkandets ord.

Till personalförsörjningen hör i högsta grad totalförsvarspliktiga och frivilligorganiserade och deras villkor. De kommer att behandlas i särskilda betänkanden som debatteras senare i vår. Därför slutar jag här och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 213 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag har litet tid till godo, så eftersom jag glömde att yrka bifall till min egen förträffliga reservation om kvinnliga officerare kanske jag får chansen nu.

Jag passar samtidigt på att än en gång fråga Tone Tingsgård om de ord som sades från talarstolen av Folkpartiet att en jämställd mönstring skulle betyda att officerskåren skulle öka. Är det också Socialdemokraternas önskemål att den ska öka?

Är vårt önskemål om en gemensam mönstring för alla den rätta vägen att ta ut de bästa?

Anf. 214 TONE TINGSGÅRD (s) replik:

Herr talman! Jag måste väl svara även om jag tycker att jag var ganska tydlig i mitt anförande.

Jag anser att den frågan inte riktigt hör till det betänkande som vi diskuterar i dag. Den hör mer till frågan om totalförsvarsplikten. Runar Patriksson vet vilken inställning vi har i den frågan.

Vi anser inte att frågan är färdigberedd att föra fram.

För min egen del anser jag att om man verkligen vill åstadkomma någon likaställning inom Försvarsmakten när det gäller officerarna är troligen en allmän värnplikt för både kvinnor och män den enda rätta vägen.

Anf. 215 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det stämmer väl att det inte riktigt är det som propositionen handlar om. Men vi har fått lära oss att när Folkpartiet liberalerna

driver sina frågor mot Socialdemokraternas uppfattning måste vi spotta på stenen länge.

Vi passar på varje gång tillfälle ges att skriva något om jämställdhet i försvaret, som jag tror är en väldigt viktig fråga.

Jag tackar för Tone Tingsgårds uppriktiga tack till Folkpartiet för den hearing som Eva Flyborg en gång ordnade beträffande trakasserier.

Prot. 2001/02:90

4 april

*Försvarets
personal*

Anf. 216 KENT HÄRSTEDT (s):

Herr talman! För tids vinning ska jag fatta mig mycket kort.

Tillsammans med min kollega Hillevi Larsson har jag skrivit en enskild motion rörande de homosexuellas situation inom det svenska försvaret. Den grundar sig på ett par studier som kommit till resultatet att åtta av tio genom Försvarets attityder upplever sig negativt bemötta.

Många av dem känner att de har svårt att öppet stå för sin sexuella läggning. Det trycket känner många av de anställda med homosexualitet som sexuell läggning.

Utskottet har nu gått nästan alla av oss till mötes. Inte så att man har beviljat motionerna, men det är processer på gång som kommer att titta på de här frågorna. Vi känner förtröstan i att utskottet kommer att bevaka frågor om diskriminering och trakasserier vad gäller homosexualitet, bisexualitet osv. inom försvaret, och att de här frågorna kommer att åtgärdas på ett kraftfullt sätt framgent.

Jag vill därmed tacka utskottet för en välvillig behandling.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 5 april.)

14 § Nationell narkotikahandlingsplan

*Nationell narkotika-
handlingsplan*

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2001/02:SoU15

Nationell narkotikahandlingsplan (prop. 2001/02:91).

Anf. 217 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Livets turer är oförutsägbara. Jag hade trott att jag i dag skulle debattera narkotikahandlingsplanen med min gode vän och med- och motdebattör sedan mer än 10 år, Rinaldo Karlsson. Men så blev det tyvärr inte. Det känns tomt att inleda denna debatt utan Rinaldo.

Herr talman! Som Sickan själv återkommer socialministern med en ny plan, fjärran från verkligheten – nu mot narkotika. Det fanns stora förväntningar på handlingsplanen. Många drabbade anhöriga och ideellt engagerade personer hoppades på en kraftfull narkotikapolitik. Missbruket har ju i det närmaste exploderat det senaste årtiondet.

Utmärkande för 1990-talet är de nya s.k. partydrogerna som är särskilt riktade till ungdomar. Jag behöver bara nämna Ecstasy. Detta missbruk är lika farligt och leder till samma misär, samma destruktiva och kostsamma följder som något annat missbruk.

Förra året sökte sig drygt 1 500 ungdomar till Maria ungdomsmottagning i Stockholm. Det är en ökning med 12 % jämfört med året innan, och det högsta antalet någonsin. Nästan 12 % av de ungdomar som missbrukade amfetamin under förra året var under 15 år.

I dag är det för de flesta ungdomar enklare och billigare att få tag i narkotika än alkohol. Daniel, 17 år, från en Stockholmsförort, skrattar i en intervju och säger: Det är lättare att köpa knark än en liter mjölk.

Herr talman! Utifrån den verkligheten är regeringens handlingsplan ett haveri. Det regeringen nu presenterar i kampen mot narkotika är inget annat än prat. Politik som gör skillnad måste vara mer än att vilja och prata. En aldrig så god vilja räcker inte när handlingskraft saknas. Handlingsplanen är i stort sett utan konkret innehåll.

Att propositionen dessutom fått titeln Nationell narkotikahandlingsplan gör att man undrar över hur regeringen definierar handling.

Är det något regeringen här visar sig sakna så är det just handlingskraft. Detta trots att narkotikan är ett av vår tids värsta gissel. Det är bland narkotikamissbrukare man hittar den svåraste misären. Narkotikan bryter ned människor fysiskt och psykiskt. Narkotikan tvingar missbrukare till oönskade och kränkande beteenden för att finansiera fortsatt missbruk. En narkoman ljuger för sina närmaste, bryter förtroenden och upphör till slut att älska allt utom narkotikan.

När allt fler narkotikapåverkade människor rör sig på restauranger, i utelivet eller i trafiken blir samhället osäkrare för oss alla. Att bekämpa narkotikan är därför att stå upp för människors rätt att få leva tryggt och anständigt.

Herr talman! Att säga att missbruket under 1990-talet har sprungit ifrån den svenska narkotikapolitiken är ingen överdrift. En svensk narkotikapolitik mot ökningen av missbruket och de nya attityderna till droger har saknats. Narkotikapolitiken har varit restriktiv i ord och i viss mån i lagstiftning men mycket slapphänt i handling. När nu efterfrågan på narkotika växer saknas informationsinsatser för att dämpa efterfrågan, polisiära resurser för att minska användandet och vårdande insatser för att bryta missbruket.

Det finns, herr talman, en opinion mot missbruk som ofta tar sig uttryck i ett starkt engagemang. Men det finns också de som menar att narkotikaproblemen måste ses i ett nytt perspektiv och att förbud inte hindrar människor från att missbruka. I takt med att antalet unga missbrukare ökar, färre missbrukare får vård och antalet ungdomar som provar narkotika stiger döms den restriktiva narkotikapolitiken ut. Det menar jag är en farlig utveckling.

Narkotikahandlingen skapar enorma rikedomar för ett fåtal kriminella, samtidigt som den ödelägger tusentals människoliv. Droger och kriminalitet går hand i hand – antingen begår man brott för att få tag i pengar till narkotika, eller så börjar man ta droger för att orka med ett liv i kriminalitet. Missbruket tar också över de anhörigas liv, och de pendlar mellan ett liv i skräck och ett liv i maktlöshet.

Men förtvivlan kan också ta sig desperata och olagliga uttryck när samhällets instanser sviker, som medborgargården och enskilda uppgörelser – nog så förståeligt ibland. Att förebygga och bekämpa drogmissbruk – lokalt såväl som globalt – handlar därför om att förhindra familjetragedier och värna rättsstaten.

Herr talman! Att utreda, utveckla, analysera, kartlägga, samordna och hålla konferenser och seminarier är enligt handlingsplanen det som ska vända den explosionsartade ökningen av narkotikamissbruket, bromsa upp kriminalitet och det våld som följer i dess släptåg. Men vad har handlingsplanen att erbjuda alla de missbrukare som behöver hjälp nu, alla de som förtvivlat försöker få en anhörig missbrukare omhändertagen för vård och alla de föräldrar som ser polisen stå maktlös inför spridningen av partydroger? Svaret till dem är: Det finns inget i handlingsplanen att hämta. Mot dem är handlingsplanen ett svek. Den rådande situationen kräver snabba och effektiva åtgärder. All kraft måste nu ligga på att få stopp på ökningen.

Det kanske mest allvarliga är att de förslag som Narkotikakommissionen presenterade i syfte att kunna upptäcka ungdomsmisbruk i tidigt skede har försvunnit. Det handlar om ökade befogenheter för polis och socialtjänst att gripa in när man misstänker narkotikamissbruk hos ungdomar över tolv år. Inte heller kommissionens förslag om hur smuggling av narkotika in i fängelserna ska försvåras har följts upp.

Herr talman! Med vetskap om den aktuella situation som råder i dag är regeringens förslag om en särskild narkotikasamordnare otillräckligt. Problemområde efter problemområde pekas ut i handlingsplanen utan att följas upp av konkreta åtgärder. Varken polis eller tull ges de verktyg som behövs för att minska nyrekryteringen av missbrukare och tillgången på narkotika.

Att utan några andra insatser tillsätta en särskild nationell samordnare av narkotikapolitiken riskerar att bli verkningslös.

I stället för att ge förslag har regeringen nöjt sig med att bara göra bedömningar. Ett undantag utgör förslaget om registrering av läkare som förskriver narkotikaklassade läkemedel. Detta är anmärkningsvärt nog den enda lagändring som föreslås i handlingsplanen. De positiva effekterna av förslaget är en försvinnande del i missbruksproblemet i stort och riskerar dessvärre också att få kontraproduktiva effekter för vården. De som förskriver dessa läkemedel är få, och problemet kan lösas inom dagens system.

Herr talman! Det här duger inte. Riksdagen måste begära av regeringen en ny handlingsplan mot narkotika med ett verkligt innehåll.

Herr talman! Det behövs lagändringar som underlättar upptäckten av missbruk i ett tidigt skede. Det är helt avgörande för framtiden. Tull, polis och kriminalvård behöver mer resurser och ökade befogenheter för att kunna bryta utvecklingen och förbättra dagsläget. Herr talman! Jag ska vara tydlig. Följande behövs:

- Specialiserade narkotikaenheter i varje län samt gatulangnings- och ungdomsgrupper i större städer.
- Vid misstänkt missbruk ska provtagning på ungdomar över tolv år tillåtas.
- De pågående försöken med utdelning av fria sprutor till narkotikamissbrukare ska omedelbart upphöra.

- Kriterierna för metadonbehandling måste ändras. Metadonprogrammet kräver en klar målinriktning, och för ett meningsfullt program krävs att det ställs tydliga krav på patienten.
- Arbetet med dokumenterat framgångsrika behandlingsmetoder ska intensifieras.
- Insatserna mot narkotikan på fängelserna måste intensifieras. Narkotikafria fängelser är ett måste.
- Kriminalvården behöver resurser för att kunna fylla verksamheten med ett fungerande innehåll samt kunna ha ett tillräckligt antal platser. För att detta ska bli möjligt vill vi satsa 2,2 miljarder kronor mer än regeringen på kriminalvården under nästkommande treårsperiod.
- Ökade befogenheter för polisen att beslagta tillgångar vid misstanke om att dessa förvärvats genom brottslig verksamhet.
- Maxstraffen för ringa och grova narkotikabrott måste höjas.
- Vi tillför ANT-utbildningen i skolan för elever, lärare och skolpersonal 40 miljoner kronor. Skolan ska ha en absolut plikt att informera vårdnadshavare vid misstanke om narkotikaanvändning.

Herr talman! För att förslagen ska bli verklighet avsätter vi sammanlagt 3 ½ miljard kronor utöver vad regeringen anslagit för kommande treårsperiod till rättsväsende, tull och preventivt upplysningsarbete. Socialministern, som enligt ryktet skulle vara här men ännu inte är det, måste vara medveten om den besvikelse hans plan utlöst bland så många. Han har här och nu tillfälle att säga att han tar åt sig av kritiken och accepterar vårt förslag som utgångspunkt för en nationell handlingsplan så att man kan uppnå de narkotikapolitiska mål som vi faktiskt alla är ense om.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.57 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

14 § (forts.) Nationell narkotikahandlingsplan (forts. SoU15)

Anf. 218 LARS GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! ”Det är lättare att köpa droger än korv med bröd. — — — Väck upp den slumrande föräldragenerationen. Varför ska de stå på läkaren och låta socialen och polisen sköta deras grej? Föräldrar måste

engagera sig i sina barn och bry sig om dem. Som det är nu har en hel föräldrageneration abdikerat. Det är dags att ta tillbaka förlorad mark.”

Dessa påstående kommer inte från någon kristdemokratisk politiker utan från Stefan Holmén, chef för citypolisens narkotikaenhet i Stockholm. Uttalandet stod att läsa i en artikel i gårdagens Expressen. I samma artikel fanns också mycket nedslående uppgifter från en undersökning om förekomsten av knark på Stockholms krogar.

Narkotikan är ett växande samhällsproblem som förtjänar en bättre politik än den handlingsplan mot narkotika som vi nu behandlar. Regeringen tar inte problemet på tillräckligt allvar och lägger inte fram de förslag som är nödvändiga. Socialminister Lars Engqvist talar om ett narkotikafritt Sverige inom tio år, men den framlagda propositionen saknar de åtgärder som frivilligorganisationer, polis- och tullmyndigheter och missbrukarvården efterfrågar. Dessutom åtföljs propositionen inte av de resursförstärkningar som är nödvändiga för att uppnå de satta målen.

Berättigad kritik mot handlingsplanen har redan framförts av i princip alla organisationer som arbetar med att förebygga missbruk eller med vården av missbrukare. Kristdemokraterna instämmer bl.a. i den kritik som gör gällande att utökade resurser och befogenheter till polis- och tullmyndigheter krävs. Exempelvis har gatulangningsgruppen i centrala Stockholm minskat från 50 till 16 personer efter 1995, samtidigt som flödet av droger har ökat.

Givetvis kan inte arbetet för ett narkotikafritt samhälle avgränsas till insatser från olika myndigheter, utan har en stark social dimension. Det går dock inte att prata bort de stora brister som finns hos de myndigheter som har till uppgift att ansvara för att lagar efterlevs.

Kristdemokraterna har i sitt budgetalternativ för innevarande år därför avsatt 380 miljoner kronor till polisorganisationen utöver nuvarande budget, bl.a. för narkotikainriktat arbete och skolinformation. Till tullen har vi avsatt 20 miljoner kronor.

Uppskattningsvis finns det över 26 000 tunga missbrukare i Sverige. Bakom dessa siffror döljer sig lidande och misär. Detta är ingen omedveten om – inte heller regeringen. Socialminister Lars Engqvist anser dock att samhällets resurser är tillräckliga, en uppfattning som för övrigt inte delas av Kommunförbundet. Narkotikapolitikens misslyckande skylls på bristande samverkan mellan myndigheterna. Handlingsplanens verkligt stora tillkortakommande är dock av annat slag.

Föräldrar och familjer som på något sätt har erfarenhet av en anhörig med missbruksproblem vittnar om hur svårt det är att tyda signalerna på ett begynnande missbruk och även få hjälp och stöd. Kristdemokraterna menar att samhällets stöd till missbrukarna och drabbade familjer måste förbättras, från uppsökande verksamhet, vård och behandling till eftervård och uppföljning. I det förebyggande arbetet mot narkotika är familjen samhällets bästa resurs. Det samma gäller när unga människor börjar använda droger. En familj eller förälder som tidigt ingriper med samhällets stöd i ryggen har bäst möjligheter att förhindra tungt missbruk.

Så länge regeringen och dess stödpartier inte tar familjens roll på allvar kommer inte problemet med droger att minska. Att erkänna familjens betydelse för barnens uppväxt innebär även att samhället måste tillhandahålla ett adekvat stöd när det behövs. Misslyckas vi med det är risken stor att vi fullständigt tappar kontrollen över narkotikasituationen. Famil-

jens oersättliga roll och uppgift i det förebyggande arbetet finns tydligt beskriven i Narkotikakommissionens utredning, som ligger till grund för handlingsplanen. Konsekvensen borde vara att regeringen kommer med konkreta förslag för att stärka och uppvärdera familjens betydelse. Man tvingas dock besviket konstatera att åtgärder såsom informationsinsatser och stödjande föräldrautbildning för familjer saknas helt i handlingsplanen.

Herr talman! En dyster bild av missbruksvården beskrivs i handlingsplanen, men den föranleder inte några skarpa förslag eller ökade anslag. Utökade resurser till kommuner och landsting är alldeles nödvändigt, vilket också Narkotikakommissionen påpekade. Fler vårdplatser i primärvården skulle ge bättre förutsättningar att behandla missbrukare och att dessutom samverka med socialtjänsten när avgiftning övergår i rehabilitering. En effektivare samverkan inom missbrukarvården är också nödvändig, vilket även regeringen anser. Antalet vårdplatser måste dock bli fler. Att regeringen väljer att helt ignorera detta uppenbara behov är svårförståeligt.

Stödet och uppföljningen vid en lyckad rehabilitering är minst sagt bristfällig. För att klara en drogfri tillvaro krävs ett större personligt stöd än vad som ges i dag. Återigen har regeringen inga förslag, utan hävdar att resurserna och lagstiftningen är tillräckliga. Felet sägs ligga i bristen på samverkan mellan landsting, kommun och rättsvårdande myndighet. Det ligger viss sanning i detta, men missbrukarvården kräver också nytänkande och utökade resurser, och detta bortser regeringen helt ifrån.

Kristdemokraterna anser att det borde införas en möjlighet att ta blod- eller urinprov på barn under 15 år vid *allvarlig* misstanke om missbruk. Det är beklagligt att regeringen inte vågar ta steget fullt ut och föreslå att förbudet mot drogtest av barn tas bort. Den personliga integriteten måste värnas, men inte till priset av mänskligt lidande. Det borde vara en självklar uppgift för samhället att hindra minderåriga från att knarka.

Skolan är oslagbar när det gäller möjligheten att nå ut till barn och ungdomar med information och kunskap om droger. Alkohol-, narkotika- och tobaksundervisningen, den s.k. ANT-undervisningen, måste ges prioritet och anpassas till ungdomars synsätt och livsstil. ANT-undervisningen måste utgå från verkligheten genom att ha föreläsare som arbetar med dessa frågor eller har levt i missbruk. Drogbudet kryper allt längre ned i åldrarna, och insatserna måste sättas in tidigare. ANT-undervisningen borde därför påbörjas redan i årskurs 4 och fortlöpande finnas med i läroplanen t.o.m. årskurs 9. Vi anser att särskilda medel bör tilldelas frivilligorganisationerna för skolinformation, då dessa har särskilda kunskaper på området.

Under år 2000 rapporterades 796 vägtrafikolyckor med personskada där föraren misstänks ha varit påverkad av alkohol eller annan drog. I körkortsutbildningen ingår en teoridel om droger och alkohol, men det ingår inget obligatorium att detta görs under ansvar av trafikskolor. Med tanke på den negativa utvecklingen av missbruk av droger bland ungdomar anser vi att en uppgradering och ett obligatorium av undervisning i ämnet vid trafikskolor införs.

Handlingsplanen mot narkotika visar att regeringen inte inser vidden av, eller inte har förmågan, att tackla problemet med narkotikan i vårt land. Det har sagts att 90-talet var ett förlorat årtionde i kampen mot

drogera. Tyvärr är risken överhängande att ytterligare ett decennium går förlost om inte narkotikapolitiken förändras i grunden.

Tyvärr har utskottsmajoriteten inte heller valt att stödja förslag som skulle kunna förbättra propositionen.

Herr talman! Vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till endast reservation nr 6.

Avslutningsvis vill jag säga att jag beklagar Rinaldo Karlssons bortgång och vill uttrycka mitt stöd till hans anhöriga.

Anf. 219 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Även jag vill börja med att säga att det känns tomt att Rinaldo Karlsson inte är med i debatten i dag.

Jag vill också inledningsvis yrka bifall till reservation nr 7, men jag står självfallet bakom övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Herr talman! Centerpartiet delar regeringens uppfattning att det övergripande målet – ett narkotikafritt samhälle – måste ligga fast. Vi måste se till att nyrekryteringen till narkotikabruk minskas samtidigt som vi aktivt arbetar med vård och behandling för de människor som redan brukar narkotika. Sedan mitten av 1980-talet beräknas missbruket ha tredubblats. Ungdomar har en mer tillåtande attityd till narkotika. Antalet ungdomar som har provat narkotika har ökat, liksom tillgången. Det är självfallet fullständigt oacceptabelt.

Den senaste tiden har det kommit alarmerande rapporter att människor i alla åldrar från bl.a. Sverige tar sig över Öresundsbron till Köpenhamn för att få tillgång till billig narkotika. Det måste snabbt få sin lösning. Människor tar sig till Baltikum och Polen för att införskaffa billiga narkotikapreparat. Trots minskade polis- och tullresurser ökar beslagen, vilket tyder på ökat inflöde av narkotika till Sverige. Tillgången till narkotika är god och priset sjunker. Den liberala hållningen i delar av övriga Europa drabbar även oss.

Situationen är allvarlig. Narkotikahandlingsplanen kommer inte att vända trenden – tyvärr. Den är otillräcklig och saknar viktiga förslag. Jag och Centerpartiet har i 13 reservationer och ett särskilt yttrande redovisat vilka åtgärder vi vill se. Förebyggande insatser är allra viktigast, t.ex. attitydpåverkande opinionsbildande insatser, begränsad tillgänglighet, att kunna erbjuda drogfria uppväxtmiljöer, att skjuta upp debutåldern, bättre stöd för föräldraansvaret, bättre vård och behandling samt ökade insatser för att komma åt den illegala narkotikahandeln. Polis-, tull- och kriminalvårdsresurserna måste öka för att vi ska lyckas i narkotikabekämpningen. Även om det är svårt, måste den liberala syn på droger som finns i bl.a. en del övriga EU-länder aktivt bekämpas. I en reservation tillsammans med Kristdemokraterna har jag lagt fram förslag om åtgärder för en restriktivare EU-politik på området.

Politikområden måste föras samman och insatserna samordnas. Kampen måste föras på såväl internationell som nationell nivå. Det kommunala ansvaret görs tydligt. Det är bra. Frivilligorganisationerna och föreningarna, som har en så viktig uppgift i främst det förebyggande arbetet, glöms delvis bort. Det är inte bra.

Herr talman! Den kanske viktigaste rollen i det förebyggande arbetet har familjen. Centerpartiet anser att vi måste ge föräldrarna bättre verktyg för att kunna motverka användningen av narkotika hos barn och ung-

domar. Föräldrar måste få bättre tillgång till information och utbildning om hur man tidigt upptäcker om ungdomar använder narkotika. Handlingsplanen borde tydliggöras och vara mer konkret i denna del.

Skolan är också en viktig arena för drogprevention. Kraftig kritik har riktats mot hur ANT-verksamheten fungerar. Alla högstadie- och gymnasieelever har, enligt min uppfattning, rätt till en bra ANT-undervisning, vilken ska leda till att ungdomar avstår från att testa olika droger. Jag har, tillsammans med Kerstin Heinemann, även reserverat mig för att man i lärarutbildningen ska ta upp drogfrågorna på ett tydligare sätt än i dag.

Det är många olika droger som florerar – heroin, ecstasy, amfetamin, GHB m.fl. GHB är i dag klassad som narkotika, och redan har dess efterföljare kommit som inte är narkotikaklassificerade. Drogmisbrukare och droghandlare är uppfinningsrika, och det hjälper inte med narkotikaklassning för en speciell kemisk sammansättning. Det är i stället det kemiska preparatets verkan som borde få avgöra när det ska narkotikaklassas. Likaså krävs ett intensifierat internationellt samarbete för att bekämpa och motverka drogförsäljning över Internet. Det måste också ske en översyn av de varor som erbjuds i Internetannonser och lagstiftas om vad som är lovligt eller inte.

När det förebyggande arbetet inte räcker till och människor har behov av effektiva vård- och behandlingsinsatser måste de finnas att tillgå. Det brister i dag, och även detta måste rättas till.

En för många kontroversiell fråga är sprututbytesprojektet i Malmö-Lund. Vi i Centerpartiet har kommit fram till att det nu är dags att ta ställning. Vi måste erkänna att ett studiebesök med Centerpartiets riksdagsgrupp i januari gjorde intryck. Diskussioner med personal och knarkare var i den här delen både givande och tankeväckande. Man har lyckats mycket bra, och man har i princip fått slut på spridning av hiv och hepatit bland sprutnarkomanerna i området. Man bygger upp kontakter och förtroenden, och man kan lättare motivera till behandling. En särskild mödravårdsmottagning ger möjligheter till regelbundna gynekologiska undersökningar. Möjligheten att upptäcka graviditeter och behandla och förebygga veneriska sjukdomar ökar.

Centerpartiet, liksom kristdemokrater och folkpartister, anser att verksamheten i Malmö-Lund bör permanentas. Dessutom bör enligt vår uppfattning de landsting som så önskar, efter prövning av Socialstyrelsen, ges möjlighet – jag betonar möjlighet – att starta liknande verksamheter, restriktivt och under kontrollerade former.

Centerpartiet anser att det behövs satsningar inom kriminalvården. Det är viktigt att anstalterna och häktena hålls fria från narkotika och alkohol, vilket de långt ifrån är i dag. Det behövs mer personal. Den höga beläggningen är ett problem. Programverksamheten för de intagna måste effektiviseras och kontrollåtgärderna ökas. Fler narkotikahundar behöver utbildas för användning i polisens, tullens och kriminalvårdens bekämpning av narkotika. Insatserna efter frigivningen behöver förbättras. Polis- och tullresurserna behöver förstärkas. Centerpartiet har föreslagit 1,2 miljarder kronor utöver regeringens anslag för satsningar på rättsväsendet under den kommande treårsperioden. Vi föreslår 20 miljoner kronor extra för att möta Tullverkets behov. Centerpartiet anser, slutligen, att buggning ska få användas vid brott som ger minst fyra års fängelse. Ex-

empel på detta är just narkotikabrott. Buggning är en väg att komma åt den grova brottsligheten.

Herr talman! Målet ett narkotikafritt samhälle kräver mycket mer av åtgärder och insatser för att uppnås. Det är Centerpartiets slutsats.

Anf. 220 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp det som Kenneth Johansson sade rätt mycket om, dvs. sprututbytesprogrammet. Det är utmärkt att man har varit på plats och talat med berörda, men jag undrar om man inte har funderat på att de som arbetar med detta faktiskt har ett egenintresse av att verksamheten fortsätter. Det finns så att säga en allians mellan dem som går dit och dem som arbetar där för att framställa detta som mycket lyckat. Om man tittar på det som har utvärderats finner man att verkligheten är den att det inte finns så mycket sådant att säga. Man kan se att Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle, KRIS och andra riksförbund säger att vi måste stoppa det här därför att det är inte bra.

Den här verksamheten har hållit på sedan 1986, och det har gjorts flera utvärderingar. Socialstyrelsen har gjort en sådan, och den har granskats av Socialstyrelsens vetenskapliga råd. Man kan inte säga att verksamheten har någon av de effekter som sprututbytesprogrammet var tänkt att ha. Det har inte någon sådan verifierbar effekt.

Då är det märkligt att man tycker att detta ska fortsätta, när det innebär att samhället talar med dubbel tunga. Utan att säkert kunna hjälpa någon förser man ändå människor med redskap för att begå ett brott. Det är faktiskt det man gör: Det är ett brott att använda narkotika i dag, och vi förser människor med det redskapet.

Jag skulle kunna förstå det om det vid en utvärdering hade visat sig att detta hade en utomordentligt stor effekt vad gäller smittspridning och övriga åtgärder, men det har det inte. De övriga sociala kontakterna kan man lösa på annat sätt, som man har gjort t.ex. här i Stockholm. Jag finner det märkligt att vi sprider den uppfattningen att här stöder samhället lagbrott.

Anf. 221 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Ungefär det som Leif Carlson avslutade med anförde jag själv för inte så länge sedan. Men vi inom Centerpartiet har tänkt igenom och diskuterat, och vi har framför allt på plats gjort en ordentlig genomgång av den verksamhet som bedrivs. Jag sade i mitt anförande att det gav intryck. Jag vet inte om Leif Carlson har varit där, men jag tror att det skulle vara på sin plats att han gjorde ett studiebesök. Jag tror att det skulle väcka ytterligare tankar.

Det är inte så enkelt. Det är inte svart eller vitt. Här handlar det om redovisningar av att hiv och hepatit i just de här grupperna närmast är borta. Det handlar framför allt om att få en kontakt. Det handlar om att uppfylla intentionerna i hälso- och sjukvårdslagen. Det handlar om att lindra, bota och förebygga ohälsa och sjukdom. Det handlar om att se det som ett inslag i vård och behandling, och det är det vi vill göra, och som en möjlighet att gå vidare och kunna motivera och erbjuda behandling.

Det är klart att de som är där talar i eget intresse – det kan jag hålla med om. Men då är det upp till oss att väga de synpunkter som är viktiga att ha med mot övriga synpunkter, och så kommer man till en slutsats.

Den slutsats vi har kommit fram till är att det är dags att ta ställning. Vi vill inte stänga. Har man hållit på sedan 1986 är det rimligt att man någon gång får ett klart besked. Vi tycker att man nu ska få det beskedet.

Anf. 222 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Jag måste säga att jag är imponerad av att Centerpartiet anser sig kunna dra den slutsatsen efter ett besök där, när man dessutom är medveten om att de som finns där talar i egen sak. Det är inte så många andra som har lyckats dra den slutsatsen. Om Kenneth Johansson läser igenom Socialstyrelsens utvärdering kommer han att se förklaringar till de positiva saker som han tycker finns där. Det gäller statistiken, vilket material det är, hur det kommer till Stockholm och hur det ser ut på andra ställen. Allt detta är genomgången.

När man granskar detta med vetenskapliga ögon kan man inte säga att det har någon effekt. Om det hade någon effekt skulle jag vara för det hela, men när man inte kan säga det tycker jag att vi måste hålla på de lagar som gäller i samhället. Vi uppmanar här till lagbrott. Vi hjälper t.o.m. människor att begå lagbrott genom att förse dem med redskapet.

Det är intressant att de som är mycket berörda, t.ex. Riksförbundet Föräldraföreningen mot Narkotika, KRIS, som är Kriminellas Revansch i Samhället och som har mycket kontakter med detta, samt Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle, säger att detta är fel, att vi leder in människor på fel väg.

De vällovliga kontakter som Kenneth Johansson nämner går att ordna på annat sätt. Det har man ordnat i Stockholm. Det går att ordna med mödravård och med sjukvårdsmottagningar för att hjälpa på annat sätt, utan att använda metoden att ge sprutor till människor när det är förbudet att använda narkotika.

Jag förstår inte riktigt att Centerpartiet kan dra en sådan här slutsats och säga att utvärderingarna från Socialstyrelsen och Vetenskapliga rådets bedömning ger de inte mycket för, därför att de har pratat en stund med dem där nere.

Anf. 223 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag har inte refererat Socialstyrelsens undersökning. Om man tittar på vad som står där finner man att de säger att det inte går att se vare sig nackdelar eller fördelar. Det är den korrekta beskrivningen. Någon måste kunna dra politiska slutsatser. Man ska inte överlåta all bedömning till myndigheter. Det är väl vår uppgift att göra det i det här huset, Leif Carlson.

Vi har tagit intryck – det står jag för. Vi har vägt de intrycken mot andra delar. Det är inte svart eller vitt, utan det handlar om att vi tycker att fördelarna överväger nackdelarna och att man inte kan hålla på att driva försök hur länge som helst. Då har vi kommit fram till att vi tycker att detta ska permanentas.

Vi säger inte att det som man gör på andra håll i landet är sämre eller fel. Det enda vi säger är att om man i något annat landsting vill få frågan prövad ska man ha den möjligheten och få göra det hos Socialstyrelsen, som ska kolla att det är korrekt i alla delar. Det är så vi har sett det, och det är utifrån det vi har dragit slutsatserna.

Vi i Centerpartiet understryker att det handlar om att jobba med en fortsatt restriktiv narkotikapolitik. Lagen om förbud mot innehav och bruk av narkotika ska ligga fast. Men vi måste också se till att kombinera det med lite modernt tänkande när det gäller vård och behandling och se att det ibland inte är fel att pröva sig fram med nya möjligheter i den delen.

Anf. 224 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Jag vill också säga att speciellt i dag och i den här debatten känns saknaden mycket mycket stor efter utskottskamraten Rinaldo Karlsson.

Regeringens förslag när det gäller narkotikabekämpningen är vällovliga men räcker inte för att stoppa och vända utvecklingen mot alltfler narkotikamissbrukare. Folkpartiet vill ha en avsevärt större satsning än regeringen. Vi föreslår drygt en halv miljard mer än regeringen fram t.o.m. 2004 i anslag till kampen mot narkotika. Satsningen ska användas i huvudsak till fyra ändamål:

- en utvecklad strategi för tidig upptäckt av narkotikabruk,
- en förstärkning och vidareutveckling av narkomanvården,
- ett stöd till de nya specialenheterna inom polisen och
- satsningar på tullen för att förhindra smuggling.

Genom denna satsning och de övriga förslag vi har lagt fram i vår motion anser vi att det blir möjligt att återupprätta den svenska narkotikapolitikens framgångar och verkligen närma oss målsättningen om ett narkotikafritt samhälle.

Herr talman! Att ingripa tidigt är det viktigaste man kan göra, och detta gäller inte minst ungdomar som experimenterar med narkotika men ännu inte hunnit utveckla något mer avancerat beroende av droger. Detta ger positiva resultat på många områden.

Att ingripa tidigt medför att missbrukaren inte hinner utveckla ett destruktivt narkotikaberoende, vilket besparar individen och hans eller hennes anhöriga mycket lidande. Prognosen för att bli drogfri när man väl har etablerat ett drogberoende är tyvärr inte så god. Det är därför viktigt att man ingriper så fort som möjligt.

Att ingripa tidigt medför att missbrukaren inte kan sprida sitt missbruk vidare. Narkotika smittar, brukar man säga. Det handlar om att man vill dela med sig av sina positiva erfarenheter och därför introducerar andra i narkotikabruket. Spridningen sker främst under den s.k. smekmånadsfasen, den inledande perioden av missbruket.

Att ingripa tidigt ger mer verksamma påföljder. En sedan länge etablerad narkoman är i många fall i det närmaste straffimmun medan människor som fortfarande har en social förankring har mer att förlora på ett straff, varför eventuella påföljder blir mer verkningfulla.

Att ingripa tidigt får spridningseffekter. Unga människor vill inte riskera att åka fast för polisen eller socialtjänsten. Ett ingripande får därför preventiva spridningseffekter då kamratkretsen ser att det får tydliga konsekvenser om man bryter mot lagen.

Att ingripa tidigt är ekonomiskt. Det är extremt dyrt att försöka få en avancerad narkoman att bli drogfri.

Att ingripa tidigt minskar missbruket. Forskning visar att ingripanden från myndigheterna inte bara verkar på de individer som grips utan också ger en effekt på hela samhällets missbrukarutveckling.

Att ingripa tidigt ger bonuseffekter. Att ingripa mot de små narkotikabrotten ger ofta bonuseffekter genom att man lyckas nysta upp större narkotikabrott. Erfarenheter från den s.k. rejkommisionen i Stockholm visar att man lyckas göra stora beslag genom t.ex. tips som kommer fram på det här viset.

Herr talman! Det finns alltså ett flertal skäl att ingripa tidigt mot narkotikamissbruk. Det är främst unga människor, under 25 år, som testar narkotika. Det är extremt ovanligt att en person som har passerat den åldern testat narkotika om han eller hon aldrig har gjort det tidigare. Att ingripa tidigt innebär därför att man inriktar sitt arbete mot ungdomars missbruk – det handlar om de platser där missbruket sker och de tillfällen då det sker.

I dag är det betydligt lättare för unga att få tag i narkotika än vad fallet var för 5–10 år sedan. När man sedan kan konstatera att CAN:s drogvanundersökning bland elever i årskurs 6 visar att fyra av tio inte har fått någon information alls och att en fjärdedel har fått väldigt lite information finns det anledning att oroas. Folkpartiet anser att alla skolor bör åläggas att införa en drogpolicy i syfte att upptäcka och åtgärda narkotikamissbruk. Det ska ske i samarbete med föräldrar, socialtjänst och polis. Varje elev ska ha rätt att gå i en drogfri skola. Mot bakgrund av att narkotikamissbruket ökar och går allt längre ned i åldrarna anser vi att det, när stark misstanke förekommer om drogbruk bland barn under 15 år, ska vara tillåtet att med målsmans tillstånd genomföra drogtest på barnet.

Herr talman! Också inom polisen har sparkraven gått fram radikalt under 90-talet, kanske i den falska tron att narkotikaproblemet i början av 90-talet visade sig gå åt rätt håll. Det kan inte uteslutas att avvecklingen av narkotikaenheter och annan specialkompetens hos polisen runtom i landet har medverkat till att utvecklingen under 90-talet vänt åt fel håll. Det är hög tid att se till att polisens resurser prioriteras så att man mer effektivt kan bidra till kampen mot narkotikan. Särskilda polisenheter bör enligt Folkpartiets förslag bildas i hela landet i detta syfte för att tillförsäkra resurser och kompetens.

I går kunde man i ett TT-meddelande läsa att polisen i Piteå hade upptäckt hundra nya narkotikamissbrukare. I samband med spaningar som har resulterat i att en stor narkotikahärva i Piteå har nystats upp har polisen i Piteå kartlagt över hundra nya missbrukare, en del så unga som 15 år. Ett ökat antal narkotikarelaterade brott, som stölder och inbrott, låg bakom Piteåpolisens satsning på att systematiskt arbeta med narkotikafrågan. Det ledde till ett stort beslag av amfetamin men också till att ett hundratal missbrukare, varav många okända, kartlades. Det är ett exempel på hur man kan arbeta och nå resultat, enligt bl.a. de förslag som vi fört fram i vår motion.

Herr talman! Även om det tidiga ingripandet är viktigt har vi en skyldighet att hjälpa de människor som har hamnat i ett missbruk. Missbrukarvården blir allt mindre. Tvångsvården för narkomaner har i dag

endast en tredjedel av de platser som den hade för tio år sedan. I dag är situationen så allvarlig att det ofta helt enkelt inte finns vårdplatser ens till de narkomaner som är mest motiverade att sluta med sitt missbruk. Detsamma gäller frivilligvården. Den vården är 75 % av vad den var för tio år sedan. Samtidigt som missbruket har ökat har vårdinsatserna minskat, och det är horribelt.

I en strategi för att rehabilitera missbrukare bör man ha som självklar utgångspunkt att man ska ingripa tidigt i missbrukarkarriären. Vårdkedjan måste fungera smidigt. Sekretessen får inte lägga onödiga hinder mellan olika samhällsfunktioner som behöver samverka. Vården och placeringen av narkomanerna i vården måste också i så stor utsträckning som möjligt anpassas till den enskilde missbrukarens behov. Ett problem är att missbrukarvården är dåligt utvärderad. Placeringen av den som behöver vård sker ofta utan att den som ansvarar för den har kunskap om huruvida behandlingsmetoden är lämplig eller inte. Det krävs med andra ord att kommunerna när de upphandlar tjänsterna alltid kvalitetsgranskar de tjänster som erbjuds. En uppföljning under vårdtiden och även efter vårdtiden måste också ske.

Herr talman! De som missbrukar har också rätt att få hjälp att hålla sig friska och att få den sjukvård som de behöver. Många missbrukare söker sig inte till vården eller blir dåligt bemötta eller t.o.m. avvisade när de söker vård. Det sprututbytesprojekt som har pågått under många år i Malmö och Lund har visat på *en* modell för att få kontakt med de svåraste fallen av missbruk. Själva utbytet av sprutor tillkom efter bl.a. rekommendationer från WHO framför allt för att stoppa spridningen av hiv. Osäkerheten kring verksamheten har varit stor under hela projekttiden, och vi anser att det är dags att permanenta verksamheten.

Verksamheten består inte bara av ett utbyte av sprutor. Narkomaner får här en kontakt med sjukvård och med medmänniskor som bryr sig om dem som personer. Den kontakt som de får är oftast den enda kontakt som de har utanför missbrukarkretsen. Det ges vaccinationer mot bl.a. hepatit. Det finns möjlighet att träffa en läkare vid sjukdom, och det finns möjlighet för kvinnorna att träffa barnmorska och gynekolog. Detta utgör en trygghet för de här människorna. De har rätt till detta precis som alla andra.

Invändningarna mot verksamheten växer. Det handlar bl.a. om att man bryter mot den restriktiva narkotikapolitiken. Vi ser det inte så. Ingen blir narkoman för att man får möjlighet att få rena sprutor. Den här verksamheten är i stället en humanitär insats för att hjälpa missbrukarna, och genom den mycket nära kontakt som personalen får med missbrukarna kan de motivera dem att söka vård och bli av med sitt missbruk.

Precis som Kenneth Johansson anser vi att även övriga landsting som så önskar ska kunna få starta sådan här verksamhet. Vi tror att det är viktigt att det byggs många olika modeller i landet med och utan sprututbyte så att vi verkligen kan få någonting att jämföra med, och det är viktigt att vi får en verklig forskning om vad som är verksamt.

Det finns mycket mer att säga i den här frågan, herr talman. Jag har inte berört alla de förslag som vi har framfört för att få en mer effektiv narkotikapolitik i Sverige. Våra reservationer finns i betänkandet, så jag hänvisar till dem. Här ber jag därför bara att få yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 225 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Herr talman! Rinaldo Karlsson – inte jag – skulle i detta ögonblick ha stått i denna talarstol. Rinaldo skulle med hängivenhet, kunskap och en diger erfarenhet ha talat om visionen om ett narkotikafritt samhälle. Men döden hann i kapp honom i Nasafjäll på skärtorsdagen. Mina tankar går till hans hustru och två döttrar som har förlorat en fantastisk man och pappa. Vi socialdemokrater i riksdagen har förlorat en vän som hade ett särskilt varmt hjärta inför de människor som har hamnat utanför välfärden.

Det var i mötet med människor med svåra missbruksproblem som Rinaldo fick kraften att slåss mot narkotikan och alkoholen. Jag minns särskilt förra våren då Rinaldo och jag besökte Mariapolikliniken här i Stockholm. Efter samtal med personalen fick han möjlighet att följa med mobilteamet som söker upp hemlösa och missbrukare. Denna resa gav honom ökad insikt i bristerna som finns i dagens missbruksvård.

Han var mycket nöjd med regeringens nationella narkotikahandlingsplan, som sätter behovet av professionalitet i fokus i arbetet med att förverkliga visionen om ett narkotikafritt samhälle.

Rinaldo Karlsson får aldrig uppleva den dag då vi kan förverkliga denna vision, men han har varit med och röjt vägen och byggt broar som är oersättliga i vår fortsatta kamp för ett samhälle där våra barn kan växa upp i trygghet och frihet utan att riskera att hamna i drogtråkets misär.

Herr talman! Regeringens förslag till nationell narkotikahandlingsplan, som vi i dag debatterar, har som mål att Sverige ska bli ett narkotikafritt samhälle. Denna vision är sprungen ur insikten om de skador och lidanden som narkotikan skördar bland människor. Visionen har varit vägledande för Sveriges narkotikapolitik sedan 1970-talet – en politik som har varit mycket framgångsrik under lång tid. I knappt något med Sverige jämförbart land har medborgarnas inställning till narkotika varit så avvisande, nyrekryteringen till missbruksleden så begränsad och dödligheten bland unga missbrukare så låg. I knappt något annat land har den offentligt betalda missbruksvården varit så utbyggd som hos oss, och det är få länder som haft vårt socialpolitiska helhetsperspektiv på narkotikafrågan.

Framgångarna för vår narkotikapolitik avtog under 90-talet. Den ekonomiska krisen ledde till att vi sänkte garderna mot de krafter som får narkotikaeländet att sprida sig. Fler ungdomar provar droger. Allt fler fastnar i missbruk, och tillgången på droger ökar. Visionen om ett narkotikafritt samhälle får aldrig reduceras till en utopi. Därför är det viktigt att vi sätter upp mätbara mål för att kunna kontrollera att utvecklingen åter kan vändas rätt.

Vi förverkligar inte visionen genom enstaka kortsiktiga punktinsatser. I stället kräver vi en kraftfull mobilisering av våra gemensamma resurser såsom polis, tull, kriminalvården, socialtjänsten, sjukvården, skolan, idrottsföreningar och föräldraföreningar. Vi måste alla ta aktiv del i kampen.

Därför har den socialdemokratiska regeringen tagit fram en nationell narkotikahandlingsplan som sätter fokus på att minska efterfrågan på och utbudet av narkotika samt professionalisera missbruksvården.

Efterfrågan på narkotika ska minska genom en förstärkning av det förebyggande arbetet, bl.a. genom bättre undervisning om narkotika i sko-

lan, insatser för att tidigt upptäcka och hjälpa ungdomar som missbrukar, insatser för utsatta barn och deras familjer och kraftfullt opinionsarbete för vår restriktiva narkotikapolitik.

Tillgången på narkotika ska minskas genom en satsning på fler poliser och en översyn av deras arbete med narkotikabekämpningen samt en effektivare kontroll av läkarnas förskrivning av narkotikaklassade läkemedel. Kriminalvården ska få 100 miljoner kronor för att äntligen skapa narkotikafria fängelser.

Bristen på professionalism inom missbruksvården är oacceptabel. Jag läste nyligen Göteborgs-Tidningen, där Birgitta Lehtirinne skrev så här: Jag måste få komma in på ett behandlingshem. Jag saknar mina barn fruktansvärt, men så länge jag inte är fri från amfetamin är jag förstas ingen bra mamma.

Hon kämpar för att få vård, men blir avvisad från sjukvårdens tillnyktringsenheter av polis med motiveringen att hon inte tillhör riskfallen.

Birgittas tragedi är inte unik, utan delas av många missbrukare i Sverige. Orsaken är att missbruksvården har försummats under de senaste åren. Det har varit färre vårdplatser, mindre vård per patient och dålig samverkan mellan kommun, landsting och stat, och det har inte gjorts någon tillförlitlig utvärdering av verksamheten. Detta har skett samtidigt som missbruket av narkotika har ökat.

När platserna har blivit färre tvingas personalen välja de svåraste fallen, medan övriga hänvisas till den öppenvård som på många håll har orimliga väntetider.

De som trots allt blir inlagda på avgiftningseenheterna blir ofta utskrivna efter ett par dagar för att ge plats åt en ny missbrukare vars liv hänger på en skör tråd.

Den missbrukare som erbjuds vidare behandling efter avgiftning kan dessvärre inte heller räkna med att behandlingen ger effekt. Trots att missbruksvård har bedrivits i över 80 år i Sverige saknar vi i dag redskap för att kunna uttala oss om huruvida den socialtjänstbaserade missbruksvården är framgångsrik och huruvida den motsvarar människors behov av vård. Generella och regelbundna studier av vårdens effekter saknas. Få inom socialtjänsten använder behandlingsmetoder som har ett väl dokumenterat stöd i form av konstaterade behandlingseffekter. Det gäller såväl den frivilliga vården som tvångsvården, institutionsvården och inom den öppna vården.

Bristen på professionalism i missbruksvården är häpnadsväckande med tanke på att narkotikamissbruk är en dödlig beroendesjukdom. Vem skulle med berätt mod utsätta en svårt sjuk cancerpatient för en behandling som inte grundades på medicinsk vetenskap och beprövad erfarenhet? Detta händer narkotikamissbrukare, vilket jag anser vara oacceptabelt. Därför är jag mycket nöjd med att regeringen i den nationella planen uppmärksammar behovet av en bättre vård.

Regeringen lägger tre viktiga förslag:

- Statens folkhälsoinstitut ska utarbeta en specialistutbildning i missbruksvård.
- En särskild satsning på forskning som kan bidra till att höja missbruksvårdens kvalitet ska prioriteras under de närmaste åren.

- Dokumentation, uppföljning och utvärdering ska förbättras inom vård och behandling. Socialstyrelsen ska utarbeta riktlinjer för socialtjänstens dokumentation av socialtjänstens insatser för missbrukare.

Dessa förslag skapar förutsättningar för en kursändring för svensk missbruksvård som innebär att människor i motsvarande situation som Birgitta Lehtirinne garanteras en väg tillbaka till ett drogfrött liv.

För att snabbt få i gång arbetet med narkotikahandlingsplanen satsar regeringen totalt 325 miljoner kronor och har utsett Björn Fries, för närvarande kommunalråd i Karlskrona, till narkotikasamordnare. Han har det viktiga uppdraget att samordna myndigheternas arbete och bedriva opinionsarbete för att det ska bli så – som jag sade precis i början – att alla deltar och är engagerade i kampen mot narkotika med visionen om ett narkotikafritt samhälle.

Utifrån detta vill jag yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande nr 15 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 226 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Sverige har haft trovärdighet i sin vision om ett narkotikafritt samhälle, i varje fall fram till 1995. Även om de knarkliberala krafterna i Europa har sagt att det varit en utopi, har vi kunnat visa på att vi har haft en låg andel missbrukare. Det har varit en bra utgångspunkt. Men efter 1995 har någonting hänt. Missbruket har ökat väldigt mycket och särskilt rekryteringen av unga missbrukare.

Susanne Eberstein har sagt ungefär vad jag har sagt att man bör göra. Skillnaden är att ni bara säger att man ska anslå pengar. Det finns inget konkret. Jag undrar, Susanne Eberstein, hur vi ska kunna göra den här visionen trovärdig, hur vi ska kunna stödja dem ute i Europa som också vill ha knarkfria samhällen – mot knarkliberalerna – när vi inte gör några konkreta satsningar.

Var finns de konkreta satsningarna? Var finns lagförslagen? Var finns de resurser som verkligen ökar polisantalet och inte bara återställer det som det var vid 1990-talets början? Var finns insatserna till tullen? Var finns sådana insatser som kan tyckas svåra, nämligen att spåra upp de unga som är på väg in i missbruket? Man skulle t.ex. kunna ta urinprov på dem som är tolv år och äldre för att försöka förebygga i tid. Var finns de konkreta lagförslagen? Var finns de konkreta pengarna? Vi anslår ju 3,5 miljarder. Var finns era satsningar?

Anf. 227 SUSANNE EBERSTEIN (s) replik:

Herr talman! Det vi vill åstadkomma, Leif Carlson, är att skapa ett folkligt engagemang som innefattar ungdomarna, föräldrarna, polisen, socialsekreterarna, far- och morföräldrar – alla. Vi vill inte ha kräkmedel, livstidsstraff, urinprov på barn och glasrutor vid besöken i fängelserna. Vi vill helt enkelt åstadkomma en nationell samling med nationell kamp som ska beröra alla.

Anf. 228 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Det är ju lovvärt. Det hade också varit väldigt lovvärt om det stora problemet i dag hade varit att vi inte har något nationellt stöd bland allmänheten för visionen om ett narkotikafritt samhälle. Men

mer än 95 % tycker ju redan så. De vill ha det på det sättet. Det verkar alltså inte vara just det som är det viktigaste. Det är viktigt i sig att hålla detta kvar, men det viktiga är att ge dem som ska arbeta med frågorna materialet, resurserna, lagarna, platserna på anstalter – alla de åtgärder som gör att människor inte ska känna sig besvikna.

Just genom att Susanne Eberstein inte anslår några medel till konkreta åtgärder kommer kanske människors vilja att stödja vår vision om ett narkotikafritt samhälle att fallera. De ser ju att ingenting händer, att de är en ropandes röst i öknen. Det måste mer till än förhoppningar – får vi fortsatt folkligt stöd behöver vi inte göra mer. Självklart måste vi faktiskt vidta åtgärder! Var är era åtgärder?

Anf. 229 SUSANNE EBERSTEIN (s) replik:

Herr talman! Det här är mycket intressant. I dag hade jag nämligen en radiodebatt i lokalradion i Kalmar med en av de främsta företrädarna för RNS. Han berättade om det oerhört bra ingripande som polisen, utan handlingsplanen, har gjort för att reda upp den stora och otäcka härva man haft i gymnasieskolorna i Kalmar och Västervik. Det var alltså något som kunde ske just därför att folk äntligen har fått upp ögonen för att var och en måste vara delaktig i detta.

Jag tycker att Leif Carlsons debatteknik är väldigt intressant. Han pratar hela tiden om att vi inte gör någonting. Han har en god vän som på DN Debatt har skrivit på samma sätt, nämligen ordföranden i den europeiska organisationen Europe Against Drugs: "Persson har svikit." Inte ett enda förslag på vad vi borde ha gjort i stället för handlingsplanen har han, utan han bara rackar ned på den.

Ibland undrar jag om de som bara rackar ned på saker och inte – som Leif Carlson, till skillnad från den här personen – kommer med annat än repressiva förslag verkligen är emot droger eller om de kanske längtar efter *harm reduction* eller något annat, vad vet jag.

Anf. 230 ROLF OLSSON (v):

Herr talman! Jag ber att i likhet med tidigare talare få uttrycka sorg och saknad över att Rinaldo Karlsson inte är bland oss längre och kan delta i den här debatten.

Herr talman! I socialutskottets betänkande *Nationell narkotikahandlingsplan* behandlas en proposition som utformats i samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet samt motioner som väckts med anledning av denna proposition. Därutöver behandlas i betänkandet motioner från allmänna motionstiden.

För Vänsterpartiet är det grundläggande och avgörande att förena en restriktiv och en solidarisk narkotikapolitik. Det är också alldeles nödvändigt, menar vi, att narkotikapolitiken är väl integrerad med en mycket ambitiös social välfärdspolitik. Vi tycker i Vänsterpartiet att det betänkande vi nu ska ta ställning till lever upp till dessa förutsättningar och att planen bör kunna fungera som startpunkt för förnyade ansträngningar på alla nivåer att bekämpa narkotikans skadeverkningar.

Herr talman! Planen bygger på en balans mellan tre viktiga mål i narkotikaarbetet, nämligen

- att minska nyrekryteringen till missbruk,

- att förmå fler missbrukare att sluta med missbruket, och
- att minska tillgången på narkotika.

Samhället måste satsa samtidigt på dessa tre ben om narkotikapolitiken ska stå stadigt – om uttrycket och bilden tillåts – och om vi ska kunna förena restriktivitet med solidaritet. Planen redovisar en bred samling av åtgärder i stora delar av samhället på olika nivåer. Vänsterpartiet står aktivt bakom handlingsplanen och det synsätt som finns i den. Vi vill dock understryka att vi inte ser planen som ett slutsteg utan som ett avstamp och att fler steg med all säkerhet behöver tas längre fram utifrån utvärderingar och erfarenheter som görs under arbetet de kommande åren.

Herr talman! Jag har några kommentarer kring vissa delar av betänkandet.

Det stora arbetet med planen återstår att göra. För oss i Vänsterpartiet är inte minst det lokala arbetet, och därmed arbetet i kommunerna, avgörande för om planen ska lyckas eller inte. Det är på lokal nivå som kartläggning av problem och möjligheter ska ske för att man där sedan ska kunna ta fram lokala handlingsplaner. Därvidlag är det mycket viktigt att de medel som nu tas fram i samband med handlingsplanen till en väsentlig del kommer lokala satsningar till godo.

När det gäller det internationella samarbetet fastslås i betänkandet vikten av att på internationell nivå samarbeta kring en restriktiv drogpolitik och aktivt begränsa inflytandet från de mycket starka drogliberala krafterna i Europa och andra delar av världen. I detta sammanhang är det också naturligt för oss i Vänsterpartiet att understryka att det är förödande om det glappar och skiljer alltför mycket i synen på narkotika respektive alkohol både i det internationella samarbetet och i arbetet på hemmaplan. Det finns naturligtvis skillnader, men en restriktiv och solidarisk linje är naturlig att föra både vad gäller alkohol och vad gäller narkotika. Det gäller inte minst i det förebyggande arbetet i ungdomskretsar.

Tyvärr har 90-talet inneburit en stagnation och försämring av vård- och behandlingsinsatser på missbruksområdet. Det är hög tid att nu vända på utvecklingen och åter aktivt starta en utveckling som leder till effektiva och individuellt anpassade behandlingsmetoder.

SBU har i en stor utvärdering studerat olika behandlingsmetoder och deras effektivitet. För narkomaner konstateras bl.a. att de i många fall mår bra av slutna vård, något som vi vet minskat dramatiskt under senare år. För de missbrukare som vid sidan av missbruket också har grava psykiska problem är behoven störst och bristerna mest markanta. Det är viktigt att betona, vilket understryks i betänkandet, att den enskilda missbrukarens behov ska styra utvecklingen på vård- och behandlingssidan. I det här sammanhanget är det också värt att påpeka vikten av den nu återinförda besvärsrätten i socialtjänstlagen, som ska ge den enskilda ökad rättssäkerhet och större möjlighet att få sina behov tillgodosedda.

När det gäller LVM-vården fastslogs i propositionen att tillämpningen av tvångsvården för missbrukare ska ses över. Det är alldeles nödvändigt, anser vi i Vänsterpartiet. Det finns tydliga tecken på att lagstiftningen används på ett sätt som den inte är avsedd för. Bl.a. ökar de omedel-

bara omhändertagandena, men de följs i väldigt många fall inte upp med vårdansökningar. Därvid tycks alltså LVM användas som något slags tvångsavgiftning, och det är inte förenligt med lagens intentioner. Totalt sett har användningen av LVM minskat dramatiskt, och det finns skäl att misstänka betydande brister i tillämpningen av lagen. Därför är det naturligtvis mycket bra med den översyn som nu kommer.

Herr talman! Vänsterpartiet har inga reservationer i detta betänkande. Vi har däremot ett särskilt yttrande som handlar om sprututbytesverksamheten. Regeringen ska ju återkomma med förslag till lagstiftning som reglerar hanteringen av injektionssprutor. Inför detta är det angeläget för oss i Vänsterpartiet att framhålla att de personer med missbruksproblem som nu finns i verksamheten måste få fortsatt stöd och att den kommande lagstiftningen måste ta hänsyn till dessa personers behov av nuvarande eller liknande verksamhet.

I det här sammanhanget vill jag också understryka att sprututbytesverksamheten i Malmö och Lund är en väl fungerande och stabil verksamhet som når en stor andel av sprutnarkomanerna i området och som erbjuder ett varierat utbud av olika medicinska och kurativa insatser. Jag har i likhet med Kenneth Johansson varit nere och studerat verksamheten och fick då ett gott intryck av ambitionerna, stabiliteten och långsiktigheten i arbetet. Men som sagt: Vi har anledning att återkomma till diskussionen i den frågan.

Men jag vill i det här sammanhanget, inte för polemikens skull men för klarhets vinnande, ställa en fråga till Kristdemokraterna och Lars Gustafsson. Ni står tillsammans med Centern och Folkpartiet bakom reservation nr 19. I den reservationen sägs bl.a.: ”Enligt vår mening bör försöksverksamheten i Malmö och Lund övergå i permanent verksamhet. Dessutom bör de landsting som så önskar, efter prövning av Socialstyrelsen, ges möjlighet att starta liknande verksamheter.”

Jag har som sagt respekt för den ståndpunkten, även om vi har valt att avvakta lagförslaget från regeringen. Men jag har lite svårt att få denna ståndpunkt att gå ihop med formuleringar i det särskilda yttrande, nr 4, som ni i ert parti ensamma har lagt fram. ”Den humana och samtidigt kompromisslösa narkotikapolitiken kan också motivera fortsatta försök med sprututbyten.” Och lite längre fram: ”Därför är ett försök med sprututbyten värt att pröva även fortsättningsvis.”

Jag skulle alltså gärna för klarhets skull vilja ha en deklARATION från Lars Gustafsson: Vilken linje gäller, fortsatta försök eller permanent verksamhet?

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet SoU15.

Anf. 231 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag kan svara Rolf Olsson att jag tycker att de som vill ha försök kan få det, och de som inte vill ha försök ska kunna få detta, utifrån det som står i reservationen. Är det klarläggande nog?

Anf. 232 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag kan inte säga att jag blev så mycket klokare av detta. Speciellt tror jag att verksamheten nere i Malmö och Lund inte blev så mycket klokare. Där pågår sedan 16 år tillbaka ett försök. De vill natur-

ligtvis veta hur partierna ställer sig till permanentning av verksamheten eller fortsatt försök. Det får man så att säga välja.

Anf. 233 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Man får väl ha fortsatt försök tills det blir permanent.

Anf. 234 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag anser att detta är motsägelsefullt. Det går inte ihop. Och jag tycker inte att Lars Gustafsson lyckades få det att gå ihop.

Anf. 235 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag har själv ingen personlig relation till Rinaldo Karlsson, men jag har all anledning att här framföra en tanke från min partikamrat och sedan många år socialutskottsledamot Thomas Julin som mycket beklagar och ställer sig väldigt sorgsen efter Rinaldos bortgång. Det vill jag framföra.

Till dagens diskussion!

Ingenting, herr talman, som vi gör för gemensamma medel eller genom demokratiskt beslutsfattande i socialutskottet är samtidigt lika akut och lika långsiktigt viktigt som att bekämpa droger och narkotika.

Under de gångna sju åren, sedan EU-inträdet, har t.ex. partydroger – vilket bedrägligt namn – och cannabis fått ett starkt fäste hos den yngre generationen, starkare än vi trodde var möjligt, vi som inte surfar så mycket på nätet, vi som inte längre hämtar våra normer från ett gäng och vi som inte lever krog- eller partyliv. Nej, vår generation trodde naivt nog att det bakom vår rygg fanns ett fungerande socialt system med regler, med vård, med förebyggande information och med ett motiveringsarbete som fungerade.

Narkotikakommissionens rapport *Vägvalet* tog nog många ur den illusionen. Hälsan teg inte still.

Vi trodde att den klassiska restriktiva synen på alkohol och droger för evigt nåttopp hade tatuerats in i varje svensk. Ett nyktert folk bygger landet, lärde vi oss, vi som är födda före 60-talet. Men nykterhetspolitiken har grundligen raserats, offrad på EU-anpassningens och alkoholkapitalets altare, beledsagad av idiotliberala argument som uppmanar människor att göra sig fria från ”förmyndare”. Tvärtom hade självdisciplin gett människor verktyg och behövlig upprorskraft mot dem som tjänar på att hålla folk lagom lulliga. Drogade, passiva och beroende medborgare kräver nämligen inte sin rätt, bygger inte upp någonting som överheten inte kan kontrollera och gör inte uppror.

Jag menar att vi måste se den starka och direkta kopplingen mellan alkohol och droger – gift som gift. Låt oss inse kopplingen mellan att alkoholskadesiffrorna skjuter i höjden och den samtidiga explosionen av narkotikamissbruket. Låt oss slutligen inse kopplingen mellan en övergiven heltäckande och internationellt förut beundrad alkoholpolitik och den dammlucksöppning för narkotikan som har skett efter EU-inträdet 1995. Budskapet till de unga är ungefär att det är den personliga friheten som hotas om inte alla osnäst får knarka i fred.

I själva verket är drogbruk och missbruk någonting som springer fram ur självdestruktivitet, som göder fortsatt självdestruktivitet. Det här är den individualpsykologiska sidan av saken. Vi politiker, med både ansvar

och befogenheter, måste våga ställa oss den tuffa frågan: Varför, mitt i välfärden, är så många unga människor så självdestruktiva? Hur har drogerna kunnat klibba sig fast på dem?

Svaret är tredelat, och åtgärderna måste därför få en tredelad udd. Allt kemiskt beroende handlar om ett samspel mellan

1. medlet,
2. människan och
3. miljön.

Medlet kallas ibland för tillgänglighet när vi debatterar. Fanns det inga droger skulle ingen missbruka dem. Ju svårare att komma åt droger, desto mindre missbruk.

Människan handlar om individens självkänsla och egenstyrka. Mår individen dåligt, vilket alla gör någon gång under livets gång, ligger mekanismen att fly från verklighetens kalla ljus och självdestruktivt beteende nära till hands. Att stärka individen utan att skapa egoister är skolans största utmaning.

Miljön slutligen, det tredje m:et, står för den samhällsanda och den sociala miljö som människan verkar i och som påvekar henne oerhört. Om det klimatet är andefattigt, drogbejakande och nedbrytande, med arbetslöshet och bristande framtidstro, blir självklart missbruksrisken högre. Här ligger den allmänpolitiska och allmänmänskliga utmaningen att tillsammans skapa ett gott samhälle.

Vår kamp får ett startskott med den här handlingsplanen. Den måste också utgå från en sådan här tredelad analys. Att här i dag, mina vänner, plocka eventuella poäng på hur mycket mer man själv skulle vilja lägga in i arbetet redan nu därför att planen inte är perfekt menar vi leder till försening av arbetet och är kontraproduktivt.

I stället ska vi se till att i den process som vi nu går in i fortsätta att ge input, bjuda på vårt fortsatta engagemang och under fem år fortsätta göra insatser för att bekämpa narkotikan som människor, föräldrar, vänner, grannar och som beslutsfattande politiker.

Särskilt viktig, menar vi, är den kommunala arenan där det väsentligaste arbetet ska bedrivas. Kartläggningsfasen startar nu där, efter att vi har fattat beslut om den här planen.

En ensam, om än modig, droggeneral kan inte vinna slaget. Han måste få fullt stöd och full uppbackning av alla partier. I den här saken finns det som tur är en ovanligt stor värdegemenskap mellan oss och en stor gemensam oro att bygga på. Det har vi hört av inläggen fram till nu. Så låt oss för en gångs skull och i dubbel mening reservationslöst sluta upp för någonting som är viktigare än partiprestigen och sjösätta den här handlingsplanen. Vi har makten att allteftersom fylla den här skutan med bemanning, lagändringar, pengar, entusiasm, iakttagelser och tips och en så småningom alltmer preciserad målinriktning. Jag är övertygad om att vilken färg en kommande regering än har i höst kommer den att lägga fram en budget för nästkommande år där det finns mer narkotikapolitiska pengar.

Mitt eget direkta förslag till droggeneralen är att skapa direktkanaler i varje kommun från allmänheten till en drogsamordningskommitté som ska bildas, så att den engagerade allmänheten på ett tidigt stadium invol-

veras i processen och får en chans att ge sina bidrag till sin kommunala antidrogskuta. Det här har ju verkligen chansen att bli en allomfattande och sant nationell handlingsplan om vi rikspolitiker i dag visar vägen.

Herr talman! Mycket av kritiken mot planen som den ser ut i dag och mot de förslag som lämnas här delar vi, men jag ser på inget sätt att det här loppet är kört. Vi menar att loppet börjar nu.

Anf. 236 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! En tidig morgon för bara någon vecka sedan vaknade jag av en radiodebatt mellan Rinaldo Karlsson och en ansvarig utgivare för en tidskrift. Debatten handlade om alkoholreklam och om att den ansvariga utgivaren skulle publicera en annons för alkohol. Rinaldo sade: Jag diskuterar inte EU:s regelverk. Jag diskuterar inte svensk lagstiftning. Jag diskuterar det personliga ansvaret. Vi kommer aldrig till rätta med missbruk om vi inte förstår att var och en av oss har ett personligt ansvar.

Det är synd att Rinaldo inte kan vara med i dagens debatt. På något sätt börjar diskussionen också om narkotikaproblemet med att vi inser att var och en har ett personligt ansvar för utvecklingen.

Herr talman! Sebastian var i tioårsåldern när han började missbruka och begå brott. Först var det alkohol. I sjuan började ha röka hasch. Ett år senare blev det amfetamin. "Jag fick det gratis första gången", berättar han. "Redan då fattade jag varför, men tog det ändå. Sedan fick jag så klart betala." Det gjorde han genom att sälja det han kom över vid inbrotten.

För Sebastian var drogerna en flykt från trassliga hemförhållanden, ett sätt att försöka komma ifrån bråken och våldet. Gänget blev hans nya familj. Han kunde försvinna hemifrån veckovis. Han sov i knarkarkvarter eller hos äldre kompisar. Det var de som introducerade honom i det tyngre missbruket. Under långa perioder var han påverkad dagar i sträck. Hela tillvaron kretsade kring jakten på knark. Själv säger han att han inte minns så mycket från den tiden: "Jag var påtänd både i skolan och hemma och mamma var arg. Men jag brydde mig inte".

Det som förvånar honom nu är att ingen ingrep. Hans missbruk var inte alls okänt. Skolan, socialtjänsten, polisen och barn- och ungdomspsykiatrien visste att han knarkade. Han åkte fast hos polisen gång på gång. Men någon riktig hjälp att sluta med drogerna fick han inte förrän han hittades medvetslös på en toalett efter många dagars festande med amfetamin och till sist en överdos rohypnol och stesolid. Först då fick han behandling. Sebastian var 14 år och hade redan hunnit leva ett liv i kriminalitet och missbruk i fyra år.

I dag är han 17 år och drogfri. Vägen bort från knarket har inte varit lätt. Men nu tycker han äntligen att han har funnit modet att se framåt. Han håller på att ta igen de förlorade grundskoleåren och vill fortsätta läsa på gymnasiet. Sebastian säger att han har visioner, men det är inga luftslott. Det handlar om att i fortsättningen kunna leva ett vanligt liv. Berättelsen om Sebastian publicerades i Eskilstuna-Kuriren i förrgår.

Herr talman! Alla vi som på olika nivåer i samhället är engagerade i narkotikapolitiken måste ställa oss en alldeles nödvändig fråga, nämligen: Vad ska vi säga till Sebastian? Ska vi säga att det är hög tid att ge upp målet om ett narkotikafritt samhälle, att inse att det är orealistiskt, att

det aldrig kan bli mer än en utopi? Ska vi säga att vi bara framstår som naiva, ensamma i världen, så länge vi håller fast vid det här målet?

Ska vi säga att det nu är dags att skilja på s.k. tunga och lätta droger, att narkotikabekämpningen enbart kan inriktas på tung narkotika medan de lätta drogerna rentav borde legaliseras? Ska vi säga att narkotikaliberalerna har rätt, de som i tidningar och TV-soffor hävdar att svensk narkotikapolitik är ur tiden och att vi inte ska vara så storsvenska, som det står i en tidning, utan lära av de länder som är mer tillåtande?

Nej, ingenting av det ska vi säga. Det är inte det Sebastian behöver höra. Att gå narkotikaliberalerna till mötes, att acceptera droger som en del av samhället, är det största svek vi kan begå mot den unga generationen. Det vore ansvarslöst och djupt omoraliskt.

I stället måste vi hävda att i dag, när alltfler unga experimenterar med droger, är det viktigare än någonsin att hålla fast vid målet om ett samhälle fritt från narkotika, att aldrig ge upp och börja fundera över vilka droger vi kan tillåta. Sebastian började ju en gång med hasch, en s.k. lätt drog. Skulle vi stillatigande stå och se på och ingripa först när han var inne i ett mer avancerat missbruk? Det var just samhällets passivitet som var det stora sveket under hans missbrukstid. Nej, vi ska hävda att ingen borde behöva uppleva det.

Att kämpa för ett narkotikafritt samhälle är inte att vara naiv. Det är den enda rimliga ståndpunkten. I dag finns drygt 20 000 tunga missbrukare i Sverige. Ungefär 250 dör varje år till följd av sitt narkotikamissbruk. Vi kan aldrig acceptera det lidande och den sociala misär som följer i drogmissbrukets spår. Det är definitivt inte en mer tillåtande hållning till narkotika som vårt samhälle behöver. Att vi under 90-talet fått alltfler tunga missbrukare och att alltfler unga testat droger betyder i stället att kampen mot narkotika måste intensifieras. Det är detta och inget annat vi ska säga till Sebastian och alla dem som delar hans erfarenhet.

Narkotikan är ett av vår tids stora samhällsproblem och ett hot mot unga människors hälsa och framtid. Alla ansvariga, statliga myndigheter, landsting, kommuner och frivilligorganisationer, behöver samlas i en gemensam kamp för att förhindra att ungdomar börja använda droger, för att erbjuda alla missbrukare vård och behandling och för att stoppa tillflödet av narkotika till landet. Alla måste dra åt samma håll för att insatserna ska bli effektiva. Det är för att åstadkomma denna breda samling mot narkotika som regeringen presenterar en narkotikapolitisk handlingsplan.

För det första: Det finns dessbättre en bred politisk uppslutning kring målet att skapa ett narkotikafritt samhälle. Det är mycket viktigt för det framtida arbetet. Strategin i handlingsplanen går ut på att samla så många aktörer som möjligt kring sådana hållningar och insatser som vi vet att det råder samstämmighet om.

För det andra: Mer resurser krävs för att upprätthålla narkotikapolitikens trovärdighet. Det har påpekats av många. Jag delar den uppfattningen. Det krävs också för att förhindra att människor börjar använda narkotika, för att erbjuda missbrukare vård och behandling och för att stoppa tillflödet av droger. De 325 miljoner kronor som avsätts under tre år ska ses som en första insats, som en början, för att få i gång ett mer samlat

och metodiskt arbete. Vi är beredda att under de kommande åren öka de statliga insatserna.

För det tredje: Både Narkotikakommissionen och frivilligorganisationerna konstaterar att de växande problemen under senare år beror på brister i samarbetet mellan myndigheter och i samarbetet mellan myndigheter och frivilligorganisationer. För att få till stånd en bättre samverkan ska alla kommuner upprätta egna narkotikapolitiska handlingsplaner. Planerna ska utgå från en kartläggning av hur situationen ser ut i kommunen och bygga på en samverkan mellan kommunens olika verksamheter, landstingen, statliga myndigheter och frivilligorganisationer.

I den narkotikapolitiska handlingsplanen läggs stor vikt vid det förebyggande arbetet. Insatser behövs för att utveckla alkohol- och narkotikautbildningen i skolan, att tidigt upptäcka och hjälpa barn som skolkar eller missbrukar och att på olika sätt stödja barn och ungdomar i utsatta miljöer. Ansvar för missbrukarvården ska även fortsättningsvis vila på socialtjänsten. Alla som missbrukar ska nås av erbjudanden om behandling. Det är mycket betydelsefullt att detta kommer i ett tidigt skede av missbruket.

För det fjärde: På områden där staten har ett eget ansvar, t.ex. polisen och kriminalvården, vidtar vi omedelbart viktiga åtgärder. Antalet poliser ökar nu kraftigt. En särskild satsning, 100 miljoner kronor, görs på kriminalvården. Målet är att alla narkotikamissbrukare i häkten och fångelser ska erbjudas vård och behandling. Vi skärper också lagstiftningen för att öka kontrollen av läkares förskrivning av narkotiska läkemedel.

För det femte: För att genomföra och följa upp den narkotikapolitiska handlingsplanen har en särskild narkotikasamordnare utsetts. En viktig uppgift för samordnaren blir att fungera som stöd för kommuner och landsting och tillsammans med politiker på dessa nivåer bedriva opinionsbildning.

För det sjätte: Kunskapen och kompetensen behöver utvecklas såväl inom det förebyggande arbetet som inom missbrukarvården. Därför ges Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att lämna förslag till en grundläggande vidareutbildning i förebyggande arbete. En specialistutbildning i missbrukarvård bör också inrättas.

För det sjunde: Narkotikan är ett internationellt problem. Samarbetet mellan länderna måste öka för att vi ska kunna förstärka kontrollen över den illegala narkotikan. Sverige ska arbeta för att effektivisera de internationella narkotikaorganen och för att upprätthålla respekten för FN:s narkotikakommission. Vi ska också fokusera på narkotikan i svenskt bistånd.

Herr talman! Regeringens handlingsplan har faktiskt fått ett gott mottagande av många som arbetar direkt med narkotikabekämpning. De har glatt sig över att det äntligen tas ett samlat grepp. Men den efterföljande debatten har visat på något av narkotikapolitikens tragedi, nämligen att de organisationer som är engagerade i frågan ofta har olika mål och inte bara olika bedömningar och metoder. Nu gäller det att vi som står för ett narkotikafritt samhälle enas i kampen mot narkotikan. Den narkotikapolitiska handlingsplanen är ett första steg i att återupprätta kampen för ett narkotikafritt samhälle.

Anf. 237 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att jag fullt ut delar synen på den beskrivning som socialministern gjorde av visionen att stå upp för ett narkotikafritt samhälle osv. Det låter mycket bra. Och när det gäller personligt ansvar är det väl inget parti som har talat så mycket om det som mitt parti!

Men jag måste ändå fråga en sak, egentligen för att fortsätta det tidigare replikskiftet med socialministerns partikamrat: Vad ska egentligen statsrådet säga till Sebastian när ökningen av narkotikarelaterade dödsfall sedan 1995 har varit 220 % och när 500–600 människor dör av överdoser varje år? Hur ska socialministern förklara för Sebastian att planen kan ändra på detta när den enda lagändringen är just ändringen av läkares förskrivningsrätt, som ju är en marginell fråga som knappast kommer att ändra narkotikaförhållandena i landet? En narkotikageneral står ju här ensam och har ingen armé bakom sig i form av lagar och resurser och i form av sådant som gör att han kan vara aktiv och handlingskraftig och gå på offensiv. Hur ska Sebastian då förstå att den här planen ska kunna hjälpa andra i hans situation?

Jag tror att det är många med mig som inte riktigt begriper hur planen ska kunna ändra på det här. Säkert har socialministern rätt i att det finns de som har tyckt att planen är bra, men socialministern vet också att polisen har varit kritisk och att Hasselakollektivet har varit kritiskt. Kollsalt många har varit kritiska – inte för det verbala och inte för de goda tankarna eller för målet utan för bristen på resurser, bristen på handling och bristen på lagförslag.

Jag har fortfarande inte förstått detta, men socialministern kanske kan förklara det för mig nu. Hur ska planen få de åsyftade effekterna?

Anf. 238 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! Om jag får möjlighet att tala med Sebastian så ska jag förklara följande mycket enkla sammanhang: När regeringen och riksdagen och det offentliga Sverige – egentligen lite för sent – upptäckte i början av 90-talet att nu vänder utvecklingen så tillsattes en narkotikakommission som fick i uppgift att gå igenom situationen och svara på frågan: Vad är det som har gått snett? Denna narkotikakommission, som bestod av många begåvade ledamöter, sade att det som har gått snett framför allt är bristen på samverkan, men också brist på uppmärksamhet kring problemet. Vi har inte diskuterat problemet på allvar i vare sig kommuner, landsting eller riksdag och framför allt inte i medierna. Narkotikafrågan tycktes för ett ögonblick vara löst, och sedan var det ingen som engagerade sig. Det var Narkotikakommissionens väsentliga budskap.

Nu måste vi föra upp narkotikafrågan på dagordningen igen. Vi måste diskutera den i alla sammanhang och se till så att samverkan fungerar igen. Det var inte så många nya lagar som narkotikakommissionen föreslog; det var egentligen en ganska begränsad förändring av lagstiftningen. Den stora maningen var: Ta nu frågan på allvar igen, och se till så att de resurser som finns i samhället återigen går samman!

Men när vi behandlade detta sade vi: Det räcker inte. Vi behöver också påbörja en förstärkning av resurserna därför att situationen är kanske mer utmanande nu än tidigare. Utöver att vi faktiskt följer Narko-

tikakommissionens synpunkter så för vi till resurser. Vi ger också ett mycket bestämt besked, nämligen att vi ska fortsätta detta. Detta är bara början.

Apropå debatten så tycker jag att det intressanta har varit att kritik har kommit, precis som Leif Carlson säger, ifrån de organisationer som företräder en restriktiv politik. Men det har dessvärre också kommit allt högljuddare kritik från krafter som vill att vi ska lämna den nuvarande politiken. Det är de som har fått störst utrymme i debatten. Det är rätt viktigt att vi ger dem en signal – vi tänker inte ändra politik.

Anf. 239 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Det tycker jag är en viktig signal att ge; där är vi helt ense.

Jag var med när man först tittade på narkotikafrågan 1992, och såg att det inte verkade som det hade hänt något. Men sedan hände det något mycket fort – det är alldeles riktigt. När man nu tittar på detta så är det viktigt att man ska diskutera och lyfta fram frågan, som statsrådet säger. Men det räcker ju inte. Det hjälper inte dem som behöver hjälp nu. Vi måste ha mer handlingar.

Jag är kritisk mot Narkotikakommissionen för att den inte föreslog mer. Men inte ens det som den föreslog och som rörde lite känsliga saker tar statsrådet upp i sin proposition. Det gäller t.ex. att hjälpa till att hitta de unga som är på väg in i missbruk. Om man har en stark misstanke kan man ta urinprov på barn över 12 år just för att kunna gå in med kraftfulla åtgärder. Där Narkotikakommissionen lägger fram konkreta förslag på att göra något så backar alltså statsrådet. Vad skickar det för signaler?

Jag är fortfarande besviken på det här. Det måste vara mer om man ska göra det som statsrådet säger och så väldigt beskriver. Ska man nå de målen så måste det finnas mer av konkreta åtgärder och mindre prat om att vi ska lyfta fram frågan och ha konferenser. Det måste mer till för dem som lider nu och för dem som är på väg in i missbruket. Det behövs lagändringar, det behövs skärpta straff, det behövs provtagningar på yngre barn och det behövs narkotikafria samhällen. Det måste till åtgärder som gör att vi får långt fler poliser än vad statsrådets regering föreslår. Det behövs mängder av konkreta åtgärder *nu*.

Anf. 240 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! I själva verket tycks skillnaden i den här diskussionen gälla några få ytterligare åtgärder. En av dem är det här med tester av barn. Men ta Sebastian – problemet var ju inte att omgivningen inte visste att han missbrukade narkotika! Problemet var att alla visste och ingen ingrep. Vi skulle inte ha flyttat oss en millimeter mot en bättre situation med drogtestar av Sebastian. Här var problemet att alla som representerade det offentliga och vuxenvärlden visste, men ingen gjorde någonting.

Då är lösningen på problemet inte att ha fler tester av barn, utan att se till så att vi verkligen utnyttjar den kunskap som vi har. Det gäller att föra samman föräldrarna med myndigheterna, att tala med dem, att se till så att socialtjänsten får resurser att verkligen följa upp de enskilda fallen. Därför har vi kunnat säga att de problem som finns med att gå ned för långt i åldrarna och testa barn gäller att detta faktiskt kan vara kontrapro-

duktivt. Det kan skapa en misstro mot samhället som rentav kan verka i motsatt riktning.

Låt oss se till att den kunskap vi har faktiskt används! Problemet är inte att vi inte vet. Vi vet alldeles för mycket, men gör för lite.

Anf. 241 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tror att enigheten i kammaren är stor omkring målet för ett narkotikafritt Sverige. Det finns dock olika faser i detta som rör sig om allt från början ända till slutet, om man uttrycker det så, terminalt sett.

Det allra bästa är ju att ingen börjar med detta; det tror jag att vi också är överens om. De preventiva insatserna är inte så utvärderingsbara över kort tid, men det visar sig ganska snart när de lyckas. Det var kanske de som lyckades under 80-talets slut.

I det här fallet har vi kristdemokrater en liten käpphäst. Vi tjar om familjen och föräldrarna. Det är viktigt att de får stöd, eftersom de är närmast barnen. Dessvärre visar det sig att de inte alltid heller kan upptäcka detta, men det skulle man kanske kunna göra i skolan. Den familjestödande eller föräldrastödande rollen fungerar faktiskt inte särskilt bra. Jag undrar varför socialministern i sin proposition inte föreslår fler föräldrastödande uppgifter. Familjer ser olika ut. Det vet vi. Det föräldrastödande arbetet är A och O. Jag känner många familjer som tyvärr befinner sig i den situationen att deras barn finns ute. Det är inte roligt att tala om för dem att vi inte kan hjälpa dem av olika skäl.

Utbildningen är t.ex. väldigt dålig hos socionomer och socialarbetare. De kan inte heller tyda detta. Detsamma gäller lärarna. Skulle vi inte kunna uppgradera informationen och kunskapen hos lärare och sådana som kommer i kontakt med våra barn så att de tillsammans med hemmen skulle kunna se till av vi inte behöver ha några LVM-platser? Det måste väl ändå vara målet att vi avvecklar alla LVM-hem, om det nu går. Det tror jag att vi är överens om.

Anf. 242 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! Ja, absolut. Det kan vi vara överens om. Men än så länge befinner vi oss inte där. Nu är det viktigt att vi ser över den lagstiftning som gäller så att vi vet att verksamheten verkligen är effektiv och att den dessutom är pålitlig också ur rättssynpunkt.

Lars Gustafsson tar upp det stöd som det offentliga, staten, kommunen och landstinget, kan ge till föräldrarna. Uppdraget till narkotikasamordnaren är nu att i samtal, inte bara med kommunerna utan också med frivilliga organisationer och alla dem som är engagerade i verksamheten, lyssna på hur man nu ska fördela de pengar som vi anslår. Det ska bli spännande att se vilka förslag som kommer. Det är inte svårt att gissa att en väsentlig del kommer att handla om att stärka de frivilliga organisationernas arbete när det gäller narkotikabekämpningen och ge ett rejält stöd till alla dem som arbetar med stöd till de anhöriga. I vilken mån de pengar som nu avsätts är tillräckliga för det långsiktiga arbetet är svårt att säga, men vi börjar med att lyssna till narkotikasamordnarens förslag om hur de första medlen ska användas. Jag förväntar mig förslag i den här riktningen.

Anf. 243 LARS GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Vi har noga inga delade uppfattningar där. Jag gläds också åt den omsvängning, om än under galgen, som den här regeringen har gjort när det gäller att använda de frivilliga organisationerna på ett effektivt sätt. Man ser också över så att de kan få bättre ekonomiskt stöd och andra villkor. Det är bra att man nu tar till sig de kunskaper som de har. De har möjligheter och ingångar som inga myndigheter i världen kan ha. Det vet vi av egna erfarenheter.

Jag hoppas att socialministern framgent kommer att uppgradera detta. Det finns ju brister i den här planen som jag inte ens behöver gå in på. Det gör att den inte är tillräcklig. Jag tror inte ens att socialministern vill hävda att det här är tillräckligt. Det behövs ganska mycket mer på flera områden som kanske ligger utanför socialministerns kompetensområde. Det kanske ligger på utbildningsministerns och justitieministerns områden. Kampen måste föras över hela bredden. Vi kommer att förlora kampen om vi inte tar upp den nu. Det är jag dessvärre helt övertygad om.

Anf. 244 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag och Lars Gustafsson är överens. Det är rätt viktigt att vi försöker sortera fram de minsta gemensamma nämnarna nu. Vi kan ha olika uppfattningar om vissa metoder, och vi kan fortsätta den debatten. Men jag tror att det är viktigt att vi gemensamt bestämmer oss för vad vi är överens om och säger att det är viktigt.

Vi tycks vara överens om att de resurser som har anvisats inte är tillräckliga för långsiktiga satsningar. Vi måste återkomma och stödja detta mer. Vi är överens om de frivilliga organisationernas arbete. Jag vet inte om det var en omvändelse under galgen, men jag har för min del aldrig ifrågasatt behovet av en samverkan mellan de offentliga myndigheterna och de frivilliga organisationerna på det här området. Jag tror att de spelar en otroligt stor roll. Som politiker måste vi vara beredda att ge stöd till dessa organisationer. Där är vi överens. Vi är överens om målen, vi är överens om att vi behöver förstärka resurserna och vi är överens om att de frivilliga organisationerna ska användas i det arbetet. Det är viktiga uppgifter för narkotikasamordnaren.

Anf. 245 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill också understryka att jag tror att enigheten om målet när det gäller narkotikapolitiken är total här i riksdagen. Det har åtminstone varit så i väldigt många år i socialutskottet. Ibland har jag funderat över om vi kanske har varit för angelägna om att vara överens och inte vågat titta. Nu har vi 35 reservationer i det här betänkandet, men det behöver ju inte betyda att vi är oense om målen utan bara om hur vi ska nå dem.

Jag har en speciell fråga som jag skulle vilja ställa till socialministern. Den handlar om LVM-vården som vi kan konstatera att vi behöver. Den har skurits ned ordentligt. Det ekonomiska ansvaret ligger i dag hos kommunerna. Vi tycker att det ska ligga kvar där. Men eftersom staten har ansvaret för narkotikapolitiken när det gäller tvångsdelen har vi föreslagit att staten kanske borde ta ett litet ekonomiskt ansvar, inte hela ansvaret, tillsammans med kommunerna så att vi kan få en bättre och mer

Anf. 246 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! Det är inte alldeles enkelt att svara på Kerstin Heinemanns fråga. Jag tycker att man först måste analysera vad det är som har gjort att kommunerna och kommunernas socialtjänst inte tar det fulla ansvaret för att erbjuda vård och behandling. Vi kan ha många synpunkter på detta och försöka hitta förklaringar i kommunernas dåliga ekonomi, okunnighet eller ett bristande intresse. Men den lagstiftning som vi har på det här området är alldeles tydlig när det gäller kommunernas ansvar att erbjuda vård och behandling och att också ta det ekonomiska ansvaret för detta.

Jag tycker att det är en bra ordning. Jag vill gärna att kommunerna ska ha detta ansvar. Jag tror att hela vår socialtjänst fungerar bäst om det ligger där. Jag väntar mig att vi ska få förslag på hur man stärker detta ansvar och hur man ser till så att samtliga kommuner och samtliga kommuners socialnämnder och socialtjänsten vet om att de har ansvaret. Jag är inte säker på att lösningen ligger i att staten tar över det finansiella ansvaret eller att det skulle behövas särskilda statliga medel för att göra det. Men det är en fråga som vi får återkomma till när vi prövar lagstiftningen och när vi prövar hur vården ska utvecklas framöver.

Anf. 247 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Herr talman! Vi är överens om att det ekonomiska ansvaret ska ligga kvar hos kommunerna. Jag tycker att det är jättebra att vi får en översyn av den här lagen. Det finns brister. Vi måste också ta reda på varför kommunerna inte använder den här. Det kan vara så att vi har dåliga resultat, men det kan också vara så att man drar sig för stora kostnader och hellre väljer den öppna vården som kan vara totalt olämplig för vissa svårt missbrukande personer.

Jag tycker att man kanske borde överväga om staten ändå inte skulle kunna ta en viss del av den här kostnaden. Då skulle vi också kunna se till att de som absolut behöver den här kanske mest avancerade vården också tillförsäkras den.

Anf. 248 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! Vi får säkerligen anledning att återkomma till frågeställningen när vi nu ser över lagen och försäkrar oss om att den fungerar ur alla aspekter. Vi måste framför allt se till att vi får ett svar på varför den inte används. Det råder ingen tvekan om att det finns en osäkerhet om effektiviteten i olika behandlingsmetoder, vilket är ett av missbruksvården stora bekymmer. En del av resurserna används till behandlingsprogram som är ineffektiva, vilket SBU har pekat på.

Det finns omvänt behandlingsprogram som är dokumenterat framgångsrika där vi vet att de fungerar. I stort sett alla program som bygger på tolvstegsmodellen visar sig vara effektiva. Det är viktigt att vi ser till så att kommunerna inte bara lever upp till sina skyldigheter utan att de också kan anvisa vård som är effektiv.

Jag vill inte ge ett alldeles bestämt svar om hur ansvaret ska ligga. Jag tycker att vi ska återkomma till den diskussionen. Det viktigaste är trots

allt inte vilken kassa som svarar för det utan att de som är missbrukare får adekvat vård.

Anf. 249 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Vi är överens om de långsiktiga målen och om att det krävs en kraftsamling för framgång. För framgång krävs också, enligt mitt förmenande, ett offensivare internationellt arbete, ett mer målmedvetet förebyggande arbete, bättre vård och behandling, effektivare och utökade kontrollåtgärder.

Jag har tre frågor som jag gärna vill ha svar på.

Den första gäller det internationella arbetet. Hur bedömer socialministern vår möjlighet att få framgång i att påverka så att vi får en restriktivare Europapolitik på narkotikaområdet?

Den andra frågan är: Vad är egentligen socialministerns uppfattning när det gäller sprututbytesprojektet i Malmö och Lund?

Den tredje frågan: Bedömer socialministern att man med de förstärkningar som regeringen aviserar inom bl.a. polisens område kommer att ha de resurser som krävs för att jobba med just de kontrollerande åtgärderna?

Anf. 250 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med frågan om den internationella utvecklingen. Jag är allvarligt bekymrad över den debatt som förs i flera europeiska länder, dessvärre också i våra nordiska grannländer.

Jag möter partivänner inom socialdemokratien i andra länder som tidigare haft en restriktiv hållning och som nu på något sätt gett upp. Jag möter partivänner till Kenneth Johansson, eller i varje fall liberaler och mittenpolitiker, som har samma hållning.

Det är en otroligt oroande utveckling eftersom de företräder en linje som jag inte kan se leder någon annanstans än in i en återvändsgränd. Det betyder att om vi skulle acceptera en liberalisering av narkotikapolitiken rakt över Europa kommer vi om ett antal år att stå inför gigantiska problem, inte minst med tanke på den europeiska integrationen och allt som kommer att ske med ett utvidgat EU osv.

Vi kan spela en roll i detta. Det är viktigt att vi engagerar oss. Det kansli som nu byggs upp kring narkotikasamordnaren kommer också att förses med internationell kunskap och erfarenhet så att vi i större utsträckning än hittills deltar i de internationella diskussionerna och finns på plats varje gång de här frågorna prövas.

Jag ska gärna erkänna att det inte har varit så alla gånger. Vi har inte haft resurser. Vi har inte varit med varje gång den här debatten har förts. Det är viktigt att vi är det och ser vår roll också i ett internationellt perspektiv.

De på den internationella arenan som är för en restriktiv politik borde faktiskt, apropå den debattartikel som Susanne Eberstein pekade på, kunna rikta kritik mot de regeringar som nu är på väg att lämna den restriktiva politiken i stället för att rikta kritik mot en regering och ett land som försöker upprätthålla den.

Vi ska bidra, och vi behöver engagera oss betydligt mer på det internationella området än vad vi gjort nu.

Om Kenneth Johansson upprepar frågan om sprututbytesprogrammet ska jag svara på den också.

Prot. 2001/02:90
4 april

Anf. 251 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag upprepar frågan om sprututbytesprojektet och resurserna till de kontrollerande åtgärderna.

När det gäller sprututbytesprojektet tror jag att det skulle vara värdefullt att få reda på när de aviserade förslagen kan komma.

Det som socialministern hann svara på gällde internationaliseringen. Jag delar den oro som socialministern aviserade när man ser hur de liberala trenderna slår inom drogpolitiken och hur synen på *soft drugs* är. Man ryser.

Jag hoppas och tror att vi ska kunna föra en mer aggressiv narkotikapolitik i EU-sammanhang. Att delta i diskussioner och debatter och påverka är helt nödvändigt.

En liten början kan kanske vara att åtminstone få ett gemensamt utgångsläge, att få internationell statistik som ger möjligheter till jämförelser. Det är ju ynkedom att man inte ens har kommit dit. Det löser inga problem, men det är i alla fall en början så att man börjar prata samma språk. Upp till kamp, ministern!

Anf. 252 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller sprututbytesprogrammen har jag uppfattningen att sprututbyte inte kan vara en del i narkotikapolitiken. Det är faktiskt inte fler och renare sprutor som heroinmissbrukarna behöver, utan stöd och hjälp till vård och behandling.

Det är heller inte en bra del i en fungerande och radikal socialpolitik. Man måste, som man har gjort i Stockholm och Göteborg, kunna hitta andra sätt att etablera kontakt mellan socialtjänsten och missbrukarna.

Det som gör att vi ändå inte föreslår något stopp för verksamheten är att sprututbyte kan vara ett effektivt redskap i kampen mot smittspridning. Det är det enda som kan legitimera eller motivera insatserna.

Som Leif Carlson påpekar pekar siffror och kunskap åt olika håll. Vi har sagt att vi ska diskutera detta ytterligare, pröva det ytterligare och skaffa oss mer information för att bedöma hur vi ska göra i framtiden.

Jag kan inte se erbjudandet om att få rena sprutor som ett led i en restriktiv narkotikapolitik. Men jag kan acceptera det om man visar att man på det sättet förhindrar att människor får hiv/aids och kanske dör i en allvarligt smittsam sjukdom.

Därför har vi sagt att vi ska pröva detta vidare och diskutera det i detta sammanhang.

Resurserna till polisen ökar. Också resurserna till tullen ökar. Det är svårt att säga om det räcker för att bekämpa narkotikan långsiktigt. Också där menar jag att vi ska återkomma. Det är viktigt att vi ser till att polisen har resurser nog att aktivt och mer avancerat arbeta mot narkotikasmugglingen.

Anf. 253 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! När det handlar om narkotika har Malmöområdet, som jag kommer ifrån, en särställning med sin närhet till Köpenhamn och Kristiania och de omfattande problem som finns där. Malmöregionen är

*Nationell narkotika-
handlingsplan*

starkt utsatt för inflöde av narkotika, och det behövs verkligen kraftfulla åtgärder om vi ska uppnå målet ett narkotikafritt samhälle.

Precis som man skriver i propositionen handlar det om förebyggande insatser. Men det handlar också om att begränsa utbudet. En angelägen åtgärd vore att omedelbart stänga Kristiania.

Man borde kunna ha samma målsättning när det gäller Kristiania som man har med kärnkraften, nämligen att avveckla det del för del. Det är självklart svårare när det inte är en nationell fråga, men jag tycker att man ska sätta upp det målet – precis som när det gäller den andra reaktorn i Barsebäck.

En viktig del i arbetet mot drogmissbruket är faktiskt också sprututbytesprogrammet, som har diskuterats här tidigare. Det har funnits i Malmö och Lund sedan andra hälften av 1980-talet.

Detta är självklart bara en del. Som socialministern har sagt är det framför allt en del för att minska smittorisken. Men det är också en viktig del i kontaktskapande åtgärder.

Sprututbytesverksamheten har gjort att man har fått större kontakt med just sprutnarkomanerna. Det har lett till att sjukvården inom Malmö har klart större kunskap om missbrukare än kommuner där den här verksamheten inte finns.

Kontakterna med sprutnarkomanerna ger också möjligheter till regelbundna hivtest och därmed till en tidig upptäckt av sådana fall. Verksamheten i Malmö och Lund har inneburit betydligt färre hivsmittade. Som sidoeffekt har man ibland också lyckats förhindra oönskade graviditeter bland kvinnor som missbrukar, och man har kunnat ge en medicinsk omvårdnad som i sin tur skapar förebyggande insatser.

Sprututbytesprogrammet är självklart inte detsamma som en liberalisering av narkotikapolitiken. Målet måste vara ett narkotikafritt Malmö och ett narkotikafritt Sverige; detta till skillnad från många länder på kontinenten där man har liknande projekt men en helt annan syn på detta, och där man tycker att det faktiskt är okej med narkotika, som t.ex. i Holland och Schweiz.

Så är det inte i Sverige. Vi måste kunna göra två saker samtidigt: arbeta för ett narkotikafritt samhälle men också se de problem som finns under tiden tills detta uppnåtts.

Det är min förhoppning att den lagstiftning som regeringen framöver ska förelägga riksdagen innebär att den försöksverksamhet som i dag finns i Malmö och Lund kan övergå till en reguljär verksamhet. På det sättet skapar man en långsiktighet i detta viktiga arbete som bedrivs i min hemregion.

Anf. 254 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! I dag står vi inför att fatta beslut om hur den fortsatta narkotikapolitiken ska bedrivas i Sverige. Samtliga partier är faktiskt överens om att vi ska ha ett narkotikafritt samhälle, men i Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets förslag till åtgärder saknas kraftfulla insatser. Det gör att man i verkligheten inte kommer att märka så mycket av den nya handlingsplanen.

Åtgärderna för att minska narkotikaanvändandet och de förebyggande insatser som föreslås är alltför tandlösa eller ligger alltför långt fram i

tiden för att de ska kännas meningsfulla för dem som vill ha verktygen omedelbart. Situationen är just nu faktiskt allvarligare än någonsin.

Den positiva känsla och förhoppningsfullhet som man fick när regeringen tillsatte Narkotikakommissionen är borta. Man är inte beredd att vidta kraftfulla åtgärder område för område för att få bort bruket och de problem som finns bland missbrukare. Varför är ni så flata från regeringen och från socialdemokratiska riksdagsledamöter samt från samarbetsparterna Vänsterpartiet och Miljöpartiet?

Herr talman! Miljöpartiet vågade inte ens stå kvar vid sitt tidigare fattade beslut om att polisen vid skäligen misstanke skulle kunna begära urinprov av dem som är under 15 år. Det är ynkligt att man inte vågar stå kvar vid sitt tidigare beslut. Jag tycker inte heller att det har hjälpt att riksdagen bildat ett nätverk, som vi kallar Riksdagsmän mot narkotika. Jag var själv initiativtagare till detta nätverk, och jag trodde faktiskt att vi gemensamt skulle kunna komma betydligt längre med den information och den kunskap som vi har bibringats i olika seminarieformer.

Herr talman! Jag vill påstå att min partikollega Elizabeth Nyström och jag faktiskt har gått ett steg längre i vår motion, där vi pekar på åtskilliga områden där åtgärder bör vidtagas omedelbart. Jag har därför för avsikt att ta upp några av dessa här i kammaren.

I strategierna för det lokala narkotikapolitiska arbetet bör inkluderas vård och behandling, och de bör innehålla mycket klara riktlinjer för samverkan med andra parter. Låt mig direkt bara peka på ett område som berör mig själv, nämligen hur det haltar i samverkan mellan socialtjänsten och kriminalvården.

När det gäller det akuta behovet anser vi faktiskt att man måste ha avgiftningsenheter. För dessa ska självklart hälso- och sjukvården ansvara, och där ska också betalningsansvaret ligga. En av anledningarna till att det är så viktigt att ha avgiftningsenheter är att psykiatrin inte tar emot drogade personer. Därför ska vård, oavsett om det handlar om frivillig vård eller tvångsvård, alltid föregås av avgiftning på en särskild avgiftningsenhet. Dock är även eftervården viktig, och då återkommer man till ett samspel mellan de olika huvudmännen.

Regeringen anser att det lokala narkotikapolitiska arbetet är en viktig grund, men det behövs mer projekt pengar för att utveckla det lokala arbetet och för att sprida de goda exempel på samverkan som trots allt finns i dag. Sådana finns på olika håll i landet. Jag vill påstå att vid samverkan med andra parter måste finansieringsfrågorna lösas på ett klart och tydligt sätt.

Herr talman! På den regionala nivån föreslås att länsstyrelserna både ska göra uppföljningar av narkotikarbetet och verka för samordning av metod- och kompetensutveckling. Vi två motionärer ställer oss undrande till om detta verkligen är klokt. Länsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet får inte på något sätt ifrågasättas. Vi anser att man i stället borde lägga ansvaret för metod- och kompetensutveckling på Svenska Kommunförbundet, där det redan i dag finns en kompetens och en erfarenhet som med mycket större lätthet kan byggas ut.

Herr talman! När det gäller narkotikaförebyggande insatser i skolan anser jag att regeringen intar en alltför passiv hållning. Inte ska man väl behöva ge Statens skolverk och det statliga Folkhälsoinstitutet i uppdrag att analysera vilka insatser som bör vidtas! Man borde i stället kunna ge

Skolverket i uppdrag att ta fram ett program för att fortbilda lärarna i narkotikakunskap.

Samma passivitet kännetecknar även förslaget om översyn av kursplanerna. Regeringen signalerar till skolorna att sitta still i båten och vänta på förändringar till nästa översyn. Det är i själva verket hög tid att börja agera omedelbart.

När det gäller drogtester har jag fått klara besked från många socialtjänstenheter som jag har besökt ute i landet om att de anser att polisen måste ges möjlighet att drogtesta ungdomar ned i tolvårsåldern. Det är den tidiga upptäckten på skälig misstanke från polisen som är viktig. Det säger man själv från socialtjänsten. När man på frivillig basis kommer till socialtjänsten har det hunnit gå många år.

Om Sebastian, som nämndes av socialministern, före 14 års ålder, kanske redan i 12-årsåldern, hade blivit ertappad av polisen, hade han kanske under de närmaste två åren blivit hjälpt på ett helt annat sätt och sluppit att vakna upp från medvetlöshet på toaletten.

Herr talman! Regeringen vill inte heller ta upp frågan om § 34-intagningar på behandlingshem. Det är beklagligt att betalningsansvaret inte kan få belasta en enda myndighet i stället för som i dag både kriminalvården och hemkommunen. Detta delade betalningsansvar garanterar inte likabehandling eftersom kommunerna har olika ekonomi och inställning.

Till sist, herr talman, ansåg Narkotikakommissionen precis som vi moderater har gjort i många år att glasrutan på fängelserna skulle vara ett mycket bra komplement vid bevakade besök då man misstänker att insmuggling av narkotika kan ske. Glasrutan kräver färre vårdare som närvarar vid besöken och hindrar besökarna att komma i fysisk kontakt med den intagne.

Avslutningsvis, herr talman, ställer jag mig naturligtvis bakom motionen So27, men för tids vinnande avstår jag från att göra några yrkanden.

Anf. 255 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Maud Ekendahl kastade en handske som jag måste få plocka upp. Jag skulle kunna nöja mig med att be henne läsa vårt särskilda yttrande vad gäller drogtestning på barn. Men hon använder ordet ”ynkedom”, och jag tycker att det faktiskt är ynkedom när man inte ser i vilket läge det är dags att förena sina krafter, utan kivas i stället.

Det är egentligen fem kontroversiella frågor som har kommit upp i efterdiskussionen runt handlingsplanen. Förutom drogtestning av barn handlar det om hur man ser på metadon, odling av industrihampa, kräkmedel och sprututbytesprogrammet i Malmö. Jag vet att i så gott som alla partier finns det en väldigt stark diskussion, eftersom de här frågorna är svåra. Det kanske t.o.m. är så i det långa loppet att det är bra att handlingsplanen inte är fullständigt komplett, utan att t.ex. sådana här svåra avvägningsfrågor ges möjlighet att diskuteras i mycket bredare lager än vad man har gjort de senaste 15 åren. Det kanske är så att vi får en så pass djupgående diskussion ute i samhället att många människor kommer till insikt om att det är allvar, så att vi kan få den uppslutning bakom denna handlingsplan som vi tre samarbetspartier har efterlyst.

Jag skulle vilja att Maud berättar för oss hur noga Moderaterna kommer att sluta upp bakom handlingsplanen, eftersom den kommer att gå igenom vid morgondagens beslut. Jag skulle också vilja veta hur Moderaterna själva har gått till räfst och rättarting med de drogliberala krafter som finns i närheten av Moderaterna.

Anf. 256 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Moderaterna har varit det parti som alltid har pratat narkotika. Det är det partiet som har lagt fram narkotikamotioner i flera år här i riksdagen, då ingen annan har gjort det. Vi har drivit politiken ensamma, och det är faktiskt många organisationer som har sagt det till oss.

Vad gäller morgondagens votering får vi ta den då. Det är inte jag som sitter i socialutskottet. Lotta Hedström vet kanske hur det kommer att gå i alla fall.

Vi motionärer har betat av område för område för att verkligen ge olika konkreta förslag, och jag tog upp några av de 17 yrkanden som vi hade, där tio stycken yrkanden har ställts som reservationer från andra partier.

Kräkmedel skulle vara det bästa vi kunde införa. Det är ett typiskt storstadsproblem. Gå ned till plattan och prata med poliserna där nere! De skulle kunna ta ett tjugotal langare på en gång och få sätta dit dem om de hade möjlighet att bevisa det som de gör. Det som sker är ju detta kyssande mun till mun när man för över kapslar och lägger en femhundrakronorssedel eller vad det kostar att betala. När polisen försöker videofilma kan de inte få bevismaterial nog. Tänk om vi blev av med langarna! De är dödens kurirer, när vi pratar narkotika!

Anf. 257 LÖTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Ja, jag beundrar detta patos. Jag delar det också i grunden och tror inte att vi har särskilt olika ståndpunkter i sak.

Kan Maud bara berätta för mig hur Moderaterna bemöter sitt ungdomsförbund och vilken typ av diskussioner som förs med det när det gäller drogliberalisering?

Anf. 258 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! När det gäller dagens ungdomsförbund för olika partier brukar vi aldrig stå här och ställa deras frågor mot moderförbundet. De är fristående förbund, precis som Socialdemokraternas kvinnoförbund, som gör konstiga utspel emellanåt, och andra partier också. Därför har jag ingen anledning att stå här och försvara oss och tala om hur vi gör. Ungdomsförbundet får ha sin ståndpunkt. Låt dem bli mogna, växa in och förstå problemet.

Det är det här som är felet – just vad Narkotikakommissionen pekade på: Ungdomen har ett helt annat synsätt i dag när det gäller narkotika. På 70-talet ställde man sig med ryggarna ihop och tog avstånd från narkotikan. I dag säger ungdomarna så här: Det gör ingenting. Kalle får väl knarka om han vill. Det är inte min ensak.

Detta resultat var entydigt när man från kommissionens sida gjorde en undersökning bland ungdomar. Gå ut, Lotta Hedström, och prata med ungdomarna och se vad de säger om detta. Det är dem vi ska vända, och det kan vi göra gemensamt.

15 § De nya läkemedelsförmånerna

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2001/02:SoU10
De nya läkemedelsförmånerna (prop. 2001/02:63).

Anf. 259 INGRID BURMAN (v):

Herr talman! Även om vi nu har lämnat den debatt där Rinaldo Karlsson skulle ha deltagit vill även jag uttrycka den stora saknad som jag känner över att Rinaldo Karlsson inte längre finns här ibland oss.

Med detta sagt ska jag övergå till att tala om socialutskottets betänkande som behandlar dels propositionen om de nya läkemedelsförmånerna med tillhörande motioner, dels motioner om läkemedelsfrågor från den allmänna motionstiden. Den proposition som jag nämnde har utformats i ett samarbete mellan Vänsterpartiet, Miljöpartiet och regeringen.

Kostnaderna för läkemedel har visat en konstant och ibland markant ökning under de senaste åren. Landstingen ska nu överta ansvaret för kostnaderna. Det finns en oro över att vi inte ska lyckas hålla kostnaderna på det här området på en rimlig nivå. Det finns också en oro för att detta på sikt kan innebära att kostnaderna för läkemedel kommer att gröpa ur medlen till övrig sjukvård så att dessa medel skulle minska på grund av de ökade läkemedelskostnaderna. Det är en oro som man ska ta på allvar, även om jag samtidigt vill understryka att ökade läkemedelskostnader i sig kan vara något positivt. Det innebär ofta att man minskar på andra kostnader inom sjukvården. Det visar inte minst introduktionen av magsårsmedicin som minskade kostnaderna för kirurgiska ingrepp som behandling av magsår.

Den här bilden vill jag ge som bakgrund till propositionen. Propositionen innehåller förslag för att bl.a. säkra en kostnadseffektiv användning av läkemedel. Det är på sikt nödvändigt att vi klarar av om vi ska kunna säkra en god tillgång till läkemedel för alla som behöver det.

Men vad innebär då detta konkret? Ja, i propositionen inrättas vi en läkemedelsnämnd som har till uppgift att ansvara för subventionerings- och prisregleringsbeslut. Den ska också, om det behövs, kunna koppla subventionen till en viss avgränsad patientgrupp. Det innebär, hoppas jag, att vi i framtiden ska slippa se liknande diskussioner som den som var kring Viagra och Xenical, där individer har tvingats söka dispens hos regeringen och där ansökan dessutom fallit under offentlighetsprincipen. För att främja öppenheten och insynen i den här nämndens arbete ska representanter för brukargrupper ingå i nämnden. Det är bra, tycker vi.

Propositionen innebär också att apoteken ska byta ut dyra läkemedel mot andra, likvärdiga men billigare, medel om inte läkaren har kryssat för en ruta på receptet att så inte får ske. Propositionen säger att förskrivning av start- och provförpackningar ska stimuleras, och det öppnas en möjlighet att inrätta läkemedelsförråd vid särskilda boendeformer, bl.a. för att minska kassationen av läkemedel. Det införs ett krav att förskri-

vande läkare ska ange en arbetsplatskod så att verksamhetschefer och sjukvårdshuvudmän ska kunna följa upp den verksamhet som man ansvarar för. Det här är alla de förslag som leder till en ökad kostnadseffektivitet när det gäller läkemedel men utan att på något sätt begränsa patienternas möjligheter att få tillgång till de effektiva läkemedlen.

I debatten kring propositionen har det rests en rad farhågor. Låt mig då kort beröra några. Man har t.ex. sagt att patienterna inte skulle klara av att få ett läkemedel utbytt mot ett annat likvärdigt men billigare läkemedel. Jag har större tilltro till patientgrupperna. Jag tror att de allra flesta ställer upp på att vi ska ha en kostnadseffektiv läkemedelsanvändning. Om det finns ett billigare men lika effektivt alternativ är man beredd att byta läkemedel.

Många äldre, kanske dementa, patienter, får hjälp med medicineringen av omsorgspersonal, men jag tror också att det kommer att ligga ett stort informationsansvar både på läkare och på apotekspersonal.

Man har också i debatten sagt att läkare kommer att glömma bort att kryssa i arbetsplatskoden och att apoteken då inte kan expediera recepten. Naturligtvis kommer det initialt att krävas kanske både telefonsamtal mellan apotek och behandlande läkare eller återbesök för patienten. Det här kommer att vara ett övergående problem.

Ett flertal partier har reserverat sig i betänkandet mot det faktum att de läkare som inte har en arbetsplatskod i och med kravet på arbetsplatskod inte kommer att kunna förskriva subventionerade läkemedel. Låt mig då först konstatera att det är bra att propositionen på intet sätt begränsar den fria förskrivningsrätten för legitimerade läkare. Däremot kommer det i framtiden att krävas en arbetsplats och kod för att kunna förskriva just subventionerade läkemedel.

Är det här bra eller dåligt? Naturligtvis upplevs det som dåligt för de läkare som i dag inte har någon arbetsplats. Jag är den första att medge att det här inte är helt oproblematiskt. Men jag ställer ändå upp bakom principen att läkare för att kunna förskriva subventionerade läkemedel ska ha en arbetsplats. Det är inte heller oproblematiskt att tänka sig att ett antal, ofta pensionerade, läkare utan anknytning till någon form av registrerad arbetsplats ska kunna fortsätta skriva ut just subventionerade läkemedel utan det uppföljnings- och kostnadsansvar som bör finnas.

I socialutskottets betänkande behandlas också en rad motioner från allmänna motionstiden. Vi i Vänsterpartiet har reserverat oss för två av våra motioner. Den ena reservationen gäller jämställdhetsaspekter inom läkemedelsområdet.

Enligt Socialstyrelsen använder kvinnor mest läkemedel samtidigt som det oftare förskrivs nyare och dyrare läkemedel för männen. De mest markanta skillnaderna ser man för läkemedel mot depression och annan psykisk ohälsa samt för läkemedel mot smärta. Paradoxalt nog är äldre kvinnor inte med i kliniska prövningar av dessa läkemedel trots att de är de största användarna.

När vi frågade ett stort läkemedelsföretag om man vid framställningen av nya läkemedel tog hänsyn till att människor består av både män och kvinnor blev svaret ett frågetecken. Man hade inte ett svar! Man menade att kvinnor kan vara svåra att forska på på grund av graviditet och hormoncykel – detta trots att det faktiskt är dessa kvinnor som sedan ska använda läkemedlen.

Det är ett problem att så många läkemedel är utformade efter yngre män medan medicinerna ofta används av andra grupper. Vi menar att det är dags att ställa krav på läkemedelsföretagen, dvs. att läkemedel vid lanseringen ska vara utprovade och anpassade efter både kvinnor och män.

Vår andra reservation handlar om brister i registreringen av biverkningar. Det är ett känt faktum att framför allt våra äldre ofta använder en mängd mediciner som ibland interagerar och som kan vara olämpliga att kombinera. Rapporterna om detta har under senare tid duggat tätt i medierna.

I en studie av Jan-Erik Ögren, apotekschef i Skellefteå, har det visat sig att hälften av alla läkemedel som säljs i Sverige används fel av patienterna. 5–15 % av akuta inläggningar på sjukhus beror på fel medicinering eller biverkningar. I läkemedelspropositionen föreslås att läkemedelsgenomgångar genomförs för patienter som behandlas med många läkemedel. Det är både bra och nödvändigt. Men i vår reservation pekar vi dessutom på att för att kvalitetssystem kring läkemedel ska vara verkningfulla måste också biverkningsregister och anmälningar om biverkningar fungera. Det krävs både en förebyggande läkemedelsgenomgång och ett uppföljningssystem med biverkningsregister för att i framtiden kunna förhindra biverkningar.

Herr talman! Jag står givetvis bakom båda våra reservationer, men jag yrkar bifall enbart till reservation nr 31.

Anf. 260 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Det har skett flera förändringar i högkostnadsskyddet de senaste åren, men genomtänkta åtgärder för att långsiktigt påverka kostnadsutvecklingen har saknats. Nu har vi här en proposition som faktiskt innehåller en del bra förslag. Det är i och för sig förslag som hade kunnat genomföras för årtal sedan, men vi kan tydligen inte begära så mycket av regeringen, så vi får vara glada för det lilla som har kommit. Här finns förslag som vi har fört fram under många år och som vi stöder i sak, även om utformningen hade kunnat vara bättre. Jag avser inte att ta upp dessa förslag utan jag kommer att koncentrera mig på de allvarigare skönhetsfläckar som finns i propositionen.

Låt mig allra först säga att vi under flera år har föreslagit ett bättre högkostnadsskydd, nämligen att införa en frivillig försäkring. Den som väljer att ansluta sig till försäkringen betalar, enligt vårt förslag, en premie som ligger kraftigt under dagens högkostnadsskydd. Vi föreslår en premie på 1 200 kr per år och en expeditonsavgift på 25 kr för varje recept. Förslaget innebär en avsevärd förbättring för alla som har höga läkemedelskostnader och som ansluter sig till försäkringen. På sikt bör läkemedel ingå i en obligatorisk hälsoförsäkring – som på flera andra håll i världen.

Herr talman! Tron på att nya myndigheter kan lösa allsköns problem är lika naiv som felaktig. När det gäller läkemedelsområdet, som redan är överreglerat, är detta värt särskild kritik. Redan nu är fem statliga myndigheter inblandade: Läkemedelsverket, Riksförsäkringsverket, Socialstyrelsen, Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik och Statens folkhälsoinstitut. Därtill kommer Apoteket AB, Landstingsför-

bundet och alla landsting, NEPI och läkemedelskommittéerna. Det borde räcka mer än väl.

Det verkar också märkligt och anakronistiskt att cementera fast att prissättning av en produkt ska ske genom förhandlingar mellan stat och producent. Vi har ju sett planekonomiernas och prisregleringarnas tillkortakommanden. Felet med den svenska läkemedelsmarknaden är att den lider av bristande priskonkurrens. Regeringens ambitioner borde därför i stället vara inriktade på avregleringar som öppnar för att priset kan sänkas med hjälp av konkurrens i både detalj- och partihandeln och på sikt en fri prissättning.

Herr talman! Denna nya myndighet föreslås både kunna lyfta ut tidigare subventionerade läkemedel ur subventionen och avgöra om av Läkemedelsverket godkända läkemedel ska omfattas av subventionen. Det är ett ineffektivt sätt att försöka hindra kostnadsökningen för läkemedelsnotan. Det finns stora risker att forskning påverkas negativt. Redan etablerade läkemedel gynnas och nya missgynnas med förslaget. Det leder till att konkurrensen snedvrids ytterligare, till nackdel för nyframtagna produkter. Om ett godkänt läkemedel ges på medicinskt befogad indikation är det rimligt att det subventioneras, och om befogad indikation föreligger ska avgöras vid förskrivningstillfället.

Det finns, herr talman, möjligheter att pressa priserna genom ökad användning av parallellimport och generika. Det behövs emellertid ett medvetet informationsarbete för att ta till vara de kostnadsänknings effekter som kan nås eftersom vårt monopoliserade system inte är mottagligt för marknadssignaler som gör att man söker billigare lösningar på naturlig väg.

Herr talman! När nu regeringen vill öka användningen av generika använder man en okänslig administrativ lösning, typisk för ett planekonomiskt tänkande. Man föreslår att byte av preparat ska ske på apoteket till det för dagen billigaste i hyllan trots att patienten uppvisar ett och samma recept. Det är en lösning som har alla förutsättningar att skapa förvirring, öka feldoseringarna, ge sämre följsamhet till förskrivningen och därmed sämre resultat av behandlingen och mer kassation. Det kan inte komma som någon överraskning om man får problem med osäkerhet hos patienten när medicinerna har olika namn, ser olika ut och har olika dosering för en och samma åkomma. Läkemedelsrelaterade problem som under- och överdosering med åtföljande terapivikt är ofta relaterade till osäkerhet hos patienten. Detta förstärks om preparatet inte är detsamma som läkaren kommit överens med patienten om. Vi menar därför att en förskrivning måste gälla fullt ut till nästa läkarbesök. Med det system regeringen föreslår riskerar de redan i dag höga sjukvårdskostnaderna för läkemedelsrelaterade problem att öka ytterligare.

Herr talman! Det finns fördelar med en bättre uppföljning av förskrivning och användning av läkemedel. Men regeringens förslag om en obligatorisk arbetsplatskod är utformat så att de läkare som saknar fast arbetsplats, t.ex. pensionerade läkare, inte kommer att kunna förskriva läkemedel med subvention. Den arbetsinsats som dessa läkare gör och som nu avlastar hälso- och sjukvården går därmed förlorad. Förslaget får en åldersdiskriminerande effekt men också en klasseffekt. Enbart den som är stadd vid god kassa kan välja en läkare utanför regeringens arbetsplatsregistrering. Det är oacceptabelt. Det går att konstruera en ar-

betsplatskod så att ingen med förskrivningsrätt exkluderas, och regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till ett system med arbetsplatskod som omfattar alla förskrivare. Min uppfattning är att en sådan kod ska vara utformad så att inte någon individuell registrering sker.

Herr talman! Regeringen tycks inse att det i dag är möjligt med fler receptfria läkemedel. Det är en lika bra som senkommen insikt.

Startförpackningar är bra, men i dag innebär det en extrakostnad för konsumenten att inleda en behandling med en sådan. Med andra ord saknas ekonomiska incitament för att använda startförpackningar, och eftersom det då inte finns någon efterfrågan på dessa har tillverkningen heller inte prioriterats av läkemedelsindustrin. Man bör alltså, om man menar allvar med att minska kassationen, skapa möjligheter för att ekonomiskt stimulera till användning av startförpackningar, t.ex. genom att priset dras av från nästa förpackning då behandlingen fortsätter.

Herr talman! Jag instämmer i att alltfler äldre skrivs ut från sjukhusen med kvarstående sjukvårdsbehov. Det krävs därför mer omfattande medicinska insatser i både särskilda boenden och i hemsjukvården. Det kan därmed verka bra med läkemedelsförråd i det särskilda boendet där landstingen står för kostnaden. Men ökade behov föreligger också för dem som skrivs hem till ett eget boende kanske på grund av att de har en anhörig som ställer upp. En särbehandling av dem som bor i särskilt boende strider därmed mot likställighetsprincipen. Därför avvisar vi förslaget om fullständiga läkemedelsförråd i de särskilda boendena. Akutförråd kan däremot vara motiverade.

Herr talman! Sverige är det enda land i hela OECD som har monopol på apoteksverksamhet. I världen delar vi detta med sådana frihetslängande nationer som Kuba och Nordkorea. Monopol kostar både i pengar och i servicenivå till medborgarna.

Vi vill därför bryta upp monopolet. I stället bör licensierade butiker och apotek ges möjlighet att sälja receptfria respektive receptbelagda läkemedel. Erfarenheter från andra länder visar att ökad mångfald har lett till fler apotek, bättre tillgänglighet och service såväl i glesbygd som i storstad samt lägre läkemedelskostnader för den enskilde. Receptfria läkemedel bör snarast få säljas i dagligvaruhandeln. Det skulle innebära att konsumenterna får god tillgång till receptfria läkemedel i väntan på en avmonopolisering.

Avslutningsvis, herr talman, måste jag konstatera att i monopolets värld utsätts alla försök till konkurrens för ständiga angrepp. I propositionen behandlas mycket undanskynt frågor som berör dosdispensering trots att de allvarligt kan undergräva möjligheterna för konkurrens och försåtligt utvidga monopolets domäner.

Dosdispensering görs inom både den slutna och den öppna vården. Den totala merkostnaden uppgår till mellan 200 och 300 miljoner kronor årligen. Enligt nuvarande regelsystem får endast Apoteket dosdispensera inom den öppna vården. Dosdispensering inom den slutna vården skulle dock kunna utföras av ett enskilt företag.

Den 1 november förra året höjde Riksförsäkringsverket Apotekets marginal med motiveringen att Apoteket fått ökade kostnader på grund av dosdispensering. Höjningen innebär en ökning av priset på alla läkemedel oavsett om de utlämnas dosdispenserade eller inte. Det innebär att landstingen betalar direkt till Apoteket för dosdispensering oavsett om de

har beställt tjänsten eller inte. Konsekvensen blir att landstingen tvingas beställa all sin dosdispensering av Apoteket, eftersom en beställning av annan leverantör innebär att de betalar två gånger för samma tjänst. Konkurrensen är satt ur spel. Privata aktörer skulle kunna sköta dosdispenseringen, precis som i Norge, men det kräver ett förbud mot att Apoteket AB får en generell ersättning. Vi vill stoppa monopolets tillväxt och se till att konkurrens på lika villkor kan ske.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nr 1 men står självfallet bakom alla våra övriga reservationer.

Anf. 261 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Den proposition som regeringen har lagt om de nya läkemedelsförmånerna är oerhört viktig. Ibland känner jag en oro och en frustration över att det så lätt ges en bild av att läkemedlen är en belastning för samhället, att de ökade kostnaderna är oöverstigliga och att man ska vidta åtgärder. Jag har ofta tänkt på speciellt de kroniskt sjuka, som får medicin varje dag för att kunna leva ett någorlunda drägligt liv. Jag har undrat hur de känner sig när det ständigt påpekas hur oerhört belastande det är för samhället.

Jag tror att det är viktigt att ha det perspektivet, för det är så svårt att mäta vilka positiva konsekvenser de nya läkemedlen har. Det handlar om livskvalitet. Det är inte så lätt att stapla den upp och ned och hitta mätmetoder. Men det är lika viktigt att förstå hur det är för en människa som är kroniskt sjuk, som har kroniska smärtor och som är stel i lederna – varje dag kan vara ganska outhärdlig. Om det då kommer en ny medicin som gör hela livet lättare att leva blir det oerhört mycket mer än en kostnad för den enskilda människan.

Fru talman! Ändå måste jag inse att det är ett problem att läkemedelskostnaderna ökar och att de ökar så snabbt, bl.a. därför att de tränger ut en annan del av behandlingen. Ibland kan man fundera över vad det är som gör att en del människor som drabbas av en sjukdom, där läkaren bedömer att en medicinsk behandling är den rätta, ska behöva betala så pass mycket högre kostnader än om vederbörande skulle bli föremål för en operation. Den frågan har jag ställt mig många gånger, och jag tror att svaret blir att så har det alltid varit.

Jag har många gånger tänkt på hur det skulle vara om vi exempelvis till en människa som skulle operera hjärtat eller bukspottkörteln eller få en ny höftled skulle säga att det är så dyrt att hon måste börja betala lite mer själv. Den debatten måste vi ha inom en snar framtid, därför att vi ska garantera människor en verklig trygghet.

I den proposition som ligger tycker jag att det också finns mycket som är väldigt bra. Det är klart att vi inte ska betala mer än nödvändigt för ett läkemedel. Det är vi alla överens om. Men det får inte heller bli så, enligt Kristdemokraternas åsikt, att det är bara de rika som har råd att få ett läkemedel. När det gäller det undantag som finns i fråga om generika är det de som kan betala mellanskillnaden som fortfarande får ha kvar preparatet om de känner mer trygghet i detta.

När det gäller det totala högkostnadsskyddet har vi kristdemokrater under många år krävt en översyn i syfte att allt ska ingå och att den enskilda människan ska kunna känna trygghet i att man vet vad man maximalt kan behöva betala på ett år om man blir sjuk. Eftersom jag ser att

fler och fler partier är inne på den här linjen hoppas jag att också en majoritet i riksdagen kan fatta ett sådant beslut framöver. Men nu måste vi se till att det är drägligt under tiden.

När det gäller patientperspektivet tror jag att det i en framtid är viktigt med fler receptfria läkemedel – det finns en reservation om det som vi delar med Moderaterna. Jag tror att det är ett steg i rätt riktning. Vi tycker att det ska finnas välutbildade människor bakom disken som kan informera, och människor ska känna själva att de har möjlighet att köpa sin medicin.

Vi har också tagit upp arbetsplatskoden. Det är ett förslag i propositionen som jag inte förstår och som jag tycker är synnerligen konstigt. Även den socialdemokratiska regeringen, med stöd av Vänstern och Miljöpartiet, måste ju förstå att det är väldigt många läkare som kommer att försöka hitta någon kod någonstans för att kunna fortsätta med det här. Jag vet att många av de läkare som engagerar sig i vänner och bekanta ute i samhället inte tjänar en krona på att skriva ut ett recept. Det handlar om ett engagemang, och de gör samhället en tjänst, skulle jag vilja säga. Då behöver man inte ta andra doktorer i anspråk. Jag förstår inte vad det är för någon vinst med att läkarna ska ha en kod för att skriva ut ett recept med subventioner. Det är då möjligtvis personer i en gräddfil som kan gå till en doktor och på det sättet få ett recept utskrivet. Jag förstår inte varför det skulle vara mer medicinskt säkert, och jag förstår inte att det inte är kompetensen som avgör om man får skriva ut ett preparat. Reservationen om detta står vi naturligtvis bakom.

En annan fråga som vi har tagit upp i vår motion och som jag vill lyfta upp här gäller Viagra och Xenical. Regeringen tog abrupt bort subventionerna för dem i april förra året. Det känns beklämmande att det kallas livsstilsläkemedel, att ett fungerande sexliv ska vara en livsstil. Det är för mig obegripligt. Många av de här människorna är faktiskt sjuka, alltså kroppsligt sjuka, och har därför dessa problem. Ungefär hälften av alla dem som har varit diabetiker i fem år får de här problemen. Det gäller många människor som behandlas för hjärt- och kärlsjukdomar. Det finns människor som har skador efter olyckor som gör att de får de här problemen. Och de ska inte få någon subvention.

I vår motion har vi tagit upp att Läkemedelsförmånsnämnden bör kunna göra undantag för vissa grupper. Det går att ansöka till regeringen, säger man. Det är märkligt att man inte ens har sekretessbestämmelser. Till den 1 mars i år hade 858 ansökningar kommit in. 42 beviljades. Det här tycker jag är en djupt etisk fråga som åtminstone jag kommer att följa.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till vår reservation nr 2, men vi står givetvis bakom samtliga våra reservationer. Sedan vill jag avsluta med att tala om vad handikappförbunden – jag tror att det var 37 förbund – skrev i ett yttrande till socialutskottet angående propositionen: Nyckeln till kostnadseffektiva läkemedelsbehandlingar är rätt läkemedel till rätt person vid rätt tillfälle och i rätt mängd. Det tror jag är en viktig och oerhört angelägen målsättning. Vem skulle kunna veta detta bättre än patientens läkare?

Anf. 262 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 8, men jag står också bakom övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Fru talman! Läkemedel är en viktig del av vård och behandling. Det är nödvändigt att de används på ett effektivt, säkert och ändamålsenligt sätt. Nya och innovativa läkemedel måste bejakas om de kan hjälpa fler och är effektivare när det gäller att lindra och bota. Kostnadsutvecklingen för läkemedlen är ett problem på ena kontot, men det kan vara samhälls-ekonomiskt och humanitärt försvarbart. Det är nödvändigt att uppnå en jämvikt mellan förskrivning av läkemedel och övrig behandling och omvårdnad.

Här, liksom i samhället i övrigt, börjar vi dock, tycker jag, i fel ände. I stället för att förebygga ohälsa äter vi nu mediciner för ungefär 25 miljarder per år jämfört med ca 10 miljarder för tio år sedan. Förebyggande åtgärder kostar småsumor i jämförelse med de nu nämnda siffrorna. Men vi fortsätter att lappa och laga i stället för att förebygga och se till det friska. Här gör vi ett grundfel i samhället. Det behövs självfallet både- och. Jag och Centerpartiet är mycket kritiska till att folkhälsofrågorna har så låg prioritet.

Samtidigt kommer larmrapporter om äldre som övermedicinerar. Enligt uppgifter skrivs 15 % in på medicinklinikerna på grund av biverkningar av läkemedel. En norsk studie visar att drygt 18 % av dem som avlider på sjukhem avlider på grund av läkemedel. Dessutom kasseras varje år bortåt 800 000 ton läkemedel. Det måste finnas en stor potential att minska efterfrågan på läkemedel genom förebyggande insatser och egenvård och genom en rad tekniska åtgärder. Här borde den första stöten sättas in.

Centerpartiet anser det riktigt att kostnadsansvaret nu lagts på landstingen. Där många av åtgärdsalternativen finns bör också kostnadsansvaret ligga. Vi förutsätter att kommuner och regioner fortsätter att decentralisera budgetansvaret för läkemedel ut till vårdenheter och vårdcentraler. Det handlar om ett lokalt budgetansvar, aktiva läkemedelskommittéer, en kraftfull utbildningssatsning och en öppenhet för nya tekniska lösningar och för projekt som t.ex. Helsingborgs lasarett bedriver. Så ser jag möjligheterna i framtiden.

Jag betonar verkligen att en förutsättning för en effektiv och kvalitetssäker läkemedelsanvändning är fortbildning av förskrivarna och annan hälso- och sjukvårdspersonal men även konsumenterna. Personal som förskriver läkemedel måste kritiskt kunna granska förskrivningen och se till att patientperspektivet alltid blir utgångspunkten. Genom ökade kunskaper minskar också riskerna för feldoseringar.

Centerpartiet vill vidare pröva möjligheterna till en mer producentberoende fortbildning. I USA har man t.ex. en modell som innebär att läkemedelsföretag avsätter medel till en fond för fortbildning. Ett sådant system tycker vi att man skulle utreda för att se om det skulle kunna prövas även i Sverige.

Fru talman! Det finns för- och nackdelar med den föreslagna läkemedelsförmånsnämnden. Centerpartiet har dock stannat vid att säga ja till den. Likaså tillstyrker vi sammansättningen. Vi har dock starkt betonat att den nya nämnden måste föra en nära dialog med sjukvårdshuvudmännen, patient- och intresseorganisationer och läkemedelsindustrin. Vi

kommer också, på det sätt vi kan, noga följa att nämnden blir så som det är tänkt.

Vi anser det angeläget att fortsätta sträva efter fler receptfria läkemedel. Det förutsätter välinformerade patienter som tar till vara nya möjligheter för en ökad egenvård.

Förslag som lagts fram om åtgärder för att ekonomiskt stimulera startförpackningar ställer sig Centerpartiet också bakom. Vi föreslår att regeringen ska ta fram ett åtgärdspaket för hur man tillsammans med landstingen ska kunna motverka felanvändning av läkemedel. Vi anser det viktigt att öka kunskapen om och kontrollen av läkemedel ur miljösynpunkt.

Jag och Centerpartiet har även påtalat behovet av en översyn av mediciner ur ett jämställdhetsperspektiv. Det gäller främst kvinnor, äldre och barn.

En annan fråga som vi aktualiserat är frågan om ett samlat högkostnadsskydd, som blir mer överblickbart för patienten. I en översyn skulle man kunna se över de regionala skillnaderna och vilka grupper av patienter som hamnar utanför skyddet, vilka nya behandlingar och åtgärder som är kopplade till ohälsa och vilka konsekvenserna blir av ett samlat högkostnadsskydd för den enskilde och för samhället. Vi har även föreslagit kostnadsfria läkemedel inom hemsjukvården.

Fru talman! Ett system med arbetsplatskod och förskrivarkod ger, som tidigare har nämnts, ökade möjligheter till uppföljning av förskrivning av läkemedel. Men de läkare som har en arbetsplats utanför hälso- och sjukvården, som forskar, är anställda på statliga myndigheter eller t.ex. är riksdagsledamöter eller pensionärer ska inte få skriva ut subventionerade läkemedel. Dessa läkare – bara de pensionerade uppgår till ca 4 000 – besitter en stor medicinsk kunskap. Deras insatser besparar främst primärvården åtskilliga besök. Nu ska de inte längre ha detta förtroende.

Centerpartiet kan inte se någon som helst poäng i att utesluta dessa läkare från att skriva ut subventionerade läkemedel. Det är dumsnålt. Det är oklokt. Nu när vi har svårt att klara trycket på hälso- och sjukvården tycker jag att vi ska vara tacksamma för alla som vill göra en insats. Det är i vilket fall Centerpartiets uppfattning. Därför yrkar jag bifall just till reservation nr 8.

Utskottsordföranden Ingrid Burman sade i sitt anförande att frågan inte är problematisk. Det Ingrid Burman säger brukar, tycker jag, vara mer genomtänkt än vad hon gav uttryck för just i denna del. Jag tycker att de argument som utskottsordföranden framförde för att inte ta till vara de fina resurser som finns var tunna.

Jag är också både besviken och förvånad över att Miljöpartiet inte följer upp sin egen motion. Om de hade gjort det hade vi haft en annan majoritet, och sunda förnuftet hade fått råda.

Centerpartiet vill slutligen markera att vi vill avmonopolisera Apoteket AB. Vi vill i stället ge licensierade butiker och apotek möjlighet att sälja såväl receptbelagda som receptfria läkemedel. Vår bedömning är att en avmonopolisering på sikt leder till ökad tillgänglighet samt lägre läkemedelskostnader för den enskilde. Vi ger också vårt stöd för att även privata aktörer ska kunna komma i fråga för den s.k. dosdispenseringen, vilket framgår av reservation nr 26.

Fru talman! Alltsedan subventioneringen av läkemedel infördes i Sverige 1955 har läkemedelskostnadernas storlek och ökning oroat och ifrågasatts med jämna mellanrum. De åtgärder som vidtagits har i huvudsak varit kortsiktiga och i första hand drabbat konsumenten genom att man har höjt expeditionsavgiften eller patientandelen av kostnaderna.

Dessa åtgärder har haft en begränsad effekt. Däremot har många av de förslag om insatser som skulle ha haft en varaktig effekt, som utbildning av förskrivare och annan vårdpersonal samt information till konsumenterna om läkemedels optimala användning, inte förverkligats i den utsträckning som varit påkallad.

Folkpartiet har åtskilliga gånger tidigare krävt en reformerad läkemedelspolitik. Vi har fört fram saker som förbättrad utbildning för läkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal om hur läkemedel bäst används, möjligheter för läkare att följa sina egna läkemedelsförskrivningar och kostnaderna för dem, intensifiering av läkemedelskommittéernas arbete med rekommendationslistor och fortbildning av personal om läkemedel.

Vi har föreslagit regelmässig gratis förskrivning av provförpackning till patienter som ska ta ett läkemedel under längre tid – tål patienten läkemedlet kan större förpackningar skrivas ut på vanligt sätt. Vi har föreslagit krav på användning av billigaste synonympreparat och krav på att rekommendationer från Läkeemedelsverket, Socialstyrelsen och Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik följs angående läkemedelsbehandling. Vi har också tagit upp att apotekspersonalen behöver få tid att informera kunderna om läkemedels rätta användning.

I det betänkande som vi nu behandlar har en del av våra krav tillgodosetts. Under en rad av år har dock våra förslag avvisats av regeringen.

Folkpartiets förslag syftar till att dämpa läkemedelskostnaderna utan att patienterna drabbas. Enligt vår uppfattning bör reformer genomföras som syftar till att rätt medicin skrivs ut och att det är billigast likvärdiga medicin som används. De av våra förslag som inte har tillgodosetts i det här betänkandet är bl.a. att vi vill ha en nationell handlingsplan mot felmedicinering.

Läkemedel är en integrerad del av den övriga hälso- och sjukvården. Genom nya läkemedel har många vinster kunnat uppnås: minskat lidande för patienterna, kortare vård- och behandlingstider och minskat antal kirurgiska ingrepp m.m.

Varje dag intas ca 12 miljoner dygnsdoser läkemedel i Sverige. I genomsnitt varannan patient följer inte läkarens ordination. Detta kan leda till behandlingsmisslyckanden i form av utebliven effekt och till biverkningar. En fjärdedel av alla intagningar av patienter över 65 år på medicinklinik uppskattas bero på felanvändning av läkemedel. Vad det kostar svensk hälso- och sjukvård är det ingen som egentligen vet. I USA däremot uppskattar man att för varje dollar man lägger ned på läkemedel lägger man också ned 1 dollar på läkemedelsrelaterad sjuklighet.

Den grupp som konsumerar mest läkemedel är äldre personer, som även är den grupp som ofta behöver sjukhusvård på grund av felmedicinering. I äldreboenden behövs verkligen läkemedelsronder där man regelbundet går igenom läkemedelsanvändningen i syfte att undvika felmedicinering och överdosering.

Mot bakgrund av det lidande som felanvändning av läkemedel förorsakar patienterna, de ökade läkemedelskostnaderna och kostnaden för konsekvenserna av felbehandling är det nödvändigt med en nationell handlingsplan för att åstadkomma en optimal läkemedelsanvändning, dvs. rätt läkemedel till rätt patient, på rätt indikation, i rätt dosering, under rätt behandlingstid och i rätt administreringsform.

Det här var ett citat ur Folkpartiets motion.

Fru talman! I och med att läkaren skriver ut ett recept och patienten hämtar ut medicinen uppstår en kostnad. Läkaren har alltså ett stort ansvar att skriva ut rätt mediciner. Därför behövs olika former av hjälpmedel för läkarna. Regeringen konstaterar i propositionen att det har gått trögt att införa elektroniskt förskrivarstöd men utgår från att sjukvårdshuvudmännen nu är beredda att införa sådana system inom en tvåårsperiod. Mot bakgrund av hur trögt det har gått och så länge som sådana här system har funnits är vi oroliga för att ett införande inte kommer att ske inom två år. Vi anser att regeringen borde ha avsatt stimulansbidrag till landstingen för att förverkliga detta.

Fru talman! Egenavgifterna för hälso- och sjukvård i Sverige är relativt höga i en europeisk jämförelse. Särskilt äldre personer med låga pensioner har problem med att klara avgifterna. De sammanlagda avgifterna för läkemedel och vård uppgår i dag till 2 700 kr innan högkostnadsskyddet gäller. Vid ett enskilt tillfälle när medicin hämtas ut på apoteket kan kostnaden bli många hundra kronor för medicinen. Folkpartiet vill ha ett bättre högkostnadsskydd för läkemedel och vård. Alla ska ha möjlighet att söka vård och köpa ut de läkemedel de behöver. Vi anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning med direktivet att föreslå en modell för ett samlat högkostnadsskydd för både läkemedel och vårdavgifter. Vår utgångspunkt är att detta samlade högkostnadsskydd ska understiga dagens samlade kostnad.

Fru talman! Folkpartiet välkomnar förslagen om startförpackningar och läkemedelsförsörjning i särskilda boendeformer för äldre och i hem-sjukvård.

Dosdispenseringen är ett bra sätt att hjälpa människor att inta sin medicin, speciellt om läkemedelsintaget noggrant följs upp. Enligt nuvarande svenskt regelsystem får endast Apoteket dosdispensera inom den öppna vården, dvs. direkt till patienten efter läkares receptordination. Dosdispensering inom den slutna vården skulle dock kunna utföras av ett enskilt företag. Det som krävs för att ett enskilt företag ska kunna utföra dosdispenseringen är att iordningställandet av medicinen delegeras av behörig sjukhuspersonal till företaget samt att företaget har farmaceutisk kompetens för expedition och ett tillstånd från Läkemedelsverket att bryta läkemedelsförpackningar.

I propositionen står det däremot att Apoteket AB liksom i dag bör svara för dosdispenseringen i de fall där läkare ordinerat detta. Någon särskild patientavgift bör inte införas, och frågan bör lösas i samband med översynen av verksamhetsavtalet mellan staten och Apoteket AB – detta enligt propositionen. Det här omöjliggör all konkurrens och ger Apoteket ett faktiskt monopol även på den del av dosdispenseringstjänsten som inte omfattas av det legala apoteksmonopolet. Enskilda företag ges inte ens tillfälle att lämna anbud på dessa tjänster.

Folkpartiet anser att dosdispenseringen inom slutenvården kan skötas av ett enskilt företag jämte Apoteket AB och att konkurrens bör göras möjlig. Ett tillägg bör göras som förbjuder att Apoteket finansierar sina aktiviteter genom generella ersättningsystem där man tar betalt för tjänster som inte har beställts av användaren. Folkpartiet anser dessutom att Apoteket AB:s monopol bör avskaffas. Förändringen vad beträffar dosdispenseringen kan dock göras redan nu. En avknoppning av Apoteket AB kommer att ske under en längre tid och står därmed inte i motsats till att förändra reglerna för dosdispensering redan nu.

Fru talman! Ett av de allra värsta förslagen i den här propositionen är att man utesluter läkare med lång sjukvårdserfarenhet från att få en arbetsplatskod. Ett införande av arbetsplats- och förskrivarkod som ger möjlighet till uppföljning av läkemedelsförskrivningen är bra, men i propositionen utesluter man de läkare som inte har en fast arbetsplats eller har en arbetsplats utanför den egentliga hälso- och sjukvården.

Många av dessa läkare, inte minst de som tvingats sluta vid 65 års ålder men som har en lång sjukvårdserfarenhet, utför en sjukvård som inte registreras någonstans och vars omfattning vi inte känner exakt. Sveriges Läkarförbund uppgav vid en utfrågning i utskottet att det kan antas att över 300 000 recept årligen skrivs ut av läkare utanför regelrätt arbetstid. Det innebär i sig att åtskilliga tusentals läkarbesök kan sparas in. Det är alltså helt oacceptabelt att utesluta dessa läkare från rätten att skriva ut läkemedel med subvention. Det måste gå att finna en lösning så att även de läkare som inte har en fast arbetsplats kan få en kod, inte minst med tanke på den situation med långa väntetider som råder runtom i Sverige.

Det här kravet delar Folkpartiet med Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet. Miljöpartiet hade också i en motion framfört det här kravet men har i behandlingen av betänkandet inte fullföljt detta.

Fru talman! Jag står bakom samtliga mina reservationer, men jag tycker att just reservation 8 är den viktigaste reservationen i det här betänkandet och yrkar därför bifall enbart till den.

Anf. 264 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag har strukit en del i mitt anförande på grund av den sena timmen och ska försöka koncentrera mig på det viktigaste.

Det kan ses som en ödets ironi, eller det kanske tvärtom är en mycket genomtänkt sak, att vi i dag debatterar både en narkotikapolitisk handlingsplan och en ny läkemedelsförmån. I ena ändan beivrar vi kemiska preparat i fel sammanhang och i den andra främjar vi kemiska preparat i rätt sammanhang. Häremellan finns emellertid en flytande gräns och en fallande och stigande skala. Tablettmissbruk och tilltagande medikalisering kan ses som förstadier till kemiskt beroende och missbruk och till renodlat narkotikaberoende. Ett sorgligt fenomen är vidare kombinationen av lugnande medel som bensodiazepiner och alkohol, cannabis eller anabola steroider, med monstruösa effekter på psyke och aggressionshämmning som följd – något som allt oftare registreras i dag vid våldsbrott.

Socialstyrelsen har därför förordat en förstärkt tillsyn med inriktning på överförskrivningar och läkemedelsmissbruk, läser jag i dag i en pinfärsk rapport från Rättsmedicinalverket. Där delar man för övrigt synen i handlingsplanen mot narkotika på vikten av att begränsa tillgängligheten av skadliga preparat.

Att jag inleder mitt anförande med det här resonemanget beror på att jag skulle vilja ge ett totalperspektiv på vad våra olika reformer och ansträngningar i riksdagen ska mynna ut i. För socialutskottets del kan målet bäst sammanfattas i ordet hälsa. Social, mental, kroppslig och andlig hälsa kan t.o.m. ibland stå i direkt motsats till alltför stor användning av syntetiska läkemedel. Men visst ska vi ha en god tillgång till välbehövliga läkemedel. Se bara på de berättigade protesterna i Sydafrika mot den regim som vill förmäna aidssjuka bromsmedicin!

Självklart har vi i ett välfärds- och högs katteland råd att tillhandahålla medicin för sjuka människor till överkomliga och subventionerade priser. Självklart ska vi ha ett kvalificerat högkostnadsskydd med goda möjligheter till uppföljning och tillsyn och med plikt att ta ned kostnaderna för samhället och individen. Därför stöder vi propositionen.

Men kvar står behovet av att totalt sett minska konsumtionen och förskrivningen av syntetiska piller, att främja hälsan innan sjukdomen tagit över, att stämma i bäcken i stället för i ån. Därför finns också ett starkt behov av uppföljning av pillerförskrivningen, inte minst för fortsatt forskning på den typ av läkemedel som bygger på kroppsegna substanser och på en biokemi utan syntetiska kemikalier.

Jag skulle kort vilja redogöra för på vilka punkter vi gröna har haft en dialog med departementet och Socialdemokraterna om den här propositionen och vad vi anser vara dess svagheter.

Alla miljöaspekter som tänkas kan, återsamling, återvinning av både förpackningar och innehåll, deponi och destruktion, slamspridning av kontaminerat material, är sorgligt åsidosatta i hela propositionen. Inte heller det slöseri med pengar och resurser som det innebär att för stora förpackningar expedieras är tillräckligt belyst.

Läkemedel för upp till 2 miljarder kronor kasseras och returneras till apoteken, men ingen vet hur mycket som kastas i soporna eller äts upp av fel person vid fel tillfälle och i fel mängd och med helt fel resultat i kroppen. Att en del gamla människor står på mellan 15 och 20 preparat om dagen är inte någon skröna. Det är lika sant som det är tokigt. Därför är behovet av anpassade dosförpackningar och startförpackningar någonting som utskottet bör bevaka noga framöver.

Vidare är konstiga konserveringsmedel, kvicksilvertillsatser, titanoxid användning och olika pillerkosmetika i form av färg- och konsistensgivare fortfarande förekommande i för stor utsträckning i våra mediciner. Det här blir i sig ett hälso- och allergiproblem som vi skulle vilja att Läkemedelsförmånsnämnden skulle arbeta mer med. Det är för mig ofattbart hur man kan missa att ta itu med ett av de giftigaste ämnen vi känner till, kvicksilver, genom att underlåta att införa ett förbud mot att i läkemedel använda gift. Därför yrkar jag bifall till reservation 30.

Dessutom anser vi att man framöver noggrannare ska överväga alternativen till just förskrivning av kemiska preparat som bot och läkemedel. I många fall vet man att t.ex. brist på rörelse eller brist på vila, dålig kost eller stressigt arbete är huvudanledningen till ohälsa. Vi önskar därför för framtiden även se en möjlighet till förskrivning av vila, kanske på hälsohem, eller förskrivning av motion och rörelse på recept. Kostanvisningar och livsstilsrekommendationer används i mycket högre utsträckning än hittills. För t.ex. blodfettproblem vet man ju att kostförändringar har bättre effekt än medicinering.

Totalt sett handlar det om att få ned kostnaderna för läkemedel och även kostnaderna för läkemedelsbiverkningar. Direkt felanvändning av läkemedel är också ett stort problem. De här aspekterna har äntligen uppmärksammats, också av flera talare i dag, men inte i tillräckligt stor omfattning i propositionen. Ska de åtgärdas krävs det just en sådan heltäckande uppföljning av förskrivningen som vi vill se, bl.a. med koder.

Vi hade också gärna sett att man inlemmat övrigt nödvändigt förbrukningsmaterial, diabetessprutor osv., i ett högkostnadsskydd. Men till det lär vi få återkomma.

För oss har möjligheten att kunna göra en heltäckande uppföljning, för forskningen inte minst, och få en heltäckande bild av läkemedelsanvändningen varit en av de viktigaste aspekterna med den här reformen. Vi anar t.ex. att mönstret för kvinnors och mäns läkemedelsanvändning ser olika ut. Tecken lär tyda på att män visserligen är friskare men ändå får dyrare läkemedel, medan kvinnor som lär ha fler kroniska sjukdomar äter billigare mediciner, för att nu nämna en angelägen frågeställning som vi behöver mer forskning om. Därför vill jag också passa på att yrka bifall till reservation 34, även om den behandlar jämställdhetsaspekten i framtagningen av läkemedel snarare än hur konsumtionen skiljer sig mellan könen.

Fru talman! Till sist några ord i dagens stora stridsfråga som märkligt nog inte har så mycket med hälsa eller patientsäkerhet att göra utan handlar om läkares rätt att få förskriva. Helst hade vi i Miljöpartiet sett ett system där en individuell förskrivarkod följer varje läkare. Men för det finns ingen majoritet och konstigt nog ett mycket stort motstånd från läkarskrået. Så vi får nöja oss med ett särskilt yttrande i saken.

Vi vill emellertid gärna se att även äldre läkare tas i anspråk och ges reella möjligheter att verka. Men vi vill att de frågorna behandlas i sitt rätta sammanhang. Det här ska handla om patientförmåner, patientsäkerhet och minskade kostnader för alla parter, inte om läkares förskrivningsrätt. Vi övervägde därför också starkt att bejaka någon form av uppsamlingskod för de läkare som inte har eget företag eller en arbetsplats så att de skulle kunna komma in i systemet och kunna verka inom subventionen. Men, Kenneth Johansson och Kerstin Heinemann, vi bedömde slutligen att en sådan mellanform skulle permanenta arbetsplatskoden och försena den utveckling med rent individuella koder som vi vill ha.

Anf. 265 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Trots försöket till förklaring på slutet måste jag nog be om en bättre förklaring. Propositionen handlar faktiskt om det här. Det är möjligt att Lotta Nilsson Hedström tycker att den inte skulle göra det, men nu handlar den bl.a. om arbetsplatskoder och då är det ett ämne som vi ska behandla.

I dag är det så att läkare som forskar, är anställda av statliga myndigheter eller är pensionerade kan skriva ut läkemedel. Det betyder att många människor får hjälp utan att behöva besöka den offentliga sjukvården. Det sparar in många besök, det ökar tillgängligheten för andra människor och det sparar kostnader.

Just de äldre är ett särskilt kapitel. I er motion skriver ni om dessa läkare som i dag är pensionerade och inte kommer att kunna uppvisa arbetsplatskod. Ni tar upp och skriver mycket vackert om hur viktigt det är

att man om man är äldre ska kunna fortsätta. Ni skriver att det finns åtskilliga exempel på etablerade kontakter mellan patienter och läkare som efter många års kännedom och kunskap måste brytas i onödan till både läkares och patienters sorg och förtret. Ni tar upp att det därför måste finnas ett parallellt system för den läkare som inte kommer att få arbetsplatskod.

Samtliga vi borgerliga partier lägger fram ett sådant förslag. Man kan ha olika synpunkter på om det ska vara individuell kod eller inte, men det är liksom finlir i kanten. Det viktiga här är ju att man faktiskt inte utesluter någon från att kunna skriva ut subventionerad medicin, för patienternas skull, inte för förskrivarnas skull.

Vi begär bara i vår reservation att regeringen återkommer med ett förslag som inte exkluderar någon. De får utforma det på ett sådant sätt, så får vi diskutera detaljerna i det. Med tanke på den motion som ni har skrivit och som jag har läst ur här är det fullständigt obegripligt att ni inte har stött reservationen, och det Lotta Hedström nu säger och den bedömning hon gör är fullständigt obegripligt. Jag tycker att det krävs en bättre förklaring.

Anf. 266 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Nej, Leif Carlson, den här propositionen handlar inte om koder. Den handlar om ett subventioneringssystem, och det är det som ska stå i fokus. Till det systemet har man olika stödjande system och funktioner för att kvala in. Vi menar att de individuella koderna är det som borde stå i fokus. Vi känner oss väldigt ensamma om det. Jag menar att du är svaret skyldig som både partiföreträdare och läkare: Varför kan man inte bejaka individuella koder? Det vore det absolut enklaste och mest heltäckande systemet för att se vilken läkare som har förskrivit vad.

Efter diskussion och med beaktande av en situation där t.ex. äldre läkare i ett övergångsskede tyvärr inte kommer att tas i anspråk så mycket som vi tycker att man borde har vi kommit fram till att det här är den modell som vi vill stå för. Vi ser problemet med de äldre läkarna. Vi förnekar inte alls det. Vi står bakom det resonemang som Leif Carlson läste upp ur den motion som vi har skrivit. Men behandlingen av det här vill vi ska göras i ett annat sammanhang. Det här ska handla om patient-säkerhet i första hand och möjligheter till forskning. Det är vad vi har landat i efter våra interna diskussioner.

Anf. 267 LEIF CARLSON (m) replik:

Fru talman! Detta är nonsens. Här finns ett avsnitt som handlar om arbetsplatskoder. Det finns en motion från er där ni tar upp detta. Genom att sedan säga att ni står bakom hela det resonemanget men att ni inte vill att detta tas upp just nu på grund av att det finns en detalj om huruvida det ska vara individuella koder eller inte gör ni så att dessa läkare utesluts. Nu utesluts alltså de pensionerade läkarna. Ni tycker att det är rimligt att den patientkontakt som ni beskriver så att jag nästan gråter när jag läser det ska brytas på grund av att ni försöker slingra er. Det är ju så att Socialdemokraterna har tagit er i örat och talat om att ni har förhandlat och att ni inte kan stå för detta.

Det är inte bara jag, det är samtliga borgerliga partier, pensionärsorganisationerna, Läkarförbundet, patientorganisationer och alla patienter

som har skäl att fråga sig: Betyder det någonsin någonting vad Miljöpartiet skriver i en motion och vad de säger att de står bakom när det sedan kommer till beslut? Ni gjorde samma sak när det gällde 67-årsfrågan. Ni stod bakom och skrev jättevackert. I den här motionen skriver ni om era insatser.

Insatserna bestod i att ni sade nej till de möjligheter som fanns att se till att tandläkare, läkare, tandhygienister och sjukgymnaster kunde arbeta längre. Ni står inte bakom något av det ni säger. Då tycker jag att ni ska tala om detta för alla organisationer: Lita inte på våra motioner och vad vi säger utan titta på vad vi gör! Då är det så att vi gör ingenting som inte husse har sagt till oss att göra.

Anf. 268 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det är härligt med patos. Jag tycker att Leif Carlsson ska bestämma sig för om koderna är ett finlir och detaljer eller inte. Om de nu är så detaljbetonade som Leif Carlsson säger kan han ju släppa problemet till de sammanhang och de utredningar där man tittar på läkarnas situation. Den här propositionen handlar om patienternas situation. Den handlar om ett subventioneringssystem.

Vi har hela äldreproblematiken för läkare klar för oss. Den har vi vägt in. Som politiker hamnar man ofta i situationer där man får väga olika aspekter mot varandra, där man väljer sina strider och där man tar rätt strid i rätt sammanhang. Vissa saker driver man, andra saker släpper man.

Vi ser att det vi vill ha, det som är vår politik, har vi inte möjlighet att komma fram med hos några just nu. Det är nämligen individuella koder. Tala om nästa gång det finns en möjlighet, Leif Carlsson, vad det är för fel med individuella koder! Det vore det absolut enklaste systemet där äldre läkare och läkare utan arbetsplatser ryms utan mankemang. Det är den modellen vi vill se, och det är den modellen vi tänker fortsätta arbeta för.

Tills vidare, under ett övergångsskede, får vi i dessa läkarbristens tider titta på detta och försöka hitta former för äldre läkare att verka.

Anf. 269 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag kan väl börja med att säga att jag kan förstå Miljöpartiet, som har haft en mycket duktig företrädare och som har haft kontinuitet i utskottet. Jag kan förstå att det kan vara vissa problem nu. Jag förstår det. Det vill jag verkligen uttrycka förståelse för.

Men inte heller jag förstår hur man kan hoppa från tuva till tuva. Leif Carlsson har talat om 67-årsgränsen. Att den här propositionen, den som vi fick, handlar om arbetsplatskoder beror ju på ett avsnitt som regeringen har lagt fram och som ni har varit med och förhandlat om. När vi har skrivit reservationer har vi pratat om att vi behöver någon form av kod men att regeringen får återkomma med förslag. Vi har alltså inte exkluderat några koder, utan vi har försökt att göra det här så vist att vi kan vara överens.

När det gäller recept på motion vill jag säga att Kalmar län, där jag arbetar, redan har infört det på prov på en del ställen. Så det är redan i gång. Jag håller helt med om det. Jag håller också med om att den förebyggande vården måste uppvärderas.

Jag vill också ställa en fråga angående opålitlighet. Varför är inte Miljöpartiet med på reservationen om högkostnadsskyddet, reservationen om ett samlat högkostnadsskydd? Det har vi varit överens om i ett par tre år. Det kan ju vän av ordning fråga sig när det nu finns en sådan reservation. Det är ändå viktigt i ett parti att man har samma politik för att det ska bli klart.

Anf. 270 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Mitt svar i det första stycket blir i allt väsentligt det-samma som jag gav till Leif Carlsson. Vi menar ju att om man förbättrar detta system med arbetsplatskoder permanentar man det i stället för att, som vi vill, komma fram till ett system med individuella koder. Det är den linje vi har valt i det här läget.

I fråga om den mittersta synpunkten, om att vi drar åt samma håll i Kalmar vad gäller recept på motion, är det bra. Det är trevligt! Det är ett tänkande som vi vill se.

Chatrine Pålssons sista fråga, om ett samlat högkostnadsskydd, har jag inget bra svar på nu. Jag tror att *det*, snarare än kontroversen vi har om individuella koder eller arbetsplatskoder, är en produkt av bristande kontinuitet. Vi ser i dag, vi tre som har varit inne och jobbat med den här frågan, att här finns ett förslag till högkostnadsskydd, ett nytt system som vi i grunden tycker är bra. Vi har haft ganska mycket diskussioner, och ganska häftiga diskussioner, med departementet om olika saker i den här frågan. Vi var väldigt nära att stödja ett förslag där vi bad regeringen att återkomma. Men så bestämmer sig gruppen och säger att vi vill ha individuella koder.

Däremot ska jag inte stänga dörren till ert förslag om ett samlat högkostnadsskydd. Jag tittar på det. Vi får ta upp det i gruppen och se i vilka former det kan komma igen. Problemet är ju att om man väger in allting, sjukvårdskostnader, läkemedelskostnader osv., kan det bli väldigt ohanterligt. Jag tror att det måste utredas mer i detalj. Men här finns det, det kan jag erkänna, ett kontinuitetsglapp i politiken från Miljöpartiet i utskottet i denna fråga.

Anf. 271 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ska bara säga att det ju är det en utredning är till för. Det finns ju möjlighet att stödja den reservationen i morgon.

Sedan vill jag bara avsluta med att säga: Alla de människor som nu har fått hjälp av de här doktorerna, som inte på något sätt är i tjänst på någon arbetsplats – vad ska vi göra med alla de människorna, som nu kommer att tvingas bryta kontakten med sin läkare och ta den övriga sjukvården i anspråk? Vi vet ju att det är köer. Vi vet att det är problem inom primärvården. Vi har ju, tillsammans med er, varit överens om att det är viktigt att öka tillgängligheten. Vad ska vi göra? Det är ju en effekt nu, och ni har ett ansvar eftersom ni hade kunnat ordna så vi hade fått majoritet för det här förslaget.

Anf. 272 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Man tvingas inte bryta. Det är faktiskt fel att säga det. Förskrivningsrätten finns kvar. Varsågod och använd de läkarna. Däremot kommer man inte in i subventioneringssystemet som det ser ut nu.

De äldre läkarna, som jag antar att Chatrine Pålsson tänker på, har ju också möjlighet att starta eget företag. Då får man en kod. Det finns många sätt, om än haltande och halvvägs, för de äldre läkare som vill vara verksamma att kunna vara det fortsättningsvis

En annan missuppfattning som jag har hört, och där jag har fått belagt att det inte fungerar så, är att det handlar om var man befinner sig om man har en arbetsplatskod. En arbetsplatskod kan man ha men sitta hemma i soffan, om jag har förstått systemet rätt.

Anf. 273 CONNY ÖHMAN (s):

Fru talman! Självfallet är det allra bäst så länge man kan klara sig utan läkemedel, men förr eller senare lär de flesta av oss komma i den situationen att vi behöver ett eller annat recept. Ganska många människor hamnar i den situationen. De är så pass många att läkemedelskostnaderna har ökat mycket kraftigt de senaste tio åren. Nästan en fördubbling av kostnaderna har skett.

Alltfler äldre ska ha läkemedel. Många ska ha del av de nya, bättre preparat som introduceras. Det finns många orsaker till att kostnaderna har ökat. En del av de ökade kostnaderna för läkemedel har också möjliggjort effektiviseringar inom sjukvården, som tidigare har sagts här.

Samtidigt vet vi att det fortfarande förekommer underförskrivning av vissa preparat – men framför allt överförskrivning av många läkemedel. I Sverige får varje människa ungefär fem recept per år. I Frankrike är det ungefär 30 recept per år. Ingenting säger att den franska vården skulle vara sex gånger bättre för det.

Det finns således oerhört mycket att göra ute i vården för att få en bättre läkemedelsanvändning, och det finns mycket att göra för att få bättre följsamhet från patienter till den förskrivning som faktiskt sker. Ett stort problem i svensk vård är att en stor del av de läkemedel som förskrivs inte används på avsett sätt.

Det är därför glädjande när man i ett nummer av Landstingsvärlden kan läsa att det nu pågår samarbetsprojekt inom vården som just syftar till att förbättra följsamheten hos patienterna gentemot de förskrivningar som faktiskt sker. Ute i vården har man en stor uppgift när det gäller att förbättra hur det faktiskt fungerar. Det är inte minst läkemedelsgenomgångar som behövs på de allra flesta äldreboenden i det här landet. Allt för ofta tvingas vi ta del av rapporter som talar om hur många burkar som hittas hos framför allt äldre patienter.

Det är viktigt att vården tar sig an det vården kan göra för att få en bättre förskrivning, få fram rätt läkemedel vid rätt tillfälle som någon har sagt, men också att följsamheten från patienterna i förhållande till de ordinationer som ges faktiskt blir bättre.

Fru talman! Även propositionen om en ny läkemedelsförmån som behandlas i betänkandet innehåller ett flertal förslag som kommer att bidra till en effektivare läkemedelsanvändning och bättre möjligheter till uppföljning av läkemedelskostnaderna.

Sverige har hitintills varit unikt i avseendet att alla godkända läkemedel med automatik har inordnats i förmånssystemet och i subventionssystemet. I framtiden blir det den nya Läkemedelsförmånsnämndens uppgift att aktivt pröva att ett läkemedel är kostnadseffektivt och tillför marginalnytta. Om det finns flera likvärdiga och utbytbara preparat ska det

billigaste läkemedlet användas i normalfallet. Apoteket får en mycket viktig roll i det här sammanhanget.

Användningen av generika och parallellimport är klart mindre i Sverige än i jämförbara länder. Med det beslut som kommer snart kring det här betänkandet kommer vi att få se en klart ökad användning av generika och parallellimporterade läkemedel – det är jag övertygad om – vilket är positivt.

Mycket mer återstår att göra när det gäller att använda modern teknik i läkemedelshanteringen. Elektroniskt förskrivarstöd och elektronisk receptöverföring måste bli en verklighet inom de närmaste åren i den svenska vården. Arbetsplatskod, och i en framtid förhoppningsvis förskrivarkod, kommer att ge instrument för att ge en klart bättre möjlighet till uppföljning på läkemedelsområdet.

Trots dagens betänkande finns det dock ganska många återstående frågor när det gäller läkemedelsanvändningen i det här landet. Det är därför glädjande att regeringen i propositionen annonserar att den har för avsikt att särskilt utreda läkemedlens miljöpåverkan och formerna för läkemedelsreklam.

Från en del debattörer har det i anslutning till propositionen sagts att om man antar de här förslagen innebär det risker för forskningen omkring läkemedel i Sverige och risker för den svenska läkemedelsindustrin. Jag har svårt att hänga med i det resonemanget. Om vi har ett system i Sverige som tillser att det finns kompetent personal till forskning och om vi tillser att det svenska hälso- och sjukvårdssystemet fortfarande är ett bra system att utprova läkemedel i så är jag övertygad om att detta tillsammans med duktiga företag kommer att än mer accentuera Sverige som en framstående läkemedelsnation som har ett betydande exportöverskott av läkemedel.

Det finns hela 36 reservationer – nästan samtliga från de borgerliga partierna – fogade till betänkandet. Jag ska helt kort kommentera några av dem.

Moderaterna återupprepar sin trollformel från sitt budgetalternativ – att man ska spara tre miljarder kronor på läkemedelsområdet. Detta gör man i ett läge när vi inom en snar framtid får ännu fler äldre, som kommer att behöva läkemedel. Det känns som ett sömnpiller att behöva ta del av den här fromma förhoppningen från moderat sida än en gång.

Moderaterna vill att den behandlande läkaren ska avgöra om en patient ska få sitt läkemedel subventionerat eller inte. Ett sådant system skulle kunna leda till klara orättvisor mellan olika patienter. När det blir fråga om bedömningar från enskilda individer finns det självfallet en risk att patienter kommer att behandlas olika i det här landet, och det kan jag naturligtvis som socialdemokrat inte ställa upp på.

Moderaterna vill ha fri prissättning på läkemedel. En sådan politik skulle säkerligen leda till stora orättvisor. Personer i glesbygd skulle få betala ett klart högre pris för sina läkemedel än personer som bor i stadsområden. Som socialdemokrat kan jag självfallet inte heller ställa upp på en sådan politik.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 274 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Se på mig! Möjligen ser ni inte en stjärna, men ni ser en läkare utan arbetsplats och följaktligen utan arbetsplatskod. Men ni ser något mer. Ni ser också en läkares patient, dvs. den här läkares egen patient.

Lotta Hedström talade här med indignation ur patientens synvinkel. Men den här doktorn är också en patient till sig själv, och det får jag vara. Det är inte förbjudet. Jag uppfattar det som en kränkning att jag skulle gå till min kollega i nästa dörr för att få den medicin utskriven som jag skriver ut till mina patienter i övrigt när jag är i tjänst. Det får jag göra enligt Lotta – det är bara till att välja! Nu kan jag kanske betala en dyr medicin, för nu har jag hög lön. Men när jag kommer tillbaka så kanske jag vill jobba halvtid, och då blir det betydligt mindre lön. Då känns det mycket mer att betala dyr medicin. Varför ska jag betala den behandlingen därför att jag skriver ut den själv, och varför ska jag behöva gå till min kollega för att få denna favör?

Jag tycker att Miljöpartiet skulle ha stått kvar vid den partimotion som man hade med anledning av den här propositionen.

Jag vill bara förklara vad följderna blir. Det är inte bara det att det blir många besök som behöver göras i primärvården, utan jag tycker att detta är en kränkning mot mig som yrkesman.

Anf. 275 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Riksdagen är en arbetsplats, Ester Lindstedt-Staaf. Använd den!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 april.)

16 § IT och telekommunikationer

Föredrogs

trafikutskottets betänkande 2001/02:TU8
IT och telekommunikationer.

Anf. 276 ANDERS G HÖGMARK (m):

Fru talman! Det sägs ibland från talmanspodiet att debatten i kammaren inte blir längre än vad ledamöterna själva gör den till. Det är en sanning som är värd att fundera över i denna sena stund. För att vi ska ha en ärlig chans att hinna klart med trafikutskottets två betänkanden före klockan elva så inskränker jag mig till att hänvisa till de texter, reservationer och yttranden som Moderata samlingspartiet finns noterade till.

Jag yrkar för tids vinnande bifall bara till en reservation – reservation 1.

Med det, fru talman, är mitt inlägg avslutat.

Anf. 277 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! I likhet med Anders Högmark ska jag fatta mig kort.

Vi i Kristdemokraterna redovisade vår IT-politik sommaren 2000. Vi valde att inte motionera om bredbandsfrågor i höstas. Nu finns det ett moment i betänkande TU8 som handlar just om bredbandspolitiken, och vi kommer att avstå vid en eventuell omröstning i den frågan med hänvisning till vår tidigare motion. Vi har också lämnat ett särskilt yttrande om detta.

För övrigt gläds vi åt att utskottet har varit positivt till vårt förslag om en nationell IT-samordnare.

Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 278 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Det är lite synd att vi har drabbats av denna sena timme så att vi inte kan få en omfattande IT-debatt, som vi alla hade förberett oss för, för att granska vad som har hänt efter juni 2000 då IT-infrastrukturbeslutet fattades. Det är ju ett rejält misslyckande om man jämför med de ståtliga ambitioner som fanns i regeringens och riksdagens beslut från den tidpunkten.

Vi från Centern har motionerat flitigt, men precis som Anders G Högmark vill jag hänvisa till de motioner och de reservationer som redovisas i trafikutskottets betänkande nr 8.

Jag inskränker mig här till att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 279 KENTH SKÅRVIK (fp):

Fru talman! Det är likadant från Folkpartiets sida. Vi hade också förberett ett anförande som vi kanske har svårt att hålla i denna sena timme för att inte göra alltför många ledsna här – med tanke på morgondagen också.

Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer som Folkpartiet har till betänkandet, nr 1 och nr 5.

Anf. 280 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Det finns mycket att säga om jämställdhet, kvinnor och IT. Det finns mycket att säga om hur vi ska jobba för att få bort de digitala klyftorna och hur vi ska fortsätta arbetet med att få bredband i hela landet och inte bara ADSL som kanske kan vara ett steg i rätt riktning för att få tjänster som kräver högre hastigheter.

Men jag nöjer mig med att yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 281 STURE ARNESSON (v):

Fru talman! Att Göran Persson tillsammans med Tony Blair påstår att Europa nu ska satsa en massa pengar på bredband, samtidigt som en massa människor runtom i Sveriges land undrar om det ska kosta en förmögenhet att bli uppkopplade om man råkar bo lite utanför allfarvägarna, är faktiskt ett hån mot dessa människor. Jag hoppas att Göran Persson också tänker på dem.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 282 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Jag vill erinra Sture Arnesson om att Vänsterpartiet, om jag minns rätt, stod bakom det betänkande som vi antog i juni 2000 här i kammaren och därmed är ansvarig för detta stora misslyckande.

Anf. 283 STURE ARNESSON (v):

Fru talman! Jag vill erinra Sven Bergström om att vi ansåg att Sverige inte hade råd med de 60–70 miljarder som Centerpartiet ville satsa, och som i verkligheten kanske var det dubbla. De insatser som vi har anslagit medel till räcker kanske inte till. Jag hoppas att regeringen och vi ska komma överens om att öka på detta så att glesbygden får en hyfsad tilldelning av bredband.

Yrkestrafik m.m.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 april.)

17 § Yrkestrafik m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2001/02:TU9
Yrkestrafik m.m.

Anf. 284 LARS BJÖRKMAN (m):

Fru talman! I det här debattens sprinterlopp är det inte lätt att göra sin stämma hörd och få fram de förhoppningsvis väl förberedda argument man har. Jag hade tänkt att ta upp lite grann kring åkeriernas förutsättningar i landet. Jag tror att det är en välkänd fråga. Alla vet vilka de insatser är som regeringen lovat att utföra och som jag kunde tänka mig att kritisera. Jag nöjer mig med att konstatera att ingenting har hänt. Trots löften om förändrade konkurrensförhållanden med jämlika förutsättningar mellan europeiska åkeriföretag och svenska har vi fortfarande en situation med en skillnad på 20 % till svensk åkerinäringens nackdel.

Det är naturligtvis en närmast omöjlig uppgift för dem att finna vetiga förhållanden att utveckla sina företag under. De åtgärder som har utlovats och de utredningar som pågår tycks vara fast. Man kommer inte loss och kan inte göra någonting. Det går allt fortare utför för den svenska åkerinäringen.

Det är alldeles uppenbart att om vi ska rädda volymerna på den nivå som vi tycker att de ska ha när det gäller inhemsk åkerinäring krävs det åtgärder. De krävs inte 2003 eller 2004, utan de krävs under det här året för att vi ska få möjlighet att bevara den livskraft och den optimism som trots allt fortfarande finns kvar. Det brinner med andra ord i knutarna i de här frågorna.

Jag vill yrka bifall till reservation nr 1 som tar upp de här frågorna.

Ett annat område som också är uppe till behandling i detta betänkande är den ständigt återkommande frågan om det monopol på fordonsbesiktning som vi har levt med under en alltför lång tid här i landet. Vi har återkommit år efter år och fått stöd från flertalet borgerliga partier i de här frågorna. Vi driver fortfarande frågan om att vi måste få till stånd

en spänst i den här verksamheten. Vi måste få den konkurrensutsatt. Därför har vi tagit upp den frågan i en reservation. Det är en trepartireservation som även kristdemokrater och folkpartister står bakom. Vi hoppas naturligtvis att vi med detta ska kunna föra frågan framåt till en lösning som innebär att vi får en konkurrens även på detta område så att monopolsituationen upphör.

Svarttaxiverksamheten har fått stort utrymme i medierna under relativt lång tid. Det har föranlett ett antal motionärer att ta upp frågan under det här riksdagsåret. Det har lett så långt att utskottet nu ger regeringen till känna att åtgärder måste vidtas på det här området. Det känns som en framgång att ett enigt utskott ställer sig bakom den motion som bl.a. Maud Ekendahl har lämnat in. Vi hoppas att det inte blir med det tillkännagivandet som det tyvärr har blivit på en rad andra områden tidigare, nämligen att det fastnar i ett utredningselände och att ingenting kommer att hända under den närmaste tiden. Vi hoppas att man verkligen rycker ut och konstaterar att det är ett viktigt område som vi måste kunna sanera. Därmed kan vi också sanera den verksamhet som finns kring svart-taxi. Det handlar ofta om råa överfall, kvinnomisshandel och sexbrott. Det handlar dessutom om grov ekonomisk brottslighet. Det är en angelägen fråga som vi har förhoppningar om att regeringen verkligen ska ta på allvar och ta itu med.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 1. Jag hoppas därmed att åkeriverksamheten slipper att leva med den extravikt på 20 % som man släpar omkring med i sin ryggsäck.

Anf. 285 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! För tids vinnande i denna sena timme ska jag koncentrera mig på åtgärder mot överlast och taxi. Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets reservationer 3 och 4.

I EU:s vitbok om en ny transportpolitik framgår att fem sjättedelar av vägslitage i Europa kan hänföras till den tunga trafiken. Sverige skiljer sig från genomsnittet i Europa i två avseenden som är relevanta i det här sammanhanget. För det första har vi ett klimat som gör våra vägar känsligare för belastning. I tjällossningstider ökar inte bara behovet av ny ytbeläggning, i många fall blir skadorna så stora att vägkroppen behöver rekonstrueras. För det andra har Sverige genom ett framförhandlat undantag en maxvikt på 60 ton, dvs. 20 ton mer än de 40 ton som en långtradare i de andra EU-länderna max får väga.

Mot bakgrund av dessa två skillnader kan antas att de tunga transporterna i Sverige svarar för en andel som är betydligt större än fem sjättedelar av det vägslitage som förekommer.

Det är mot bakgrund av ovanstående som höstens infrastrukturproposition förespråkar en skadeförebyggande strategi för det svenska vägnätet. Höjda underhållsanslag underlättar för persontrafikens framkomlighet bara om åtgärder mot slitage och vägdestruktionen vidtas samtidigt.

Fru talman! Taxinäringen har genomgått stora förändringar sedan avregleringen 1990. Syftet med avregleringen var att främja en sund konkurrens och därmed höja effektiviteten i branschen. Servicen till taxikunderna skulle öka. Resultatet har inte blivit det förväntade. Såväl kunder och resenärer som anställda visar prov på allt större missnöje med taxi på samma sätt som i de flesta andra avreglerade branscher.

Avregleringarna på 1990-talet har varit ett led i marknadsekonomins utbredning på de samhälleliga och mänskliga behovens bekostnad. De vinster som enligt de ekonomiska teorierna skulle uppstå har visat sig resultera i en samhällelig förlust. Undanhållna skattemedel och minskad uppfyllelse av de transportpolitiska målen är ett direkt resultat av avregleringen.

Taxi har utmärkt sig negativt i förhållande till andra avreglerade branscher såtillvida att fusket tagit överhanden över dem som försöker hålla sig till skatte- och andra regler som gäller för näringen. Såsom det beskrivs i en socialdemokratisk motion, T352, präglas taxibranschen av en kraftig överetablering, dålig arbetsmiljö, ökande trafiksäkerhetsproblem på grund av undermåligt vagnparksunderhåll, svag lönsamhet sammanhängande med illojal konkurrens och en omfattande ekonomisk brottslighet.

Att ovanstående är riktiga uppgifter har jag erfarit vid en konferens som Transportarbetarförbundets avdelning 12 anordnade tillsammans med åklagare från ekobrottsmyndigheten, polisens trafikavdelning och skattemyndigheten.

Några hävdar att taxifusket är begränsat till storstäder, främst i södra Sverige. Detta förnekades bestämt av dem som deltog i nämnda taxikonferens. Transportombudsman Stig Dahlqvist har genom ett mångårigt arbete en nationell överblick som talar för att rufflet är utbrett över hela landet.

I Danmark blev konsekvenserna av avregleringen så avskräckande att taxibranschen har återreglerats. För Sveriges vidkommande har ärendet beretts genom utredningen om en kundvänligare taxi. Det är bara regeringens förslag som fattas.

Hur stora belopp ska undanhållas statskassan, och hur många kunder ska bli lurade innan statsmakterna erkänner misstaget och återger taxi den reglering som kan återupprätta förtroendet för branschen?

De mest angelägna åtgärderna är att tömning av taxameter ska ske i av tillsynsmyndigheten fastställd tömningscentral, att tillsynsmyndigheten tar fram en handlingsplan för att komma till rätta med fusket i branschen och att fastpriserna förbjuds.

För att upprätthålla ett civiliserat ansvarsfullt beteende i taxibranschen är det nödvändigt att alla berörda myndigheter ges såväl personella som ekonomiska resurser för att kunna fungera som en effektiv kontrollfunktion. Det ska inte behöva ta länsstyrelsen två år att utfärda näringsförbud efter det att en näringsidkare blivit dömd för ett allvarligt brott.

Tack för ordet!

Anf. 286 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! I Kristdemokraternas motion T470 redovisas vår politik vad gäller den svenska åkerinäringen.

Det skulle gå att säga väldigt mycket om åkerinäringens problem och möjligheter, men det hade bara blivit ett upprepande av vad jag och andra oppositionsföreträdare har sagt här i kammaren förra året, förra året igen och ytterligare förra året igen, nämligen: Ge den svenska åkerinäringen riktiga konkurrensförutsättningar.

Regeringen gör endast en sak, nämligen utreder. Man utreder vägtrafikinspektion, utreder ett rättvist bötesystem och utreder och utreder.

Fru talman! Jag hänvisar till vår motion där vi kräver bättre konkurrensvillkor, lägre dieselskatt och andra åtgärder för en sund och miljövänlig åkerinäring.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Tack!

Anf. 287 VIVIANN GERDIN (c):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 1 som rör åkerinäringens konkurrensförutsättningar.

Jag kan konstatera att situationen är ungefär som föregående år när vi debatterade konkurrensen mellan utländska och inhemska åkare. Trots alla utredningar och rapporter ser vi att regeringen väljer att dra frågan i långbänk, vilket vi inte tycker är rättvist eftersom företagen inte konkurrerar på lika villkor.

Med hänvisning till den sena timmen ska jag inte förlänga debatten. Situationen är ungefär som tidigare år, så jag kan tänka mig att argumenten både från oppositionen och majoriteten kommer att vara något likartade.

Jag tackar för ordet.

Anf. 288 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Trafikutskottets bägge betänkanden har ju nu passerat kammaren i turbofart. Det gör att det står ett par minuter till buds som jag tänkte utnyttja.

Yrkestrafiken är rubriken på betänkandet från utskottet. Det är grundläggande villkor som ska ses som en del av företagspolitiken. Det är en inställning som jag tror vilar på en ganska enig grund inte minst från oppositionens sida.

Många av dem som är verksamma som yrkesförare är också småföretagare. Det gäller den lille åkeriägaren som kör råvaror till och färdiga produkter från skogsindustrin i t.ex. Dalsland eller Värmland. Det är taxiåkaren som kör kunder mellan Göteborg och Landvetter. Det är budbilen som budar ett protokoll mellan två företag i Stockholm och Solna.

Det finns många exempel som visar att yrkestrafiken är rullande företag. Det är därför viktigt att det allmänna företagsklimatet i landet är så gott att dessa småföretag kan överleva och växa.

Vi menar att det behövs insatser på en rad områden för att företagsklimatet ska bli bättre. Det gäller för företagsamheten strategiska skattesänkningar, färre och enklare regler och bättre konkurrens.

En skattefråga som är av stor betydelse för åkerinäringen är dieselbeskattningen. Åkeritrafiken är internationellt konkurrensutsatt, och svenska åkare tvingas agera på samma marknad som utländska som kan köra sina bilar på billigare drivmedel. Här vore det läge att i första hand försöka harmonisera fordons- och bränsleskatten inom EU.

Fru talman! Jag har kort uppehållit mig vid yrkestrafiken ur ett näringsperspektiv, men betänkandet är ju från Trafikutskottet och trafikfrågorna är naturligtvis minst lika viktiga för yrkestrafiken som vad företagspolitiken är.

I betänkandet behandlas också en rad yrkestrafikfrågor såsom regler kring last, taxifrågor, bilprovningsfrågor osv.

Den för yrkestrafiken och för åkerinäringen kanske viktigaste frågan av alla tas inte upp. Det är den som rör kravet på farbara vägar. Det är inte minst viktigt nu i tjällossningstider. Enligt Vägverket var 17 062 km väg avstängda förra våren på grund av tjällossning. Det är vägar som inte kan utnyttjas för transporter till och från företag av råvaror och färdiga produkter. Tjälavstängningar är inte enbart ett Norrlandsproblem. De finns i så gott som hela landet.

Det behövs alltså en kraftfull satsning på vägnätet så att hela landet har en sådan vägstandard att råvaruförsörjningen till industrin kan tryggas hela året och därmed trygga jobb på landsbygden. Det är därför viktigt att vägnätet är tjälsäkert så att inte skogsindustrin drabbas av avbrott i sin produktion på grund av dåliga vägar.

Därför anser vi att väganlaget måste höjas. Det är en fråga som har diskuterats mycket i denna kammare. Regeringen borde därför snarast upprätta en ny tioårsplan för väginvesteringar, och inte som nu en tolvårsplan.

En målsättning i denna plan bör vara att samtliga allmänna vägar i hela landet ska hållas öppna och farbara under alla delar av året. Det är också viktigt att kommunerna håller en sådan standard på sina vägnät att inte en bygds utveckling hotas.

Vägnätet är av stor betydelse också för boende på lands- och glesbygd. De måste ges samma valfrihet i valet av kommunikationssätt som de boende i större tätorter har.

Min slutsats, fru talman, blir, att om hela landet ska leva och utvecklas harmoniskt måste vägarnas upprustning få en hög prioritet.

Jag begränsar mig till att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 289 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Jag tänker fatta mig mycket mycket kort.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner, förutom dem som gäller svarttaxi där vi har ett tillkännagivande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 5 april.)

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2001/02:158 Samhällets säkerhet och beredskap

2001/02:Fö18 av Henrik Landerholm m.fl. (m)

2001/02:Fö19 av Åke Carnerö m.fl. (kd)

2001/02:Fö20 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp)

2001/02:Fö21 av Berit Jóhannesson m.fl. (v)

2001/02:Fö22 av Hans Stenberg och Birgitta Sellén (s, c)

med anledning av prop. 2001/02:159 Frivillig försöksverksamhet inom totalförsvaret

2001/02:Fö23 av Henrik Landerholm m.fl. (m)

2001/02:Fö24 av Margareta Viklund m.fl. (kd)
2001/02:Fö25 av Runar Patriksson och Eva Flyborg (fp)
2001/02:Fö26 av Lars Ångström (mp)

med anledning av skr. 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik
2001/02:MJ28 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v)
2001/02:MJ29 av Elver Jonsson (fp)
2001/02:MJ30 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp)
2001/02:MJ31 av Eskil Erlandsson m.fl. (c)
2001/02:MJ32 av Göte Jonsson m.fl. (m)

19 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 4 april

2001/02:348 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Israels övergrepp och krigföring mot det palestinska folket
2001/02:349 av *Eskil Erlandsson* (c) till jordbruksminister Margareta
Winberg
Statligt medfinansierad exportfrämjande verksamhet inom jordbruket
2001/02:350 av *Sten Andersson* (-) till finansminister Bosse Ringholm
Stöd till svensk hästsport
2001/02:351 av *Sten Andersson* (-) till statsrådet Mona Sahlin
EU och svensk flyktingpolitik
2001/02:352 av *Lennart Beijer* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Postens portopolitik

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 9 april.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 4 april

2001/02:987 av *Rolf Gunnarsson* (m) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Polisens resurser
2001/02:988 av *Yvonne Ångström* (fp) till försvarsminister Björn von
Sydow
Ambulanshelikopter
2001/02:989 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukskrivningar
2001/02:990 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Jan O Karlsson
Könsstympning

2001/02:991 av *Lena Ek* (c) till statsrådet Jan O Karlsson
Familjeåterförening

2001/02:992 av *Charlotta L Bjälkebring* (v) till utrikesminister Anna
Lindh

Den fria rörligheten i Norden

2001/02:993 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Läkemedel

Prot. 2001/02:90
4 april

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 april.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 3 april

2001/02:906 av *Anne Ludvigsson* (s) till statsrådet Jan O Karlsson
Utlänningslagen

2001/02:938 av *Lars Björkman* (m) till statsrådet Jan O Karlsson
Omhandertagande av asylsökande

2001/02:939 av *Magda Ayoub* (kd) till statsrådet Jan O Karlsson
Kristna konvertiter från islam

2001/02:945 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Jan O Karlsson
Arbetsstillstånd för asylsökande

2001/02:948 av *Inger René* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Trafficking

2001/02:949 av *Tuve Skånberg* (kd) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Religionsfriheten

2001/02:955 av *Rigmor Stenmark* (c) till socialminister Lars Engqvist
Flyktingförläggningen i Gimo

2001/02:960 av *Birgitta Sellén* (c) till statsrådet Lena Sommestad
Mitträcken och miljön

den 4 april

2001/02:930 av *Inga Berggren* (m) till statsrådet Leif Pagrotsky
Brotaxan på Öresundsbron

2001/02:952 av *Margareta Cederfelt* (m) till jordbruksminister Marga-
reta Winberg

Kvinnligt företagande

2001/02:953 av *Ulla Wester* (s) till socialminister Lars Engqvist
Äldre dövblindas situation

2001/02:954 av *Margareta Cederfelt* (m) till socialminister Lars Eng-
qvist

Sjuksköterskornas arbetsförhållanden

2001/02:957 av *Johnny Gylling* (kd) till justitieminister Thomas Bod-
ström

Möte mellan rattfyllerister och offer

Prot. 2001/02:90
4 april

2001/02:965 av *Gunnel Wallin* (c) till socialminister Lars Engqvist
Spermatvätt

2001/02:969 av *Willy Söderdahl* (v) till statsrådet Lena Sommestad
Spridningen av främmande arter i Östersjön

2001/02:970 av *Roy Hansson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vägs skyltar som visar kulturbesöksmål

2001/02:971 av *Erling Wälivaara* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Vården i de norra landstingen

2001/02:972 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bodström
Utvärdering av sammanslagningen av tingsrätterna
2001/02:973 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Teracom AB

Prot. 2001/02:90
4 april

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 april.

22 § Kammaren åtskildes kl. 22.50.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 6 § anf. 28 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 69 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.56,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 190 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 15 § anf. 260 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Parentation.....	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
2 § Utökning av antalet suppleanter i bostadsutskottet	2
3 § Val av extra suppleant i bostadsutskottet.....	2
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
5 § Förnyad bordläggning.....	2
6 § Demokrati för det nya seklet	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU14	2
Anf. 2 NILS FREDRIK AURELIUS (m)	2
Anf. 3 MATS EINARSSON (v).....	5
Anf. 4 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	7
Anf. 5 MATS EINARSSON (v) replik	8
Anf. 6 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	8
Anf. 7 MATS EINARSSON (v) replik	8
Anf. 8 INGVAR SVENSSON (kd).....	8
Anf. 9 ÅSA TORSTENSSON (c).....	11
Anf. 10 MATS EINARSSON (v) replik	13
Anf. 11 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	14
Anf. 12 MATS EINARSSON (v) replik	14
Anf. 13 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	14
Anf. 14 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	15
Anf. 15 MATS EINARSSON (v) replik	17
Anf. 16 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	17
Anf. 17 MATS EINARSSON (v) replik	17
Anf. 18 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	17
Anf. 19 PER LAGER (mp)	18
Anf. 20 MATS EINARSSON (v) replik	20
Anf. 21 PER LAGER (mp) replik	20
Anf. 22 MATS EINARSSON (v) replik	20
Anf. 23 PER LAGER (mp) replik	20
Anf. 24 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	21
Anf. 25 PER LAGER (mp) replik	21
Anf. 26 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	21
Anf. 27 PER LAGER (mp) replik	21
Anf. 28 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s).....	21
Anf. 29 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	24
Anf. 30 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	25
Anf. 31 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	25
Anf. 32 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	26
Anf. 33 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	26
Anf. 34 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s) replik	26
Anf. 35 ÅSA TORSTENSSON (c) replik.....	27

Anf. 36 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	27
Anf. 37 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	27
Anf. 38 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	27
Anf. 39 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	28
Anf. 40 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	28
Anf. 41 MATS EINARSSON (v) replik.....	28
Anf. 42 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	29
Anf. 43 MATS EINARSSON (v) replik.....	29
Anf. 44 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	29
Anf. 45 PER LAGER (mp) replik.....	29
Anf. 46 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	30
Anf. 47 PER LAGER (mp) replik.....	30
Anf. 48 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	30
Anf. 49 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	30
Anf. 50 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	31
Anf. 51 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	31
Anf. 52 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	31
Anf. 53 KENT HÄRSTEDT (s).....	31
Anf. 54 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	33
Anf. 55 KENT HÄRSTEDT (s) replik.....	34
Anf. 56 HARALD NORDLUND (fp).....	34
Anf. 57 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	35
Anf. 58 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	35
Anf. 59 KERSTIN KRISTIANSSON KARLSTEDT (s)	
replik.....	36
Anf. 60 HARALD NORDLUND (fp) replik.....	36
Anf. 61 LENNART KOLLMATS (fp).....	36
Anf. 62 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	37
Anf. 63 MATS EINARSSON (v).....	38
Anf. 64 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	39
Anf. 65 MATS EINARSSON (v).....	39
Anf. 66 KENTH HÖGSTRÖM (s).....	39
(Beslut fattades under 12 §.).....	40
7 § En nationell handlingsplan för de mänskliga	
rättigheterna, m.m.	40
Konstitutionsutskottets betänkande 2001/02:KU15	40
Anf. 67 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	40
Anf. 68 KENNETH KVIST (v).....	42

Anf. 69 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	44
Anf. 70 KENNETH KVIST (v) replik	44
Anf. 71 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	44
Anf. 72 KENNETH KVIST (v) replik	45
Anf. 73 INGVAR SVENSSON (kd).....	45
Anf. 74 KENNETH KVIST (v) replik	48
Anf. 75 TALMANNEN	48
Anf. 76 KENNETH KVIST (v) replik	48
Anf. 77 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	49
Anf. 78 KENNETH KVIST (v) replik	49
Anf. 79 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	49
Anf. 80 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	50
Anf. 81 PER LAGER (mp)	52
Anf. 82 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	53
Anf. 83 PER LAGER (mp) replik	54
Anf. 84 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	54
Anf. 85 PER LAGER (mp) replik	54
Anf. 86 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	54
Anf. 87 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	56
Anf. 88 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	56
Anf. 89 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	57
Anf. 90 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	57
Anf. 91 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	57
Anf. 92 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	58
Anf. 93 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	58
Anf. 94 BARBRO HIETALA NORDLUND (s) replik	58
Anf. 95 LENNART FRIDÉN (m).....	58
Anf. 96 BARBRO HIETALA NORDLUND (s)	59
Anf. 97 LENNART FRIDÉN (m).....	59
Anf. 98 INGVAR SVENSSON (kd).....	60
Anf. 99 LENNART FRIDÉN (m).....	60
(Beslut fattades under 12 §).	60
8 § Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och	
landsting	60
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU25	60
Anf. 100 LENNART HEDQUIST (m)	60
Anf. 101 PER LANDGREN (kd).....	62
Anf. 102 LENA EK (c)	64
Anf. 103 HANS HOFF (s)	67
Anf. 104 PER LANDGREN (kd) replik	68
Anf. 105 HANS HOFF (s) replik	69
Anf. 106 PER LANDGREN (kd) replik	69
Anf. 107 HANS HOFF (s) replik	69
Anf. 108 LENA EK (c) replik.....	70
Anf. 109 HANS HOFF (s) replik.....	70
Anf. 110 LENA EK (c) replik.....	70
Anf. 111 HANS HOFF (s) replik.....	71
(forts. 10 §).....	71
Ajournering.....	71

Återupptagna förhandlingar	71	Prot. 2001/02:90
9 § Frågestund.....	71	4 april
Anf. 112 TREDJE VICE TALMANNEN	71	
<i>Skattetrycket.....</i>	<i>72</i>	
Anf. 113 GUNNAR HÖKMARK (m).....	72	
Anf. 114 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	72	
Anf. 115 GUNNAR HÖKMARK (m).....	72	
Anf. 116 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	73	
<i>Effekter av inkomstskattesänkningar</i>	<i>73</i>	
Anf. 117 ROLF KENNERYD (c)	73	
Anf. 118 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	74	
Anf. 119 ROLF KENNERYD (c)	74	
Anf. 120 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	74	
<i>Nationell vårdgaranti</i>	<i>75</i>	
Anf. 121 KERSTIN HEINEMANN (fp)	75	
Anf. 122 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	75	
Anf. 123 KERSTIN HEINEMANN (fp)	75	
Anf. 124 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	76	
<i>Vänersjöfarten</i>	<i>76</i>	
Anf. 125 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	76	
Anf. 126 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	77	
Anf. 127 INGEMAR VÄNERLÖV (kd).....	77	
Anf. 128 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s).....	77	
<i>Sanktioner mot Israel.....</i>	<i>77</i>	
Anf. 129 LARS OHLY (v)	77	
Anf. 130 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	78	
Anf. 131 LARS OHLY (v)	78	
Anf. 132 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	78	
<i>Sjukskrivningar och ohälsa.....</i>	<i>79</i>	
Anf. 133 PETRA GARDOS (m)	79	
Anf. 134 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	79	
Anf. 135 PETRA GARDOS (m)	80	
Anf. 136 Statsrådet INGELA THALÉN (s)	80	
<i>Regler för grundlagsändring</i>	<i>80</i>	
Anf. 137 INGVAR SVENSSON (kd)	80	
Anf. 138 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	81	
Anf. 139 INGVAR SVENSSON (kd)	81	
Anf. 140 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	81	
<i>Kränkning i medier</i>	<i>81</i>	
Anf. 141 SONJA FRANSSON (s)	81	
Anf. 142 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	82	
Anf. 143 SONJA FRANSSON (s)	82	
Anf. 144 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	82	
<i>Vårdgarantin</i>	<i>83</i>	
Anf. 145 CHRIS HEISTER (m)	83	
Anf. 146 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	83	
Anf. 147 CHRIS HEISTER (m)	83	
Anf. 148 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	84	

<i>FN-trupp till ockuperade områden i Mellanöstern</i>	84
Anf. 149 YVONNE RUWAIDA (mp).....	84
Anf. 150 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	85
Anf. 151 YVONNE RUWAIDA (mp).....	85
Anf. 152 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	85
<i>Drogfri trafik</i>	85
Anf. 153 ELVER JONSSON (fp).....	85
Anf. 154 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	86
Anf. 155 ELVER JONSSON (fp).....	86
Anf. 156 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	86
<i>Barn till ensamföräldrar</i>	87
Anf. 157 OWE HELLBERG (v).....	87
Anf. 158 Statsrådet INGELA THALÉN (s).....	87
Anf. 159 OWE HELLBERG (v).....	87
Anf. 160 Statsrådet INGELA THALÉN (s).....	88
<i>Polisens resurser</i>	88
Anf. 161 LENA EK (c).....	88
Anf. 162 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	88
Anf. 163 LENA EK (c).....	89
Anf. 164 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	89
<i>Landstingens ekonomiska förvaltning</i>	89
Anf. 165 LEIF JAKOBSSON (s).....	89
Anf. 166 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	90
Anf. 167 TREDJE VICE TALMANNEN.....	90
10 § (forts. från 8 §) Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting (forts. FiU25)	90
Anf. 168 LENNART HEDQUIST (m) replik.....	90
Anf. 169 HANS HOFF (s) replik.....	91
Anf. 170 LENNART HEDQUIST (m) replik.....	91
Anf. 171 HANS HOFF (s) replik.....	91
Anf. 172 SIV HOLMA (v).....	91
Anf. 173 LENNART HEDQUIST (m) replik.....	93
Anf. 174 SIV HOLMA (v) replik.....	94
Anf. 175 LENNART HEDQUIST (m) replik.....	94
Anf. 176 SIV HOLMA (v) replik.....	94
Anf. 177 PER LANDGREN (kd) replik.....	95
Anf. 178 SIV HOLMA (v) replik.....	95
Anf. 179 PER LANDGREN (kd) replik.....	96
Anf. 180 SIV HOLMA (v) replik.....	96
Anf. 181 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s).....	96
Anf. 182 LENA EK (c) replik.....	99
Anf. 183 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	100
Anf. 184 LENA EK (c) replik.....	101
Anf. 185 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	101
Anf. 186 PER LANDGREN (kd) replik.....	102
Anf. 187 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	102
Anf. 188 PER LANDGREN (kd) replik.....	103
Anf. 189 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik.....	103

Anf. 190 LENNART HEDQUIST (m) replik	104
Anf. 191 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	105
Anf. 192 LENNART HEDQUIST (m) replik	105
Anf. 193 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	106
Anf. 194 SIV HOLMA (v) replik	106
Anf. 195 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	107
Anf. 196 SIV HOLMA (v) replik	107
Anf. 197 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s) replik	107
Anf. 198 ANNA KINBERG (m)	108
Anf. 199 HANS HOFF (s) replik	109
Anf. 200 ANNA KINBERG (m) replik	109
Anf. 201 HANS HOFF (s) replik	109
Anf. 202 ANNA KINBERG (m) replik	109
Anf. 203 GUNNAR HÖKMARK (m)	110
Anf. 204 HANS HOFF (s) replik	111
Anf. 205 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	111
Anf. 206 KARIN PILSÄTER (fp)	112
Anf. 207 MATS ODELL (kd)	113
(Beslut fattades under 12 §.)	114
11 § Försvarsmaktens personal	114
Försvarsutskottets betänkande 2001/02:FöU7	114
Anf. 208 HENRIK LANDERHOLM (m)	114
Anf. 209 STIG SANDSTRÖM (v)	118
(forts. 13 §)	119
Ajournering	119
Återupptagna förhandlingar	119
12 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	119
KU14 Demokrati för det nya seklet	119
KU15 En nationell handlingsplan för de mänskliga rättigheterna, m.m.	123
FiU25 Ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting	124
13 § (forts. från 11 §) Försvarsmaktens personal (forts. FöU7)	125
Anf. 210 ÅKE CARNERÖ (kd)	125
Anf. 211 RUNAR PATRIKSSON (fp)	127
Anf. 212 TONE TINGSGÅRD (s)	128
Anf. 213 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	130
Anf. 214 TONE TINGSGÅRD (s) replik	130
Anf. 215 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	130
Anf. 216 KENT HÄRSTEDT (s)	131
(Beslut skulle fattas den 5 april.)	131
14 § Nationell narkotikahandlingsplan	131
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU15	131
Anf. 217 LEIF CARLSON (m)	131
(forts.)	134
Ajournering	134
Återupptagna förhandlingar	134
14 § (forts.) Nationell narkotikahandlingsplan (forts. SoU15)	134

Anf. 218	LARS GUSTAFSSON (kd)	134
Anf. 219	KENNETH JOHANSSON (c)	137
Anf. 220	LEIF CARLSON (m) replik	139
Anf. 221	KENNETH JOHANSSON (c) replik	139
Anf. 222	LEIF CARLSON (m) replik	140
Anf. 223	KENNETH JOHANSSON (c) replik	140
Anf. 224	KERSTIN HEINEMANN (fp)	141
Anf. 225	SUSANNE EBERSTEIN (s)	144
Anf. 226	LEIF CARLSON (m) replik	146
Anf. 227	SUSANNE EBERSTEIN (s) replik	146
Anf. 228	LEIF CARLSON (m) replik	146
Anf. 229	SUSANNE EBERSTEIN (s) replik	147
Anf. 230	ROLF OLSSON (v)	147
Anf. 231	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	149
Anf. 232	ROLF OLSSON (v) replik	149
Anf. 233	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	150
Anf. 234	ROLF OLSSON (v) replik	150
Anf. 235	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	150
Anf. 236	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	152
Anf. 237	LEIF CARLSON (m) replik	154
Anf. 238	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	155
Anf. 239	LEIF CARLSON (m) replik	156
Anf. 240	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	156
Anf. 241	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	157
Anf. 242	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	157
Anf. 243	LARS GUSTAFSSON (kd) replik	157
Anf. 244	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	158
Anf. 245	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	158
Anf. 246	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	158
Anf. 247	KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	159
Anf. 248	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	159
Anf. 249	KENNETH JOHANSSON (c) replik	159
Anf. 250	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	160
Anf. 251	KENNETH JOHANSSON (c) replik	160
Anf. 252	Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	161
Anf. 253	MARIE GRANLUND (s)	161
Anf. 254	MAUD EKENDAHL (m)	162
Anf. 255	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	164
Anf. 256	MAUD EKENDAHL (m)	165
Anf. 257	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	165
Anf. 258	MAUD EKENDAHL (m)	165
	(Beslut skulle fattas den 5 april.)	165
15 §	De nya läkemedelsförmånerna	166
	Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU10	166
Anf. 259	INGRID BURMAN (v)	166
Anf. 260	LEIF CARLSON (m)	168
Anf. 261	CHATRINE PÅLSSON (kd)	171
Anf. 262	KENNETH JOHANSSON (c)	172
Anf. 263	KERSTIN HEINEMANN (fp)	174

Anf. 264	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	177
Anf. 265	LEIF CARLSON (m) replik	179
Anf. 266	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	180
Anf. 267	LEIF CARLSON (m) replik	180
Anf. 268	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	181
Anf. 269	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	181
Anf. 270	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	182
Anf. 271	CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	182
Anf. 272	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik	182
Anf. 273	CONNY ÖHMAN (s)	183
Anf. 274	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	184
Anf. 275	LOTTA N HEDSTRÖM (mp)	185
	(Beslut skulle fattas den 5 april.)	185
16 §	IT och telekommunikationer	185
	Trafikutskottets betänkande 2001/02:TU8	185
Anf. 276	ANDERS G HÖGMARK (m)	185
Anf. 277	JOHNNY GYLLING (kd)	185
Anf. 278	SVEN BERGSTRÖM (c)	186
Anf. 279	KENTH SKÅRVIK (fp)	186
Anf. 280	MONICA GREEN (s)	186
Anf. 281	STURE ARNESSON (v)	186
Anf. 282	SVEN BERGSTRÖM (c)	186
Anf. 283	STURE ARNESSON (v)	186
	(Beslut skulle fattas den 5 april.)	187
17 §	Yrkestrafik m.m.	187
	Trafikutskottets betänkande 2001/02:TU9	187
Anf. 284	LARS BJÖRKMAN (m)	187
Anf. 285	KARIN SVENSSON SMITH (v)	188
Anf. 286	JOHNNY GYLLING (kd)	189
Anf. 287	VIVIANN GERDIN (c)	189
Anf. 288	ELVER JONSSON (fp)	190
Anf. 289	CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	191
	(Beslut skulle fattas den 5 april.)	191
18 §	Bordläggning	191
19 §	Anmälan om interpellationer	192
20 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	192
21 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	193
22 §	Kammaren åtskildes kl. 22.50	194

Prot. 2001/02:90
4 april

Elanders Gotab, Stockholm 2002